— טא פאר וואס ביזטו אזא שלעכטע, ווילסט מיר קיינמאל קיין קוש ניט טהאן ? — האט פילים געזאגט.

— מען טאר זיך ניט קושען ! — האט סילווע קאקעטיש געענטפערט.

— טא פאר וואס האט דער טאטע נעקושט ? — האט פילים זיך שטיל געפרעגט. — דו ווייסט, פיעל מאל, ווען כ'פלעג אויפקומען בייזי נאכט האב איך נעזעהן ווי דער טאטע האט רבקה'ן נעקושט.

— טאקע ? — האט זיך סילווע געפרעגט א נייגיריגע.

— כ'זאל אזוי לעבען ! איין מאל בין איך אויפגעקומען האב איך זיך דערשראקען, רבקה, א נאקעטע האט מיך ארומגענומען און נעקושט. דער טאטע האט מיר א „פאנטש" געטהאן און מיר זיך נעהייסען אויסדרעהען צו דער וואנד.

— און וואס האט דער טאטע געטהאן ?

— עד האט זי ארומגענומען, נעקושט, געביסען, כ'וויים וואס ?

— דו ווייסט — האט סילווע געזאגט — אזוי ר'נאך האט מען קינדער !

— נעה, ביזט א נאר ! פון קושען האט מען נישט קיין קינדער ! סילווע, דו ווייסט דורך וואן מען האט א קינד ?

— שור, וויים איך. דורכ'ן נאפעל !

— טאקע ? כ'האב נאר נישט געוואוסט ! כ'האב נערעכענט, כ'וויים — מען שיקט עס ארא פ צי מע...

די קינדער זיינען אבנעזעסען ביז א שטיק אין דער נאכט אריין, זיך אויסגע'טענה'ט, און אז די אויגלעך האבען זיך נענומען ביי זיי קלעפען, האבען זיי זיך ארומגענומען, איינגעפלאכטען די הענטלעך אין צוזאמען אנשלאפען געווארען אויפ'ן בעטעל.

שפעט ביי נאכט איז דער בליינדער אהיים נעקומען, אויפגעוועקט די קינדער, זיי ארומגעטאפט און זיך פונאנדערגעוויינט: „מיינע פרנסה נעבערס".

— און דו וואלסט ניט מורא געהאט צו פאהרען אין דער „וועסט" זיך „פייטען" מיט אינדיאנער? — האָט סילוועי געפרעגט.

— „שור" נישט — האָט פיליפ געענטפערט. וואַרט, מיר וועלען נור אונטערוואקסען, וועלען מיר פאהרען צוזאמען, וועסט זעהן ווי איך וועל זיך יאָגען נאָך אינדיאנער. כ'וועל שיסען מיט א רעכטען „פיסטאָל" ווי א פאָליסמאן, אָט אזוי! פיף־פאף!

— און אז זיי וועלען מיך כאפען? — האָט סילוועי טרויעריג געפרעגט.

— וועל איך צונויפנעהמען א חברה „קאָוּבאָיס" און דיך ברענגען צוריק.

— און אז זיי וועלען מיך אויפעסען? זיי עסען דאָך מענשען!

דאָ איז פיליפ געבליבען שטעהן אין א פערלעגענהייט, ניט וויסענדיג וואָס צו ענטפערען. באלד האָט ער א שפיי געטהאָן, מעשה כוואט, און געזאָגט:

— זעהסט, כ'גלויב שוין עטליכע יאָהר אין „מאַווינג פיקטשורס" און איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן זיי זאָלען עסען א ווייסען, תמיד כאפט מען זיי.

דאָס האָט סילוועי'ן בערוהיגט און זיי זיינען געגאַנגען אהיים.

אין דער היים איז דער בלינדער ניט געווען — די קינדער האָבען ניט אָננעצונדען די גאז און זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעט.

— ווייסט — האָט פיליפ זיך געוואַנדעט צו סילוועי'ן — אז כ'וועל אונטערוואקסען, וועל איך אָנזאמלען גאלד, אריין אין א סקול און ווערען אן עקטער. דו ווייסט, דער טאטע פלעגט מיר זאָגען, אז די שעהנסטע מיידלעך וועלען צו מיר קומען?...

— און דו וועסט זיי אריינלאָזען?

— שור! זיי וועלען מיך בעטען כ'זאל פאר זיי זינגען...

— כ'וויל נישט! — האָט סילוועי אן אָנגע'ברוגז'טע געזאָגט. אז זיי וועלען דיך וועלען הערען לאָזען זיי נעהמען אין טהעאטער אריין. כ'וויל דו זאָלסט זינגען נור פאר מיר!

וועלכע ער האָט ניט פערשטאַנען, נאָר גאָרנישט, ער האָט אויסגעהערט, געפיהלט אז ער איז געווארען מיט אמאל עלטער.

נאָכ'ן עסען האָט פילים געהאָלפען סילווע'ן אָבוואשען דאָס נעפעס, אוועקגענעבען דאָס געלד דעם בלינדען, איינגעזונגען א ליער און אוועק מיט סילווע'ן אין „מואווינג פיקטשורס".

עס האָט זיך געוועבט אן אונענדליכע פרירי מיט כוואליענדע נראָז.

פילים'ס שווארצע אויגען האָבען א פינקעל געטהאָן, ער האָט זיך פעסט צוגערוקט צו סילווע'ן, אנגענומען איהר וואַרעם הענטיל, איהר א שטורך געטהאָן מיט'ן עלענבויגען און געהייסען האָט עס: „קוק!" עס האָט זיך עפעס בעוויזען פון דער ווייטענס — א פלעק. דער פלעק איז געשוואומען, געשפּאַנט אלס נעהנטער און אָט האָט ער זיך פערוואַנדעלט אין א געריכטען נעבעל, איינגעהילט די פרירי; דער נעבעל האָט זיך צושפּאַלטען, פונאַנדערגעשוואומען און א מחנה נאָקעטע אינדיאַנער מיט קאָלירטע פעדערען און די רויט־געפארבטע האָר זיינען אַרויסגעשפרונגען אויף צואוויילדעטע פערד, געפיהרט א ווייס מיידעל מיט צולאָזטע, גאָלדענע לאָקען און פערשוואונדען. דער נעבעל האָט זיך פערצויגען.

סילווע איז געזעסען מיט טרעהרען אין די אויגען און ארויסגעלאָזט א ווייגענדיגען „דושי". פילים איז געוועזען רוהיגער. ער איז געווען זיכער אז באלד וועלען ארויס „קאָוב־אַיס" מיט „פיסטאָלס" און וועלען „פייטען" די אינדיאַנער.

פון דערווייטענס האָבען זיך געזעהן „קאָוב־אַיס" אין העמדער, בריטע פילצענע קאפּעלושען, מיט קאָלירטע טיכלעך ארום האַלז. זיי האָבען זיך געטראָגען ווי פייל פון בויגען אויף זייערע אויסגעצויגענע פערד, זיך גערייסען פון דעם לייוועגס, ארומגערינגעלט די אינדיאַנער, נענומען שיסען. די אינדיאַנער האָבען געלאָזט דאָס מיידעל און זיינען ענטלאָפען.

— שעהן? — האָט פילים א צופריעדענער געפרענט סילווע'ן.
— זעהר שעהן! — האָט סילווע געענטפערט.

בלינדען, דאָ אויף סילוועז, דערזעהן, אז ער שלאָפט אָהן א קישען, אז דעם טאטענ'ס וואליז איז נישטאָ, אז ער האָט איהם איבערגעלאָזט,— האָט עס איהם פּארקוועטשט אונטער'ן הארצען און ער האָט זיך שטיל צוואווינט.

פּארנאכט.

פּיליפּ איז אריין אין שטוב מעשה בעל הבית, מיט א בריטען „גוט איוונינג".

ביים טיש איז געזעסען דער בלינדער, געשניטען א טאַמעיטאָ אין קלייניע רייפלאָך, געטונקען אין זאלץ און געגעסען מיט ברויט.

פון קיך איז אריין סילוועז מיט פּערקאָלאטשעטע ארבעלעך. ארום די זייטען רבקה'ס אן אלטער פּארטוך, און מיט א שמייכעל פון א יונג ווייבעלע האָט זי פּיליפּ'ן געפרעגט :

— האָסט עפּעס א סך געלט נעמאכט ?

פּיליפּ האָט נעשמייכעלט, אריינגעשטעקט די הענד אין די הויזען־קעשענעס, און נענומען שלעפּען „פּענעס".

— נא, — האָט ער גדלות'דיג ארויסגעזאגט — דאָ האָסטו א טאַלער מיט פּופּציג סענט.

— דושי ! „א האַל לאט" מיט געלד, — האָט סילוועז אויסגעשריען ארויף אויף א בענקיל, נעכאפט א פּולע האנט פּענעס און זיך קאַקעטיש געפרעגט ביי פּיליפּ'ען:

— נו, טרעף: „דראָד — אום" ?

— דראָד, — האָט פּיליפּ געענטפּערט.

סילוועז האָט נעעפענט דאָס הענטיל.

— אבע, נישט געטראָפען. „אום" !

— נרייט בעסער צום טיש, סילוועז, וועסט שפּעטער שפּיעלען! פּיליפּ איז דאָך הונגעריג — האָט זרח זיך אריינגעמישט.

פּיליפּ האָט הנאה געהאט פון זרח'ס רייד, ער האָט זיך נעפּיהלט מעשה גרויסער מענש. ביים טיש האָט זרח איהם דערצעהלט מעשיות.

— ניטא? און מארים שלאפט נאך?

— מארים איז נישטא, פילים אליין שלאפט אהן קישענס.

— א בראך צו מיר, — האט דער בלינדער א רעווע געטהאן, — ס'הארץ האט מיר באלד געוואגט, אז ס'איז נישט גלאטיג, זיי זיינען אנט־לאפען, מיך איבערגעלאזט א בלינדע קאליקע, אהן א סענט! וואס טהוט מען? וואס טהוט מען?

פילים איז פון די קולות אויפגעקומען און א פערוואונדעטער זיך געפרעגט: וואס איז דא?

— דיין טאטע, אז דער ערשטער דונער זאל איהם טרעפען, איז אנטלאפען מיט רבקה'ן, צוגענומען דעם לעצטען סענט און דיך אויך איבערגעלאזט! וועסט קומען די הינט צוטהייל!—האט זיך דער בלינדער צושריען און זיך א וואנרף נעטהון מיט צושפרייטע הענד אויפ'ן בעט. אנגעכאפט פילים'ען פאר'ן קאפ און איהם גענומען שטיקען, ארויסלא־זענדיג בשעת מעשה אויפטרייסלענדע קולות.

פילים האט געשליידערט מיט די פיסלעך, געביסען דעם בלינדען, געשריען: „בעסטארד, נעט יאר סייז!" געבעטען סילווע'ן זי זאל איהם נישט לאזען שלאגען.

סילווע האט זיך א פערווייניגטע ארומגעוויקעלט ווי א שלאנג ארום דעם פאטער'ס פיס, געקנייפט וואס כח נור, געקוויטשעט ווי א יונג חזר'ל.

דער בלינדער האט מיט אמאל אפגעלאזט פילים'ן, דערלאנגט סיל־ווע'ן א שליידער פון זיך און געבליבען שטעהן אין מיטען שטוב. א בלאסער, מיט א פאר פערגליזעלטע אויגען, מיט א בריים צועפענט מויל. ער האט פערבראכען די הענד און געטענה'ט מיט א ניגון, ווי מען בעקלאגט א טוידטען:

— וואס טהוט מען? ווי האבען זיי מיך איבערגעלאזט? ס'בלייבט מיר נישט איבער מעהר, ווי צו וואנרפען זיך אין ים אריין!...

סילווע איז געלעגען אין א ווינקעל און געבליפעט.

פילים האט, ווי פארגעסען אין די קלעפ, דא געקוקט אויף דעם

— מען מוז דאך איהם מיטנעהמען!

מען וועט קיינעם ניט מיטנעהמען! — האט רבקה געענטפערט, פערנאנדערפלעכטענדיג איהר לאנגען צאפ. — אויב דו ווילסט, טהו זיך אן און מיר פאהרען, גיכער!

דא האט רבקה א ציה אריין געטהאן איהרע פים אין לאנגען נאכט־העמד, א צאפל געטהאן מיט איהרע אקסלען און מיט אזא גלאנציגע פייכטקייט פערזשומערט פ׳י שווארצע אויגען, אז מארריסען איז א וואר־עם פרעסטיל דורכגעלאפען איבער׳ן לייב.

ער האט זיך לייכט אראפגעלאזט אויף די קניען, צושפרייט די הענד, אנגענומען א טראגישע פאזע און מיט פאטהאס אויסדרעקלאמירט:

— א, מיין זיסער אמאר! דיין וואָרט גיעב נור — גיעב!...

—איך האב דיך ליעב, זאג! האסטו מיך אויך ליעב?"

פארטאג האט זיך דער בלינדער אויסגעטשוכעט, געזומען וועקען דאס ווייב: רבקה! רבקה׳לע! זי גיזוכט נעבען זיך מיט די הענד. ער האט גיפיהלט, ווי עפעס רייסט זיך אפ ביי איהם אין הארצען, נישט גיפינענדיג רבקה׳ן. אן אויפגערעגטער איז ער אראפ פון בעט און איז צו צו סילווען.

— שטעה אויף, ממזרת, דערשטיקען וועל איך דיך!.. — האט זרח גישריען, טרייסלענדיג די פערשלאפענע סילווע. — האדעווע אוים טעכ־טער, אויסגערונגען דארפען זיי ווערען!...

סילווע האט זיך אן איבערגעשראקענע אויפגעכאפט, זיך צעווייגט:

— וואס ווילסטו פון מיר? וואס קניפסטו מיך?

— גיה שוין אריין צו מארריס׳ן! זעה צו רבקה איז דארט דא, גי־כער! זי האט דעם לעצטען סענט פון מיר צוגענומען, די „באמערקע"! וואס ליגסטו? גיה!

סילווע איז א נאקעטע אראפ פון בעטל און, כליפענדיג, אריין אין מארריס׳עס צימער. דער בלינדער איז איהר נאכגענאנגען.

— רבקה איז דא ניטא. — האט סילווע א פערווייטע געזאגט.

— דו מיינסט אלע האָבען דיין טבע? — האָט זרח געענטפערט— און וואו ביזטו דאָס פערפאלען געוואָרען, כ'האָב גערעכענט האָסט גע־מאכט פּליטה מיט'ן שיכור.

— ס'וואלט קיין עולה נישט געווען — האָט רבקה געענטפערט, איז צו צום אייז־שענקעל, ארויסגענומען א באנאנע און געגעסען.

— ווער האלט דיך, ליטוויישע נ'אמונה? גיעב צוריק מיין געלד, אוי גע־ה ברעך הענט און פים מיט'ן גראָבען שכור צוזאמען!

— וועך פרענט דיך עצות, בלינדער הונד! אז כ'וועל וועלען, וועל איך געהן!

— חצופה! — האָט דער בלינדער דורכגעזייט דורך די צייהן, זיך אויפגעשטעלט, אויסגענלאָצט די פארצעלאנענע אויגען, פארקוועטשט די פויסטען און זיך געטרייסלט.

רבקה איז צו נאָהענט צום בלינדען און איהם א כראקע געטהאָן גל' אין פנים אריין. דער בלינדער האָט פון כעס א שלייד־ער געטהאָן דעם שטעקען, גענומען יאָגען דאָס ווייב, איז געפאלען ווי א זאק זאמד און זיך צוקלאפט. ער האָט גענומען רעווען ווי אן אָקס.

רבקה איז צו צום מאן, איהם גענומען קושען, האלדזען, געהאלפען אויפהויבען און געלעגט אויפ'ן בעטל.

— אז אלץ איז איבער דיר, זרח, — האָט רבקה א שולדיגע גע־זאגט, גענומען דעם מאנ'ס האנד און זיך געזעצט אויפ'ן בעטל — ביזט מיך אלץ אין איינעם חושד, אז כ'האָב עסקים מיט מאַרריס'ען, כ'וויין דיר, אז מאַרגען „מופט" ער ארויס פון אונז, למאי, „רענט"? מיר קענע אזוי פיעל ניט צאָהלען, וואָס געהט עס מיך אָן! ביי אונז אין שטוב איז דאָך פשוט א גהינום!

— אויך מיין וואָרט, רבקה'לע, מאך איהם צו „מופען", וועסט זעהן, איך אליין וועל בעצאָהלען דעם „רענט". כ'וועל געהן אין די הייזער, א בלינדען וועט יעדער געבען און דו וועסט דיר לעבען ווי א גרעפין, ווי א „לעדי", אבי מאך איהם צו „מופען", דער שכור!

— לייכט צו זאגען, וועסט געהן אין די הייזער, מיר פערשווארצען

— מען מוז דאָך איהם מיטנעהמען!

מען וועט קיינעם ניט מיטנעהמען! — האָט רבקה געענטפערט, פערנאַנדערפֿעכטענדיג איהר לאַנגען צאָפּ, — אויב דו ווילסט, טהו זיך אָן און מיר פּאַהרען, גיכער!

דאָ האָט רבקה א ציה אריין געטהאָן איהרע פּים אין לאַנגען נאַכט־העמד, א צאָפּען געטהאָן מיט איהרע אָקסלען און מיט אזא גלאַנציגע פּייכטקייט פערזשומערט זי שוואַרצע אויגען, אז מאַרריסען איז א וואַרעם פּרעסטיל דורכגעלאָפען איבער'ן לייב.

ער האָט זיך לייכט אראָפּגעלאָזט אויף די קניען, צושפּרייט די הענד, אָנגענומען א טראַגישע פּאָזע און מיט פּאטהאָס אויסדרעקלאַמירט:

— א, מיין זיסער אמאָר! דיין וואַרט גיעב נור — גיעב!...

—איך האָב דיך ליעב, זאָג! האָסטו מיך אויך ליעב?"

פּארטאָג האָט זיך דער בלינדער אויסגעטשוכעט, געזומען וועקען דאָס ווייב: רבקה! רבקה'לע! זי געזוכט נעבען זיך מיט די הענד. ער האָט נעפּיהלט, ווי עפּעס רייסט זיך אָפּ ביי איהם אין הארצען, נישט נעפּינענדיג רבקה'ן. אן אויפּגערעגטער איז ער אראָפּ פון בעט און איז צו צו סילווען.

— שטעה אויף, ממזרת, דערשטיקען וועל איך דיך!.. — האָט זרח נעשריען, טרייסלענדיג די פערשלאָפּענע סילווע. — האַרעווע אויס טעכטער, אויסגערונגען דארפען זיי ווערען!...

סילווע האָט זיך אן איבערגעשראָקענע אויפּגעכאפּט, זיך צעווויינט:

— וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס קניפּסטו מיך?

— געה שוין אריין צו מאַרריס'ן! זעה צו רבקה איז דאָרט דאָ, גיכער! זי האָט דעם לעצטען סענט פון מיר צוגענומען, די „באַמערקע"! וואָס ליגסטו? געה!

סילווע איז א נאקעטע אראָפּ פון בעטל און, כליפּענדיג, אריין איז מאַרריס'עס צימער. דער בלינדער איז איהר נאכגענאנגען.

— רבקה איז דאָ ניטא, — האָט סילווע א פערווויינטע געזאָגט.

— דו מיינסט אלע האבען דיין טבע? — האט זרח געענטפערט— און וואו ביזטו דאס פערפאלען געוואָרען, כ'האב גערעכענט האסט גע־מאכט פליטה מיט'ן שיכור.

— ס'וואלט קיין עולה נישט געווען — האט רבקה געענטפערט, איז צו צום אייז־שענקעל, ארויסגענומען א באנאנע און געגעסען.

— ווער האלט דיך, ליטווישע נ'אמונה? גיעב צוריק מיין געלד, אוי געה ברעך הענט און פים מיט'ן גראבען שכור צוזאמען!

— וועך פרענט דיך עצות, בלינדער הונד! אז כ'וועל וועלען, וועל איך געהן!

— חצופה! — האט דער בלינדער דורכגעזייט דורך די צייהן, זיך אויפגעשטעלט, אויסגעגלאצט די פארצעלאנענע אויגען, פארקוועטשט די פויסטען און זיך געטרייסעלט.

רבקה איז צו נאהענט צום בלינדען און איהם א כראקע געטהאן גל. אין פנים אריין. דער בלינדער האט פון כעס א שלייד־ער געטהאן דעם שטעקען, גענומען יאגען דאס ווייב, איז געפאלען ווי א זאק זאמד און זיך צוקלאפט. ער האט גענומען רעווען ווי אן אקס.

רבקה איז צו צום מאן, איהם גענומען קושען, האלדזען, געהאלפען אויפהויבען און געלעגט אויפ'ן בעטיל.

— אז אלץ איז איבער דיר, זרח, — האט רבקה א שולדיגע גע־זאגט, גענומען דעם מאנ'ס האנד און זיך געזעצט אויפ'ן בעטיל — ביזט מיך אלץ אין אייגעם חושד, אז כ'האב עסקים מיט מאררים'ען, כ'ווייז דיר, אז מארגען „מופט" ער ארויס פון אונז, למאי, „רענט"? מיר קענע אזוי פיעל ניט צאהלען, וואס געהט עס מיך אן! ביי אונז אין שטוב איז דאך פשוט א נהינום!

— אויך מיין וואָרט, רבקה'לע, מאך איהם צו „מופען", וועסט זעהן, איך אליין וועל בעצאהלען דעם „רענט". כ'וועל געהן אין די הייזער, א בלינדען וועט יעדער געבען און דו וועסט דיר לעבען ווי א גרעפין, ווי א „לעדי", אבי מאך איהם צו „מופען", דער שכור!

— לייכט צו זאגען, וועסט געהן אין די הייזער, מיר פערשווארצען

פילים, א פער'שרפ'עט זאל ער ווערען! א שעהנע קאפעליע, ווי איהר זעהט!

— עס נעהט עמיצער — האט מיסעס סאלאמאן נעזאגט און זיך אויפנעשטעלט — צייט צו נעהן! מען מוז צוגרייטען „סאפער" פאר די קינדער.

— וואס אייליט איהר זיך, מיסעס סאלאמאן? דאס איז דאך רבקה!

— ניין, כ'נעה, „גוט באי", זאגט.

וועז מיסעס סאלאמאן איז צו צו דער טהיר, איז רבקה אריין מיט א שירם אין דער האנד. זי איז נעבליבען שטעהן. זיי האבען זיך ביידע אנגעקוקט ווי צוויי העהנער.

— עס נעפעלט דיר שוין מיין בלינדער מאן אויך? — האט רבקה אויסגעשאסען, אויסגעלאצט די אויגען און נעכאפט די הענד פאדבאקעם — ניט נעקאנט קריגען מאררים'ן, איז דער בלינדער זאגט אויך גוט! — האט זי פארענדיגט מיט א ניגון.

— דערפאר האסטו שוין מאררים'ן מיט'ן בלינדען צוזאמען, הא? — האט מיסעס סאלאמאן א רויטע ווי אן אינדיק געענטפערט.

— וואס איך האב, לאז דיר דיין קאפ ניט דארעז, נור, דו, יאטקע קלאץ, פלייש מיט אויגען, „גראדי הער", דען כ'פלעט דיר דעם מח!

זאגט איז אריין אין קיך, געבליבען שטעהן ווי א גולם מיט א צוע־פענט מויל און געשריען.

— וואס איז? רבקה'לע, האסט שוין צוועפענט דיין צוואווערעמט פיסקעל?

דערווייל האט זיך מיסעס סאלאמאן ארויסגערוקט פון שטוב ניט טוידט ניט לעבעדיג. זי האט נעשפרייזט איבער די טרעפען, געשריען און געשאלטען.

— וואס איז? וואס פאר א חתונה האסטו אויפנעקאכט? וואס האסטו פון איהר נעוואלט, וואס? — האט זאגט מיט כעם נעפרעגט.

— בעלידינט איהם די „ליובאוויטש" — דיין גליק, וואס כ'האב אייך ביידע נישט נעטראפען — האט רבקה זיך צולאכט.

ס'ערשטע, מאכט צו מופען אט דעם קונצען מאכער, אז נישט זענט איהר אן איבערגעפיהרטער! ער וועט מיט זיינע זיסע רייד־לעך ארויסציהען דעם לעצטען ביסען פון מויל! אוי, רבונו של עולם, אויסכאליען זאל ער מיינע פאר טאלער!

— נו, נו, גיט טאקע אן עצה, מיסעס סאלאמאן, ווי מאכט מען דעם פארשוין צו „מופען" ? כ'האב מורא — האט זיך דער בלינדער ביטער צולאכט — ער זאל מיך נישט מאכען צו „מופען". די חברה וואלטען מיך שוין לאנג ארויסגעפאקט נאך „ברוקלין".

— וואס האב איך דא א סך צו טענה'ן ? — האט זרח מיט א זיפץ געזאגט, — כ'בין א „דעם פול", אליין זיך שולדיג. נאט האט געשטראפט, מיר צוגענומען די ראיה, האב איך געדארפט נעהמען די טוי־זענד טאלער, וואס כ'האב געקראנען און זיי אריינגעבען אין א „האם" — וואלט איך מיר דארט געזעסען רוהיג און סילווען וואלט די שטאדט צוגענומען. האט זיך מיר אבער פערגלוסט חתונה צו האבען און רבקה־לע, די חצופה, א בראך אין איהרע ביינער, האט דערשפירט מיינע פאר סענט. ווי זי האט זיך דאס צוגעפוצט צו מיר, די געקאוועטע ליט־וואטשקע, מיך נערופען „זרח'קע" און „טייערינקער", און דער טייפעל וויסט וואס? וער פארשטעהט זייער לשון, וער, פלענט זיך פער־קאטשען די ארבעל איבער די עלענבויגענס, מיר זיך העננען אויפ'ן האלז. צוזאגען דאס אויבערשטע פון שטויסעל, האב איך נערעכענט: כ'וויים, פארט בעסער אן איינען בעט, ווי צו זיין אין א „האם". וער האט נע־וואוסט, אז זי וועט זיך אריינגעהמען א „ליובאוויטש", דעם שכור, און יעצט נעה שריי חי וקים!

מיסעס סאלאמאן, וואס זאל איך איהר לאנג ברייען, זי לעבט מיט איהם אונטער מיינע אויגען, אז כ'זעה נישט! און דו בלינדער הונד, וער צופלאצט! ביזט קיין מאן נישט מעהר! און וער וויסט, מיסעס סאלא־מאן, אזוינע חברה קאנען מיך נאך אפ'סמ'עז. און מיין סילווע, א פינס־טער יאהר אויף איהר, זי האלט דאך אויך מיט זיי. און זיין בנ'אקעל,

— פוססי, דיר איז קאלט ? — האָט זרח געטענה'ט צום קעציל, טולייענדיג שטארקער זיין פנים אין ווייכצן פעלכיל.

דאָס קעציל איז הפנים ניט צופריעדען געווען פון בלינדענס צערטליבקייט, האָט עס א פריסקע געטהאָן און זיך ארויסגערישן פון זייגע הענד. עס האָט זיך נעהערט א קלאפען אין טהיר.

— „קאָם אין" !

מיסעס סאלאמאן, וואקלענדיג זיך ווי א פעטע גאנז, איז אריין.

— גוט איוונינג, זרח, ווי געהטס ? דאָס בין איך, מיסעס סאלאמאן, וואו איז אייער פרוי ?

— בנאמנות, א גאסט — האָט זרח געענטפערט א צופריעדענער— זייט זשע מוחל, מיסעס סאלאמאן, נעהמט א שטוהל און זעצט אייך. איהר פרעגט זיך, וואו רבקה איז ? די שווארצע יאָהר ווייסען זי ! טליקעט זיך ארום !

איהר מעגט עס נאָכאמאל זאָגען — האָט מיסעס סאלאמאן געזאָגט זיך אוועקגעזעצט און אָפגעפראכט — כ'האָב זי נור וואָס באגעגענט, מיט דעם קונצענמאכער, דעם שכור, אויף זיי מעג מען יא זאָגען : די „מיסעס" מיט דעם „בארדער" !

— אזוי ? געטראָפען ? אי, אי, אי ! — האָט דער בלינדער זיך געגומען רייבען א האָנד אין א האָנד — נו, זאָגט איהר, מיסעס סאלאמאן, איהר זייט דאָך קיין נאר נישט, ווי לעבט מען ? וואָס קאן איך מיר. אָרימער קאליקע, העלפען ?

— וואָס הויסט ? — האָט מיסעס סאלאמאן געפרעגט, צורוקעענדיג איהר שטוהל צו זרח'ן — איהר זייט, דאכט זיך, א מאן און די וועלט איז נישט הפקר. אמת, ס'איז אמעריטשקע גנב ! אין יוראפ וואלט מען אזא יונג די ביינער צובראכען, נאר נארנישט ! איז ראשית, מאכט מען מארריס'ען צו „מופען" ! און דערנאך לאזט מען זיך נישט בלאזען אין דער קאשע אריין. איהר זייט טאקע א בלינדער, אבער פארט א מאנסביל, און רבקה איז נישט מעהר ווי אן אשה. איהר נעהמט זי נאר פעסט אין די לייצען אריין, וועט איהר זעהן, ווי זי וועט געהן אין שפאן !.. נאר

— שוין וויעדער! — האט זרח א ברום געטהאן און אויפגעשפריי־
גען אן אויפגעקאכטער פון זיין בעטעל.
ער האט געגומען רופען:
— רבקה! רבקה! סילווע! פילים! מאררים! א מיתה משונה אויף
אייך אלע!

אין שטוב איז געווען שטיל. זרח האט אויפגעשפיצט זיינע אויערען
און איהם האט זיך וויעדער נעראכט, אז דאס בעט ביי מאררים'ען
קרעכצט. ער איז געווען זיכער, אז דארט איז קיינער ניטא, פון דעסט־
ווענגען איז ער פארזיכטיג אריין אין מאריסעס צימער און מיט א נע־
מאכטען כעס געגומען קלאפען מיט'ן שטעקען איבער'ן בעטיל:
— אט אזוי! אט אזוי! נאט אייך! מימת'ען וועל איך אייך!
דעם בלינדען איז דאס עסק געפעלען נעווארען, ער האט זיך צו־
לאכט, זיך אוועקגעוענדט אויפ'ן בעטעל, עס ארומגעטאפט פון אלע זיי־
טען, ארומגעשמעקט עס, ווי א הונד, מיט דער נאז מיט א קרעכץ איז ער
ארויס פון חדר.

איהם האט זיך אויסגעדאכט, אז אלע זיינען אין שטוב, בעהאלטען
זיך אין די ווינקעלעך, אונטער די בעטען, אז באלד וועלען אלע מיט
אמאל ארויסשפרינגען, איהם בעפאלען, דערווערגען.

אן אויפגעציטערטער איז ער צו צום פענסטער. ער האט בריייטער
צוגעפענט זיינע אויגען און זיך איינגעהערט ווי דער רעגען קלאפט, שמייסט
אין די שויבען, ווי מיט בייטשען. עס האט איהם דורכגעטרייסעלט. ער
האט געפיהלט ווי א שרעק נעהמט איהם ארום און פון היימליכקייט וועג־
גען האט ער נערופען: רבקה, רבקה! חצופה! עס איז געווען שטיל.
פון א ווינקעל האט זיך געטראגען א הייזעריגער כבכ... פון א קעציל.

— גאר צו רופען דאס קעציל — האט דער בלינדער צו זיך גע־
זאגט. — פוססי, פוססי, קאם היר!

דאס קעציל איז באלד ארויס מיט א וואורטשען, זיך נעגומען רייבען
אן בלינדנעס פום. זרח האט זיך איינגעבויגען, נעגומען די קאץ אויף
די הענד און איינגעטוליעט זיין פנים אין ווייכען, ווארעמען פעלכיל.

דיין פֿא? א, ער איז דאך אוא שלעכטער! וועז נישט ער, וואלט זיך מיין פֿא נישט ארומגעקרינגט מיט רבקה'ן!

דו ווייסט פֿארוואס זיי קריגען זיך ארום? „אל בעטשע" דו ווייסט נישט? רבקה ווי מען זאל זי קושען. און דיין פֿא ווי נישט, דעריבער „גלייכט" זי איהם נישט.

— און דיין פֿא קושט רבקה'ן? — האט זיך סילווע נעפרעגט.

— „שור" קושט ער, פונקט ווי אין „מיינער'ס וואדעווי". דו ווייסט מיין פֿא איז דאך נעווען אן „עקטער" און אז איך וועל אונטערווואקסען וועל איך אויך זיין אן „עקטער" אט אזוי:

דא האט פילים זיך געשטעלט אין א פאזע, מיט איין האנד ארומגענומען סילווע'ן פאר דער טאליע, מיט דער צווייטער האנד האט ער אנגענומען איהר העגטעל און איהר א קוש געטהאן.

— „גראדי היר" — האט סילווע א קוויטש געטהאן. אויסגעשפיגען, זיך ארויסגעריסען פון פילים'ן און אריין אין קיך — כ'וועל דערצעהלען פאר דיין פֿא, וועסט זעהן? געה, ביזט א חזיר! כ'וועל מיט דיר קיינמאל נישט רעדען.

זי האט זיך אנגעשפיגען אויף דער האנד, געמומען רייבען אויף דעם פלאץ, וואו זי האט א קוש געקראגען און ארויס אויף דער גאס.

מאררים מיט רבקה'ן זיינען בעפאלען דעם בלינדען זרח און איהם געמומען שטיקען. זרח האט נעמאכט קולות, זיך נעבעטען זיי זאלען איהם אפלאזען. עס האט נישט געהאלפען. זיי האבען איהם מיט אמאל אויפגעהויבען, אויפגערוקט דאס פענסטער און איהם ארויסגעשליידערט. זרח איז געפאלען מיט אויפטרייסלענדע נעשרייען, נעפאלען אלס שנעלער און וואס נעהנטער ער איז צו צו דער ערד, איז זי זיך צושווימען און ער איז ווייטער נעפאלען.

אן אפגענאסענער מיט שוויים האט ער זיך אויפגעכאפט פון שלאף. ער האט זיך באלד בערוהיגט, אז עס איז נישט מעהר ווי א חלום און זיך איבערגעצויגען. אין שטוב איז קיינער ניט נעווען. דעם בלינדען האט זיך נעראכט, אז אין מאררים'ס צימער סקריפעט דאס בעט.

סילים איז געבליבען שטארן ביי דער טהיר מיט אן איינגעהאל־טענעם גלעכטער, זיך צונעקוקט ווי סילווע „עקטעט", און איהם איז איינגעפאלען זי איבערצושרעקען. ער האט שטיל אווקגעשטעלט די „סקייטס", אויפגעזוכט דעם בלינדען זרח'ס אן אלטען ראק מיט א פער־שוויצטען הארטען קאפעליוש, זיי אנגעטהאן. ער האט פערבוינגען זיינע אויבערשטע לעפלעך פון די אוינען אזוי, אז דאס רויטע האט זיך ארויס־געזוהען, גענומען א שטעקען אין האנד אריין און איז, טאפענדיג, מיט שווערע טריט אריין צימער, נאכמאכענדיג זרח'ס קול:

— רבקה, א בראך אין דיינע ביינער, וואו ביזטו, וואו? רבקה, פער'שרפה'ט זאלסטו ווערען! חצופה! דערווערגען ווען איך דיך!

סילווע האט זיך איבערגעשראקען, ארויפגעריסען דעם קאפעליוש, איהם א שליידער געטהאן אויפ'ן בעט. זי האט זיך אבער באלד צו־לאכט, דערזעהענדיג, אז דאס איז סילים.

— נעה צום טיוועל! האסט מיך איבערגעשראקען צום טויט!

סילים האט זיך געמאכט נישט הערענדיג, געשאלטען, געטופעט מיט די פיס, געגלאצט מיט די רויטע אויגען. אנגעכאפט סילווע'ן פאר די האר, זי אויסגעצויגען אויף דער פאדלאגע, געשלעפט און געשריען!

— דערווערגען ווען איך דיך, דערווערגען! מיט'ן שכור, מיט דיין „ליובאוניק"!

סילווע האט זיך צואווייגט אויפ'ן קול.

סילים האט זיך צולאכט, ארויפגעווארפען פון זיך דעם ראק מיט'ן קאפעליוש, זיך ארויבגעלאזט אויף די קיטשקעס.

— וואס ווייסטו!? ס'איז דאך געווען א שפאס. ביזט א נאר! כ'האב געזהען ווי רו „עקטעסט" האב איך אויך „געקטעט" — האט סילים געשמייכעלט און זיך אויפגעשטעלט.

סילווע האט זיך אויסגעווישט די אוינען און אן אונגעכמורעטע געזאגט:

— אז וועסט נאך איין מאל לאכען פון מיין פא, וועל איך מיט דיר אייביג זיין ברוגז, וועסט זהען! פאר וואס לאך איך נישט פון

טונקען א פינגער אין קאלטען וואסער". מען שמועסט, אז זי האָט א שלעכט גאלה.

דערווייל איז מיסעס סאלאמאן אריין מיט א פלאש ביער. מאַרריס האָט געזומען די פלאש, זי בעטראכט, עטליכע מאל אפגעווישט דאָס העלזיל מיט'ן טישטוך, וואוילעריש א קלאפ געטהאָן דעם דנא פון דער פלאש אָן זיין האנד און דער קארק איז ארויס מיט א שאָס. ער האָט אריינגעגעסן צוויגען א גלאָז נאָך א גלאָז, אויסגעדרעהט מיט צוויי פינגער די נאסע וואנסען און זיך אויפגעשטעלט.

— הערט, מיסעס סאלאמאן, איהר זייט טאקע געוועכט, כ'האָב זיך נאָר וואָס בארעכענט, אז דער שידוך איז פאר מיר ווי געוואונשען, ווי כ'בין א איד! נא, גיסט זיך איין א גלאָז ביער און מיר וועלען טרינקען לחיים! געהט רבקה אויפ'ן פייער! מאַרגען „מוף" איך ארויס!

ער האָט ארומגעכאפט די דיקע מיסעס סאלאמאן, זיך צוקושט מיט איהר אויף איין באק, אויף דער צווייטער, דערטרונקען דאָס גלאָז ביער זינגענדיג:

— „לחיים מיין שאץ, לחיים מיין שעציל, לחיים מיין לאקרעץ-קלעציל".

סילווע איז איינע אליין געווען אין שטוב. זי האָט ארויסגענומען רבקה'ס קעסטעלע פודער, זיך איינגעפודערט, אנגעטהאָן רבקה'ס קאפע-ליוש מיט דער לאנגער שווארצער שטרוים-פעדער, זיך אריינגעשטעלט אין שפיגעל, עטוואָס אויפגעהויבען דאָס קורצע קלייד'על און געזומען נאכזינגען, אפערוואַרפענדיג איהרע פיסלעך און ווינקענדיג מיט די בלויע אויגעלעך ווי א וואַדעוויל-אקטריסע.

"Hallo central! Hallo central!
Give me six-o three"

סילווע איז געווען אזוי פערטהאָן מיט איהר זינגען און טאנצען, אז זי האָט גאָר נישט בעמערקט ווי פילים איז אריין מיט זיינע „ראלערס" פון דער גאס.

דעקלאמירט קנאקענדיג די נעסלעך.

— וועז איהר פּאַלגט מיך פּאר א יאָהרעז — האָט מיסעס סאלא־מאָן וויעדער אָנגעהויבען, ארָאפּלאָזענדיג די אויגען — אוז חתונה געהאָט, וואָלטען מיר געלעבט ווי לייטען גלייך. איהר וואָלט ביי מיר קיין פינגער אין קאָלטען וואסער ניט געדאַרפט אריינשטעקען, כ'בין, ברוך השם, נישט קיין קבצנ'טע. אין הויז ביי מיר, קיין עין הרע, פוז כל טוב, אוז ס'איז נאָך דאָ א פּאָר דאָלאָר אין באַנק אויך, פּאַרט א היימישע „ביזנעס". כ'גיעב אוועק א דאָלאָר אויך א חודש, קריג איך צוריק אנ־דערהאלבען. וועד מאכט דאָס היינטיגע צייטען בעסערע געשעפּטען?

— אסור ראקאָפּעלאָ! — האָט זיך מאַרריס צולאכט.

— איהר זייט א לץ! — האָט מיסעס סאלאמאן געזאָגט אוז מאַר־ריס'ען א קלאַפּ געטהאָן איבער'ן פּיס — איהר באַרעכענט אייך בע־סער, מאַרריס, אוז זעהט, אז כ'מיין אייערע טובה מעהר ווי מיינע. נור וואָס טויגען די רייד, ווי לאַנג איהר וועט וואוינען ביי רבקה טליק, זייט איהר א פערפאלענער!

— וואָס איז שייך — האָט מאַרריס א ברום געטהאָן, זיך אויפגע־שטעלט, אריינגעלאָזט די הענד אין די הויזען קעשענעס, זיך איבערגע־צויגען, גענומען שפּרייזען איבער'ן דיוואָן אוז געטראכט:

— „איך בין דיר מוחל, וואָס דו רעדסט, ווייל דו רעדסט ווי א קינד אוז פערשטעהסט נישט דיין געפּעהרליכע לאַגע אציגר".

— איהר וועט פילייכט נאָך טרינקען א גלעזל ביער? — האָט מיסעס סאלאמאן איבערגעריסען די שטילקייט.

— וועד זאָגט זיך דאָס אָפּ פוז א גלעזל ביער? — האָט מאַרריס געענטפערט שפּאנענדיג איבער'ן צימער.

מיסעס סאלאמאן איז אריין אין קיך.

מאַרריס'ען איז מיט אמאָל איינגעפאלען, אז ס'וואָלט געווען א פּלאַן חתונה צו האָבען מיט דער אידענע. אמת, רבקה'ן איז טאקע א שאָד, נאָר גאָר נישט, ער וועט זי נאָך דער חתונה אויך קריגען אוז דערווייל וועט ער זיין א פערזאָרגטער! ווי זאָגט זי אליין: „נישט דארפען אייג־

—„לילת האָט פערשפּרייט א נעץ, און זי ווייס נישט, אז כ'בין א לץ".

מיסעס סאלאמאן איז באלד אריין מיט א טאץ אין דער האנד. אויף דער טאץ איז געשטאנען א סאפּאן וואסער, א פלאש ביער און א טעלער מיט אויבס.

מאַרריס האָט געעפענט די פלאש מיט א שאָס, געטרונקען א גלעזל נאך א גלעזל, פערביסען מיט אויבס.

— איהר ווייסט, מיסעס סאלאמאן, מען וועט מוזען נעהן אפּטער צו אייך!

— מיט'ן גרעסטען פערגניגען! — האָט זי געענטפערט א צופריע־דענע.

— כ'זאג אייך — האָט מאַרריס פאָרטגעזעצט — כ'בין גאָר פרי־שער געוואָרען! וואָס א גלעזל ביער מאכט!

— דאָס טענה איך דאָך, מאַרריס. איהר זייט דאָך עפּעס א מאן, ס'איז דא אויף וואָס א קוק צו טהאָן און גאָר נישט — איהר פלאָגט אפּ אייערע פּאָר יאָהר! ווי לאנג איז דער שעור צו זיין אן אלמן?

— נו, נו, מיסעס סאלאמאן, זעהט טאקע עפּעס פאר מיר א שידוך?

— וואָס שידוך, וועז שידוך, די קאץ שיקט מען נישט נאך די פּוטער — האָט זיך מיסעס סאלאמאן צולאכט — אז איהר האָט זיך פערדראָהט א קאָפּ מיט רבקה'ן, די חצופה, ווער וועט דאָס וועלען האָבען „ביזנעס" מיט אייך? כ'וויים, מען זאגט עפּעס א אידענע, מילא, אָבער דאָס איז דאָך קיין אידענע אויך נישט, א בעזדיעטניצע, א יאלאווקע, אבנע־וואהנט מיט'ן ערשטען מאן זעקס יאָהר און גאָר נישט — ער האָט זי אָבגע'גט. ווייסט איהר פאר וואָס? — האָט זיך מיסעס סאלאמאן צוגע־רוקט צו מאַרריס'ען און האָט זיך צולאכט — ס'איז מיר אויף מיין וואָרט א חרפה עס צו דערצעהלען פאר א מאנסביל — זי האָט דאָך קיין — — כא, כא, כא! ווי איך בין א אידישע טאכטער!

—יא, יא, דאָס איז אינטערעסאנט, שפּאנענד! — האָט מאַרריס

מאררים איז לייכט אראפ פון טרעפען, זיך דורכגעשפאציערט אי־ בער'ן טראטואר און האט חשק געהאט אריין אין „סאלון" אויסטרינקען א גלעזעל ביער.

אויף א טרעפען איז געזעסען א אידענע פון א יאהר פערציג, א קור־ צע, א דיקע ווי א יאטקע קלאץ, מיט אן איבערגעלענטען גוידער און מיט א פנים פון אן אלטען מאפס. זי האט געהאלטען די פים צושפרייט און מיט הנאה האט זי געבאפט ארץ ישראל ניסלעך, וואס זיינען געלעגען ביי איהר אין שוים און זיי געווארפען אין מויל אריין.

— מיסטער מאררים, איהר דערקענט מיך שוין גארנישט? א מענש געהט דורך, כ'וויים, הינט, טייפעל, שמעק אריין!

— האלא, האלא, מיסעס סאלאמאן, ווי געהטס! — האט מאררים געזאגט און זיך אפגעשטעלט. ער האט אריינגעשטעקט די האנד אין איהר קלייד, געבאפט עטליכע ניסלעך און בשעת מעשה איהר א קיצעל געטהאן.

— „שעהם יורסעלף" — האט מיסעס סאלאמאן געזאגט כלומר'שט א בעליידיגטע, האט צונויפגענומען די ניסלעך און מיט א קרעכץ זיך אויפגעשטעלט.

— אי, די היץ, די היץ! ניט אויסצוהאלטען! די „פייפערס" שרייי־ בען — מענשען פאלען ווי פליגען, קומט ארויף מאררים. ביי מיר אין קיהל, א מחיה!

— יא, יא, מיסעס סאלאמאן, דאס איז פיין — האט מאררים גע־ שטאמלט און נישט ווייענדיג זיך נאכגעשלעפט.

מיסעס סאלאמאן האט איהם אריינגעפיהרט אין איהר זאל, זיך ענטשולדיגט און איז באלד ארויס.

מאררים האט בעטראכט דעם אבגעבליאקעווטען דיוואן, וואס איז געווען אויסגעשפרייט אויף דער פאדלאגע און פון וועלכען עס האבען זיך נעהויבען גאנצע זייען שטויב, וועז מען האט געטרעטען איבער איהם. ער האט בעטאפט די אויסגעבעטע שטוהלען, די איבערגעצויגענע פיאנא, האט זיך בעקוועם אריינגעזעצט אין א וויעג שטוהל און שטיל געזונגען:

— ליעבער גאט, שלאקירעק זאל ער ווערען! דער בלינדער הונד!
מאררים איז געשטאנען אין מיטען שטוב, געקוקט מיט א שמייכעל
דא אויפ'ן בלינדען, דא אויף רבקה'ן און האט א טראכט געטהאן:
— „מיט פערליערען פאסט נישט פאר'ן בראווען קריגער,
אפילו אין דעם קלעם איז נאך אלץ דער טיגער — טיגער"!

מיטאנ צייט איז מאררים ארויס פון שטוב אין זיין קאלירטען ליי־
בעל אהן ארבעל, מיט הנאה בעטראכט די לענג פון פיטקין עוועניו און
זיך פונאנדערגעפייפט.

פון קעלער־שטוב איז ארויס דער „דזשענטאר", א פערציג־יעהרי־
גער איירישער מיט א רויטע נאז און א גלאט ראזירט פנים. נאך איהם—
זיין ווייב, א הויכע, געזונטע ניגערטע, מיט ליפען ווי פלאכטעם און מיט
א גרויסען, קייליעכדיגען בויך. אין איין האנד האט זי געהאלטען א בעזים
און אין דער צווייטער א בלעכען קעסעלע פאר ביער.

ביי איהר קלייד האבען זיך געריבען דריי קליינע ניגערלעך, מיט
דיקע ליפעלעך, מיט קורצע אויפגעשטעלטע צעפעלעך און אויסגעזוהן
האבען זיי ווי שווארצע קודלאטע שצענייאקעס.

— האלא, מאררים, א פיין וועטער, — האט דער איירישער גע־
זאגט, און אויסגעשפיגען פון מויל א גאנצען פלאסטער קיי־טאבאק.

— יא, יא, יעס סער — האט מאררים נעצויגען די ווערטער, פער־
דרעהט די וואנסע, א קלאפ געטהאן דזשאנען אין דער פלייצע, ווייזענדיג
אויפ'ן ווייב'ס בויך און געזאגט:

— ביזט „ביזי" דזשאהן!

דזשאהן האט מעשה בעל־הבית בעטראכט דעם ווייב'ס בויך און זיך
נאריש צושמייכעלט.

די ניגערטע האט פערקאשערט איהרע ליפען, א גלאנץ טהוענדיג
מיט איהרע ווייסע צייהן, א גלאץ געטהאן מיט די אויגען, זיך איינגע־
בויגען אין דרייען, צוהאלטענדיג מיט ביידע הענד דעם בויך און זיך
פאנאנדערגעלאכט ווי א קאביליע.

— נעווים, נעווים, ווי דען — האט מאררים געשטאמעלט און א נעשריי נעטהאן: — פילוף, א רוח אין דיין — — מארש מיט סילווע'ן, הינטישע לעבערם!

פילוף מיט סילווע'ן זיינען ארויס פון ציימער, צוגעמאכט די טהיר און נענומען אייניציגווייז אריינקוקען דורך דעם שלאס־לעכיל. פילוף האט פון גרויס שמחה ארומגעכאפט סילווע'ן, איהר א קוש נעטהאן און איז צו צו מיסעס בלום'ס מאן, דעם בלינדען זרח, וואס איז געשלאפען אויפ'ן בעטעל און איהם נענומען וועקען?

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, ווי אן אפגעבריהטער, בריים צוועפענט זיינע היהנערשע אויגען:

— ווער איז דאס? וואס איז?

— זרח, גיב א „דיים", ועל איך דיר עפעס זאגען!

— און א „ניקעל" איז נישט נענוג, דו „סאקער"?

— נישט וועניגער ווי א „דיים", דו בלינדער „קאיק"!

דער בלינדער האט געקרעכצט, געשאלטען. ארויסגענומען פינף סענט, געפענט דאס מויל און איז נאנצען האט ער אויסגעזוהן ווי א חינעזישער גאט.

— נו, זאג שוין, זאג!

דער פא קושט זיך מיט דיין ווייב! נור נעדענק, זאג נישט, או איך האב נעזאגט — האט פילוף ארויסנעפלאצט מיט א געלעכטער.

ער האט געמאכט פאר גרויס שמחה דריי קאושלקעס און ארויס מיט סילווע'ן.

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, נעכאפט דעם שטעקען און טא־פענדיג האט ער אויפגעפראלט מאררים'עס טהיר, מורא האבענדיג אריינ־צוגעהן. ער האט געטופעט מיט די פיס, געקלאפט מיט'ן שטעקען איז דער פארלאנג, געגלאצט מיט זיינע פארצעלאנענע אויגען און געשריען:

— רבקה, א בראך איז דיינע ביינער, וואו ביזטו, וואו, חצופה!?

רבקה האט זיך א ריס נעטהאן פון מאררים'עס הענט און איהם נע־ווייזען אויף איהר בלינדען מאן:

באָק. זי האָט פערלייגט איהרע ענטבלויזטע הענט אויף דער פּולער ברוסט און א סמאטשקע געטהאָן מיט די ליפּען.

— וואָס זאָגט איהר ניט צו דעם וועטער? ס'האלט אין איין ניסען — — — — און פּאר פּרנסה־נעבער איז דאָס א פּיקניק, רק ער שלאָפּט.

מאַרריס, זעהענדיג זיין בעל־הבית'טע, איז גלייך אויפגעשפּרונגען, זיך עלענאנט פערנייגט און ער האָט איהר אונטערגערוקט א שטוהל:

— זיצט מיסעס בלום!

— וער האָט צייט צו זיצען — האָט מיסעס בלום געענטפערט, פערשומערט עטוואָס איהרע אויגען, וויסענדיג אז אזוי איז זי שעהנער— וואָס האָב איך געוואָלט בעטען? ! יא, מאַרריס, האָט איהר פילייכט א „קוואטער" ? כ'ברויך אריין צו וואַרפען אין „געז־מיטער".

—יא־וואָהל, לייבי! יא־וואָהל! — האָט מאַרריס אונטערגעברומט, ארויסגענומען פון זיין טיעפער קעשענע א קוואָטער, זיך געשטעלט אין א טראגישע פּאָזע און אויסגעדעקלאמירט:

—„מיין שעהנע „וועגוס", איך שענק דיר מיינע גיטער, גליקליך מאך איך דיך, איך שוואר דיר ביים „יופיטער!" און האָט זי ארומגענומען. מיסעס בלום האָט זיך כלומר'שט געוועהרט און איהם גענומען מוסר זאָגען:

— אי, מאַרריס, מאַרריס, ווי שעהמט איהר זיך ניט. אן עלטערער איד, און ס'לינט אייך נאָך אין קאָפּ אזעלכע נארישקייטען.

דערווייל איז סילווע, מיסטער בלום'ס טעכטערל פון ערשטען ווייב, א בלאָנדע מיידעל פון א יאָהר עלף, אריין אין צימער און איז צו צו פּיליפּ'ען.

— פּיליפּ, וועסט געהן אין „מואווינג פּיקטשורס"?

— „שור" וועל איך געהן, וואַרט, ס'וועט באלד זיין געלד — האָט פּיליפּ געזאָגט, א ווינק געטהאָן מיט זיינע שווארצע אויגעלעך און גע־וויזען אויפ'ן פּאַארל.

— ווי שעהמט איהר זיך נישט, ס'איז דאָך א חרפה פאר די קינדער — האָט מיסעס בלום געזאָגט זיצענדיג ביי מאַרריס'ען אויפ'ן שויס.

בנאמנות! וועסט זיין „סאן אף ע' גאן" מעהר לייט פון דיין טאטען! וואַרט, וועסט נור אונטערוואקסען גיעב איך דיך גלייך אריין אין אזא סקוהל: קאַנסערוואטאריום, הייסט עס, און וועסט אריסקומען א פּאַרטיגע כלי, א קאַרוזע הא, הא! נישט דאַרפען זינגען אין די גאסען פאר אקסען, וועסט וועלען אן אפּערא זינגער!

דא האט זיך דער אלטער צולאכט און באלד געגומען וויינען מיט טרעהרען ווי ביבערין.

— קום אהער, פּילִיפּ — האט מאַרריס געזאגט, און איהם אריינגעגאסען אביסעל בראנפען אין א גלאז — נא, געווינען זיך צו צום ביטערען טראפען.

דער קליינער האט אויסגעטרונקען און זיך פערקרימט ווי נאך א ביטערען פּיל.

— ס'ברענט? הא, הא, הא! — האט דער אלטער זיך צולאכט, ארומגעכאפט דעם קליינעם פּילִיפּ און איהם גענומען קושען.

— נארעלע, וועסט נישט דאַרפען טרינקען קיין בראַנפען — שאמפּאניער וועסטו גיסען, שאמפּאניער! הא, הא! און מיט'ן אלטען וועסטו זיך שעהמען? הא, ממזר דו? שעהמען זיך מיט'ן גאסען־זינגער!? ווייסט וועד דיין טאטע איז אמאל געווען? נישט קיין גאסען־זינגער! א סטאר! א סטאר איבער וועמען מענעדזשערס פלענען זיך שלאגען! די שענסטע מיידען האב איך געהאט, בעסטיעם!

דא האט זיך דער אלטער פערהוסט, רויט געוואַרען ווי אן אינדיק און געשטאמלט:

— א מענש וועסטו וועלען ביי מיר, א מענש! די שענסטע מיידען וועסטו האבען דו, בעסטאַרד! נישט דאַרפען זיך ארומשלעפּען מיט פרעהליכע שוועסטער ווי דיין טאטע! — פּאניע ארטיסטשע, גאספּאריין ארטיסט, יור עקסעלענץ — האט מאַרריס אויסגעשריען און הערזיפּט דאס לעצטע פון דער פלאש.

פון צווייטען צימער איז אריין מאַרריס'ס בעל־הבית'טע א הויכע, שווארץ חנ'עווידינע ליטוואטשקע מיט א יצר־הרע פלאסטעריל אויף דער

מאררים, א געוועזענער וואדעוויל אקטיאר, מיט א פאר שטייפע אויף ארויף פערדרעהטע וואנסען, ווי ביי קייזער ווילהעלם, מיט א הייזע־ריגער שטימע פון צופיעל בראנפען טרינקען, האט געמאכט רעפעטיציעס מיט זיין קליינעם פיליפ, א אינגעל פון א יאהר עלף.

מאררים איז געשטאנען אין מיטען צימער אין א פאר הויזען מיט א קאלירט לייבעל, געהאלטען איין האנד אין א הויזען־קעשענע און מיט דער צווייטער האט ער דיריזשירט, איינגעזונגען מיט פיליפ'ען קופלעטען. פון מאל צו מאל האט מאררים א זיפ געטהאן פון דער פלאש בראנפען, וואס איז געשטאנען אויפ'ן טיש, געגומען עטליכע הויבע טענער מיט זיין הייזעריגען באס און איז באלד אנשוויגען געוואָרען. איהם האט זיך גע־דאכט, אז נישט ער זינגט, נור עפעס א פעטער רוסישער פאלקאוניק מיט צוויי לאנגע באקענבערד קאמאנדעוועס מיט א פאלק זעלנער.

מאררים האט פון פערדרוס געטהאן עטליכע ציה פון דער פלאש, זיך געזעצט און אנגענומען פיליפ'ן פאר דער גאמבע:

— זעהסט, פיליפ, מיר זינגערס זיינען נאר עפעס אנדערש, אן אנדער מין סאָרט מענש — — — מיר זיינען ארטיסטען! און ארטיסטען, פארשטעהסטו מיך, מוזען טרינקען! עס זינגט זיך נאר בעסער נאך א גלעזעל משקה! וואס גרעסער א זינגער איז, אלץ מעהר טרינקט ער — האט דער אלטער געענדיגט מיט א שמייכעל, א גלאז געטהאן מיט זיי־נע גלעזערנע, שכור'ע אויגען און א לאנגען ציה געטהאן פון דער פלאש.

און אז פיליפ האט זיך פאנאנדערגעזונגען אויף זיין ווייך שטימע־לע, איז דער האלב־אנגעטרונקענער פאטער געזעסען, פון נחת גלאזט טרעהרען און האט אונטערגעברומט: „ס'וואקסט א כלי! ס'וואקסט!"

— זשוליק! — האט ער מיט אמאל דורכגעזייט דורך די צייהן און א קניפ געטהאן דעם אינגעל אין געזעס אריין — שניידסט זיך א לייט,

מאדרים און זיין זוהן פּיליפּ

האָט זיך ארויסגעשניטען דער נרויער שאָטען, נעקוקט פער'עקשנ'ט — האָט עטשע דערזעהן איהר ברודער און פון שרעק ארומגעכאָפּט מאטע־אוש'ען. ביידע האָבען זיך א וואַרף געטהאָן אויפ'ן שאָטען. און משוגע־נע, אין דרייען נעבויגענע, האָבען הענד נעזוכט הענר, ליפען — ליפען. און דער שטראהל מיט'ן פיאָלעט־זיולבערנעם צינגעל איז דורך ווי א בליץ, זיי פּאראָליזירט — האָבען זיך שטיקער ליכט אָנגעשלאָגען אָן טענער כוואָליעס און אלץ ארום האָט שוויר און אָבגעהאקט געוויספערט:

„ציטעריגער בויגזאמער ביזטו!" — — — — — — — — — — —

פון א צוויטער אלעע איז איהר אנטקעגען געקומען מאטעאוש, א הויכער, א בארוועסער אין א לאנ, שווארץ, זיידען נאכט־העמד מיט א גרויסען גאלדענעם צלם אויפ'ן הא, ז.

שטומע האבען זיי זיך אנגענומען פאר די הענד און געשפרייזט אי־בער'ן זאמד. זי האט זיך געטוליעט צו איהם, געפיהלט די ווארימקייט פון זיין לייב און א לידענשאפטליכע מיערקייט האט זיך צוגאסען אי־בער איהרע אלע גליעדער.

א שאטען איז אויסגעוואקסען צוישען זיי. האט עטשע א פערצא־פעלטע ארומגעכאפט כאטעאוש'ן:

— טהייערער פיאטר, כ'האב מורא — — בעהאלט מיך — — אט געהט אונז מאטעאוש נאך!

מאטעאוש האט זיך געגומען אויף דער האנד, זי געטוליעט ווי א קליין קינד. די בוימער האבען שלעפעריג געוויספערט:

— אוואטשא — — מיין אוואטשא — —

די ביימער האבען שלעפעריג געוויספערט, פער'שכור'ט, און די שאטענס פון די בוימער האבען זיך געפלאכטען אונטער דער בלייכער לבנה און אויסגעזעהן ווי גרויע געשטאלטען. און טיף אין גראז האבען מיליאנען בעשעפענישען זיך געפערט, אנגעפילט די לופט מיט בלומען — האט אלץ ארום דערפיהלט א מיערקייט און ליפען האבען געזוכט ליפען.

— ביזט מיער, פיאטר?

זיי האבען זיך אויפגעזעצט אויף א געפלאכטענע פון צווייגען באנק.

— דו ווייסט — האט עטשא גערוויספערט — דו זעהסט אוים ווי מיין ברודער מאטעאוש.

— און דו — האט מאטעאוש געענטפערט — ווי מיין שוועסטער עטשא.

שטומע, גליקליכע זיינען זיי געזעסען, געזשמורעט די אויגען — כוואליעם ליכט האבען זיך געטראגען איבער זייערע קעפ און פון דעם ליכט

אין דער פינסטער קלינגט דיין ווייכע שפּיטע ווייכער,
ציטעריגער, בויגזאמער ביזטו.
דייגע פינגער ווערען בלייכער, ווייכער,
ציטעריגער, בויגזאמער ביזטו.

און ווי פון א פערבאַרגענער האנד געשטויסען, איז עטשע גיך אראפּ פון בעט, נעעפענט די גלעזערנע טהיר, וואָס פיהרט אין סאָד אריין און א בויגינג, א באַרוועסע אין בלויזען שווארץ־זיידענעם נאכט־העמד, מיט צושאטענע האָר דינער פון שפּינוועבם, האָט זי זיך געשאַרט איבער'ן סאָד, מיטגעזונגען מיט א פערשטיקט קול, ווי דער קלימפּער פון ביינער פון טויטע — ציטעריגער, בויגזאמער ביזטו — און נעציטערט, נעציטערט ווי נאָר א מיידל קען ציטערען וועז זי דארף בעלאנגען דאָס ערשטע מאָל דעם מאן.

און די נאכט איז געווען אן אויסגעשטערענטע, א לבנה'ינע. און די בוימער נעהילט אין גרויען פון בייד זייטען אלעע האבען זיך ווי נעבויגען, זיך צונויפגעקומען מיט די שפּיצען — און די אלעע האָט אויסגעזהן ווי א האלב־פינסטערער טונעל. א באַרוועסע האָט עטשע נעשפּרייזט איבער דער זאמדיגער אלעע, איבערגעלאזט הינטער זיך קלייגע פים־טריט און, ווי א פער'כשופ'טע, זיך איינגעהערט ווי ערגעז דאָרט צווישען די בוימער וויינען פערליעבטע קעז. און די קעז, ווי קלייגע קינדער, זיינען זיך פערנאנגען העכער און העכער, זיך מיט אמאָל אפּגעריסען — האָט עטשע זיך אויף א רגע אפּגעשטעלט, צוועפענט איהרע דינע ליפּען, פערקוועטשט די ווייסע צייהן, זיך איינגעהערט, ווי די נאכט ארום איהר פלאפּעלט:

— ציטעריגער, בויגזאמער ביזטו! — —

מיט אמאָל האָט עטשע גענומען ציטערען — דערפיהלט דאָס איינגענע הארץ. זי האָט אויסגעשטרעקט איהרע בלייכע הענד און ווי א יונגע סאמקע גענומען שמעקען מיט די נאזלעכער. א רגע — און ער וועט ארויס פון דער צווייטער אלעע. א רגע — און זי וועט זיך וויעגען אין זיינע ארעמס.

— מלאך'ע, מלאך'ע, זאג פיאטר'ען, אז כ'בין געקומען.
— ווי זאל איך איהם זאגען, שעהנע פרינצעסין, אז ער האט זיך נישט געהייסען וועקען.

עטשע האט אריינגעשטעקט דאס גאלדענע מלאך'ע זיך אין די האר און אנגעקלאפט אין א צוויט נאלדען פלינעלע:

— מלאכ'ע, מלאכ'ע, זאג פיאטר'ען, אז כ'קען מעהר נישט ווארטען!

— ווי זאל איך איהם זאגען, שעהנע פרינצעסין, אז — —

און איינצינוויין האט עטשע אריינגעשטעקט אין איהרע צופאטעלטע האר די גאלדענע מלאכים'לעך, זיך ארפנעלאזט אויף די קניהען, צו־פוסענס פיאטר'ען, געגומען זיין טוידטע האנד און געקוקט אין זיינע אויגען. פיאטר האט נעציטערט, זיך געטרייסעלט, געעפענט די אויגען און געשמייכעלט:

—און איך ווארט שוין אויף דיר אזוי לאנג!

און דער זילבערנער שטראהל האט נענלעט, נעווארעמט, איינגערוימט סודות אין אויער, נעווענט פערשיידענע פערלאנגען — האט עטשע מיט אמאל דערזעהן ווי א ריזע מיט איין אויג אין קאפ שטעהט אין מיטען אב־גרונד, רייסט שטיקער פיאלעט, שטיקער זילבער, דרייוועלט עס, וועבט א שטראהל. און דער שטראהל, מיט זיין פיאלעט־זילבערנעם צינגעל, פער־קלייבט זיך אונטער די פאכווענס, בריהט, שטעכט, וויקעלט זי ארום אין נאנצען — האט עטשע נעציטערט, ניט נעקענט מעהר איינלינגען אין איהר שווארץ־ביינערנעם בעט, זיך אויפגעזעצט, פערבינסען ביז צום בלוט די ליפען און נעוויינט פון בענקשאפט, נעוויינט פון צער. קלינגענדע, ביינער־נע קנאכען האבען זיך נעשארט איבער סטרונעס און טיף פון סאד ארויס האט זיך געטראגען א שטיל געזאנג, א טויט געזאנג, זיין געזאנג:

אין דער פינסטער זיינען דיינע אויגען שעהנער,
ציטעריגער, בויגזאמער ביזמו.
דאמאלס איז דיין קליינער פוס נאך קלענער,
ציטעריגער, בויגזאמער ביזמו.

2.

עטשע איז לייכט געשלאָפען אין איהר שווארץ ביינערנעם הימעל־בעט, וואָס איז געשטאַנען אנטקעגען פענסטער. איהר בלייכע האנד, מיט די דינע בלייכע פינגער איז נאכלעסיג געלעגען אויף די זילבערנע בלומען פון א צעוואַרפען שטיק בראָקאַט.

א פולע לבנה האָט זיך געשפּארט דורכ'ן גאָטישען פענסטער מיט די קאַלירטע שויבען — האָבען זיך קאַלירטע שאטענס צולעגט איבער די וועגד, איבער דער שווארצער פּאַדלאָגע. א בלאסער זילבערנער שטראהל האָט זיך געצויגען פון פענסטער צום הימעל־בעט, זיך פערפלאָנטערט אין עטשע'ס האָר, געקושט איהרע פערמאכטע אויגען, זיך פער'נגב'עט הינטער'ן שווארץ־זיידענעם נאכטהעמד און נעווארעמט, געגלעט ווי מיט לאנגע שטרוים־פערערען. און איהרע בלאסע באקען האָבען זיך געצונדעט, געלאָשען מיט'ן אָבשיין פון פאַלירט זילבער און בלוטיגע רויזען.

א בענקשאפט האָט עטשע'ן ארומגענומען — האָט זי פערבראָכען אין שלאָף איהרע בלייכע הענד און נעציטערט. און די שאטענס, ווי מאסקירטע לצים, האָבען זיך געשארט פון די וועגד אויף דער פּאַדלאָגע, פון דער פּאַדלאָגע אויף די וועגד, פערשוואונדען און איבערגעלאָזט נאָך זיך א צושוואומענעם שאָטען. און דער זילבערנער שטראהל האָט נעגלעט, געווארעמט, זיך פערקליבען אויף די פערמאכטע אויגען־לעפלעך — האָט עטשע־דערזעהן א פיאָלעט אָבנרונד, דורכגענומען מיט מאָטע זילבערנע שטרייפען. אין אָבנרונד אויף בלייכע פערעל איז געשלאָפען פיאָטער, אזא פרישער. מלאכים־נאָלדענע־פישעלעך האָבען נעצונדען פייערלעך, שטיל און טרויעריג געזונגען — האָט עטשע אָננעקלאפט אין א גאָלדען פלינעלע:

אויף דער שוועל איז געשטאנען די וועשין — א יונגע פויערטע און זיך נעריסען די האר:

—טייערער פאן, דערבארעם זיך, גיב מיר אב ס'קינד!
מאטעאוש האט נענומען טרייסלען די שוועסטער:
— משוגענע, ס'זאל שוין זיין דאס קינד!
עטשע האט זיך דערשראקען און געוויזען אויפ'ן בעט. מאטעאוש האט צוואוארפען דאס בעט, נעהערט ווי דאס קינד קרעכצעט, אויפגעריסען די דעק, עס ארויסגענומען א האלב־פערחלש'טע און ארויס מיט דער וועשין.

אין צימער איז געווארען פינסטער. עטשע איז געבליבען שטעהן ביי דער וואנד א הויכע, עטוואס א געבויגענע, ווי א גאטישער האלב־געוועלב, און אויסטערליש אהן טרערען געווויינט. ערנעץ וואו צעוויגט זיך פויל דער קלויסטער־גלאק: בים־באם! בים־באם! באלד הערען זיך צוערשט דינע, אבגעהאקטע, דערנאך אלץ שטארקערע טענער פון דער רוסישער צערקווע: דין! דין! דין! די טענער ווערען שטארקער, שטארקער, ווילען דאכט זיך איבערשטייגען איינע די צווייטע, מישען זיך אויס, טרייסלען די אלטע שויבען פון שלאס און הילכען אב איבער דעם פינסטערען צימער.

די קליינע נרעפין, די מאמע, האט זיך ארויסגעשארט פון אונטער'ן הימעל־בעט, צו צו דער טאכטער, זיך געטולעט ארום איהר קלייד ווי א קינד, פערבראכען די הענטלעך און געווספערט:

— פאר א זינד, טאכטער, פאר מיינם א זינד! אויף פערעלעך ליעגט ער — — פישעלעך־מלאכים'לעך היטען איהם — — צינדען פאר זיין נשמה גאלדענע ליכטלעך — — פאר א זינד, טאכטער — — פאר מיינם א זינד...

בעגלייט מיך א הייליגע שוועסטער און ביי מיין לינקער האנד בעגלייט מיך א הייליגע שוועסטער. און מחנות ווייבער, מיידלעך קומען מיר ענטקעגען, פיהרען מיך אין טשענסטאכאווער קלויסטער. און דער קלויסטער האט טויזענדער צימערען און די צימערען זיינען געפאקט מיט ווייבער און מיידלעך. און אין איינעם פון די צימערען האב איך דערזעהן איהם, דעם הייליגען יעקב יוסף פראנק, אין א הויכען טורבאן מיט א קנופ אונטער'ן האלז. ער האט געהאלטען אויף זיין שוים די הייליגע אוואטשא. און א ליכטינקייט האט געשטראהלט פון זיי ביידען, מיר געבלענדט די אויגען. האב איך דערזעהן א גרויס פענסטער פון איין שויב און דורכ'ן פענסטער — אן אבגרונד. א שווארצען אבגרונד, ווי דער שווארצער ים. און א בת־קול האט זיך געטראגען פון איין עק וועלט צום צווייטען:

Nostro Signor abasharo !

האט מיך אן אימה ארומגענומען, כ'האב געעפענט די אויגען אין כ'בין געשטאנען פאר דער קירכע נאטר־דאם. ס'איז געווען פארנאכט. אינוועניג איז כמעט קיינער נישט געווען א חוץ עטליכע הויכע ענגלענדער, וואס האבען זייערע הינד געלאזען אין דרויסען און מיט זייערע שווערע שטיבלעטען האבען זיי געשטערט די שטילקייט. די הייליגע זיינען ארויס פון די נישעס, אראב פון די וועגד, פון די פענסטער און זיך דורכשפאצירט איבער דער קאלטער פאדלאגע.

— א סטאטוע — א נאגע אין שווארצען, מיט א בלאס לענגליך פנים, פונקט ווי דיינס, האט מיך אזוי פעראינטערעסירט, אז איך בין געשטאנען א לענגערע צייט און בעטראכט זי. די סטאטוע האט געהאלטען אין דער האנד א זילבערן צדקה־שיסעלע — האב איך אריינגעווארפען דארט עטליכע מטבעות און כ'האב שוין געוואלט אוועקגעהן, ווי כ'האב ניט ווילענדיג מיט דער האנד איהר א גלעט געטהאן און צוגעלעגט מיינע ליפען צו איהר שטערען. די נאגע האט א צאפעל געטהאן, מיך אנגעקוקט און ארויסגעלאזט א געשריי. דו ביזט עס געווען, זיי זיך מודה?

—אודאי איך!

ריהר געטהאן, פערמאכט מיט ביידע הענד די אויגען און געווען זיכער אז דער ברודער זעהט זי ניט.

מאטעאוש האט געזעהן, אז די שוועסטער ריהרט זיך ניט, האט ער מיט אן אמת א טראכט געטהאן, אז טאמער איז עס ניט זי, האט איהר א גלעט געטהאן מיט א פינגער איבער דער באק, צוגעפענט דאס מויל און קנויללענוויין, ווי א קעסל לאזט פארע, האט ער ארויסגעשלייערט אז אויסטערליש געלעבטער:

— הא, הא, הא! הא, הא הא!! הא, הא, הא!!!

— דו לאכסט? וואס לאכסטו? — האט עטשע זיך געפרעגט.

— דו ווייסט שוין גאר וואס כ'לאך!

— אסור!

— מאכסט זיך. זיי זיך מודה, דו ביזט עס געווען?

— אז כ'ווייס ניט!

— דו ווייסט ניט, זאגסטו? נוט! געדענקסט, ווען כ'בין געווען אין פאריז?

— אין פאריז? הא, הא, הא! פארים איז דאך גאר אנטלאפען מיט דער שהנער העלענע. פאר וואס ענטלויפט מיט מיר קיינער ניט? כ'בין ניט שהן? — האט עטשע קינדיש געזאגט, צונויפגענומען די צושאטענע האר, פערדרעהט זיך א קאקס אין מיטען קאפ און קאקעטיש געקוקט אויפ'ן ברודער.

— אז ביזט מיט אן אמת משוגע! מען דארף דיך אריינגעבען אין א משוגעים־הויז! איך דערצעהל איהר וועגען פאריז, מישט זי מיר אריין העקובע'ס זוהן. און ווייסט וער העקובע איז געווען? אן אויסוואורף ווי אלע ווייבער! זיך פערקויפט פאר געלד, נישט נעוואוסט וואס ליעבע איז! און וועז ניט זי, וואלט די טראיעשע מלחמה ניט געווען.

— און איך האב ליעב א מלחמה — האט עטשע געשמייכעלט — דו נישט?

— האסטו, שווייג! כ'האב געוואלט עפעס דערצעהלען, האט זי מיך אינגאנצען צומישט. יא, פליה איך איינמאל אזוי, און ביי מיין רעכטער האנד

— פאר א זינד, פאר מיינס א זינד, איז דיין חתן, פּיאטר, אומגע־
קומען ! ווייַן ניט, טאכטער. אויף פּערעלעך ליעגט ער — — גאלדענע שי־
שעלעך־מלאכים׳לעך היטען זיין נשמה — — די גאלדענע פישעלעך —
— ווייַן נישט, טאכטער — — פאר א זינד — — פאר מיינס א
זינד ! — — — — — — —

עטשע האָט דערפיהלט פרעמדע טריט, האָט זי צוזעפענט איהרע
גרויסע אויגען און דערזעהן ווי א קליין קינד קריכט אריין אויף אלע פיער
אין צימער. דאָס קינד האָט זיך אבגעשטעלט, אויפגעהויבען דאָס קעפעל
און ווי א קליין קעצעל זיך גענומען אויסרייבען די אויגעלעך און געקוקט
אויף עטשע׳ן. עטשע האָט געכאפט דאָס קינד אויף די הענד, עס גענומען
קושען, האלזען, צוקנעפּעלט איהר קלייד, נעגעבען דעם קינד צו זויגען.
איהם געהאלטען צווישען די ברוסטען און געווויינט פון פרייד. דאָס קינד
האָט זיך דערשראָקען און זיך צעווויינט. עטשע האָט איהם צוגעהאלטען
דאָס מיילכעל, האָט דאָס קינד נאָך שטארקער געווויינט — האָט זי זיך צו־
לאכט, זיך צושאָטען די האָר, אויפגעטרענט מיט א מעסער די פּעדערנע
אונטער־דעק פון איהר בעט, אריינגעשטופט דאָס קינד צווישען די פּערע־
רען און עס צוריק פערנעהט. זי האָט צוגעבעט דאָס בעט ווי קיינמאל נאר־
נישט, וויעדער געפאלען פאר דער „מטרינותא", איהר געדאנקט וואָס זי
האָט זיך צוגעהערט צו איהר תפילה און איהר געשענקט א קינד.

און פון אונטער׳ן הימעל־בעט האָט די קלייַנע גרעפין אלץ אין
איינעם געוויספערט:

— פאר א זינד, פאר מיינס א זינד ! פישלעך־מלאכים׳לעך צינערן
ליכטלעך איהם צוקאָפענס — — אויף פּערעלעך ליעגט ער — — פאר א
זינד, פאר מיינס א זינד. — — —

אין זאל איז אריינגעלאָפען מאטעאוש, געווכט די שוועסטער אין
אלע ווינקעלעך, זי געפונען פאר׳ן בילד א קניהענדע און נענומען שרייען:

— עטשע, וואו האסטו בעהאלטען דאָס קינד, וואו ? וואָס
שווייגסטו ? משוגע׳נע דו ! ס׳איז דאָך דער וועשינ׳ס קינד !
עטשע איז געשטאנען אויף די קניען ווי אן אויסגעהאקטע, זיך קיין

געקרויזטע פאות, מיידלעך מיט אראבנעלאזטע צעפ האבען פערוואַרפען האנד אויף אקסעל, זיך געשלאסען אין א ראד און, מיט האלב פערשמורעטע אויגען, געמאנצט ארום דער „שכינה".

און וואס מעהר די „שכינה" האט זיך צושטראהלט, אלץ אונרוהיגער זיינען די „הייליגע שוועסטער" געווארען, זיך געשטעלט פון איין פוס אויפ'ן צווייטען, פונאנדערגעבלאזען די שווארצע זיידענע פלאכטעס, גערענט מיט די קליינע, וויסע פיסלעך, מיט די רונדע, פויליע פלייצעס.

און לעבעדיגער איז געווארען דער טאנץ, און ראשער האבען זיך געהויבען די פיס, און שטארקער האט מען פערקוועטשט די אויגען, דען צו קוקען אויף דער צושטראהלטער „מטרינותא" איז פונקט אזוי, ווי צו קוקען אויף דער צופלאמטער זון.

און די „שכינה" האט זיך אלץ מעהר און מעהר צושטראהלט, געשיקט איהר השפעה דורך די פייערדיגע „צנורות", געקושט — האבען זיך פארלעך אבגעטיילט, זיך ג'צלם'ט — גאט פון אברהם, פון יצחק, פון יעקב. עפען אונזערע אויגען — זיך געקושט, געפלאכטען פון ליידענשאפט און זיך געווארפען פאר דער „מטרינותא".

— —

עטשע האט זיך אראבנעלאזט אויף די קניע פון אוואטשע'ס בילד, פערמאכט די אויגען און פון אלע ווינקעלעך האבען זיך געגנומען טראגען צו איהר יונגע מאמעס מיט קינדער אויף די הענד. די מאמעס האבען זיך צוזעצט ארום איהר און געגעבען צו זויגען די קינדער.

עטשע האט זיך אראבנעלאזט אויף די קניע פאר אוואטשע'ס בילד, געפונען און זיך שטיל אהן טרערען פונאנדערגעווייגט. און איהר מוטער, די גרעפין, א האלב משוגע'נע, איז מיט אמאל אויסגעוואקסען ביי דער וואנד. זי האט זיך געשארט א קליינע, אן אויסגעדארטע, מיט צונויפגעלעגטע הענטלעך, געקוקט אויף דער טאכטער און געווייספערט. די קליינע גרעפין האט זיך בעהאלטען אונטער'ן הימעל-בעט, פערבראכען די הענטלעך און געקלאגט:

שען לייב, און דאס בויגיגע אינגעל האט זיך געקאַרטשעט, געררעהט, גע־
פאלען אויפ'ן פנים, זיך גע־ריסען צום מיידעל, געוואַרען דינער און דינער
און זיך צונויפגענאסען מיט די שאטענס, מיט דער פוטרירטער פאדלאגע.

טונקעלער איז געוואַרען אין צימער. און פון די שווערע, געפאלדע־
וועטע פאַרטיערען, פון די אלטע אבגעשאסענע גאבעלענען, פון די טיעפע,
איינגערעהמטע פאַרטרעטען, האבען זיך גענומען טראגען וואסערדינע
געשטאלטען. און אין דיווינקלען האט זיך עפעס געשארט, טעמפ גע־
קלימפערט, ווי א טאנץ פון סקעלעטען. און א פערשטיקט געוויין, ווי
דאס געוויין פון א קליין קינד, וועו עס כאפט זיך אויף אין א פינסטע־
רער נאכט, ס'פערריסט די דיקע פיסלעך, ס'פערריסט די דיקע הענט־
לעך, פערגעהט זיך, זוכט די מאמע, צי ווי דאס געוויין פון פערליעבטע
קעץ, האט אנגעיאגט אין טונקעלען צימער א שרעק.

עטשע'ן איז געוואַרען היימליכער, איז זי אראבגעשפרונגען פון דער־
אטאמאנע, געוואלט אנטקעגען־געהן די בעקאנטע געשטאלטען, האט זי
מיט אמאל א צאפעל געטהאן, ווי זי וואלט זיך איבערגעשראקען, געבליי־
בען שטעהן א הויכע, עטוואס א געבויגענע אין לויזע, גרויע קלייד־ער,
דורכגעוואַרפען מיט זילבערנע פעדים, אין בריים געפאלדעוועטע ארבעל
און זיך פערקוקט אויף אן אלטען פיער־עקיגען גאבעלען. און געראכט
האט זיך, אז זי אליין איז א שאטען־געשטאלט, וואס איז נאר־וואס
אראב פון דעם אבגעבלאקעוועטען גאבעלען און וועט באלד צוריינען צוו־־
שען די וואסערדינע סילועטען.

עטשע האט געקוקט אויף דער „שכינה" א ו ו א ט ש א.

די „שכינה" — א בויגיגע, א יונגע, מיט א לעננליך צושטראהלט
פנים, א האלב־נאקעטע, א האלב־געשלייערטע אין דורכזיכטיגען, וויסען
טוניק, איז געזעסען אויף טיעף־האריגע קאוויארען, זיך געשפיעלט מיט
גרויסע שנורען פערעל און געשמייכעלט.

ארום איז געשטאנען אן עהרען־וואך פון זעקס „היליגע שוועסטער",
געהילט אין שווארצע, זיידענע פלאכטעס.

אידען מיט לאנגע בערד, וויבער מיט צולאזטע האר, בחורים מיט

אויף דערעסטן, האָט זי זיך פערקליבן אין איהר גרויסטן צימער מיט די העלי־גרינע טאפעטטן פון סאמעט, געלעגט נאנצע טעג אויף דער אלטער, ווייכער אטאמאנע, איינגעאטהעמט דעם קיהנעגטן ריח פון די שווערע, ערטערוויז צושפאלטענע שטיקער מעבעל, געקוקט אויף די הויכע, שמאלע, ווי אין א גאטישטן קלויסטער, פענסטער און מיט א ציטער נעווארט, ווי מען ווארט אויף א געליבטטן, דער אוועגד זאל קומען.

די שווארצע זיידענע האָר, דינער ווי שפינוועבם, האָט זי צופאטאלט, בריים צועפענט די אויגן, זיך איינגעקוקט ווי די לאנגע שאטענס האבן זיך לאנגזאם דורכגעזייט דורך די מאטע שויבן און זיך צוליינט איבער די העלע סאמעטענע וועגד. און אז די שאטענס האבן גהילט די וועגד, זיך געלעגט סנאפען־וויז איינער אויפ'ן צווייטן, ווי א שטיק אבגעברא־כענע טרעפ, זיך צונויפגענאסטן מיט דער שווארצער פוטרירטער פאר־לאנע — האָט זיך עטשע עטוואס אויפגעהויבן פון דער אטאמאנע, זיך געטולייט אין גרויע זיידענע שאלן, דורכגעווארפן מיט זילבערנע פע־דים, און איהרע לאנגע, בויגיגע שאלן, דורכגעווארפן מיט זילבערנע פע־פינגער, וואס האבן ארויסגעקוקט פון גרויע, בריים־גענאלדעווטע אר־בעל — האבן מיט אמאל געמאכט עטליכע בעוועגונגען אין דער לופט, ווי זי וואלט געגומען עטליכע אקארדן, און אויף דער וואנד האבן זיך בעוויעזן בלומען און פייגעל.

איהר וויסער האלז האָט זיך נעצויגן, געבויגן — האָט זיך דער האלז אויף דער וואנד מעהר געצויגן און אינגאנצן האָט זי אויסגעזעהן ווי א שפיציגער, גאטישער האלב־נעווע.

עטשע האָט א דרעה געטהאן מיט דער רעכטער האנד — און א בוי־גיג אינגעל מיט א שמאל, לאנג פנים האָט זיך לייכט בעוואויגן אויפ'ן סאמעט; זי האָט א דרעה געטהאן מיט דער לינקער האנד — און א בויגיג מיידעל מיט נאך א לענגערן און שמעלערן פנים איז דעם אינגעל אנט־קענן נעקומען. און דאס אינגעל איז נעגאנגן צום מיידעל, און דאס מיי־איז נעגאנגן צום אינגעל, און נערדעהט און געבויגן האָט זיך דאס מיי־דעל, נערופן דעם אינגעל מיט די פים, מיט'ן קאפ, מיט'ן גאנצן מיידעל־

Eci G.

צווישען דעם שטאַדטישען טייך אוּן א גרויסען פערוואקסענעם סאַד איז געשטאַנען אַן אַלטער צוויי טהורעמדיגער ש ל א ם מיט אַבנע־האקטע שפּיצען, ווי א חורבה. דער שלאַם איז געווען ארומגערינגעלט מיט א הויכען פּארקען פוּן אכט־עקיגע שטיינער, בערעקט פוּן אַלטקייט מיט מאַך, שוואַמען אוּן בוימער.

אין שלאַם האָט געוואוינט דער הראביע יעלענסקי — א גוי אָהן א גאָל, וואָס האָט מיט יאָהרען צוריק אויסגעבויט די שוהל, תמיד בעזארנט די שטאַדט־ארעמעלייט מיט האַלץ אוּן קארטאָפּעל אוּן די טויערען פוּן זיין שלאַם זיינען פאר יעדען געווען אָפען.

האָט מען די שוועכע אייזערנע טויערען מיט אמאָל פערריגעלט אוּן צוצוקומען צום שלאַם איז געווארען אונמעגליך — א מרה־שחורה ביז צו משוגעת האָט זיך פערקליבען אין פאלאַץ אריין.

די פאמיליע יעלענסקי, אוראייניקלעך פוּן פראנק'ען העם משיח, איז בעשטאַנען פוּן אַלטען גראף, זיין פרוי, דעם זוהן מאטעאוש אוּן דער טאַכטער עטשע. די פראנקיסטען האָבען זיך משדך געווען נור צוויישען זיך — איז פוּן יאָהר צו יאָהר דער קרייז ענגער געוואָרען אוּן די שדוכים האָט מען נאָך געשלאָסען אין די וויענען. אוּן ארויסגעוואקסען איז א דור פוּן בלאסע נאכט־וואנדלער מיט טיעפע שטערען־ווינקלען, וואו משוגעת אוּן אייזערנער מוח זיינען געגאנגען האנד אין האנד.

עטשע'ס חתן איז דערטרונקען געוואָרען. איז זי — א בלייך, בויגיג מיידעל אין גרויען, ווי א שאטען, מיט שווארצע אומעדיגע אויגען, דינע פּים אוּן א לענגליך פּנים, ווי א הייליגע — פערזעסען.

אוּן געטרויערט האָט עטשע'ס מיידעלשעס האַרץ, שטארק געטרויערט, זיך געשארט ווי א שאטען איבער'ן שלאָס אוּן געמאַהלט אויף גרויסע שטיקער לייוועגט וואסערדיגע געשטאלטען. אוּן אז דאָס איז איהר

שאטענס

פּעם שאָטענס, וואָס טראָגען זיך ווי שדים איבער'ן זאמדיגען וועג. אין וואלד האָט געווויינט א סאָווע. מאראלע האָט זיך אבגעטרייסעלט, אריינ־געמאכט די הענד אין די הויזען־קעשענעס און א צובראָכענער, א צו־ווועהטאָגטער האָט ער זיך געשארט ווי א שאָטען פון דער לאָנקע אויפ'ן זאמדיגען וועג, פון זאמדיגען וועג אויף דער לאָנקע.

איהם מיט אמאל פינסטער נעוואָרען אין די אויגען און ער האָט זיך אָבנע־
שטעלט.

אָפעלאָ מיט א רויז אין די שוואַרצע האָר איז איהם אנטקענען גע־
קומען.

— פון וואנען שלעפסטו זיך ? — האָט מאַראַלע זי בייז געפרעגט.

אָפעלאָ האָט זיך ניט געמאכט הערען און נעגאנגען ווייטער.

מיט אויסגעלאָצטע אויגען, מיט אן אָפען מויל, איז מאַראַלע צו צו
זיין ווייב, צוגעשטעקט זיין פויסט צו איהר נאָז און א רעווע געטהאָן:

— דו וועסט זיך דאָס ארומשלעפען, דו ? ! נבלה !

אָפעלאָ האָט איהם איבער א מינוט ווילד אָנגעקוקט, נעצישעט מיט
איהרע ציין ווי א שלאנג :

— וואָס טהוט דיר וועה ? לאָז דורך !

מאַראַלע איז ווילד געוואָרען, געוואָרפען דאָס היטעל אן דר'ערה,
זיך געקלאפט מיט די פויסטען אין הארץ אריין :

— זאָל מיך א דונער דערשלאָגען, צו דיין ליובאָוניק וועט נאָך
היינט די ערד ניט קיהלען ! מעג ער זיין א „פאָן", אפילו א גובערנאטאר!
איך בין מאַראַלע, בין איך ! און מאַראַלע וועט ניט לאָזען זיין אייגענעם
מאָטע, אפילו דעם טייפעל אליין אויך ניט קריכען אין זיין פאָלאטקע !
זאָג, וואו ביזט דו געווען ? — און ער האָט זי א טרייסעל געטהאָן.

— שלאָג ! — האָט זי שטאָלץ געזאָגט און ארויסגענומען פון די האָר
דעם צוויי־שארפיגען שטילעט.

זיי האָבען זיך אָנגעקוקט, דורכגעשטאָכען אייגער דעם צווייטען מיט
די בליקען און זיך עטוואָס אָבגערוקט.

פון די ווייכסעל איז נעקומען אָנצולויפען א שארף ווינטעל, מיטגע־
בראכט עטליכע הויפענס בלעטער און פערשוואונדען מיט א פייף.

מאַראַלע איז נעשטאַנען אָהן א היטעל, נעפיהלט ווי דאָס הארץ
פלאצט פון וועהטאָג; חשק נעהאט צו צורייסען אָפעלאָ'ן און נעקוקט ווי
איהר סילועט פערשווינדט ביסלעכווייס, פערליערט זיך צווישען די סנא־

געמהאן א לײדענשאפטליכען צוג מיט די ליפען, זיך נקמה'דיג צושמיי־כעלט מיט איין אויג און דורכגעזייט דורך די פערקוועטשטע ציין:

— שלאג בעסער דעם „פאן"! ער ראמאנסירט אין וואלר מיט דיין ווייב.

מאראלע איז בלאס געוואָרעז, פון כעס אריינגעכאפט איין וואנסע איז מויל אריין:

— לאז דיר דיין קאפ ניט דאַרען! מארש, יאלאוער, קיין פיפס מעהר, כ'וועל דיך דער'הרג'ענען וויי א הונד!

דער קופער־שמיעד איז אפגענאנגען א פופציג טריט ווי א שיכור, זיך מיט אמאל אבגעשטעלט, זיך אויסגערעהט, געגראושעט מיט א סינ־גער:

— ווארט, „פסו־בראט", כ'וועל זיך אברעכענען מיט דיר!

— און מיט דיר האט מען זיך שוין אבגערעכענט! — האט א ציי־נייגער איהם נאכגעשריעז.

אלע האבען געלאכט.

מיט א פאטשעריי, מיט א פייפעריי האבען די ציניינער געפיהרט ראמע'ן, א נאקעטע, אין דרייען א געבוינענע. ראמא האט פערשטיקט, ווי פון א פאס ארויס, געווייגט אוז עם האט זיך געראכט, אז אט, אט, פאלט זי איבער די פיס.

אוז וואס העכער די ציניינער האבען געזונגען, נעוואלט איבערשרי־עז ראמע'ס געוויין, אלץ שארפער אוז דורכדרינגענדער האט זי נעקלאגט אין דער נאכט אריין, געוואויעט ווי א הונגעריגע סאווע. האבען זיך סא־וועס מיט פלאטשינע, ווי טראגעדינע קעץ, פנים'ער צויאמערט דא אוז דארט, אנגעיאגט א מאדנעם שרעק.

— פשא יוכא, נישט אנדערש ווי א סאווא זיצט אין איהר!— האט מאראלע צו זיך גערעדט.

א דערשלאגענער איז ער נענאנגען צו דער ווראנדע. ער האט זיך עט־ליכע מאל פערקליבען עפעס צו טראכטען, איז אבער אלץ מיט אמאל ארויס־געפלויגען פון זיין מח, ווי מען וואלט מיט א בעזעם אויסגעקערט. עס איז

— „כלאפצי", טהוט אוים ראמע'ן א נאקעטע, גיכער, און פיהרט זי מיט א „קאצען־מוזיק" אהיים, וועט זי וויסען, וואס הייסט אוועקגעהן ביי נאכט פון אן „איינען פייער".

דער קופער שמיעד איז אויפגעשפרונגען, נעקוקט ווי א צושראקענע חיה אין אלע זייטען, געוואלט עפעס זאגען, האט איהם מארעלע א פלאם געטהאן אין לינקען אויער, פערגאסען די אוינען מיט טרערהרען. דער צי־גיינער האט א צופינטעלטער א דרעה געטהאן מיט'ן בלויזען קאפ, נע־וואלט וויסען פון וואנען דער קלאפ איז נעקומען, איז איהם מיט אמאל ליכטיג נעוואָרען אין די אוינען און ער איז געפאלען.

באלד, נאכ'ן ערשטען קלאפ האט מארעלע דערפיהלט ווי אלץ וואס עס האט זיך אין איהם נעהויבען, געשפארט אין האלז אריין, פלאצט, רייסט זיך ארויס — האט ער אבגעלאזט הענד און פים אוז געשלאגען אהן רחמנות.

— בעסער! — האבען די ציגיינער פערגאפטע אונטערגעכאפט.

דער קופער־שמיער איז געפאלען, נערעוועט, זיך אויפגעשטעלט און ווידער נעפאלען.

מארעלע איז געשטאנען א צופלאמטער, די הענד אין די קעשענעס און געסאפעט:

— וועסט ראמאנסירען, דו קוימען־קעהרער! וועסט ראמאנסירען! — קוק בעסער דיין ווייב זאל ניט ראמאנסירען! — האט דער קו־פער־שמיער נעהעשעט.

— שווייג, בארנדינער*) מיט די גלאסען! — האט מארעלע א טופע נעטהאן מיט דעם פוס.

פון'ם ארדען בערגארדי.

דער קופער־שמיער האט זיך א וויש נעטהאן מיט דער האנד איבער'ן פנים און עס אויסגעשמירט מיט בלוט. ער האט נעקוקט דא אויף די פערבלוטיגטע הענד, דא אויף מארעלע'ן, ווי פערגעסען אן די קלעפ,

*) ציגיינער קופער־שמיעדען טהוען זיך זייערע בכורים אין די קלייד־פון'ם ארדען בערגארדי.

— וועלען זיי וויסען, ווי צו פערנארען פרעמדע מוידען. — האט א צווייטער פארענדיגט.

— פארגעסט נור נישט אהיים צו קומען! — האט זיך אן אלטער געוויצעלט.

די ציגיינער, בראנזענע, מיט שווארצע קוטשמעס האר, האבען זיך מיט א טומעל צושאטען איבער'ן זאמריגען וועג.

מאראלע האט געשפרייזט דעם קאפ אראפגעלאזט, נעקוקט אויף זיין אייגענעם שאטען און זיך פערגעסען וואוהין ער נעהט. און וואס העכער ער האט געהויבען א פוס, געוואלט ארויין דעם שאטען אין דער מיט, האט דער שאטען נעהויבען נאך א העכערען פוס און זיך ארויסגענליטשט. מאראלע האט א שפרונג נעטהאן, ווי א אינגעל, נעוואלט איבערשפרייזען דעם שאטען, האט דער שאטען א העכערען שפרונג נעטהאן און מיט אמאל פערשוואונדען. עמיצער האט זיך צולאכט. מאראלע האט זיך פערשהמט, געפיהלט או ער איז אויסגעשפילט, או זיין אייגען ווייב איז איהם ניט טרייו, או די ציגיינער לאכען אין די פויסטען און ער האט אלעמען פייגד נעקרינגט.

אויפ'ן פעלד נעבען א קליין פייערל איז נעזעסען א פארעל. מאראלע האט דערפיהלט ווי עס רייסט זיך ביי איהם עפעס אפ, ווערט הויל און ער האט זיך אפגעשטעלט. די ציגיינער האבען ארומגערינגעלט דאס פארעל— א קופער־שמיער איז נעזעסען מיט דער געשטופעלטער ראמא.

ראמאנסיר ווייטער, די חזיר'שער עק! — האט מאראלע אויסגעשאסען כמעט לויפענדיג און עס האט אויסגעוויזען אז ער קלויבט זיך אריבערשפרינגען דעם ציגיינער.

ער האט ארויסגעשלעפט פון פייער א ברענדיגע שטיק האלץ, עס צונעשטעלט צום פארעל און זיך איינגעקוקט:

— אה, דו ביזט עס, ראמא? דיר האט זיך פערוואלט א קופער שמיער! נו, זאג, שמעקט בעסער ווי א ציגיינער? — — פאסקודא!

ער האט זי אנגעכאפט פאר'ן צאפ, איהם ארומנעוויקעלט, ווי א שטריק, ארום זיין האנד אוו זי א שלעפ נעטהאן צו זיך:

א פּלאַם. דער פּלאַם איז געוואָרען גרעסער, קלענער, פערשוואונדען אוּן באלד צוריק זיך פערצוויגען. דאָס האָבען די קופּער־שמידען געטאַנצט.

איהם האָט פערדראָסען אויף זיך אליין, וואָס ער זיצט דאָ אין גע־האקטע צרות, קוקט אוים אָפּעלאָ'ן אוּן זי טאַנצט דאָרט מסתמא מיט גאַ־ראַלע'ן, דעם סטאַראָסטא.

— צעמבאל איז גערעכט, א ווייב טהאָר מען נישט גלויבען — זיי זיינען אלע אזוי! — האָט מאָראלע געטראכט אוּן געפיהלט ווי די נכפֿה עסט איהם.

ער האָט געביסען זיין לאַנגע וואָנסע אוּן מיט מעהר עקשנות אוּן בייזקייט זיך איינגעקוקט אין פערצוינענעם, ווי א זון אונטערגאַנג, פּלאַם.

אוּן די נאכט איז געווען א לבנה'דיגע, א דורכזיכטיגע — האָבען זיך לאַנגע שאָטענס ווי סנאָפּעם געלעגט איבער די פעלדער — פוּן רי שאָטענס האָבען זיך ארויסגעשניטען מחנות סילועטען, ווי שדים, אוּן זיך געטראָגען אין א ווילדען טאַנץ. מיט אמאל איז אלץ צושוואומען אוּן ס'איז פינסטער געוואָרען. מאָראלע האָט בריטער צוּעפענט זיינע אויגען אוּן איהם האָט זיך געדאכט אז אלע האָבען אָפּגעטאַנצט, צוגעהעזן זיך אוּן אָפּעלאָ א מיעדע געהט מיט גאָראלע'ן איז דער פּאַטער. ווארפט זיך אין די קישענס אוּן פּראַווען מסתמא די זעלבע שטיק. ער איז געווען זיכער אז אָפּעלאָ ליעבט איהם נישט, ער איז צו אלט אוּן גאָראלע איז יונג אוּן רייך — געפעלט ער טאקע יעדער מויד.

פוּן כעם האָט זיך זיין הארץ געקאָרטשעט. ער האָט זיך אויפגע־שטעלט, צושפּרייט די פּיס, זיך איבערגעצויגען, אזיסגעשפּיגען א קלָלה אין דער נאכט אריין אוּן א נעשריי געטהאָן:

— קומט!

ציגיינער מיט שטעקענס אין די הענד זיינען גלייך אויפגעשפרונגען אוּן זיך צוגורערט.

— מיר וועלען זיי צוברעכען די זייטען, וועלען מיר! — האָט זיך איינער אָנגערופען.

4.

די ציגיינער האָבען זיך נעהיצט — די ציגאנקעס זיינען אוועק צו די קופּערשמיעדען אויפֿן טאַנץ.

מאַראַלע איז געזעסען אן אונרוהיגער, נעקוקט אויפֿן וועג וואָס פיהרט צום וואלד צו און כאָטש ער איז געווען זיכער אז אפּעלאַ איז אויך דאָרט, האָט ער פונדעסטוועגען זי אויסגעקוקט און נישט איינמאל האָט איהם דער אטהעם פערכאפּט ווען עפּעס א נעשטאלט האָט דורכנעשלייכט דעם וועג.

מיר וועלען נישט דערלאָזען! — האָבען זיך עטליכע מיט אמאל צושריען.

— נעווים נישט! — האָבען אנדערע אונטערגעכאפּט.

— א דונער מעג זיי דערשלאָגען, די יחסנים! זיי וועלען זייערע מוידען נישט שיקען צו אונז!

— מיר האָבען דאָך אונזערע אויך נישט געשיקט! — האָט זיך אן אלטער געוויצעלט.

— זיי זיינען אליין געגאנגען!

— טו וואָס קאָכסטו זיך?

— א ווייב און א קוה טאָר מען נישט גלויבען — האָט דער בלינדער צעמבאל זיך אריינגעמישט — די בעסטע קוה גיט מילך, גיט מילך, מיט אמאל צוברויקעט זי זיך, גיסט אויס די מילך און איז מכבד מיט דער קאָפּיטע אויך.

די ציגיינער האָבען געלאכט.

מאַראַלע איז געזעסען אן אָנגעכמורעטער און אויסגעפּייפט עפּעס דורך די פערמאכטע ציין. ער האָט דערזעהן פון צווייטען זייט וואלד

ניט געוואלט האבען א קינד מיט אן אבגעהאקט אויער!

— און שפעטער האסטו דעם יונגען ליעב געהאט? — האט בליאש נעפרענט.

— אודאי — האט אפעלא געשמייכעלט.

זי האט עטוואס צוגעפענט איהרע פרישע ליפען, שטאלץ אויפגעהויבען דעם צופאטעלטען קאפ מיט'ן קלייגעם שטערען און א האלב אויסגע־טאנענע, איז זי ווי ארויסגעוואקסען פון דער ערד, פון די רויזען.

איבער'ן לבנה־וועגעל האט זיך דורכגעשלייכט א געשטאלט, זיך פער־קוקט אין פענסטער, האט אפעלא פערמאכט די אויגען און א ציטער נע־טהאן.

בליאש האט געשמייכעלט, געקושט איהרע קליינע הענד:

— מיין שעהנע ציגאנקע, כ'שעהם זיך! זעהסט, ניט בחנם ליעבען זיך מענשען ביי נאכט, אין דער פינסטער. דאס האט מסתמא גאט אליין אויסגעקליבען די נאכט פאר ליעבע.

— מענש, וואס דו רעדסט — האט אפעלא נעצויגען די ווערטער— וואס ווייסט איהר פון ליעבע? ליעבען קענען מיר! מענשען דארפען זיך ניט ליעבען ביי נאכט ווי קעץ! ליעבען דארף מען זיך אונטער דער צופלאמטער זון אין וועלדער, אין פעלדער! דער „פאן" וועט לאכען. וועז כ'בין אלט געווען צוועלף יאהר, האב איך שוין געהאט צוויי געליעב־טע. ברידער זיינען זיי געווען, ציגייגער. ביי טאג האבען זיי גע־שפיעלט אין די גאסען און ביי נאכט האבען זיי זיך אריינגעזעצט אין די פענסטער און געפייפט ווי קאנארקעס. דער עלטערער, מיט די וואנסען, איז מיר געפעלען, האב איך זיך אוועקגעשטעלט אונטער זיין פענסטער מיט א רויטען עפעל אין מויל. ביידע ברידער האבען צו מיר געלאכט, צושפרייט די הענד און מיר איז געפעלען דער עלטערער, באראק האט ער געהייסען, האב איך איהם געווארפען דעם עפעל פון דעמאלט אן האב איך אנגעהויבען צו קומען צו איהם יעדען טאג, געוואלט זיין זיינע, האט ער געלאכט, מיר געהייסען ווארטען ביז צו דער חתונה. ער האט געוואלט האבען א רייגע, אן אונשולדיגע האט מיך דערפאר דער יונגערער גע־קראגען.

אפעלא איז אנטשווינגען געווארען.

— דערצעהל ווייטער, אפעלא — האט זיך בליאש געבעטען.

— כ'בין נאך דעמאלט — האט אפעלא ווידער אנגעהויבען — אזא נארעלע געווען, געגלויבט דער מאמען — — ווייסט, מיין מאמע פלעגט מיר זאגען, אז א יונג דריקט שטארק א מיידעל א האנד, האט זי א קינד— האב איך יעדע נאכט זיך אזוי געשראקען — פון יונגערן האב איך ניט געוואלט האבען קיין קינד, כ'האב איהם די ערשטע צייט ניט ליעב גע־האט, ער האט געהאט די פאליגע. און דער עלטערער, באראק, האט גע־האט אן אבגעהאקט אויער, האב איך זיך געשעמט, מען וועט לאכען —

שענער דיוואן איז אויסגעבעט מיט רויטע ראזען. א לייכט ווינטעל האט זיך ארייננגעריסען דורכ׳ן אפענעם פענסטער, אויפגעהויבען עטליכע סא־מעטענע ראזען־לעפלעך, זיך געטראגען פון א ראז צו א ראז, פון א ראז צו א ראז און דורכפליהענדיג איבערגעלאזט דעם שמייכעל פון ראזען.

— ביזט בייז, אפעלא ?

אפעלא האט עטוואס אויפגעהויבען דעם קאפ מיט די צופאטעלטע האר, פערשארצט די אויבערשטע דינע ליפ און פון די ווייסע צייהן, ווי ווייסער קעז, האט זיך א שמייכעל צוגאסען איבער איהר פנים.

אזוי איז זי געבליבען ליגען א ווייל אויפ׳ן פליושענעם דיוואן. פון די גארדינען איז איהר א שטראהל א פאל אריין געטהאן אין פנים, זיך אבגעשלאגען, אויסגעשניטען דורכ׳ן גאנצען זאל א לבנה־וועגיל — האט זי דערזעהן ווי א טיולען געשטאלט קוקט אין פענסטער. זי האט א ציטער געטהאן, פון שרעק פערמאכט די אויגען און זיך פעסטער געטוליעט צו בליאשען.

— אפעלא, זיי ניט בייז — — ביזט בייז, אפעלא ?

אפעלא האט זיך ווילד צולאכט:

— מענש, פארוואס זאל איך בייז זיין ? היינט איז דיין נאכט, די קארט האט דיך אויסגעקליבען ! און קענען מזל געהט קיינער !

— און די קארט האט טאקע געטראפען ? — האט זי בליאש א נייגיגער געפרעגט.

— אודאי געטראפען ! — האט אפעלא קינדיש געענטפערט.

זי האט צונויפגעלענט איהרע קליינע הענטלאך אין רעהרען, איין זייט צוגעשטעלט זיך צו די אויגען, די צווייטע — בליאשען און אזוי פער׳עקשנ׳ט, ביז משוגעת, זיך איינגענעסען אין בליאש׳ס קוק, אז ער האט דערפיהלט א וואלעם פרעסטיל.

— ניט קוק אזוי ! — האט בליאש זיך געבעטען, אוועקגענומען איהרע הענד אין איהר פערמאכט די אויגען.

— עה, דער פאן האט מסתמא קיין רייגעם געווייסען ניט, אז ער קען מיר גלייך אין די אויגען ניט קוקען.

אבגענאסען געווארען מיט א מאטען לבנה־שיין. א נייגעריגע איז אפעלא ארומגענאנגען איבער'ן זאל, בעקוקט דאס מעביל, די פליושענע דיוואנען. די בילדער אויף די וואנד.

זי האט ארויסגענומען א גרויסען בוקעט מיט רויזען, וואס איז נע־שטאנען אין א וואזע, שטיפעריש געמומען רייסען די סאמעטענע לעפלעך פון די בלומען און זיי געווארפען אויפ'ן פלוישענעם דיוואן, אויף בליא־שען. זי איז געווארען אלץ ווילדער, צושאטען דעם בוקעט, ארויסגעכאפט פון די האהר דעם בלאנקענדען שטילעט, איהם שנעל געמומען ווארפען, אז עס האט זיך אויסגערוכט, זי ווארפט עטליבע מיט אמאל. דאס צוויי־שארפיגע מעסער איז געפליוגען דורך איהר פוס, פערביי דער פלייצע און זי, א צופאטעלטע, א ווילדע, האט זיך געטראגען נאכ'ן מעסער, עס יעדעם מאל געכאפט, געלאזט פאלען, ווידער געשליידערט און עס ג־לאזט שטעקען וויי א פייל אין דער פארלאגע.

זי האט זיך צולאבט, זיך מיט אמאל צוגעזעצט, אוועקגעלעגט איין פוס אויף דער פליושענער אטאמאנע און זיך שעלמיש נעפרעגט:

— דער פאן איז ברונז ?

— וואס פאלט דיר איין !

— טא טהו מיר אוים דעם שוך, ער דריקט — —

בליאש האט גענומען דעם לינקען שוך, אנגעשפארט אויף זיין קניה, נענומען אויפקנעפלען — האט ער דערפיהלט, ווי זי נעהמט איהם ארום, ווי זי רייבט איהרע ווייבע, ווי דער פוך אונטער א פויגעל'ס העל־זיל, באקען אן זיינע עטוואס שטעכיגע, בעוואקסענע, און בשעת מעשה האט אלץ אין איהם זיך געמומען הויבען, שלאגען אין מח אריין. ער האט זי געכאפט אויף דער שוים, געפיהלט ווי איהרע שפיצי פינגער ריהרען לייבט אן זיין ברוסט, קיצלען, ברענען און ער האט זי געמומען אויסטהאן. און דאס האט געדויערט אזוי לאנג, אזוי לאנג, אזוי מוראדיג לאנג ! ער האט זי געהאלטען אין איין אויסטהאן און געפיהלט בשעת מעשה ווי עס פלאצען אין איהם אן אדער נאך אן אדע, ווי ער קארטשעט זיך אין דרייי־עק, ווי דאס בלוט לויפט האסטיג אין מח אריין, ברענט און דער פליו־

נען, צונעלייגט איהרע פייערדינע ליפען צו זיין אויער:

— מיין פאן! מיין גאלדענער פאן!

די לבנה האט זיך ארויסגערוקט פון וואלד. א משופע'דינער שטראהל איז אריין אין דער פינסטערער סטעזשקע, זיך אנגעצוינען אן די בוימער ווי א זילבערנע סטרונע פון א הארפע, זיי איבערגעשניטען, זיך אויף א רגע א גליק אויס געטאן, דורכגעהאקט דעם וואלד אין צווייען און אפעלא האט א ציטער געטאן. איהר האט זיך נעדאכט, אז דארט אין עק וואלד, שטעהט עמיצער, א הויכער, מארעלע, בוינט זיך אין דרייען, גלאצט די אויגען און נעהמט צו איהר שפרייזען. דער שטראהל איז פערשוואונדען, די סטעזשקע איז נאך פינסטערער געווארען און נאך שטארקער האט זי בליאשען ארומגענומען. ער האט געפיהלט, ווי איהרע פיי־ערדינע קושען פער'שכור'ען איהם, נעהערט א זיסען וויספער, ווי מען וואלט איהם נעגלעט מיט פוך־פערערען:

— מיין שעהנער פאן, ליעב מיך — — — ביים שטארקער!

א שכור'ער האט בליאש זיך אויפגעשטעלט און געפאפעלט:

— מיין שעהנע צינאנקע, מיין ווייסע צינאנקע!

זיי זיינען נענאנגען האנד אין האנד, געפיהלט ווי זייערע פינגער פלעכטען זיך, ווערען שטייפער, קנאקען.

און די לבנה, ווי א כשוף־מאכעריו, האט נעבלענדט די אויגען, געהילט דעם פינסטערען וואלד אין זילבערנעם טיול, אנגעיאגט א שרעק, געוואר־פען שטיקער ליכט דא און דארט און די אבגעהאקטע בוימער האבען אויס נעזעהן פון דער ווייטענס ווי מענשען, פערד און בערען.

ביי דער ווראנדע איז דער לעשניק זיי אנטקעגען געקומען. ער האט נעצוינען ביז צו די קניהען דעם היטעל, א געבוינענער געבליבען שטעהן, לאנג נאכגעקוקט דעם פאן מיט דער צינאנקע, זיך דערמאהנט אז ער האלט דאס היטעל, האט ער פון פערדרום אויסגעשפיגען, זיך גלייך אבגע'צלם'ט און מיט א קרעכץ זיך אראבגעלאזט אויפ'ן טרעפעל.

זיי זיינען אריין אין שטוב. אפעלא האט ניט געלאזט אנצינדען קיין ליכט. זי האט פערבויגען די גארדינען פון די פענסטער און די שטוב איז

3.

אפעלא איז געשפרונגען איבער'ן וואלד מיט אן אבגעבראכענע צווייג אין דער האנד.

א לייכט, געזאלצען ווינטעל האט זיך מיט אמאל אבגערישען פון דער וויכסעל, נערענט, מיטגעבראכט מיט זיך דעם שארפען ריח פון יאלאוויץ, פון פארטיגע פלאמבירען.

בליאש איז איהר אנטקעגען געקומען, זי אנגענומען פאר ביידע הענד און אפגעשטעלט:

אפעלא!

אפעלא האט איינגעצויגען איהרע ברעמען, בריייטער צוגעפענט איהרע שווארצע אויגען מיט די בלויע רייפען ארום, געקוקט א ווילע אויף בליאש'ן, פערריסען דעם קאפ, ארויסגעלאזט א ווילד און הארציג גלעכטער — האט זיך דער וואלד דורכגעטריסעלט, זיך צוברומט אין דער נאכט אריין, זיך צונויפגענאסען מיט'ן גלעכטער און אבגעהילכט ווי א ווייטער, ווייטער ים.

בליאש האט פעסט געדריקט דער ציגאנקעס הענד, זי ארומגענומען און געשפרייזט א שטומער, א גליקליכער.

א פארל איז אנגעקומען. א יונגער ציגיינער מיט נאך נאר א יונגע ציגאנקע האבען געטראגען אן עמער מיט פוטער־מילך. בליאש מיט אפעלא'ן האבען זיך בעהאלטען אין א שמאלע, פינסטערע, ווי א קעלער. סטעזשקע. דאס פארל האט זיך יערע ווילע אבגעשטעלט, אוועקגעשטעלט דעם עמער מיט מילך און זיך געווארפען איינער דעם צווייטען אין די ארעמס.

אפעלא האט זיך דערפיהלט פרישער, אינגער. גיך און בייגיג האט זי ארומגעכאפט בליאשען, איהם א רגע דורכגעעקבערט מיט איהרע אוי־

געענדיגט מיט א זיפץ, צונויפגענומען די קאַרטען און זיך ארויסגע־שארט.

אפעלא איז געבליבען לינגען אויף די קישענס אן אונצופריעדענע. די געשרייען פון די ציגייגער וואס זיינען געווען צעווארפען ארום דער פא־לאטקע זיינען איהר נמאס געוואָרען. פון פערדרום האָט זי נעכאפט א פולע האנד פליענען, זיי א שלייַדער נעטהאָן אין א קובעל וואסער, דורכ־נענומען די האָר מיט'ן צוויי שארפינגען שטילעט און ארוים פון דער פאלאטקע.

חארץ! שעהם זיך נישט, קינד מיינס, די קאָרט וועט אלץ אויסזאָגען!
די אלטע האָט ארויסגעשלעפט פון בוזים אן אָנגעשוואָלען פעקל קאָרטען און עס פונאַנדערגעוואָרפען אויף די קישענס:

— נו, אציגנד, מיין הערציל, לעג אוועק א צעהנער אויף דער ערשטער קאָרט, ס'וועט זיין מזל'דיג און די אלטע קאָרלא וועט זאָגען דעם ריינעם אמת!

אָפעלא האָט געשמייכעלט.

די אלטע האָט צעוואָרפען די קאָרטען מיט איהרע ביינערנע קנאָכען, זיי אויסגעלעגט אין דער פאָרם פון א הארץ, דריי מאל אויסגעשפיגען, נעוויספערט מיט די ליפען, אויפגעהויבען א קאָרט און נערעדט מיט א שטיל, אויסטערליש קול, ווי א מת:

— מלך שעל — א ברונעט מיט א נערדעהטע וואָנס האָט אוועקגערויבט דיין רוה, נור לאָז דיין גאָלדען אויג נישט ווייגען, שעהנע אָפעלא! ס'איז דיר בעשערט אין דער צוקונפט א גרויס גליק, מייד אויס די טריט פון דעם ברונעט וואָס געהט דיר נאָך. מעהר האָט די קאָרט נישט וואָס צו זאָגען, אוצר מיינער!

אָפעלא האָט ארומגעכאפט די אלטע:

— מיין גוטע קאָרלא, זאָג וואָס וואָלסט דו געטהאָן?

—כי־כי־כי — איז זיך די אלטע פערגאָנגען ווי א פויגעל — ס'ארא קינד, דו ביזט, אָפעלא! וואָס פאר א משוגע'נער וועט זיך נאָכשלעפען נאָך אן אלטען בעזים, אז עס בליהען אזעלכע שעהנע רויזען ווי דו! דו מיינסט אודאי וועז כ'בין יונג געווען? ס־'עג נישט! געווען וויילד, וויילד ווי א פויגעל! איבערגעשטיגען אייך אלע! און וועד מיינסטו איז די בעסטע טענצערקע געווען אין די לאָמניער וועלדער? דאָס וויסען די אלטע ציגייגער! און וועד האָט געהאט צעפ ביז איבער די קניהען? און וועד האָט די ציגייגער די קעפ פערדרעהט? אלץ איך! קאָרלא! דערפאר בין איך דאָך יונג געווען, קינד מיינס, נעטהאָן וואָס ס'הארץ האָט גענלוסט! עה, אוועק די אלטע צייטען! — האָט קאָרלא

געווען קיין יונגער, פונדעסטוועגען אז ער האָט זיך ארומגענומען האָבען אלע ביינער געקנאקט און קיינער פון די יונגע ציגיינער האָט זיך צו איהם נישט געקאָנט גלייכען. דערצו האָט ער זיך אבגעקויפט, בעצאהלט איהר פאטער טויזענד זילבערנע טאלער. מאָרגע, זייענדיג אין דער היים האָט זי תמיד גע׳חלום׳ט צו צושטעהן צו א באנדע ציגיינער און לעבען מיט זיי אין די וועלדער. די ערשטע צייט איז זי טאקע נישט איינגעזעסען אין דער פאלאטקע; נאנצע טעג געשפאצירט איבער די גרינע לאנקעס, פער־קראכען טיף אין וואלד אריין, זיך מיטגעכאפט אהן מאנס וויסען אויף דער „שפראכארקע". נאכט איין, נאכט אויס האָט מען גרויסע פייערן צולענט, די סטרונעס זיינען פון צופיעל שפיעלען געפלאצט און זי האָט מיער געמאכט די בעסטע טענצער. איצט איז איהר אלץ דערעסען. די פאלאטקע, דער וואלד, דאָס פרייע ציגיינער לעבען — אלץ וואָס עס האָט איהר פריהער געצויגען איז איהר איצט דערווידער. און צומיינסטען האָבען איהר דערעסען די מחנות פליענען, וואָס האָבען אנגעפילט די פאלאטקע מיט א זשומעריי און אזוי געביסען אז מען האָט זיי פון זיך בשום אופן נישט געקענט אביאגען. און אפשר נאר נעהן צום רייכען „פאן" אין וואלד אריין ? ער האָט דאָך זי פערבעטען ? און וויר וויים ? זי האָט דאָך אזוי פיעל מעשיות געהערט, ווי פרינצען פערליבען זיך אין ציגאנקעס, האלטען זיי געפאננען אין שלעסער, אין טיפע וועל־דער. יא, זי רופט גלייך די אלטע קארלא, זיך לאָזען „וואראָשען" און אויב זי וועט זאָנען דאָס זעהלבע געהט זי צום „פאן".

— גוט מאָרגען, שעהנע אפעלא ! — האָט די אלטע קארלא, א ציגאנקע בלויז הויט און ביינער אויסגעוונגען.

— גוט מאָרגען, קארלא, קום אריין !

די אלטע איז אריין אין דער פאלאטקע און זיך אראָפגעלאָזט אויף די קניהען:

— וויר האָט אוועקגעלויבט דעם גלאנץ פון דיין גאלדען אויג, שעהנער מלאך מיינער ! ווי שלעכט דו זעהסט אויס ! וואָס איז דיר ? זאג דער אלטער קארלא, זי וועט די שווערע משא אראָפנעהמען פון דיין

— זאָל מיך שוין א דונער טרעפען צי כ'זאָג א לינגן — האָט דער בריימבייניגער זיך געקלאפט אין דער ברוסט.

— אודאי זאָגסטו א לינגן!

— זאָג איך!

— דאָס טענה איך דאָך!

אלע האָבען זיך צולאכט.

— און דו — האָט דער בריימבייניגער פערקוועטשט די פויסטען און זיך געוואָלט וואַרפען אויפ'ן יונג — דו ביזט א ים־חזיר!

— ווער איז א ים־חזיר?

— דו!

— און קוק איהם נאָר אָן, דעם פּארשוין, א פּנים האָט עס ווי מען וואָלט א קאַץ אויפ'ן עק געקוועטשט. עה, ברודער, ביזט א האָלצענער פּיסטאָלעט!

— הא, הא, הא! — האָבען די ציגיינער געפּלאָצט פון געלעכטער. — ווער איז דיינס א ברודער, ווער? — האָט זיך דער בריימבייניגער גע־היצט — צוזאמען ביי איין ווייב געווען?

— אָבנעשלאָגען און א סוף! וואָס שטעהט איהר, וואָס, ווי צוויי העהנער? — האָט אן עלטערער זיך אריינגעמישט.

אפּלאָ האָט זיך נישט איינגעהערט. זי האָט פערזשמורעט די אויגען און געטראכט וועגען די אונגארישע רעסטאָראנען, וואו זי האָט מיי־דעלוויז געטאַנצט, וועגען דעם רייכען „פּאַן", וואָס ער האָט זי נעכ־טען פארבעטען, וועגען די אויסגעוואָרפענע קאָרטען. דריי מאָל איז דער מלך שעל ארויס — א רייכער ברונעט מיט א קאָלט הארץ. און דריי מאָל איז די מלכה שעל איהם אנטקעגען געקומען — א יונגע דאמע מיט שווארצע ווי די נאכט צעפּ, מיט א הארץ פול ליעבע. און וואַרעמען וועט די דאמע דאָס קאָלטע הארץ, זיין א רגע גליקליך און וועט פערפּוירען וועלען. מעהר אָבער ווי דריי מאָל טהאָר מען דאָס אייגענע מזל נעט פרו־בירען.

אפּלאָ האָט מאָראָלע'ן ליעב געהאט. אמת, מאָראָלע איז שוין נישט

זעסען אין דעם אויינגאנג פון זיין פאלאטקע אויף א לייוועגטען בענקעל און געפיפקעט א לאנגען ציבעק.

טיף אין דער פאלאטקע, אין א בארג קישענס איז געלעגען אפעלא. פון הינטער א בוים האט זיך בייויזען א יונגער ציגיינער אין בלויזע הויזען, פערצוינגען מיט א בריטען, לאקירטען פאסעק, וועלכער איז נע־וועזען אויסגעוצט מיט ים־שקעטעלאך. ער האט זיך אנגעכאפט פאר א דיקע צווייג פון א בוים, זיך איבערגעצויגען, ארויסגענומען א טאבעכ פון טאבאק, געמאכט פון אלערליי פארבינע שטיקלעך זיידענס, אויסגעווי־קעלט א פאפירקס און צוגעגאנגען צו מאראלע'ס פאלאטקע:

— זיי האבען דאך אפילו די נעשטופעלטע ראמא פערבעטען.

— ווער ? — האט זיך אן אלטער ציגיינער געפרעגט.

— די געשוואלענע.

— ס'ארע געשוואלענע ?

— מיר וועלען ניט לאזען ! — איז א בריטבייניגער ציגיינער אריין דעם יונגען אין די רייד.

— געווים ניט ! — האט א דריטער זיך אנגערופען.

— איהר האט שוין אנגעמאהלען אויף דריי וועגען — האט מא־ראלע געזאגט און ארויסגעלאזט א מויל רויך — און כ'וויים ניט וועגען וואס עס האנדעלט זיך, רערט מענשען זאלען פערשטעהן.

— אט וועגען וואס — האט דער בריטבייניגער געענטפערט און זיך צוש אויפגעשטעלט — די קופער־שמיערען האבען נעכטען פארבעטען אונזערע ציגאנקעס אויף א טאנץ און מיר וועלען זיי שיקען א כאלערא אין די זייטען !

— מיר וועלען זיי ניט דארפען שיקען, זיי וועלען אליין געהן ! — האט זיך עמיצער אנגערופען.

— זיי וועלען גאר ניט געהן — האט זיך דער בריטבייניגער גע־היצט — און אויב יא, גיעב איך מיין וואָרט, ווי כ'בין א ציגייגער, אז בלוט וועט זיך דארט גיסען !

— הא־הא־הא ! — האט זיך דער יונג פערגאנגען.

קולות, געווארפען מיט די פיסלאך. דער אלטער האט דאס קינד אויפגע־הויבען פאר'ן געקרויזטען קעפל און עס עטליכע מאל אפגעטוקט איז וואסער.

ניט ווייט פון די פאלאטקעס האט געקאפטשעט א פייערל. איבער'ן פייערל זיינען געשטאנען צוויי אייזערנע שטאבעס, אויף וועלכע עס איז געהאנגען א גרויסער קופערנער קעסל.

פון וועג איז אנגעקומען א בארוויסע, פערשטויבטע ציגאנקע. פון דער פלאכטע, וואס איז געהאנגען אויף איהר פלייצע, האט ארויסגע־קוקט א קליין ציגיינערל מיט א פאאר גנב'ישע אויגעלאך. די ציגאנקע האט ארויסגעשלעפט פון דער פלאכטע א האהן מיט אן אפגעדרעהט קע־פל, איהם געלאזט ליגען נעבען פייער און צוריק פערשוואונדען איז שטויביגען וועג. ארום איז געווען שטיל, דושנע, געשמעקט מיט אב־געסמאליעטע פעדערען.

אין דער מיט פון אן אפענער פאלאטקע איז געזעסען אן אלטע, גרויע ציגאנקע, ווי א אמת'ע מכשפה, מיט איינגעצויגענע באקען, מיט א לאנגע, דאַרע נאז, וואס איז זיך כמעט ווי צונויפגעקומען מיט דער שפיציגער גאמבע, און געשריען:

— וואס פארא ציגאנקע וועסטו זיין, אז דו וועסט ניט קענען געהן אויף דער „שפראכארקע", ניט קאנען פערדיענען פאר'ן מאן און קינדער? דער מאן וועט דאך דיך אויפהענגען! א מויד ווי א קאביליע, ראמאנ־סירט מיט יונגען, נו, איז צייט זי זאל ווערען א מענש!

ארום זיינען געזעסען נאך גאר יונגע ציגאנקעס, געקוקט אין פונאנ־דערגעוואַרפענע קארטען און זיך צוגעהערט ווי איינע פון זיי האט „נע־וואזשעט", גערעדט מיט א זיסען ניגון. דאס האט די אלטע געלערנט זיי קארטען לייגען, געמאכט זיי פאר אמת'ע ציגאנקעס.

די ציגיינער האבען אבגעגעסען מיטאג, אויפגערוימט די פאלאטקעס, צוגענרייט „וויעטשערא" פאר די ציגאנקעס, וואס זיינען באגינען אוועק אויף דער „שפראכארקע", און זיך פערקליבען צו מאראלע'ן. מאראלע איז זיינע בריידע בלויע הויזען, אין אן אויסגעניט באטיסטען העמד, איז גע־

2.

עס איז געווען א הייסער נאכמיטאג. די היטץ האט געטריקענט אין האלז, געקלעפט די אויגען, אנגעיאגט א פוילקייט, אז עס האט זיך גאר־נישט געוואלט טהאן, ניט טראכטען, זיך פערקלייבען אין א שאטען און דרעמלען.

אויף'ן זאמדיגען וועג, וואס פיהרט אין וואלד אריין, זיינען געשטא־נען עטליכע קלייגע ציגיינערלאך, ווי גאט האט זיי בעשאפען. זיי זיינען געשטאנען אויסגעשטעלט אין א שורה און געציילעוועט שטיינדלעך אין א לעבעדיגער וואראנע, וואס איז געווען צוגעבונדען צו א צוויג און הייזעריג נעקראקעט.

א רויטער, פערשוויצטער פויער, אין א גראב לייוועגט העמד, איז אנגעקומען פון וואלד. דער פויער האט געפיהרט אויף א שטריק א יונג ביקעל.

— הינטישע אמונה, אווען! — האט דער פויער זיך צושריען אויף די ציגיינערלעך און אראפגעכאפט מיט איין האנד דעם פאסעק פון די הויזען. דאס ביקעל האט זיך דערווייל א רים געטהאן, דער פויער האט זיך מיט איין האנד אנגעכאפט פאר די הויזען, זיי זאלען ניט אראפפא־לען, און פערשוואונדען מיט'ן ביקעל אין א וואלקען שטויב.

פון ביידע זייטען וועג, וואו דער וואלד איז שוין געווארזען אויסגע־האקט, האבען זיך נעצוינגען לייוועגטענע פאלאטקעס, ווי אבגעקאלכטע ביהנשטאקעט. געפענטעטע, מיטעלוואוקסינע פערד האבען פוילע נעצופט דאס גראז, געשפרונגען אויף די פאדערשטע פים און נעהאלטען אין איין אביאגען די מחנות פליגען פון אונטער די לאנגע עקען.

נעבען דער „רושיקע" איז נעשטאנען אן אלטער ציגיינער און נע־צוואגען א קליין קינד מיט שיטערען זייף. דאס ציגיינערל האט געמאכט

— נעה, דער פּאן לאכט פון מיר!
— אסור!
— ווי איך היים? אפעלא! און ווי הייסט דער פּאן?
— זינמוד. אפעלא, דו ווייסט וואו די ווראנדע איז אין וואלד?
— אודאי וויים איך!
— קום מאַרגען פארנאכט צו דער ווראנדע. וועסט קומען?
— צו דער ווראנדע?

מאראלע האָט איבערגעריסען דעם געשפּרעך. ער האָט צונויפגענומען די קישענס, זיי איבערגעגעבען א ציגייניער און זיך געזעגענט מיט בליאש'ן:

— א גוטע נאכט, פּאניע בעל־הבית, א גוטע נאכט.
— א גוטע נאכט.

אפעלא איז אויפגעשפּרונגען, זיך נישט געזעגענט מיט בליאש'ן און נענומען אוועקגעהן מיט'ן ציגייניער.

בליאש איז געבליבען ליגען, געקוקט ווי דער „סטאראסטא" שפּרייזט יונג און בויגיק, ווי וואויליריש ער וואַרפט מיט דעם גרויסען קאַפּ האָהר און פערשווינדט בילעכווייז מיט דער ציגאנקע. צוויי גרויסע שאָטענס האָבען געשפּרונגען פון דער לאַנקע אויפ'ן שאָססע און בליאש'ן איז מיט אמאל שטארק אומעטיג געוואָרען.

די פּאדלאַגע איז געוואָרען לעריג.

ערנעץ ווייט האָט זיך עמיצער צוזונגען, עס האָט זיך געהערט א געלעכטער און עס איז שטיל געוואָרען.

בילאש איז געלענען מיט פערמאכטע אויגען, געקוקט אויף אפע־לא'ן, ווי אויף א ווילדע פרינצעסין און עס האָט איהם באנג געטהאָן ביז טרעהרען.

קאן נישט איינזיצען... דאס איז נאר קיין מויד נישט, דאס איז פייער! און אלט ווערען לאזט זי נישט, זי וועט ניכער פון טויט לעבעדיג מאכען!

— איהר האט שוין לאנג חתונה געהאט? — האט בליאש געפרעגט.

— לאנג? ניין! צום לוויועטשער פערד־מארק וועט ווערען א יאהר!

אפעלא איז צוריקגעקומען, זיך אראפגעלאזט אויף די קישענס און אונצופריעדענע געזאגט:

— קום, טהייערער, מיר וועלען א היים געהן, איך בין מיעד.

— וואס איז, פויגעל מיינער? וואס האסט דו דאס קעפיל אראפגעלאזט, זאג!

— נאר נישט. איך בין מיעד, קום אהיים!

— גוט!

מאראלע האט זיך אויפגעשטעלט, אנגעטהאן זיין בלויען, בריימען רעק מיט די קיילעבדינע שנורענע פעטליעס און זיך צורעדט מיט א ציגינער.

אפעלא האט מיט אמאל געפרעגט, ניט קוקענדיג אויף בליאש'ן:

— דער פאן איז רייך? ווי רייך איז דער פאן?

— איך בין זעהר רייך!

— רייך ווי א פרינץ?

— רייכער!

— און צו וואס דארף דער פאן אזוי פיעל געלד?

— איך זאמעל עס פאר מיין געליעבטע.

— טאקע? און וואו וואוינט דער פאן? אין וואלד?

— ניין, איך וואוין ווייט פון דאן, איך וואוין אין ווארשע.

—אין ווארשע? דארט זיינען דאך פאראן אזוי פיעל שהנע מייד־לאך! פארוואס קלויבט זיך דער פאן נישט אוים קיין געליעבטע?

— וועז איך נעפין אזא מיידעל ווי דו ביזט... ווי הייסט דו?

קלייניגקייט ווייסט דו נישט, נו, טרינק וועל איך דיר באלד ערקלעהרען.
דער סטאראסטא האט אנגעהויבען:

— מיט טויזענדער יאהרען צוריק, ווען דער שטארקער דעבלא האט געוואלט מענשען בעשאפען, האט ער אוועקגעשטעלט מחנות מלאכים איבער צוויי גרויסע גריבער ליים און געהייסען פון ערשטען גרוב אויסקנעטען אידען און פון צווייטען — פאליאקען. די מלאכים האבען געקנעטען, געקנעטען ביז זיי האבען כמעט דעם נאנצען ליים אויסגעקנעטען. אין יעדען גרוב איז געבליבען צו ביסעל ליים פון וועלכען מען האט מעהר קיין מענש ניט געקאנט מאכען, זיינען די מלאכים געשטאנען פערזאמלונגט. נישט געוואוסט וואס מיט'ן ליים צו טהאן. אז דער שטארקער דעבלא האט דאס דערהערט, האט ער זיך צולאכט פון איין אויער ביז דעם צווייטען, צונויפגענומען דאס ליים פון ביידע גריבער, עס גוט אויסגעקנעטען און ארויסגעשפרונגען איז א שווארצער ציגייגער.

בליאש האט זיך צולאכט. אפעלא איז צונעקומען טאנצענדיג און ווי זי וואלט נישט באמערקט א פרעמדען מאן זיצען, האט זי זיך א וואנדערף אריין געטהאן אין די קישענס.

— נו, פויגעל מיינער, ביז מיעד — האט זיך דער סטאראסטא נעווענדעט צו אפעלא'ן — זעהסט, דאס איז דער פאן בעל־הבית, געקומען אונז בעזוכען, ווייבעל מיינס!

זי האט א ווייל געקוקט אויף בליאש'ן און איהם בעגריסט.

— איהר האט א שעהן ווייב, אויף מיין ווארט, שעהן — האט בליאש געזאגט דעם ציגייגער אז זי זאל אויף הערען און געקוקט אויף דער ציגאנקע.

אפעלא האט צועפענט איהרע גרויסע אויגען און מיט א קינדישער תמימות און איבערראשונג געקוקט בליאש'ן גליך אין פנים אריין, ביז ער האט נישט אויסגעהאלטען און זיך פארשעהמט. האט זי אויסגעשאסען אין א הילכיג געלעכטער, אויפגעשפרונגען און פערשוואונדען צווישען די פאארלאך אויף דער פאדלאגע.

— יוי! בליט — האט דער סטאראסטא א צופריעדענער געזונגען—

נענומען קראצען און אויסגעשפּיגען: „פּשא־קרעוו, א טייוועל א מויד"! די ציגיינער דערזעהענדיג דעם פּאן בליאש האבען זיי איהם גלייך צוגעפּיהרט צום „סטאראסטא".

— גוט אבענד, פּאניע בעל־הבית! געקומען בעזוכען אונז ציגיינער, אמת? זעהר שעהן, זיץ! — האט דער סטאראסטא געצויגען די וועד־טער און צוגערוקט בליאש'ן א לייוועגטען בענקעל.

זיגמונד בליאש האט זיך אויסגעצויגען נעבען ציגיינער אויפ'ן נראז. א יונג ציגיינערין האט דערלאננט צוויי פלעשלאך ביער.

— יעצט, מיין „גאלדענער פּאן", וועלען מיר טרינקען ברודער־שאפט — און דער סטאראסטא האט דערלאננט זיגמונד'ן א פלעשעל ביער.

— א דאנק, איך טרינק נישט!

— בא — האט דער סטאראסטא אויסגעשפּיגען — דער פּאן שעהמט זיך נאר מיט ציגיינער! עה, „פּאניע זלאטי", דאס געהט נישט! מיר זיי־נען דאך קאטאליקען, געהען אין דעם זעלבען „קאשטשאל", לינגען אויפ'ן זעלבען בית־עולם, מיר זיינען בריידער! נו, טרינק! בעלייזיג נישט א צי־גיינער!

— וועד איז דיין ברודער, וועד? וואס מלאמעלסטו? — האט דער לעשניק זיך חוצפה'דיג אריינגעמישט — דו טרעפסט ווי א בלינד פערד!

— וועד רעדט צו דיר — האט מארעלע שטאלץ געענטפערט — אז מענשען רעדען, שווייג, דו, חזר'שע אויער, דו! — און ער האט וויטער גערעדט צו בליאש'ן:

— אזוי, דען פּאן בעל־הבית איז א „איזראעליטא", נו, זיינען מיר דאך אודאי און אודאי קרובים, טא טרינק־זשע, פּאניע! א פלעשעל ביער וועט דיך אביסעל צוטריייסלען און יונג ביזטו דאך — נישט גוט צו זיצען אויף הייסע קויעלען, פּאניע, עס בריהט! קלויבט מען זיך אויס א ציגאנקע! פּייער לעשט פּייער!

זיגמוד בליאש האט געשמייכעלט.

— עה, פּאניע, דו ביזט געלערנט, געגאנגען אין שקאלעם און אוא

נען איבער דער פאדלאנע.

יונגע פוערים און שיקסעס האבען זיך צונויפגעקליבען פון ארום, זיך צוזעצט פון דערווייטענס און נעקוקט. עס איז געווען שטיל. די פיי־ערען זיינען זיך צושוואומען, אנגעפילט די לופט מיט א רויטליכען רויך. די לבנה א בלוטיגע, א רויטע איז געשטאנען איבער'ן וואלד און גרויסע, לאנגע שאטענס האבען זיך געלעגט, געהויבען, זיך אויסגעצויגען איבער'ן שאסע און פערשוואונדען ערגעץ דארט אין טיעפען וואלד.

פון די שאטענס האט זיך ארויסגעשניטען א הויכע פיגור, באלד נאך א פיגור און זיי האבען זיך דערנעהנטערט צו די ציגייינער. דאס איז נע־ווען זיגמונד בליאש, א הויכער, ברונעט פון א יאהר פינף און צוואנ־ציג, מיט א קלוג ריהרעווידיג פנים, וואס מאכט תמיד דעם איינדרוק או עס איז ניט גאראזירט. בליאש, פארפאהרענדיג צו זיך אויף א טאג אין וואלד אריין, איז א נייגעריגער געגאנגען בעקוקען די ציגייינער. נאך איהם האט זיך נאכגעשלעפט וואצעק זיין לעשניק — א נידריגער, ברייט־בייניגער און איינגעהויקערטער פויער מיט צושפרייטע הענד און פים, דערמאהנענדיג פון דערווייטענס א גרויסען שפין.

אז זיגמונד בליאש איז צוגעקומען נעהנטער און דערזעהן אפעלאן, האט ער זיך אפגעשטעלט. די ציגאנקע אין איהר קאלירטע, זיידענע פלאטע מיט די צופאטעלטע האר דורכגענומען מיט'ן בלאנקענדען שטי־לעט, איז געשטאנען אין דער מיט פון דער פאדלאנע א בויניגע, א שטאל־צע. זי האט א בויג געטהאן איהר קאפ רעכט — און די לבנה האט זי אפגענאסען מיט א מאטע זילבערנע בלייכקייט; לינקס — און די פיי־ערען האבען זי איינגעהילט אין א רויטליך זיידענעם טוהל. זיגמונ־האט אליין נישט געוואוסט וואס אין דער ציגאנקע נעפעלט איהם און פונקט ווי דער ים אין א שעהנעם פארנאכט שטימט אי פרעהליך, אי אומעטיג, אזוי האט בליאש מיט אמאל דערפיהלט ווי עס ווערט איהם אי לייכט, אי שווער און א צוגעשמידטער איז ער נעבליבען שטעהן און געקוקט אויף דער ציגאנקע.

דער לעשניק האט פון גרויס התפעלות פערגעסט דאס היטעל, זיך

נעדאכט אז ער קלייבט זיך צו אנטלויפען מיט דער ציגאנקע ערגעץ אין פעלד אריין; האט ער זיך אבער ביים ראנד פון דער פאדלאגע אין דעם שטארקסטען אימפעט א זעץ צו געטון, פערוואדפען א פוס, א זעץ געטהאן אין דער לאקירטער כאליוווע, א קנאל מיט דער צונג, זיך האסטיג א כאפ אויף געטהאן, געבליבען שטעהן אויף די אבצאסען, זיך נענומען דרעהען אויף אין פוס צוקאפענדיג מיט דעם צווייטען, גלייך מען וואלט ארבעם געשאטען, געפאלען אויף די הענ־ אויפ'ן בויך, זיך ארומגעוויקעלט ווי א בויגעל ארום אפעלא'ס פים און אפעלא א צופלאמטע, א שטאלצע, מיט'ן בלאנקענדען שטילעט אין איהרע צופאטעלטע, שווארצע האהר, וואס האבען זיך האלב צושאטען איבער די אקסלען, האט זיך בויגיג צוגעזעצט אויפ'ן ציגייגער, אויסגעשטרעקט איהר לאנגען גאלדענעם האלז, פערזשמורעט די אויגען און ווי א קלאר פייפעל גענומען אויסזינגען און „אווטשארעק".

און אז די ציגייגער, יונג און אלט — טונקעל־קופערנע, מיט שווארצע קעפ האהר, מיט פלאם־פייערדיגע אויגען, ריהרעוודיג, מיט טיגרי־ שעם אין זייערע אלע גליעדער, האבען דערזעהען פון דערווייטענס די קופער־שמיעדען מיט די גרויסע זילבערנע קנעפ ווי גלעקלאך, האבען זיי זיך דערפיהלט שטאלצער, וואס די ציגייגערשע יחסנים פארלאזען זייערע פייערן ביי נאכט און שלעפען זיך אהער, און אלץ צוליעב אפעלא'ן!

זיי האבען זיך איינציגוויז אויפגעשטעלט, אראפגעווארפען די בלויע רעקלאך און א ציגייגער איז זיך פערנאננען:

...שווארצע אויגען, שווארצע צעפ,
וויסע צייהן, זילבערנע קנעפ!
האלא, האלא, האלא־לא!
האלא, האלא, האלא־לא!

און א כאהר פון מענערשע שטימען האט זיך גריסען אין דער נאכט אריין, געווארען וויילדער, זיך אפגעריסען און אנגעיאגט א מאד־ נעם אומעט. האט זיך א ציגייגער ערגעץ צולאכט — האבען אלע אויס־ געשאסען אין א קינדיש נעלעכטער, זיך געפאארט און וויילד זיך געטרא־

צעמבאל איז אנשוויגען נעוואָרען, פערלייגט א פוס אויף א פוס. פערמאכט די בלינדע אויגען און אַנשפּאַרענדיג זיין לאַנגע, קאַלטענע־וואטע באַרד אויף דער פיעדעל, האָט ער נענומען ציהען מיט'ן בויגען איבער די סטרונעס, איבער דער באַרד. זיינען די ציגיינער לעבעדיגער נעוואָרען, נענומען מיט־פייפען, מיטזינגען און די, וואָס זיינען נעלענגען אויף די בייכער, האָבען פערריסען די פיס אין דער לופטען און צונג־קלאַפט מיט די טילקעס צום טאַקט.

און א פער'חלום'טע איז אַפעלא נעזעסען אויף די וויבע קישענס, נעזעהן דעם גבור אַלנאשי, ווי ער שטעהט ערנסט ווייט א הויבער אין א פור־טערען היטעל, האלט די נאַלדענע צינאנקע אויף די הענד. די צינאנקע שפּרייט פייערדיגע פלאַכטעס, צינדט בוימער און דער וואלד ברענט. אַפעלא האָט א ציטער געטהאָן, זיך א ווילע איינגעהערט ווי די צי־גיינער זינגען און איז אויפגעשפרונגען. זי האָט אראָפּגעלאָזט די קאַ־לירטע זיידענע פלאַכטע איבער די ברוסטען, זי פעסט איינגעצויגען ארום דער טאַליע און אין איהרע געלע נעשנורעוועט שטיוועלאַך מיט די זוי־דענע קוטאַסען, האָט זי נענומען ארומגעהן איבער דער פאַדלאַנע געלא־סען. זי האָט נעהויבען מיט די אקסלען, נעבויגען איהרע פוליע נאקעטע הענד, פערלענט די צוויי צעפּ ארום דעם קאָפּ ווי א קראנץ און זיך אַפּ־געשטעלט.

אן „אוטשארעק" האָט זיך צושאַטען אין דער נאכט אריין.

א יונגער ציגיינער אין א פּאָר לאקירטע שטיוועל מיט שטאַהלענע פּאַדקאָוועס, די שווארצע געקרויזטע האָהר פערקעמט מיט א שרינט אין דער מיט, די וואָנסען וואויל־יונגעריש פערדרעהט, איז א פאל אריין נעטהאָן ווי א רוח און זיך נענומען טראָגען אויף איין פוס צו דער צי־גאנקע. ער האָט אַנגענומען אַפעלא'ן ביי דער האנד, אויסגעשטעלט א פוס, מיטנעזוגען און שטעהענדיג אויף איין פלאץ האָט ער נענומען צוקלאפען מיט א פוס צום טאַקט, אז פונקען האָבען זיך נעגאַסען פון אונטער דער פּאַדקאָוועס. ער האָט זיך מיט אמאל א ריס געטהאָן ווי א ווינד, גענלויגען מיט אַפעלא'ן איבער דער פּאַדלאָנע און עס האָט זיך

„און אומעטיג איז אלגאשי נעווארען. ער האט אראפגעלאזט זיין שטאלצען קאפ און זיינע וואנסען זיינען געפאלען איבער די אקסלען. ער האט נעשווארען ביים אלטען „דעמב" צו זיין געטרייי דעם „וואיעוואדא" און שיקען די ציגאנקע האט איהם דאס הארץ ניט געלאזט, אוי, ניט געלאזט. און אלגאשי איז אוועק מיט דער ציגאנקע צו דער וויכסעל, נעפאלען פארן אלטען, נאקעטען „דעמב", אהן בלעטער און אהן צווייגען, און אזוי נעזאגט: „אלטער דעמב, הייליגער דעמב, אזוי און אזוי, אזוי און אזוי, צי זאל איך שיקען די מויד צום „וואיעוואדא"? און דער דעמב האט נעענטפערט: „פרעג ניט מיך, פרעג די וויכסעל און אויב זי וועט דיר ניט ענטפערען ווארף איהר די גאלדענע שווערד פאר א קרבן און דער סמן וועט זיין — די וויסע פאסען פון היכטער דיין שיפעל מוזן רויט ווערען".

„און אלגאשי איז געזעסען מיט דער שהנער ציגאנקע אויפן ברעג פון דער וויכסעל, נעהייסען טרייבען זיין שיפעל און געוועזען זיכער, אז א נס וועט נעשעהען. און וויס איז די שוים פון הינטער'ן שיפעל געווען און נאך וויסער זיינען דער ציגאנקעס וויסע צייהן געווען. איז אלגאשי נעווארען אונרוהיג, א שליידער געטהאן די גאלדענע שווערד אין דער וויכסעל אריין, גיכער נעהייסען טרייבען דאס שיפעל און די שוים איז אלץ וויסער נעווארען. און די שהנע ציגאנקע האט צופלאכטען איהרע לאנגע, שווארצע צעפ, ארומגענומען אלגאשען מיט בויידע הענד און שטארק געבעטען ער זאל זי ניט שיקען צום „וואיעוואדא". און אז דעם „וואיעוואדא'ס" שליח האט זיך בעוויזען פון דער וויטענס און די וויסע שוים פון הינטער'ן שיפעל איז ניט רויט געווארען, האט אלגאשי א בלאסער אויפגעהויבען זיין ציגאנקע און זיך א ווארף געטהאן מיט איהר אויף די שפיציגע, שווארצע שטיינער, וואס האבען זיך געשווינקט אין דער וויכסעל. און די וויסע שוים האט געגומען רויט ווערען.

„אזוי איז געשטארבען דער ציגיינער אלגאשי און זיין גאלדענע ציגאנקע — — — — ".

וואסער, נעפאכעט מיט זיין קרומע שאבלע און העכער געפייפט. און אז די פייערן זיינען געווארען אלץ גרעסער, איינגעהילט די ווייכסטע, און "י ווייסע שוים הינטערן שיפעל איז מיט אמאל רויט געווארען, האט אלגאשי אפגעזיפצט און א שמייכעל געטהאן. דאס האט איהם די ווייכסטע אליין נעשיקט שלאגען דעם טערק. א פרעהליכער האט אלגאשי נאך דיזעלבע נאכט נעשיקט א שליח צום „וואיוואדא" און שלום געשלאסען. און באלד האט מען דערהערט איבער גאנץ פוילען אלגאשי'ס גבורות — ער האט געשניטען מיט זיין קרומע שאבלע טערקישע קעפ, ווי מען שניידט שטרוי".

דער בלינדער צעמבאל איז אנשוויגען געווארען. זיך אויסגעדרעהט צו די פייערן און א וויים־צוגליהטע שיין, ווי א בליץ, האט זיך פער־פלאנטערט אין זיין קאלטענווואטע בארד, זיך א הויב נעטהאן און ווי א בלאנקענדע שארף זיך איינגעשניטען אין זיין צואקערט און פערוואק־סען פנים.

ער האט וויעדער א ציה געטהאן מיט די פינגער איבער די סטרר־נעס און א צושטראהלטער האט ער נאך פאמעליכער נענומען ציהען זיי־נע ווערטער:

„און אז אלגאשי איז צוריקגעקומען פון דער מלחמה. האט ער דעם „וואיוואדא" געבראכט א מתנה א גאלדענע שוועד און זיך — א גאל־דענע ציגאנקע. שעהן איז געווען די גאלדענע שוועד, שעהנער אבער — די גאלדענע ציגאנקע. איהרע שווארצע אויגען האבען געברענט ווי זיעבען זונען און ניט איין יונג איז דורך איהר פער'שרפ'עט געווארען. געפעלען איז דעם „וואיוואדא" די גאלדענע שוועד און נאך מעהר איז איהם געפעלען — די ציגאנקע. האט דער „וואיוואדא" אלגאשי'ן אפ־געשיקט די גאלדענע שוועד און בעפוילען ער זאל איהם שיקען די צי־גאנקע. די ערשטע נאכט דארף זי בלאנגען צו איהם. אזא מנהג איז דאן געווען.

— א דונער וואלט איך איהם געגעבען! — האט א יונגער ציגייגער איבערגעריסען צעמבאלען מיט א ניגון.

אוש אין קאפ אריין און זיך פערצוינען ביז אונטער די אוינען. האט אויסגעזוכן ווי אן אויסגענראבענע מיט די וואַרצלען קארפע. צעמבאל האט א שאר געטהאן מיט זיינע בייגערנע קנאכען איבער די סטרונעס פון אן אלטער פיעדעל, צוועפענט זיינע היהנערשע אויגען און מיט א צוצוינענע פחד־שטימע האט ער אנגעהויבען די אלטע, צום הונדערטען מאל דערצעהלטע געשיכטע:

„נעלעבט האט אמאל א ציגיינער אלנאשי. ער האט נערעדט מיט דיר, דאכט זיך נעהאלטען די הענד אין די הויזען־קעשענעס און ווי דו ביזט נור אוועקנענאנגען, זיך א כאפ נעטהאן — די פאר נראשען זיינען נישטא. און אז מען האט איהם נעכאפט אין א שטוב איז ער נעווא־רען א ווערעמיל און ארוים דורך א שפאלט. א נוטער ציגיינער איז אל־נאשי נעווען — פון „קאשטשאל" ניט נעווא'לט וויסען און צום הייליגען „דעמב" תפילה נעטהאן. און פערשוואונדען איז אלנאשי ביי טאג, דען פאר זיין קאפ האט דער „וואיעוואדא" צוגעזאגט הונדערט זילבערנע גילדען, און ביי נאכט איז אלנאשי נעשוואומען איבער דער ווייכסעל מיט זיין באנדע וואויל יונגען. און נעקענינט האט דער ציגיינער אלנאשי ביי נאכט איבער דער ווייכסעל נאנצע דריי יאהר מיט דריי טעג.

„שווערע צייטען זיינען נעקומען — מחנות טערקען ווי היישרי־קען האבען פערפלייצט פוילען, ליטא און אונגארן. יונג און אלט, ווער עס האט נור נעקענט האלטען א שווערד אין האנד, איז נענאנגען שלא־נען דעם טערק און נעבליבען זיינען אין לאנד קינדער און ווייבער.

„נעווא'לט האט אלנאשי שלאנען דעם טערק, שטארק נעווא'לט, נע־שעמט האט זיך דער ציגיינער אלנאשי צו בלייבען אין א מדינה פון ווייבער און קינדער. שטאלץ איז דער ציגיינער אלנאשי נעווען, נעווארט דער „וואיעוואדא" זאל נאך איהם שיקען און אנגעכמורעטער, א בויי־זער האט זיך אלנאשי נעטראנען אויף זיין שיפעל איבער דער ווייכסעל און נעפייפט. און דער „וואיעוואדא" האט נאך אלנאשי'ן ניט נעשיקט. און וואס נעהענטער די טערקען האבען זיך נערוקט צו דער ווייכסעל, נעצונדרען דערפער, אלץ ניבער האט זיך אלנאשי נעטראנען איבער דעם

ערלויבט, פערביסען די אונטערשטע ליפ מיט איהרע ווייסע, ווילדע צייהן און געלאכט און געשאקעלט מיט'ן צופאטעלטען, שוואַרצען קאַפּ האָהר, ווּאו א צוויי־שארפיגער שטילעט איז געווען דורכגענומען.

די בלייכע ים־שיסעלעך, ווי א מחנה ווייסע פייגעל, האָבען אויף דאָס ניי געגומען שטיפען מיט אָפּעלא'ן, האָט זי זיך הארציג צולאכט און בוי־גיג, ווי א ווילדע קאטץ, געגומען אויסקושען מאַראַלען די אויגען, דאָס האָריגע לייב, טיעפער איינגענראָבען איהרע צעהן פינגער אין זיינע לאנגע פאסמעס האָהר, זיך צוריקגעבויגען, און, איינגעהילטע אין א רויטען שיין, זיינען ביידע געבליבען זיצען ווי פון איין שטיק קופער אויסגעשמיידט.

די ציגייגער, וואָס זיינען געלעגען ארום, האָבען נערווּעז געגומען פיפקען זייערע ליולקעס, געשפּיגען ווי וויים זיי האָבען נור געקענט, כמעט זיך געשעמט צו קוקען ווי מאַראַלע, זייער „סטאַראַסטא", פערגעסט זיך און זיך געשראָקען, אז דער אלטער זאָל באַלד קיין נאַרישקייט נישט אָפּטהאָן.

— אמת, אָפּעלא איז א טייפעל, א שטיק פייער, פונדעסטוועגען דאַרף זי געדענקען, אז זי איז נישט מעהר ווי א מויד און איהר פלאץ איז ביי מאַראַלע'ס פיס — האָבען די ציגייגער געטראכט, זיך דערפיהלט מיט אמאל אינגער און זיך געגומען צושארעז צו די צינאנקעס.

אָפּעלא האָט זיך פאמעליך ארויפגעלאזט אויף די קישענס, זיך אויסגעצויגען מיט'ן פּנים צום הימעל און אן אונרוהיגע געגומען כאפען מיט ביידע הענד די ים־שיסעלעך, אונטערגעשטעלט אונטער זיי די בא־קען, דעם שטערען, די שוואַרצע האָהר, די אויגען.

און בערג פונקען, ווי פאלענדע שטערען, האָבען זיך געשאָטען פון אלע זייטען — דאָס האָבען האלב־נאקעטע ציגייגערלאך געוואַרפען גרויסע שטיינער אין פונאנדערגעברעגטע קארפעס.

ארום איז געווען שטיל. פון מאל צו מאל האָט פון א צובראכענע קארפע א סענק אויסגעשאסען.

צעמבאל, דער בלינדער, גרויער פיערלשפיעלער, מיט דער קאלטע־נעוואטער, ווי פון בראנז געפלאכטענער באַרד, וואָס איז פערוואקסען

מיט שוטאש־בלומען. אין א צועפענט באטיסטען העמד, פון אונטער וועל־כען א קופער־האריג לייב האט זיך ארויסגעזעהן, געקוקט מיט אן אפען פנים צום וואלד־צו און לאנגזאם געצויגען זיין פארצעלאיענע פיפקע.

נעבען איהם אויף אויסגענעהטע קישענס איז געזעסען זיין ווייב, אן אכצעהן יעהריגע ציגאנקע, איינגעהילט אין א קאלירטע זיידענע פלאכטע. די שעהנע ציגאנקע האט אוועקגעלעגט איהר קאפ אויפ'ן אקסעל. ווי אן אומעטיג קינד, צוגעפענט איהרע גרויסע אויגען מיט די בלויע רייפען ארום, איינגעצויגען די לענגליכע ברעמען און אונרוהיג גענומען קלימפערן מיט איהרע צעפע, אין וועלכע זילבערנע רובעלס זיינען געווען איינגעפלאכ־טען. זי האט אויסגעשטרעקט איהר לאנגען, ברוינעם האלז, זיך פערקוקט אזוי ווייט ווי דאס אויג האט געקענט כאפען און אזוי געבליבען זיצען אין דער נאכט אריין א שטאלצע, אן אונרוהיגע.

ארום איז געווען שטיל. די ציגיינער זיינען געלעגען אויף די בויי־כער, זיך איינגעקוקט אין די פייערן, געפיפקעט זייערע לולקעס און ge־שפיגען.

א פויע לבנה האט אבגעגאסען די בוימער פון צוויייטען זייט שאס־סע מיט א מאטען שיין און די בלעטער, ווי בלייכע ים־שיסעלעך. האבען געשפרונגען פון א ציגיינער אויף א ציגאנקע. די פייערן האבען זיך געהאלטען אין איין ציהען, זיך דערנעהענטערט און איינגעהילט אלץ אין רויטען — איז די לבנה מיט אמאל רויט געוואָרען און די ים־שיסעלעך האבען זיך אויף א רגע בעהאלטען.

די שעהנע ציגאנקע האט א ציטער געטהאן.

— וואס איז קינד ? אפעלא, פויגעל מיינער, וואס איז ? — האט מאראלע זי ליעבליך געפרעגט.

אפעלא האט איהם א רגע אנגעקוקט און זיך א שטעל געטהאן אויף די קניהען. די קאלירטע פלאכטע איז געבליבען הענגען אויף איין אקסעל און אפעלא איז געבליבען שטעהן אין א לויז וויים קלייד, ווי אין א נאכט־העמד אהן ארבעל. זי האט אנגעכאפט איהר מאראלען פאר די לאנגע האהר, זיך אפגעוקט אזוי ווייט ווי די אויסגעשטרעקטע הענד האבען

1.

פייערדינע פלאמען זיינען געוואקסען פון דער ערד ארוים, געוואקסען און זיך פערצווינגען אלץ העכער און העכער ביז די וויים־צונליהטע שפיצען האבען זיך צונויפגענאסען מיט'ן הימעל און איבערגעלאזט הינטער זיך קופער, גאלד און בראנז.

ארום די פייער־פלאמען האבען זיך געטאפיעט קלייניע, פורפור־רויטע פייערלאך.

דאס האט זיגמוד בליאש געברענט זייגע „קארפעס"*) און געמאכט פון געוועזענעם וואלד לאנקעס.

צווישען די פייערען ארום א ליימענער פאדלאגע זיינען געוועזען צוואוארפען קופקעס ציגיינער.

א יונגער ציגיינער אין א פאר בריטע, בלויע הויזען, אין א פאר לאקירטע שטיוועל מיט געפאלדעוועטע ווי א הארמאניע כאליאוועס, איז געזעסען מיט א צינאנקע. מיט דער לינקער האנד האט ער זי ארומגענומען און די פינגער פון דער רעכטער האט ער פערלייגט אין א פייג, צוגעשטעלט דעם גראבען צו די ליפען און הילכיג ווי דורך א פייפעל האט ער אויסגעפייפט א פאלקע.

עטליכע פאדלעך האבען זיך לייכט נעטראגען איבער דער ליימענער פאדלאגע.

ווי אן אויסגערוהטער לייב איז געלעגען אויבען אן דער „סטראס־טא" מארא־לע, א ציגיינער פון א יאהר עטליכע און פופציג, מיט א פאר לאנגע גרויע וואנסען. ער איז געלעגען אין א פאר בלויע הויזען בענייהט

*) דער שטאם פון אן אבגעהאקטען בוים.

צינגער

רחל'ען, שיקט צו איהם בליצען און די בליצען, ווי לאנגע צינגען, ווערען אלץ דינער. די בליצען קיצלען, קושען, ברענען, און זיין מאמע שטעהט איבער איהם, קוועטשט ציטרין אויף צוקער און לעגט איהם אין מויל אריין. און מיט אמאל צושפרייט וואנדע איהרע וואסערדיגע האאר. די האאר ווערען לענגער, ווילקלען איהם ארום און, ווי דורך טויזענדער רינעס, שטראמט וואסער, פערלעשט די בליצען און ס'ווערט איהם אזוי גוט, אזוי גוט און ער שווימט.

טער צו, דערלאנגט זיין ווייבל א פיק גלייך אין קאפ אריין און פון אלע זייטען האבען זיך לאנגע העלזער מיט אפענע שנאבעלס געטראנען צו איהר, פעדערען האבען זיך געדרעהט אין דער לופטען און דער פוינעל איז צוריסען געוואָרען אויף שטיקלעך.

עס איז געוואָרען שפעט. רחל איז נעזעסען און נעווויינט, נעוואוסט, אז זי מיט זעליגען זיינען אין אלעם שולדיג. זעליג האָט זי אויפגעהויבען:

— קום, רחל, מיר וועלען אהיים פאָהרען.

זיי זיינען אריין אין דער לאָדקע. שווערע וואלקענס האָבען זיך מיט אמאל געגומען שניידען פון דער ווייכסעל, זיך אוועקגעשטעלט ווי ווענד, ווי חורבות און עס איז געוואָרען שטאָק פינסטער. א בליץ האָט אָנגעצונדען די נאנצע ווייכסעל. רחל איז צוטומלט געוואָרען, פון צופיעל ליכטיגקייט נאָר נישט געזעהן, פארגעסען, אז זי איז אין דער לאָדקע, און איז אויפגעשפרונגען. האָט א קראך געטהאָן א דונער, גלייך מען וואלט שטיינערנע בערג צוריסען, און ס'האָט א נאָר געטהאָן א מבול.

רחל איז מעהר אין דער לאָדקע נישט געוועזען. זעליג האָט אראָבגעוואָרפען דאָס רעקל, נעזוכט רחל'ען, זיך ארָאבגעלאָזט אונטער'ן וואָסער — רחל איז נישטאָ.

די ווייכסעל האָט נעשטורעמט.

שווארצע וואלען, ווי צורייצטע חיות, מיט שוים אויף די מיילער, האָבען זיך אויפגעשטעלט אויף די הינטערשטע פים, נערעוועט, זיך נעוואָרפען אויף זעליגען. און פון אלע זייטען האָבען בליצען, ווי פייערדינע סטענגעס, איהם נעבלענדט די אויגען. די לאָדקע איז שוין געוועזען ווייט פון איהם, זיך נעטראָגען אליין איבער דער ווייכסעל. א וואל האָט איהם איינגעהילט, און זעליג האָט דערפיהלט, אז ס'וועט איהם נרינגער, האָט ער אבגעלאָזט הענד און פים און דערזעהן ווי א פאלאָץ מיט גרינע פייערלעך שווימט צו איהם. וואנדע איינגעהילט אין ווייסליכע בליצען בלייבט הענגען אין דער לופטען. זי רופט איהם צו זיך, ווייזט איהם

לאזען זיך אראפ אויף דער „קעמפע"*), וואס נעפינט זיך אין מיטען דער וויכסעל.

— דאס נעהען זיין פראווען א חתונה — האט זעליג נעזאגט און זיך נעווענדט צו רחל'ן — קום, מיר ווילען צופאהרען מיט דער לאדקע.

זעליג האט אבגעבונדען פון דער פליטע די לאדקע. רחל האט זיך ארומנעקוקט צי קיינער פון די היימישע זעהט זיי נישט און איז א פרעה־ליכע אריינגעשפרונגען אין שיפעל.

רחל האט נעקוקט ווי די קליינע קריסטאלענע ווילען פאלדעווען זיך, שלינגען איין איינער דעם צוויי־טען, בלענדען די אויגען, איז זי פרעהליכער נעווארען און ארויסגעלאזט א מאדנעם קוויטש.

זיי זיינען ארוים פון דער „קעמפע", ארויסגעשלעפט די לאדקע און זיך אויסנעצוינגען אויפ'ן נראז.

די בושעלס האבען זיך אויסגעשטעלט אין א האלבען קרייז. אן על־טערע פארעל, ווי צוויי חשוב'ע בעלי־בתים מיט פערליינטע הענד, האבען געשפאנט אין מיטען קרייז. דער „ער" איז נעקומען צופליהען, נעהאלטען דאס טויטע נענזל אין שנאבעל, עס אונטערגעטראגען דער עלטערער פאר — נא, זעהט!

די עלטערע בושעלס האבען דאס נענזל בעטראכט, באשמעקט, נע־ווארפען מיט זייערע לאנגע העלזער, נענודערט אויף זייער שטייגער און צוויי בושעלס זיינען אוועקגעפלויגען.

באלד זיינען די בושעלס צוריק געקומען מיט דער „זי". די שלוחים האבען מיט „קליו־קליא, קליא־קליא" איבערגענעבען דעם „זי'ס" טענות. די בושעלס האבען זיך ווידער צונודערט, זיך נעקאכט, ארוים פון קרייז, זיך צונויפגעשטופט אין איין קופע און פון דערווייטענם האט זיך נע־דאכט, אז א ברייט־בייניג פערזעהעניש מיט צעהנדליג בויגיקע קעפ שטעהט אין מיטען דער וויכסעל און שרייט „קליו־קליו, קליא־קליא"! —

די בושעלס האבען ארומגערינגעלט די „זי". דער „ער" איז דער ערש־

*) אונזעל.

אז מען טהוט עס א לעק שלאָפט מען א גאנצען מעת־לעת. גלויבסט נישט? אויף מיין וואָרט!

— האָט זי!

זיי האָבען א וויילע געשוויגען.

— זעלינ, ס'איז טאקע אמת, אז אפעלא'ס מאמע נעהט אין שיך פון מענשישע אָדערן?

— אודאי. דו ווייסט, אפעלא'ס מאמע קאָן ווערען א שטרוי אויף, זיך בעהאלטען אין קלענסטען שפעלטיל! זי איז דאָך אן אמת'ע מכשפה!

די שטילע וויבסעל האָט זיך געבלעזילט. פון די בלעזלאך זיינען געוואָרען קרייזען. די קרייזען האָבען זיך צואוואקסען, איינגעשלונגען אייגער דעם צווייטען, געוואָרען גרעסער און גרעסער און תמיד רוהיגע וויבסעל, וואָס האָט אויסגעזוהן ווי א קריסטאָלענער שפיגעל, איז ווי פערגליווערט געוואָרען, איינגעשלעפערט אלץ ארום.

א שוואלב האָט דורכגעפלאטערט, דערזעהען אין וואסער נאָך שוואלבען, האָט ער פון היימליכקייט ווענען זיך אָבגעשטעלט, איינגעטונקט דאָס שנעבעלע און די וויבסעל האָט זיך אויף דאָס ניי צובלעזילט.

זעלינ האָט דערצעהלט, אז אונטער'ן „שווארצען שטיין", אין א גלעזערנעם פאלאץ וואוינט וואנדע, די קייסערין פון וויבסעל. זומער אין די גרויסע היצען, וועו די וויבסעל ווערט פלאך, פערקלייבט זיך וואנדע מיט איהרע שוועסטער אויפ'ן שטיין אוו פערנארען צו זיך קלייגע קינדער. זי האָט שוין איהם אויך דריי מאל געוואלט כאפען, האָט ער אָבער אזא שפרוך, אז ער זאגט איהם, וואקסט גלייך אויס א פייערדיגע רייף אוו זי קאָן צו איהם נישט צו.

— זעלינ, אוו צו וואָס דארף וואנדע אזוי פיעל קינדער?

— צו וואָס זי דארף זיי? זי קושט זיי אזוי לאנג ביז די נשמה נעהט זיי אויס אוו דעמאלט עסט זי אויף זייערע הערצלעך!

די קינדער האָבען דערזעהן, ווי א מחנה בושעלס קומען אָנצופליהען

די „זי" האט זיך אויסגענלייכט, געגומען שארפען אן די צייהן פון דער בראנע איהר שנאבעל און געטראכט, אז זי איז א פערלוירענע, אז דער „ער" איז געפלויגען זי פער'מסר'ן פאר דער סטאדע.

די „זי" האט אויפגעהויבען איין פום, געגומען שטארקער שארפען איהר שנאבעל אן דער בראנע און זיך צוואוויינט אויף איהר שטייגער. זי איז געווען זיכער, אז דאס איז נישט איהר שולד, אז אן אומגליק איז איהר געשען, אז זי וועט זיי דערצעהלען, די עלטסטע פון דער סטאדע... זי וועט זיי ווייזען די צווייי קינדער, עכטע בושלעך, מיט רויטע לאפקעס און רויטע שנעבעלעך... און זי האט זיך ווידער צוואוויינט.

זעלינ מיט רחל'ן זיינען נעזעסען אויף דער פליט.

— דו ווייסט, רחל ?

— וואס ?

— פון היינט אן וועל איך קענען שווימען פונקט ווי א קאטשקע.

— ווי ר'נאך ?

— כ'וועל זיך אויפשנייידען די פינגער פון — — —

— זאלסט עס נישט טהאן, הערסט, זעלינ ! כ'וועל אויף מיין ווארט אייביג מיט דיר זיין ברוגז, אייביג !

— אז דו לאזט נישט ! הער מיך אויף א פריהער אויס !

— אודאי לאז איך נישט !

— זעהסט, כ'וועל נעמען די הייטלעך פון געגזענע לאפקעס, זיי אריינמאכען צווישען מיינע פינגער, זיי פעסט ארומבינדען ביז זיי וועלען זיך איינוואקסען און דערנאך — — —

— און בלוט וועט נישט גיהן ? — האט איהם רחל איבערגעריסען.

— אודאי וועט נישט גיהן ! אפעלא האט מיך אויסגעלערנט זיך צו צושנייידען א פינגער מיט'ן שארפסטען מעסער און ס'וואל קיין בלוט נישט גיהן, איהר מאמע איז דאך א מכשפה !

— דו ביזט דאך ברוגז מיט אפעלאן ?

— אודאי בין איך ברוגז ! דו ווייסט, רחל, אפעלא האט אזא גראז,

4.

די „זי" בושעל האָט א גאנץ פריהמאָרגען נישט אבגעטרעטען פון איהר נעסט — נעקוקט ווי דאָס קליינווארג פיקט זיך פון די אייער.

דער „ער" איז געווען צוטראָגען, געשוועבט איבער דעם נעסט מיט מאָדנע אויסגעשרייען, געבראכט יעדעס מאָל דער „זי" עפעס אין מויל אריין און געשפרייזט ארום דער סטאָדאָלע גיך, מיט אן איינגעקורטשעטען האלז צווישען די פליגעל און ער האָט אויסגעזוכט ווי א יונגערמאנטשיק. וועמעס ווייבעל ריכט זיך מיט אן ערשטלינג אין קינבעט אריין.

די „זי" האָט ארויסגעלאָזט א מאָדנעם „קליו־קליו". דער „ער" האָט זיך צוגעזעצט, צושפרייט די פליגעל און געזעסען ביים נעסט. ער איז אויף א רגע ווי צוטומעלט געוואָרען, געקוקט אויף דער „זי", וועלכע האָט אראָפגעלאָזט פערשעמט דעם קאָפ, ווי זי וואָלט זיך נעבעטען: אז כ'בין אויף מיין וואָרט ניט שולדיג. א קליין נענזעלע האָט זיך ארויס־נעקייקעלט פון דער אויסגענעסענער שאָל פון אן איי. דער בושעל האָט דערפיהלט, ווי אלץ אין איהם נעהמט זיך טרייסלען און ווי אן אבגע־נאָרטער סאמעץ האָט ער זיך א וואָרף געטהאָן אויף דער „זי", געפליקט מיט'ן שנאָבעל איהרע פעדערען. די „זי" האָט נאָך טיעפער אראָפגעלאָזט דעם קאָפ, זיך נאָך נעהענטער צוגערוקט צום „ער" און ווי אן אמת שול־דיגע האָט זי זיך נישט געווארהרט, פערקעהרט, אלץ אין איהר האָט זיך נע־בעטען: שלאָג בעסער.

דער בושעל האָט א פיק געטהאָן דעם קליינעם נענזעל מיט'ן שנא־בעל, עס געכאפט פאר'ן קעפל און עס א שליידער אראָפ געטהאָן פון דער סטאָדאָלע. ער האָט נענומען צוואוארפען מיט'ן שנאָבעל און מיט די לא־פעם דעם נעסט, מעהר זיך נישט אומגעקוקט אויף דער „זי", געשטאָנען א ווייל און אוועקגעפלויגען.

— זעהסט, כ'האב דיך אזוי ליעב — האט רחל נעזאגט און געכאפט איהר העמטיל איבער דעם עלעבוינגען אין מויל אריין, פערקוועטשט די אויגען און א שטארקען בים זיך נעטהאן, אז אלע איהרע צייהנדלעך האבען זיך, פערלאפענע מיט בלוט, ארויסגעפרעסט.

זיי האבען נעשווינגען, נענאנגען איבער די דינע, טרוקענע צווייגלעך, וואס האבען זיך געבראכען אונטער זייערע פיסלעך, נענאנגען צו דער וויכסעל.

רחל ווי א קליינע מאמע האט זיך נענומען פארען ארום זעלינ'ן. זי האט איהם אויסגעטהאן דאס רעקעל, דערנאך האט זי אראפגעצוינגען דאס העמדעל, זיך אין גאנצען פערגעסען, אז מען טאר ניט קוקען אויף א נאקעטען אינגעל, נענומען איהר וויים פארטוכעל, עס געטונקט אין קאלטע וואסער און ארומגעווישט זעליגען דעם וואונד. זעליג איז נעלעגען אויף אלע פיער, ווי א פערוואונדעט חיה'לע, זיך קיין ריהר געטהאן און הנאה געהאט, וואס רחל פארעט זיך ארום איהם. און אז זי האט דעם וואונד ארומגעווישט, האט זי אויסגעוואשען איהר פארטוכעל, עס גוט אויסגעדרעהט, ארויפגעלעגט עס זעליגען אויפ'ן וואונד, זיך פערקליבען מיט איהם צווישען קוסטעם, אין שאטען, און איהם געהייסען זיך אויסציהען מיט'ן פנים אויף איהר שוים, אז דער וואונד זאל זיך עטוואס צוטריקענען.

זעליג האט אלץ געפאלגט און איז גלייך אנשלאפען געוואָרען ביי רחל'ען אויפ'ן שוים.

רחל האט יעדע וויילע אונטערגעהויבען דאס פארטוכעל — נעקוקט צו דער וואונד פערטריקענט זיך. דער וואונד אבער האט נעבלוטיגט, האט רחל'ן פארקוועטשט אונטער'ן הערצעל און זי האט זיך שטיל צוואווינט. און א פערוויינטע, מיט רויטע פערלאפענע אויגען, האט רחל אויף אייניגעגורעט איהר קעפעל צווישען די בלעטער און איינגעשלאפען.

האָט אויסגעמיטען דעם בושעלס שנאָבעל, געבאָפּט א פּיק אין דער פּליי־
צע און ארָאָפּגעפּאַלען פון דאָך ווי א שטיין. דאָס איז האָט זיך צור־
שפּריצט און אָבגעגאָסען זעליגען מיט א געלע פּליסיגקייט.

רחל האָט געמיינט, אז זעליג איז געווים טויט פון דעם קלאָפּ,
האָט זי זיך נענומען אויסקנייפּען שטיקער פּלייש, געפּאַלען נעבען זע־
ליגען אויף די קניען, איהם ארומגעבאָפּט מיט ביידע הענטלעך, ענומען
קושען און זיך צעווויינט:

— זעליגעל, טייערער מיינער, ס'טהוט דיר וועה, זאָג? אלץ בין איך
שולדיג! צו וואָס האָב איך געבראכט דאָס איי?

אז זעליג איז פון דעם קלאָפּ צו זיך געקומען, האָט ער דערפיהלט
א וועהטאָג אין דער פּלייצע און זיך דערמאָהנט, אז דער בושעל האָט איהם
א פּיק געטהאָן. רחל דערזעהענדיג, אז פון רעקל רינט בלוט האָט זי זיך
א כאָפּ געטהאָן פּאר'ן קעפּל.

— אוי — מאָמעשי, בלוט!

און זי האָט זיך וויעדער אוועקגעזעצט נעבען זעליגען אויף די
קניען און איהם ענומען בעטען:

— זעליגעל, טהייערער מיינער, קום צו אונז, בריינע וועט דיר
עפּעס צולעגען, זי וועט אסור קיינעם נישט דערצעהלען, וועסט זעהען,
כ'בעט דיך, זעליגעל, קום!

זי האָט איהם א קוש געטהאָן און זיך צעווויינט: אלץ איבער מיר!

זעליג זעהענדיג, אז מען וויינט איבער איהם, האָט ער זיך מיט אן
אמת דערשראָקען, פּארגעסען אָן דעם וועהטאָג און זיך אויפּגעשטעלט.

— קום, רחל, מיר וועלען צוגעהן צום וואסער, וועסטו מיר אָפּווא־
שען דאָם בלוט, גוט? וויין נישט, מיר וועט גאָר נישט זיין! כ'האָב
שוין געהאט גרעסערע לעכער אין קאָפּ און ס'האָט זיך אויסגעהיילט.

— ביזט בייז, זעליג?

— ניין!

— ווילסט מיר זאָלען אייביג זיין חבר?

— אודאי וויל איך!

3.

זעליג איז א פרעהליכער צו צו דער סטאדאלע וואו די בושעלס האבען געהאט דעם נעסט, געגומען פון רחל'ן דאס איי, עס צוגעהאלטען מיט די ליפען און לייכט ווי א קאץ געגומען קלעטערען אויף דער גליי־כער לימענער וואנד. ער האט זיך אנגעכאפט פאר אן אפענער קראקווע, געווארט אביסעל, ווי ער וואלט געזוכט דאס גלייכגעוויכט און זיך א ווארף געטהאן מיט'ן קערפער אויפ'ן דאך. דער נעסט איז בעשטאנען פון אן אלטע הילצערנע בראנע. אין דער בראנע איז געלעגען א קאש אויסגעבעט מיט גראז און צווייגען. א טוכלער ריח פון פיש, זשאבעס און היהנדלעך האט זעליגען א שלאג געטהאן אין פנים אריין. אין דעם נעסט זיינען געלעגען דריי גרויסע אייער. זעליג האט ארויסגענומען אן איי, אריינגעלעגט אנשטאט דעם דאס גענזענע און געוואלט זיך ארא־לאזען פון דאך, ווי ביידע בושעלס האבען זיך מיט אמאל בעוויזען און זיך געטראגען מיט צושפרייטע פליגעל גלייך אויף זעליגען. זעליג האט נאך צייט געהאט אראפצושפרינגען, נור ער האט זיך אזוי דערשרא־קען די בושעלס זאלען איהם נישט צופיקען, דאס ער איז געבליבען א רגע שטעהן מיט דעם איי אין ביידע הענט.

רחל האט ארויסגעלאזען א קוויטש :

— זעליג, שפרינג ארא פ !

זעליג האט זיך איינגעקורטשעט, פארשטעלט דאס פנים מיט ביידע הענט, ווי אייגער וואס ערווארט קלעפ און געגומען זיך ארא־פגליטשען פון משופע'דיגען דאך.

דער „ער" דורכפליהענדיג האט אויסגעצויגען זיין לאנגען האלז, זיך פארמאסטען מיט זיין שארפען שנאבעל זעליגען אין פנים אריין. זעליג

— זי איז דאך א שיקסע !

א צווייטער בושעל, עטוואס א קלענערער, מיט א ווייסען פליגעל ווי אן אפגעקאלעכטער האט זיך פאמעליך אראפגעלאזט. דער „ער" וואס איז געשטאנען אין מיטען דער לאנקע האט זיך ווי אויסגעטשוכעט, צושפרייט די פליגעל, פערריסען דעם לאנגען האלז, זיך פונאנדערגעגענעצט און געגומען לויפען ארום און ארום דער „זי" מיט אן אראפגעלאזטען קאפ און געשריען — קליא־קליא — — דער „ער" האט זיך אפגעשטעלט, אויפגעהויבען זיין רויטען עטוואס צוועפענטען שנאבעל, וואו ער האט געהאלטען א גרין זשאבקעלע, וואוילעריש געקוקט אויף דער „זי", ווי ער וואלט געזאגט : „ביי מיר וועט שוין א ווייב נישט שטארבען פון הונגער", און עס איהר אונטערגעטראגען. בשעת די „זי" האט זיך געקרעקט, געהויבען דעם האלז, געגלאצט די אויגען און געשלונגען דאס זשאבקעלע וואס האט זיהר זיין חשק געהאט צו מאכען א שפאציר איבער'ן בושעלס גרגרת, האט דער „ער" איהר עטליכע מאל פון ליעבשאפט וועגען א פיק געטהאן מיט'ן שנאבעל, איינגענורעט זיין קאפ צו איהר אונטער'ן פליגעל און עפעס געזוכט. ער האט זיך צוריקגעזעצט, געגומען פאטשען מיט די פליגעל, געפלויגען נידריג ארום דער „זי", געמאכט חנד'לעך מיט'ן בויגיקען, קלוגען האלז און דער תמיד שטילער פויגעל האט זיך צוזונגען: קליא־קליא־קווע, קליא־קליא־קווע ! —

זעליג איז ארויס פון וואסער.

— גאה שוין אהיים, רחל, און ברענג אן איי, איצט איז די גניאזדע לעדיג. גיכער, טהו אן די שיך !

רחל האט א פרעהליכע אנגעטהון די שיך, זיך געפיהלט באקוועמער און א שפרונג געטהון.

— נו, וואס געהסטו נישט ? — האט זעליג געפרעגט.

— כ'פויל זיך אליין !

— וועל איך מיט דיר מיטגעהן, גוט ?

און די קינדער אננעהמענדיג זיך פאר די הענטלעך זיינען שפרינגענדיג פערשוואונדען אין וואלד.

— דו וועסט נישט טרעפען ! — האָט זיך זעליג צולאכט.
— זאג שוין ! — האָט רחל זיך געבעטען, אנגענומען זעליג'ן ביי א האנד און נעריבען איהר נאס פיסעל אן זיינס.
— דו ווייסט, וועז מיר קריגען א נענזען איי, אוי, וואלט דאס נעווען גוט ?
— צו וואס דארפסטו א נענזען איי ?

כ'וואלט עס אריינגעלעגט אין דער גניאזדע צו די „באטשאנעס" וואלט ארויסגעקומען א האלבער באטשאן און א האלבע גאנז.
— און דער באטשאן וועט דיך צולאזען ?
— כ'וועל עס פארטאג אריינלעגען, וועז ביידע פליהען אוועק.
— זעליג, דו ווייסט ווער עס בריינגט קליינע קינדער ? בריינע זאגט, אז א באטשאן ברענגט א קליין קינד אין א קאשיקעל. וואו וואוינען די אלע קינדער ?
— אין הימעל !
— און אז ס'רעגענט ?
— אז ס'רעגענט ? כ'וויים נישט ! מסתמא בעהאלטען זיי זיך, וועז די וואלקענס געהען אראפ צו דער ווייכסעל זיך אנטרינקען.
— און דער באטשאן, וואס שטעהט אויף דער לאנקע, קען אויך ברענגען קליינע קינדער ?
— אודאי !
— זעליג, און אז איך וועל שמארק וועלען וועט דער באטשאן מיר אויך ברענגען א קינד ?
— אודאי ! — און זעליג האָט אויסגעשטרעקט די הענד — אזא בארג מיט קינדער !
— נעה, כ'וועל זיך שעמען פאר בריינען צו ברענגען א קינד אין שטוב אריין. אזא קליין מיידעל ווי איך טאר נישט האבען א קינד ! מען מוז פריהער חתונה האבען, אמת ?
— טא פארוואס האָט פראנקא דעם לעשניקס געהאט א קינד ? זי האָט נישט חתונה געהאט !

צו שפיעלען — האבען די פיעדעל־שפיעלער דערזעהן ווי א יונג פּאָרעל שטעהט האנד אין האנד באַרוויסט אויף דער פייכטער ערד, האבען זיי זיך דערפיהלט אינגער, ראש און ראשער געגומען רייבען זייערע בויגענס אן גע־רויטליכע שטיקער קאלאפאניע און די הויכע סאסנעס ווי אנגעצויגענע סטרונעס האבען א ציטער געטהאן, זיך צוברומט ווי א ווייטער, שטילער ים: יוגענד! יוגענד!

ארויסגעהענדיג פון וואלד האט דראס פּאָרעל זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן ברעג פון דער ווייכסל און געגומען שוועגקען אין דעם דורכזיכטיגען וואסער זייערע בלאטיגע פיסלעך.

אויף דער צווייטער זייט ווייכסל האבען זיך געצויגען בריייטע גרינע לאנקעס דורכגעוואַרפען מיט געלען „כאבער".

איבער דער לאנקע איז זיך ארומגענאנגען א ווייסער בושעל מיט א שווארצען עק. ער האט געהויבען זיינע רויטע פיס ווי שטאלצעס, גדלות'דיג פערריסען זיין לאנגען האלז מיט'ן רויטען שנאבעל און גע־שלונגען מיט א „קליו־קליו" גרינע זשאבקעלעך. און אז די זון איז ארויסגעשוואומען פון הינטער א וואלקען און געגומען באקען, האט דער בושעל זיך אוועקגעשטעלט אויף איין פוס, בעהאלטען זיין רויטען שנאבעל מיט א האלבען קאפ אונטער א פליגעל און אזוי געבליבען שטעהן אויף דער גרינער לאנקע ווי אן אויסגעמאהלטער.

— רחל, ווייסט וואס עס וואלט געווען א גוטע זאך?

— וואס?

— טא שווער זיך, אז וועסט קיינעם נישט דערצעהלען!

— אסור נישט!

— געה, כ'האב מורא וועסט יא דערצעהלען!

— אויף מיין וואַרט נישט, זעליג!

— טא גערעדט! — און זעליג האט אויפגעהויבען א פינגער צו דער נאז — ווייסט וואס מיר איז איינגעפאלען?

— וואס?

2.

דער וואלד האט פרעהליך גערוישט, געשמעקט מיט קאלעפאניע**).

זעליג, אן אבגעברענטער ווי א ציגיינעריל, איז זיך געגאנגען א בארוויסער איבער'ן וואלד, אויסגעמיטען די סטעזשקע וואו אלע גהען, געשפרייזט איבער דער שווארצער, זומפיגער מיט מאך בעוואקסענער ערד און הנאה געהאט ווי די קיהלע, פייכטע ערד צוגעהט און פידעלט אונטער זיינע פיסלעך ווי גוט אויסגעקנאטענע טייג. דאס איינגעל האט געהאלטען א שלייסעל אין מויל און געפייפט אויף וואס די וועלט שטעהט.

רחל א פרעהליכע מיט צופלאמטע בעקלעך, מיט די שיך און זאקען אין די הענד איז דעם איינגעל נאכגענאנגען.

שטראהלען וואס זיינען געווען בעהאלטען טיף אין וואלד האבען מיט א מאל גענומען שטיפען, זיך פלעכטען ארום רחל'ן, די שטראהלען האבען זיך פער'גנב'עט פון הינטען, איהר א קוש געטהאן, צוריק אפגעשפרונגען און מיט אמאל זי א גאס אפגעטהאן מיט אזא זילבערנע ליכטיגקייט, אז רחל האט אזש פערזשומערט די אויגען און ארויסגעלאזט א פרעהליכען קוויטש.

פייגעל זיינען געוואקרען לעבעדיגער, זיך ארויסגעריסען מיט א פאטשעריי פון טיפען גראז, געבליבען העננען אנטקעגען דער צופלאמטער זון און זיך צוטרעלט.

דער וואלד פרעהליך גערוישט, געשמעקט מיט קאלעפאניע.

און עס האט זיך געראכט גלייך מחנות פיעדעל־שפיעלער זיינען צואוואקרפען איבער'ן וואלד, ווערען אלץ מיעדער, הערען ביסלעכוויין אויף

**) גומי אייגצוריבען א בויגען פון א פיעדעל.

— זעליג, ס'איז אמת, אז א קעסיל־גרוב מוז יעדעס יאָהר צונעמען א מענש ?

— אודאי, זיי וואוינען דאָרט מיט די גאָלדענע פישלעך ! דו ווייסט, אז כ'וועל עלטער ווערען וועל איך אהין צו די גאָלדענע פישלעך.

— און אז זיי וועלען דיך נישט ארויסלאָזען ?

— זיי וועלען יא ארויסלאָזען !

— און וואָס וועסטו דאָרט טהאָן ?

— ווייסט וואָס, דאָרטען ליגען אלע ים־אוצרות, וועל איך זיך אנלענען פולע קעשענעס מיט גאָלד און בריליאנטען און קומען צוריק.

— און וועסט מיך אויך מיטנעמען ?

— דיך ? אז ביזט ברוגז !

— אודאי בין איך ברוגז !

— וועל איך דיך נישט מיטנעמען !

— טא נעהם נישט !

— טא גיעב מיר אָפּ ס'גאָלדענע פישעל !

— ס'גאָלדענע פישעל ? טא פאר וואָס ביזטו אזא שלעכטער, נעמסט מיין קעציל און — — — —

— אויך מיין וואָרט, כ'וועל מעהר דעם עק נישט אָפּהאקען !

— אז דו האָסט שוין אָפּגעהאקט !

— רחל, וואו ביזטו ? ס'עסען וועלט קאָלט — האָט די אלטע דיענסט נעריפען.

— כ'נעה שוין — האָט רחל נעענטפערט און זיך אויפגעשטעלט.

— קום מאָרגען צו אונז, רחל, „באטשאנעם"*) זיינען שוין נעקומען צו פליהען, וועסט קומען ?

— כ'וועל קומען — און זי איז אריין אין שטוב.

---

*) בושעלס.

רחל האט זיך אויסגערעהט און אראבגעלאזט א ליפ:
— כ'בין ברוגז!
— פאר וואס ביזטו ברוגז?
— ווייל ביזט א גזלן!
— אז דער טאטע האט מיך געהייסען, אויף מיין ווארט! ער האט נאך געהייסען כאפען דיין קאץ אין א זאק אריין און זי אראפווארפען פון בערגיל, אזוי, פליוך, אין וואסער אריין!

— און מיינסט ס'וועט דיר זיין געשאנקען? נאט וועט דיך שטראפען! מיקאלאי זאגט, אז דיין וואטער מוז ווערען אזוי נרוים, ווי דער אבגעהאקטער עק.

זעלינ איז אויף א מינוט צומישט געוואָרען, זיך אנגעכאפט פאר דער באק און איהם האט זיך בשעת מעשה מיט אן אמת אויסגעראכט, אז דער וואָרצעל ווערט לענגער.

— ס'איז א ליגען! אין וויפיעל וועטסטו אז מארגען האב איך איהם שוין נישט? כ'האב אזא מיטעל!
— וואס פארע מיטעל?
— מען שמירט איהם אויס מיט טויבען־בלוט עטליכע מאל, ווערט ער פערדארט און פאלט ארונטער.
— טא פארוואס טהוסטו עם נישט?
— ווייל די מאמע זאגט דער וואָרצעל איז מזל'דיג און אז כ'וועל איהם אראפנעהמען פאר 13 יאהר, וועט ס'מזל אנטלויפען.
— און דו ביזט מזל'דיג?
— אוראי, זעהסט מיך האט די ווייכסעל דריי מאל ארויסגעוואָרפען און כ'וואלט אפילו אין ים אויך נעקאנט שווימען! מיין טאטע איז שוין אזוי לאנג פישער און האט נאך קיינמאל קיין נאלדען פישעל נישט נעכאפט. און איך וויים וואו זיי וואוינען אויך! און דו וויסט נישט!
— וואו?
— אין די קעסעל־גריבער!

ניט כאפּען קיין פּיש מיט עמערס. ער וועט זיך אויסבויען א פּליט און כאפּען פּיש מיט סיטשען. און אז ער וועט רייך ווערען (און רייך ווערען וועט ער געווים) קויפט ער זיך א פּאָר גומענע שטיוועל, מיט לאנגע כאָליאוועס, וואָס פערבינדען זיך מיט א שנאָל אוש אונטער'ן בויך. א לעדערנעם רעקל און ער וועט ארומפּאָהרען אין די וואסערן אין אן אמת פּישערשיפּעל, מיט אזא גרויסען רָאד. דעמאָלט וועט ער זיך אויפּ־בויען פונקט אזא הויז מיט א גלעזערנע ווראָנדע, ווי פּנחס שרייבער האָט. און טאָמער גאָר אוועקשענקען דאָס גאָלדענע פישעל רחל'ען ? זי איז דאָך מיט איהם שוין ברוגז דעם צווייטען טאָג ! ער האָט איהר שווארצער קאָץ דעם עק אָבגעהאקט. א שעהנע ריינע כפרה ! אז די פיש וואַרפען דעם רויגען, דאַרף זי זיך נישט פער'ננב'ענען און אויפּפרעסען זיי ! יאָ, דאָס פישעל וועט ער אוועקשענקען רחל'ן. אמת, גאָלדענע פישלעך וואָלגערן זיך נישט אין דער ווייכסעל, נור גאָר נישט, ער וועט עלטער ווערען וועט ער כאפּען א וואָל־פיש, איהם אויסהוילען, זיך אויפּנעהען פון דער שופּען־פעל א פּאָר הויזען מיט א רָאק צוואמען, וואו די בלויזע אויגען זאָלען זיך נור ארויסזעהן, און ער וועט זיך א לאָז טהאָן מיט אויפּגעשטעלטע פּלים־פּעדערען צו די גאָלדענע פישלעך, ער ווייס, אז זיי וואוינען אין די טיפּסטע קעסיל־גריבער. ער וועט אָבער רחל'ן אָנזאָגען זי זאָל טוישען דאָס וואסער און אריינווארפען עטליכע קרישקעס.

אויף דער וואראנדע איז געזעסען רחל און זיך אויסגע'טענה'ט מיט דער שווארצער קאָץ, וואָס איז געלעגען אין אן אויסגעבעטען קאשעק מיט א געשוואָלענעם רוקען :

— מיין אָרעם קעצעל ! ס'טהוט דיר וועה ? נו, וויין נישט ! מיקא־לאי זאָגט ס'וועט זיך אויסהיילען. דערפאר וועט זעליג'ס וואָרצעל וועַ־רען אזוי גרויס, אזוי גרויס, זעהסט, אזוי ! — און זי האָט צושפּרייט ביידע הענטלעך — וועט דאָס זיין מיאוס — האָט רחל זיך צולאכט — זעליג מיט אן עק אויף דער באק !

— רחל, זעהסט, כ'האָב א גאָלדען פישעל ! וויסט עס ?

קעס און א פלאש מיט וואסער, וואו א גאלדען פישעל איז ארומגעשוואר מען.

זעליג איז געוואקסען אין וואלד ווי א ווילדע צ[illegible] אפט פער־פאלען געווארען אויף עטליכע טעג, זיך מיטגעבאפט מיט א בערלינקע זאלץ וואס איז פערבייי געשוואומען און אין דערהיים האט ער קיינעם נישט אויסגעפעהלט. און אייגמאל אז ס'איז דורך א וואך און זעליג איז נישט אהיימגעקומען, האט די מוטער געלאזט פאלען א וואך. אלע האבען געשווינגען. און נישט בחנם! וועז זעליג איז געבוירען געווארען מיט'ן וואצעל האט די מוטער זיך דערשראקען און געשיקט נאך דער אלטער „טשארוניצע" זי זאל איהם אפשפרעכען.

די מכשפה האט געהייסען דעם קליינעם זעהר היטען. אז נישט וועט די קייסערין פון דער ווייכסעל, די הייליגע וואנדע, איהם צונעמען.

און דער פישער מיט די בנים האבען געגלויבט באמונה שלמה, אז דאס שטיק וואסער וואו זיי וואוינען מוז צונעהמען א מענשען, דען דער פאנג ווערט שוואכער פון יאהר צו יאהר. דאס וואסער פאדערט זיינם — דעריבער געהט זיי אזוי שלים־מזל'דיג.

און יעדעס מאל, וועז זעליג איז פערפאלען געווארען אויף עטליכע טעג, האבען אלע געשווינגען און ביי זיך האט יעדער געטראכט, אז דאס וואסער האט שוין זיין קרבן, איז, ווי אויף צו להכעים, דער קליינער יע־דעס מאל צוריקגעקומען. די ווייכסעל האט איהם שוין דריי מאל ארויסגע־ווארפען. דעריבער האט שמחה ניט געוואלט וויסען פון דעם אינגעל, איהם ניט גלערענט קיין אידישקייט, איז טאקע זעליג ארומגענאנגען קרועה בלויה.

— וואס האסטו זיך אוועקגעזעצט, וואס, בהמה דו — האט די פי־שערין א געשריי געטהאן צו זעליג'ען — געה אריבער צום „שרייבער" און פרעג וויפיעל פיש מען זאל שיקען אויף שבת.

דאס אינגעל האט געכאפט די פלאש מיט'ן גאלדענעם פישעל און זיך גלאזט איבער'ן וואלד.

זעליג האט געטראכט, אז וועז ער וועט גלטער ווערען, וועט ער

1.

(טיין שווערשעריל זעלדין)

שמחה פישער, א פארגרעבטער, מגושם'דינער איד, האט נעווארהנט אין שכנות מיט פנחס „שרייבער". שמחה'ס פוריש הייזעל מיט'ן שווארצען, שטרויענעם דאך פון אלטקייט איז נעשטאנען ביים עק פון דער זשאלדעווקע וואו זי שניידט זיך ווי א טרעפ צווישען שפיציגע סקאלעס און פאלט מיט א רויש אין דער וווייכספל ארײן. און פון דערווייטענס האט זיך נעראכט, אז דאס הייזעל איז ארויסגעוואקסען פון די סקאלעס, וויעגט און שוונקט זיך אין וואסער ווי א בערלינקע און ארום און ארום פלעכטען זיך זילבערנע סטענגעס.

דער פישער מיט דריי בנים זיינען נעשטאנען אהן קאפאטעס. באדווים, מיט פערשארצטע איבער די קנייען הויזען און נעשמירט מיט קעז גרויסע צוויי אויריגע עמערס. שמחה'ס ווייב, א נעזונדע, רויטע אידענע ווי א פויערטע, מיט א ווייס דריי־עקיג טיכעל אויפ'ן קאפ איז נעשטאנען א באדווסע, מיט ברייטע צונויפגעוואקסענע ווי ביי א נאנס פינגער און פאריכט גרויסע, נעשטריקטע שאטקעס. די מענער האבען אריינגעלענט שטיינער אין די עמערס, דער שטראם זאל זיי נישט אוועקטראגען. און אז אן עמער איז פול נעווארען מיט פיש, האבען זיי גיך אנגעצונדען שטיקער קיהן, די פיש זאלען ניט זעהען וואו צו אנטלויפען און האבען דעם עמער ארויסגעשלעפט. די צאפעלדינע פיש האט מען אריינגעלאזט אין די נעשטריקטע שאטקעס און זיי אנגעהאנגען אן א פליט וואס איז געשוואומען אין. וואסער צוגעבונדען צום ברעג מיט גראבע שטריק.

אויף דעם פליט איז נעזעסען שמחה'ס מוזשיניק, זעליג. א אינגעל פון א יאהר צעהן מיט א וואלצעל נעבען אויער און נעווארפען קריש־

דער מִשְׁפָּט

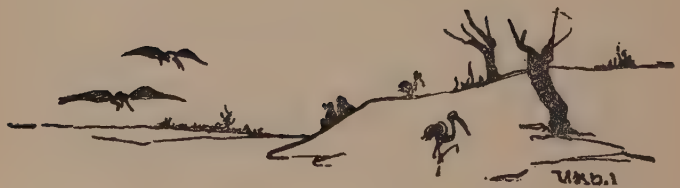

דורכגעשטאכענער. ער האט געשלאגען רעכטס, לינקס, געכמאליעט אי־
בער די קעפ, געפאלען, זיך גיך אויפגעהויבען, און וויעדער געשלאגען.
געפלעמט — — און מיט אמאל האט ער דערפיהלט א בריה איבער'ן
קאפ — ווי מען וואלט איהם אפגעמאסטען מיט א דראנג.

— סא'יז נאך דיר, וואלף! — און ער איז אומגעפאלען.

אז ער האט געעפענט די אויגען האט שוין אננעהויבען צו טאגען.

— ער לעבט! — איז לייבקע צו און איהם גענומען קושען די
הענד.

דער הימעל איבער'ן וואלד האט זיך פערפלאמט. וואלף האט זיך
לאנג אייגנעקוקט אין דעם פלאם, זיך געוואלט עפעס דערמאהנען, נע־
פיהלט ווי די כוחות פערלאזען איהם און דערזעהן נעבען זיך לייבקען.

ס'איז איהם ווי לייכטער געווארען, לאנג געקוקט אויף לייבקען און
אויף זיינע מיט בלוט פערטרוקענטע ליפען האט זיך באוויזען א שמייכעל.

און אז לייבקע האט זיך דערשראקען, נישט געקאנט אויסהאלטען
וואלף'ס בליק און זיך אפגעדרעהט מיט א געוויין, האבען וואלף'ס פער־
גליווערטע אויגען נאך אלץ געקוקט אויף דעם ארט וואו לייבקעם פנים
איז געשטאנען.

סער!" און לייבקע האט זיך צואוויינט.

ווי א צורייצטע חיה איז וואלף ארומגעלאפען איבער דער סטא־דאלע מיט דער ווידלע אין דער האנד און איין גאט וויים פארוואס ער האט דוקא געזוכט אן אנדער ווידלע, צי א האק ער זאל ארויס און וויי־זען די „פסו־בראטעם" ווי צו שלאגען א קליין איינגעל, זיין לייבקען. אין דער סטאדאלע איז מעהר קיין ווידלע נישט געווען. לאה'ס שטיל געוויין האט איהם אויפנערעגט. ער האט פארגעסען אז לאה איז זיין געליעבטע און אנכאפענדיג זי ביי א האנד האט ער איהר איינגערוימט:

— שווייג, נבלה, דען כ'דערשטעך דיך!

פאר גרוים כעס האט ער דערלאנגט דעם קאטער א כמיאל מיט דער ווידלע, אז ער האט קיין צייט נעהאט זיך צו דערהאלטען מיט די לאפעס און אראפ אויף דער ערד ווי א שטיין.

ער האט ווידער דערהערט באבורינ'ס קויל:

— פאנאוויע, דער קליינער וואקסט א גנב! ער ווייס וואו וואלף איז, אז נישט וואס וואלט ער דא געטהאן ביי נאכט אין וואלד? שלאגט אזוי לאנג ביז ער וועט אויסזאגען.

באלד האבען זיך דערהערט לייבקעס געשרייען, אויסטערליש רעווען, אז ס'בלוט האט וואלף'ן גענומען פריהרען אין די אדערן. ער האט ג־ציטערט, זיך פארשטעלט די אוירען און געקלאפט קאפ אין וואנד.

— זאגסט אז ער איז אין די „לעפיאנקע"? דו „היצעל", דו! פאר־וואס האסטו באלד נישט געזאגט, וואלסטו דאך פארשפארט צו קריגען קלעפ!?

— צו דער „לעפיאנקע", צו דער „לעפיאנקע", נעמט לייבא'ן מיט— האבען זיך געהערט וויילדע קולות.

וואלף האט דערהערט ווי ס'ווערט איהם ווארעם ביים הארץ, עס שטיקט עפים אין האלז און ער האט נעשעפטשעט: לייבקעלע, לייב־קעלע!

ער האט א פראל אויף געטהאן די טהיר און ארויס מיט דער ווידלע. די פויערים האבען זיך צושאטען. באלד איז באבורין געלעגען א

— וואס אזוי שפּעט, לאה'שע? וואס הערט זיך?

— ס'הערט זיך, יא — האט לאה זיך געבייזערט, — כ'האב זיך קוים ארויסגעריסען, דיינע געשעפּטען — — און אצינד זוכט מען דיך, ס'נאנצע דארף איז אויף, טראג זיך בעסער בעציטענס אפּ, הערסט?

— וואס דו רעדסט, נארעלע, וועמען וועט דאס איינפאלען מיך דא ביי נאכט צו זוכען? און וויסטו וער ס'האט „נע'סליחה'עט"? דיין אלטער! ס'א שיי...! קום אהער, טייבעלע, ס'איז מיר אזוי קאלט! וועסט דא זיין מיט מיר ביז פארטאג, נוט?

— וואר פאלט דיר איין, וואס? דו הער מיך בעסער, און ציה שוין אפּ, דען מען קאן יעדע מינוט דא אהערקומען. דאס נאנצע דארף פּויערים איז אוועק דיך זוכען.

— זיי קיין קינד נישט, לאה, מען וועט וואלף'ען נישט כאפּען — און ער האט זי ארומגענומען.

זיי האבען זיך ארייניגעזעצט אין א קופּע אלטע גראכאווינע, זיך ארומגענומען, זיך צוגעטוליעט און פארגעסען אין אלעם.

עס האבען זיך דערהערט קולות. לאה איז א פערציטערטע געווארען און נענומען ווייגען. וואלף האט זי בערוהיגט, זי ארומגעוויקעלט מיט גראכאווינע מען זאל מיינען ס'איז א „סטאג" שטרוי און אליין האט ער זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד און צוגעלענט דאס אויער צו דער טהיר.

די קולות זיינען געווארען אלץ העכער. וואלף האט זיך נישט פערלוירען, פערמאכט מיט א ברעט די טהיר, אויפגעזוכט א צובראכענע ווידלע מיט צוויי ציין און בעשלאסען פאר קיין פאל זיך ניט אונטערצוגעבען. ער האט שארפער אננעשפּיצט די אויערן.

— שלאנט איהם! ער וועט זאגען! ער מוז זאגען! — האט וואלף דערהערט קולות און ער איז א פערציטערטער געווארען.

—אויב דו זאגסט נישט וואו וואלף איז, הענגט מען דיך אויף, הערסט, לייבא? — האט ער דערקענט באבורינס שטימע.

ס'איז צוריק געווארען שטיל. מיט אמאל האט זיך דערהערט א סוויסטשען ווי מען וואלט עמיצען געפּאטשט, קולות: „בעסער! בע-

אן עהרליכער איד!

— טאָ וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס בין איך שולדיג, או כ'האב א זוהן א גנב? איהר ווייסט דאָך, א טאטע פאר א זוהן העננט מען נישט!

די פויערים האָבען זיך ביסלעכווייז געמומען ארויסרוקען. חיה האָט געווויינט, געזוכט לייבקען, נור לייבקע איז שוין לאנג געווען אין וואלד, געגאנגען אנזאָגען דעם ברודער ער זאָל אבציהען.

אין אבענד האָט געכאפט א מאיאוע פרעסטיל.

וואלף איז געלעגען אין א האלב איינגעפאלענע סטאדאלע וואָס איז געשטאנען אין וואלד און געווארט אויף לאה'ן.

ער האָט אריינגערוקט דעם קאָפ צווישען די אקסלען, איינגעטוליעט זיך אין רעקיל און געציטערט פון קעלט. ער האָט אויפגעזוכט אין א וועסטיל־קעשענע א שטיקל פאפיראָס און פעררויכערט. ארום איז געווען שטיל, נור עפעס א שווארצער קוטער איז געלענגן אויסגעצויגען אויף א בעלעק, נעבען דאָך, געווארטשעט און געשאסען מיט די גרינע פאספאר אויגען.

וואלף האָט פערשטאנען, אז סא'יז נישט גלאט וואָס לאה זוימט זיך אזוי שפעט און זיך בשום אופן נישט געקאנט שענקען ווי ר'נאָך ער איז נעווען אזא חמור און זיך נישט געכאפט אז יעקב שטעלט איהם אונטער א פיסעל. און איצט מעג ער זיך שוין אפגעזעגענען מיט'ן אייגענעם דאָרף, אויב ער ווילל נישט לעבעדיגערהייד די קאפיטעס אויסציהען. די נכפה האָט איהם געגעסען. ער האָט זיך מיט אמאל אויסגעגליכט, פארקווועטשט פון כעס די פויסטען און געשאלטען. ער האָט געפלאנט נאָך מיט אלע זיך אפצורעכענען, זיי אנטהון געברענטע צרות. און יעקב'ן, דעם חסיד, וועט ער היינט נאָך ארויסנעמען די פערד! ווי ער איז א איד!

עס האָבען זיך דערהערט טריט. לאה אן איינגעהילטע איז א פאטשיילע איז שטיל אריין אין דער סטאדאלע.

דער עולם האט זיך באלד ארומגעזעצט ארום דעם אורח ווי ארום אן אבן־טוב, אנגעשטעלט די אויערן און זיך איינגעהערט צו יעדען וואס זיינט. דען וואס איז א חידוש? ס'זיינען דורך חדשים און א לעבעדיגען מענשען אויסער די דאָרפישע האט מען אויפ'ן ישוב נישט געזהן, האט טאקע דער ישוב דערעסען און ס'האט זיך געוואלט דורכשמועסען מיט א אידען, הערען וואס עם טהוט זיך אויף דער וועלט. און ווי דער עולם איז אזוי געזעסען און זיך נעשמאק אייגנגעהערט ווי ס'לעבט זיך אידען אין טיעף „ראשעיע", האט זיך די טהיר געעפענט און באבורין סטראזשניק, דער „סאלטוס" און נאך זיי אן עולם פויערים זיינען אריין אין שטוב.

חיים האט זיך צומאל פון ארט נישט נעריהרט. ער איז שוין געוואהנט געווען צו די צרות, נעוואלדעווטע, אז דאס זוכט מען זיין גן־עדן פיהרער, וואלפען.

די פויערים האבען געשריען, נעוואלדעווטע, געסטראשעט זיי וועלען אונטערצינדען, אויסגעזוכט די שטוב, דעם בוידעם — וואלף איז נישט געווען. דער אלטער חיים זיך מיט אמאל א שטעל געטהאן, אריין צווישען די פויערים און נענומען רעדען:

— פאנאוויע, איהר קענט אלע חיים שמיעה, אמת? און נישט פון היינט! איך בין אין זאוואד געבוירען געוואָרען און אז מען האט אייך „געוואלאשטשעט"*) האב איך זיך פון מיין חלק אפגעזאגט, אוועקגענגעבען אייך מיין „ווליקע" לאנד. וואס שווייגט איהר?

— אמת, אמת, — האבען די פויערים אויסגעשריען.

— און איצט, וועד האט אייך די וועגען, די בריטשקעס געמאכט? וער שמיעדט אייך די פערד? אלץ חיים שמיעה, אמת? האב איך אייך אמאל גענארט? זאגט! אמת, כ'בין א איד — אבער אן עהרליכער איד!

— וואס אמת, איז אמת — האבען די פויערים געשריען — חיים איז

(* צוטהיילט די ערד.

אלײן האָט ער אָנגעריבען אָן דער נאסער, קופערנער שעפּ זיינע הענד, זיך ארומגענארטעלט מיט א קאָלירטע נאָז־טיכעל אנשטאט א גאַרטעל און אויסגעשריען:

— אוי, אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה! — —

די חברה האָבען זיך צושאָטען איבער דער שטוב און עפּעס נעמאָהלען מיט די מיילער.

— אוי, אשימה אספרנה! — לייבקע, האָסט אהיים געטריבען די קוה?

— יי־אא! — האָט לייבקע נעענטפערט, וואַרפענדיג א היסע קאָטאָפּעל פון איין באָק אויף דער צווייטער.

נאָך מנחה האָבען זיך אלע צוזעצט ארום טיש, נענומען די בלעכער־נע לעפּעל אין די הענד אריין און מיט לייב און לעבען זיך אריינגעטהאָן אין עסען.

אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען אן עלטערער איד מיט א פּאָק אויף די פּלייצעס. דער איד האָט אָנגעקלאפט מיט'ן שטעקען אָן דער שוועל.

— ברוכים היושבים, מיט א גוטען אפּעטיט! איהר האָט דאָך נעווים פּאר אן ארעמען אידען א לעפּעל געקאָכט?

— נעווים האָבען מיר — האָט חיה א צופריעדענע נעענטפערט — נעהמט נור ארָאָפּ, פּעטער, דעם פּאָק און זעצט אייך צום טיש.

דער איד האָט נעטראָגען א ציינען כאָלאָטע, א פּאָר שטיוועל, ווייסע פון בלאָטע, מיט שווערע כאָליאוועס. די פּאָלעס זיינען געווען אריינגעמאכט אין דעם שטריק, מיט וועלכען ער איז געווען ארומגענארטעלט. ער האָט פּאמעלעך ארָאָבגענומען דעם פּאָק, זיך געוואשען און הויך המוציא געמאכט.

— פון וואנען קומט א איד? — האָט חיים איהם שלום נענעבען.

— פון וואנען איך קום? — האָט דער אורח געצויגען די ווערטער און נעשניטען דאָס ברויט אין קלייגע רייפלעך — הם, פּעטער לעבען, פון דער נאכצער וועלט! היינט בין איך דא, מאָרגען — דאָרט און אזוי שטופּט מען דורך דאָס ביסעל יאָהרען, אבי ווייטער!

קענסט גלייך דעם סוס ארונטערפיהרען פון דער לאנקע, ס'וועט אסור א הונד א ביל טהאן! נו, וואס שווייגסטו?

— ס'נעהט! — האט וואלף געענטפערט — ניט אהער א סינפעריל האנד־געלד.

— נעמאכט!

פארנאכט האט חיים פערמאכט די „קוושנע" און נענאנגען מיט די בנים אהיים. לייבקע האט זיך אויף געפאנטערט צווישען זיי. אפנים רעם טאטע'ס קלעפ האבען איהם וועניג נעארט. ער האט געוואוסט, אז אזוי דארף זיין, אז א טאטע האט געזונטע, אייזערנע הענד צום שלאגען און אז ער וועט גרויס ווערען וועט ער אויך האבען שטארקע הענד און וועט אויך שלאגען. דערפאר טאקע האט ער מעהר דרך ארץ געהאט פאר'ן טאטען ווי פאר דער מאמע. כאטש די מאמע האט איהם אלץ נאכגעגעבען. און מיט אן אמת האט חיים לייבקען אויך ליעב געהאט, וואס ער מאכט זיך פון די קלעפ קיין וועזען. אריינגעכאפט, קיין פיפס געטהאן און פארטיג! — אזוי דארף עס זיין — האט זיך חיים געטראכט. געהענדיג פון דער „קוושנע" אהיים האט חיים עטליכע מאל א קניפ געטהאן לייבקען אין דער באק אריין און עפעס אונטערגעברומט. אלע זיינען נעווען הונגעריג, נישט געריעט צווישען זיך און געטראכט ווי מען וועט דאס „אריינכמאליען" די געזאטענע קארטאפעל מיט פוטער־מילך.

חיה, דערזעהענדיג די חברה פון דערווייטענס, איז גאר לעבעדיגער געווארען. גיך אריינגעקאטשעט אין מיטען שטוב א פאס פון הערינג, אראבגענומען דאס ברעט פון דער שלאף־באנק, ארויפגעלעגט אויף דער פאס, אוועקגעשטעלט אן ערדען שפעל מיט צוויי אויערען מיט פארי־גע, מעהלינג קארטאפעל, צוויי קרוגען פוטער־מילך, אן אייגען נעבאקע־נעם לאבען ברויט און א שיסעל פוטער.

חיים איז אריין מיט די בנים, בעקוקט וואס עס שטעהט אויפ'ן טיש און א געשריי געטהאן:

— נו, חברה, נעהמט אייך צו מנחה, גיכער!

— העה, וואַלף!

וואַלף האָט דערזעהען יעקב'ן, אינסטיקטיוו ארונטערגערוקט דאָס היטל איבער די אויגען און צוגענאנגען, אויספייפענדיג עפעס דורך די פערמאכטע ציין.

— וואָס שפּרינגסטו עפעס איבער די פּלעטער ווי א קאַץ — האָט דער אלטער געשמייכעלט — כ'וויים, פּאר מענשען איז דאכט זיך געמאכט א טויער?

— איהר ווייסט דאָך ר' יעקב — האָט וואַלף גוטמוטהיג געענטפערט — כ'האָב שוין אזא טבע! די פּרנסה אונזערע ברענגט עס מיט — און ער האָט זיך צולאכט.

— און דו לעבסט נאָך אלץ, האָ? — האָט דער אלטער איהם א קלאפ געטהאָן אין דער פּלייצע.

— וואָס פרעגט איהר, ר' יעקב! כ'הויב איצט אָן צו לעבען!

— אזוי, האָ, האָ, האָ! — האָט זיך דער אלטער כלומרשט צולאכט.

יעקב איז קיין נאר נישט געווען, האָט ער דערוויל פּערצויגען דעם שמועס און בשעת מעשה געפּלאנט ווי ר'נאָך אונטערצורוקען וואַלפען א פּיסעל. ער האָט געפּיהלט, אז איצט האָט ער די בעסטע געלעגענהייט.

— און ווי גיהט עס מיט פּרנסה?

— שוואָך, ר' יעקב!

— הער, וואַלף, ווילסט מאכען א פּאָר רובעל?

— כ'ווייל שוין נאָר!

יעקב האָט אָנגענומען וואַלפען פּאר א האנד, מיט איהם אָבגענאָגען עטליכע טריט און זיך אָבגעשטעלט.

— הער זיך איין, ס'וואָלט געווען א מצוה ביי מיגאָצקען ארויסצונעהמען דעם „שימעל" — דאָס איז א „הונדצוואָט" א גוי, ער קאָן נישט קוקען אין די דלת אמות ווען א איד שטעהט! ברויכסט מעהר? דעם שימעל רופט ער „ראבין". איך אליין וואַלט ביי דיר צוגענומען דאָס פּערדעל. כ'וואָלט דיר געגעבען א פינף און צוואנציגער אבי דעם ערל אָנגלערנען. און וואָס מיינסטו, ס'איז א שווער שטיקעל ארבייט? — אסור!

כמה וכמה וועט דאך אן אשת־איש אודאי נישט האבען צו טהאן! אלא מאי? וואם דען? האט דער אלטער יעקב טאקע נישט געפונען קיין תירוץ און געפיהלט, אז ער איז מיאום אריינגעפאלען, אז ס'רוקט זיך אויף איהם אן א פינסטער עלטער — — און ווער וויים? טאמער שטראפט איהם גאט. ער האט דאך צוגעזאגט גיטעלען, זכרונה לברכה, דער ערשטער וויב, אז ער וועט נישט נעמען קיין בתולה — — נור נעה זיי א בריה! געווים איז עס פאר איהם נישט געווען קיין שדוך, דער שווער, שלמה פאכטער, איז נישט זיין שטאנד — — נור גאר נישט! פערפאלען!

אזוי האט זיך יעקב ארומגעשלעפט איבער'ן וואלד ביז פארנאכט. נישט וויט פון „באראק" האט ער דערזעהן קאשאן.

— וואם טהוסטו דא? — האט זי יעקב געפרעגט.

— די מאמע האט מיך געהייסען ווארטען אויף א קוויטל — האט זי געענטפערט און נישט אויפגעהויבען די אויגען.

יעקב האט רחמנות געקראגען אויפ'ן שיקסל, ווי זי איז נעזעסען אן איינגעקורטשעטע, מיט פערלענטע הענד — האט ער איהר אויסגעשריבען א קוויטל, געגעבען א קופערנעם צעהנער א מתנה און זי געהייסען נעהן אהיים.

דאס שיקסל איז צוגעפאלען צו יעקב'ן און איהם נענומען קושען די האנד.

— ניטע, קאשא, מען דארף נישט — האט יעקב געשטאמלט — כ'בין דאך נישט קיין „קשאנדז" — און ער האט צוגעכאפט די האנד.

יעקב האט זיך מיט אמאל נענומען ארומקוקען אין אלע זייטען, נעקוקט אויף קאשאן און עס האט איהם עפעס א בריה געטהאן אין אלע גלידער. ער איז צוגענאנגען נעהנטער צום שיקסל, נלייך זיך פערלוירען, א מאך געטהאן מיט דער האנד און אוועקגענאנגען.

אז יעקב איז צוגעקומען צו זיין הויז און דערזעהען ווי וואלף שפרינגט דורך זיין פארקאן, איז ער אויף א רגע צומישט געווארען, זיך באלד געטאמעוועט און א געשריי געטהאן:

געהאט אין דער סטאראלע א ממזר!

— דו חזר'ש אויער, דו! דיין פראנקע האט נישט געהאט א ממזר מיט'ן „סאלוטס" און דו אליין ביזט אויך א „שובער". נישט בחנם איז דיין מאמע געווען בעל־הבית'טע ביים גלח צוועלף יאהר! און מיך אליין האט נישט דער אלטער וויקאר ארומגענומען וועז כ'האב זיך פאר איהם מתודה געווען? נור איך בין נישט קיין נאר! כ'האב פאר'ן קוש געקראגען פינף רובעל און אלע זינד בחנם פארגעבען!

— וואס אמת, איז אמת! — האבען אלע געלאכט.

— אביסעל א יחוס — האט יעקב געשמייכעלט אין זיך, מעהר נישט איינגעהערט וואס די פויערים האבען נערעדט.

א גרויסער זשוק איז געשטאנען אויף א יאגדע־בוימעל, אן אנגעכמורעטער, מיט אן אראפגעלאזטען שנוק. א צווייטער האט זיך ארומגערעדעלט מיט א זשומעריי. ער האט דורכגעשניטען פערשיעדענע קריי־זען, יעדע וויילע צו צום זשוק אויפ'ן בוימעל, איהם געגלעט מיט די פליג־לעך, געלעקט מיט'ן שנוק און איז באלד ווידער פערשוואונדען זשומענדיג אלץ העכער. מיט אמאל האט זיך דער זשוק אוועקגעשטעלט אויפ'ן בוימעל, עפעס אויסגעשפונען מיט די הינטערשטע פיסלעך, געהויבען די פליגלען. די זשוקעס זיינען פאמעליך צו איינער צום צווייטען, איינגע־פלאכטען זיך מיט די פיסלעך, געקלאפט מיט די פליגעל און צוואמען אוועקגעפלויגען.

יעקב האט זיך פערטראכט און געזומען שפאצירען איבער'ן וואלד.

צייט מען האט איהם איבערגענעבען, אז „וואלף ר' חיים'ס" איז ביי איהם אן אפטער בן־בית, איז דער אלטער יעקב ארומגענאנגען ווי אהן א קאפ. און פטור צו ווערען פון וואלף'ען, ווי ער האט געמיינט אין אנהויב, איז נישט געווען אזא לייכטע זאך. דען גאט זאל שומר ומציל זיין — אזא יונג קאן לייכט אונטערצינדען, שטעכען און וואס קען ער נישט?

מיט אן אמת, האט זיך דעם אלטען עפעס נישט געגלויבט, אז צווישען וואלף'ען און לאה'ן זאל זיין עפעס ערענסט. נו, טאקע? וואס פארע אידישע טאכטער וועט דאס האבען צו טהאן מיט א גנב? על אחת

נישט די הענד וואס האבען זיך פאמעליך באוואויגען, וואלט מען גע־
מיינט, אז קאצפער שלאפט שטייענדיגערהייט.

— עם דומה לחמור — האט יעקב צו זיך געזאגט.

ער האט געקוקט אויף דער אלטער פיאסעצקא מיט איהר טאכטער
קאשא'ן — די ארימסטע פון דארף, האבען איין „מארנ" לאנד און א
„לעפיאנקע".

קאשא איז געשטאנען מיט עטוואס צושפרייטע, באַרוויסע פיס, ניף
גערישען די קארע און דערלאנגט איהר מוטער. קאשא מיט איהרע קליי־
נע הענד האט אויסגעזוהעו ווי א קינד. יעקב האט באמערקט, אז דאס
קלייד ביי קאשא'ן איז פיעל קורצער פון פארענט ווי פון הינטען:

— דאס טראגט זי שוין וויעדער — האט ער געטראכט.

פאר יאהרען האט קאשא געהאט א קינד מיט'ן ארגאניסטער. ער
האט זיך געקליבען חתונה האבען מיט איהר, דערווייל איז ער פער־
שוואונדען און זי טראגט שוין וויעדער.

א פויער האט בעמערקט ווי יעקב קוקט אויף קאשא'ן און שמיי־
כעלט, איז ער עטוואס אויפגערוימטער געוואָרען און געזאגט:

— קאשא, גאט איז מיט דיר, האסט זיך געמוזט איבערעסען, זעה
נור סאר'א בויך האסט געקריגען?

קאשא איז רויט געוואָרען און גאר נישט געענטפערט.

— דו וואלסט שוין גאר געוואלט דיין ווייב זאל זיך איבערעסען—
האט קאשעם מוטער בייז געזאגט — קוק איהם נור אן, דעם כוואט,
דאכט זיך א „כלאפ" ווי א דאמב און דאס קאן א קאץ א ווידעל נישט
צוביגדען. אזא צוקראכענער! נישט בחנם שלעפט זיך דיין ווייב ארום
מיט אנדערע!

— אט אזוי, אט אזוי ניעב איהם! — האבען זיך עטליכע שיקסעס
אנגערופען — לאז זיך נישט, פיאסעקצא!

— דו, אלטע „סוקא", ביזט דאך ערגער פון דיין טאכטער — האט
דער פויער אן אויפגעקאכטער געזאגט — ווער געדענקט דיך נישט
ווען דו האסט זיך ארומגעשלעפט מיט'ן יונגען „פאן" און יעדעם יאהר

עלטערע נויה'ס האבען אריינגעזעצט קלינעם אונטער דער קאָרע, זי אפ־
גערוסען און עס גענעגט אין קופעם. טהייל האבען זיך געווישט זייערע
נאסע, צופלאמטע פנים'ער מיט די אויסגעשמירטע הענד און גענבליכע
פלעקען זיינען געבליבען דאָ און דאָרט.

— נאָט זאל העלפען! — האָט יעקב, א איד אין די זעכציגער,
אויסגעשריען צוקומענדיג נעהנטער.

— אויף אימער און אייביג! — —

די פויערים זעהענדיג דעם „פאן פיסארוש" האבען זיך נענומען
פלייסיגער פאר דער ארבייט.

— נו, וואס זאגט איהר, טאטע, — האָט זיך יעקב געוועגדעט צו
אן אלטען פויער — וויפיעל קופעם דאָמב וועלען מיר הייַ־יאהר האבען?

— בא, כ'וויים — האָט דער פויער זיך פערטראכט, ארויפגעצויגען
בשעת מעשה זיינע צייגענע הויזען — א טויזענד וועט זיין, אויב נישט
מעהר!

יעקב האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אן אָפגעהאקטען בוים. ער האָט
זיך געוואונדערט ווי דער אלטער קאצפער, א נוי פון א יאהר עטליכע
אכטציג, שטעהט נאָך א גאנצען טאָג מיט דער האק אין דער האנד און
שטעהט נישט אָפ פון די איבריגע פויערים.

קאצפער איז נאָך ביי יעקב'ס פאָטער נעווען „לעשניק" אין וואלד.
דעמאָלט איז דער וואלד געווען געריכטער, ס'איז אונמענליך איהם געווען
דורכצוגעהן — אזוי געריכט זיינען די בוימער געווען. אלטע דעמבעס
זיינען פון אלטקייט אליין נעפאלען, געלענען צעהנדליגע יאהרען, צופא־
לען און פרישע דעמבעס זיינען ארויסגעוואקסען פון די צופוילטע בוימער.

נישט איין מאל איז א ווינטער פארנאכט האָט זיך קאצפער פערקליבען
אין א ווינקעל און נענומען וואיען ווי א וואלף. באלד האבען זיך הונגע־
ריגע וועלף נענומען אָפרופען פון אלע זייטען און פינקעלדיגע, וועלפישע
אויגען האבען ארויסגעברענט פון וואלד.

יעקב קוקט אויף קאצפערס צוקנייטשט, ווי א געבאקענער ווינטער־
עפעל, פנים, אויף זיינע כמעט צוגעמאכטע פון אלטקייט אויגען און וועז

כ'זאל איהם היטען דארט אין גרוב עטליכע בלוזען ברענפען — —

— יא, יא, יא! ס'וואקסט א „מאשענק"! — איז זיך דער קאצאפ פערגאנגען אין א געלעכטער — העה, ווייז נור דעם זעקסער!

— ער איז א פאלשער — האט לייבקע געלאכט — און איהם געבען די מטבע.

דער קאצאפ האט איהם נערעהט, בעקוקט, נעקלאפט אין דער שוועד און אננעהמענדיג לייבקען פאר'ן קאלנער האט ער שטרענג נעזאגט:

— וואו האסטו געגומען דעם זעקסער, דו, „זשידאוסקאיא מארדא', זאג? מען דארף אייך אלע אידען אויס'שחט'ען! אלע! דער זעקסער איז א פאלשער!

— וואלף האט איהם מיר... — האט לייבקע אננעהויבען און באלד חרטה נעקריגען.

— אזוי, וואלף האט איהם דיר געגעבען, זאג, דער קעשענע ארטיסט? קום שוין מיט מיר! כ'נעהם דיך גלייך מיט דיין טאטען, מיט דיין ברודער, דעם גנב, און איהר אלע נעהט ביי מיר אוועק נאך סיביר! אין קייטען! נאך סיביר!

לייבקע האט זיך געגומען רייסען. דער קאצאפ האט איהם גוט אנגעריסען פאר די אוירען, דערלאנגט איהם עטליכע בענקלעך אין געזעם ארײן און געגומען אוועקגעהן.

לייבקע איז אן אויפגעקאכטער געווארען, זיך נעטרייסעלט אין נאנצען. געוואוסט, אז דער קאצאפ האט איהם צוגענומען דעם זעקסער, איז ער נישט א פאלשער, האט ער גענומען נאכלויפען נאך באבורינען מיט א שטיין, געשריען ער זאל איהם אפנעבען. דער קאצאפ האט נישט נענטפערט. לייבקע האט איהם גלייך אין קאפ אריין א שליידער געטהאן דעם שטיין און פערשוואונדען צווישען די בוימער.

פויערים אין די בלויזע העמדער זיינען געשטאנען מיט שארפע העק און אויסגעהאקט קרייזען ארום די אראפנעלאזטע דעמבעס. שיקסעס און

ער האָט דאָך אליין נעזעהען מיט דעם אלטען בארטעק, דעם פּאָס־טעך, ווי דער אלטער ישראל פּריוועס זיצט א טוידטער אין שלאָס, האלט א שטיקעל ברענענדיג קיהן, עפּענט קופערס און ציילט נאָלדענע רענדלעך. די דייטשלעך האָבען צוגענומען זיין קליין ברודערל אויף און די מאמע האלט אין איין ווייגען, אז פישעלע איז געשטארבען. ער זעהט איהם יעדע נאכט. די דייטשלעך פיהרען איהם אין שלאָס אריין און דאָרטען פון אונטער א גאָלדענע הייהל שפּרינגען ארויס פיעל קינדער, פישעלע אויך צוויישען זיי. ער האָט איהם באלד דערקענט, זיך געפּרענט וואָס די מאמע מאכט. נור ער שווייגט — ווייל קיינעם נישט אויסזאָגען. אויף א גרויסען שטוהל האָט ער דאָרט געזעהן פיינעלעם מאמע, די שעהנע גיטעל, ווי זי איז געזעסען מיט א גרויסע נאָלדענע קייט ארום האלז. ער וועט פיינלעך דערצעהלען. וואָס הייסט ? אז ער וויל איז ער מיט אייז מאך פון די פלינעל אויפ'ן שפּיץ פון אָט דעם בוים. און באלד — נאָך א מאך — און ער איז שוין אויפ'ן צווייטען בוים און א ציה אזוי מיט'ן קערפער — און ער פליהט אריבער נלייך צו מרדכי שרייבער...

פון שטאָדט איז אָנגעקומען דער דאָרפס־שטראָזשניק, א פופציג יעהריגער קאָצאַפּ מיט א פּאָר קליינע קאלמיצקע אויגען. ער איז געגאנ־גען שטייף, קלינגענדיג מיט זיין פערדאָסטעטע שוואַרד.

— העי, לייבא, וואָס וואַרפּסטו זיך אזוי ? האָסט ס'קדחת ?

לייבקע איז האָסטיג אויפּגעשפּרונגען, דערזעהען דעם פּאָליציאַנט האָט ער א שמייכעל געטהאָן, זיך אוועקגעשטעלט אין דער גאנצער לענג, צוגעשטעלט צוויי פינגער צום אָבגעריסענעם דאָשעק און וויי א זעלענער איהם אָפּגענעבען „טשעסט".

— זדראווי זשעלאיעם, גאָספּאָדין באבורין !

— און וואָס טהוסטו דא איז וואלד — האָט באבורין געשמיי־כעלט, אראָפּגענומען זיין שוואַר טיכען היטעל און זיך געווישט דעם רוי־טען, פערשוויצטען שטערען — היטסט וואָלף'ס קאָנטראָבאנדע ?

— טאק טאָטשנא ! — האָט לייבקע געענטפערט, ארויסגענומען בשעת מעשה דעם זעקסער — נא, זעה, דאָס האָט מיר וואָלף געגעבען,

זיך איין — דא האט וואלף צוגעלעגט דעם פינגער צו דער נאז — האלט מויל!

לייבקע וואלט געגאנגען פאר וואלף'ען אין פייער. זיך תמיד געחזר'ט וואלף'ס ווערטער: אויב דו ווילסט ס'זאל פון דיר זיין א לייט לעראטן דיך אויס שווייגען! אז מען וועט אפילו שניידען דאס לייב אין פאסען — שווייג! לאז קיין טרעהר נישט!

זיין קינדיש מוח'ל האט פערשטאנען וואס קומט פאר צווישען וואלף'ען און לאה'ן, כאטש ער האט נישט געוואוסט ווי עס אנצורופען. און אזוי ווי ער האט ליעב געהאט אלץ נאכצומאכען וואלף'ען — האט ער געטראכט אז וועז ער וועט נרעסער ווערען, וועט ער זיך אויך אזוי טרעפען מיט פיינלען — יעקב'ס מיידעל.

לייבעל האט ארויסגענומען דעם זעקסער פון מויל, איהם אפגעווישט אן זיינע הויזען און געזומען שפילען מיט זיך אליין „קאפשלאק".

ער האט זיך מיט אמאל אויסגעצוינען אויפ'ן מאך, פערזשמורעט די אויגען און נעקוקט אין די ברענענדינע זון אריין. א מילכיגער רעגען בויגען האט איהם איינגעהילט אין נאנצען, נעוואראמט דאס פנים. עס האט זיך מיט אמאל דערהערט א קלאפ. לייבקע האט זיך אויפגעכאפט. נישט ווייט פון איהם איז ארויס פון מאך א „סקאוראנעק" און שנעל זיך געזומען רעדלען ארויף. אט איז ער שוין זעהר הויך, פונקט אין דער מיט פון דער זון. און דער פוינעל צוטרעלט און צופייפט זיך אלץ העכער, גיט מיט אמאל א קנאל, פלאצט, רייסט זיך איבער און שיט זיך פונאנדער ווי א ווייטער דונער. לייבקע האט פארקוועטשט נאך שמאקער זיינע אויגען און דערפיהלט ווי א פאר פליענדע וואקסען איהם אויס אונטער די ארעמס, הייבען איהם אויף און טראגען איהם טיף אין הימעל אריין. דאס נאנצע דאך שטעהט און וואונדערט זיך — לייבקע פליהט. און אז דער טאטע נעהט שלאגען, גיט ער א הייב אויף די הענד, א פאטש מיט די פליגעל — און כאפ מיך! און אז פיינעלע וועט וועלען וועט ער זי נעמען אויף די פלינלען און וועט איהר ווייזען, ווי ביי פריוועסען אין שלאס טאנצען ארום דייטשלאך און ער קען זיך מיט זיי.

זעהענדיג ווי דער פאטער האלט לייבקען און קריגט זיך מיט דער מאמע האָט וואָלף איהם איבערגעשלאָגען מיט א בייזער:

— נו, טאַטע, האָסט זיך שוין צו'דרש'ענט, לאָז שוין נעמען א סוף, ס'נאנצע דאָרף קומט זיך צוגוקן אויף אייער שוואַרץ וואונדער! נעה, נעה בעסער אין דער קוזשנע!

דער אלטער דעזעהענדיג וואלפען האָט זיך עטוואָס פערלוירען, אפּגעלאָזט לייבקען, א שפּיי נעטהאָן, אויפהויבענדיג די הויזען און געשאָלטען אין דער וועלט אריין:

— פער'שרפעט זאלען זיי ווערען! חיים שמיעד וועט זיך אָנפרעגען ביי ר' וואָלף גנב צו ער זאָל שלאָגען לייבקען! א נישט דערלעבען וועט ער עס! זיי וועלען זיך נאָך אלע דערשפּילען!

לייבקע האָט זיך א האסטיגען שטעל אויף געטהאָן, זיך אָפּגעשאָקעלט פון די קלעפּ, ווי א הינטעל וואָס שפּרינגט ארויס פון וואסער, זיך געטאפּט פאר'ן צוקלאפּטען געזעם און געוואָלט מאכען פּליטה.

— העי, לייבקע, קום נור — האָט וואָלף איהם צוגערופען — וואָס דער „הינטען" בריהט? הא, הא, —האָט זיך וואָלף צולאכט — כ'האָב מורא עס וועט דיר גאָר נישט זיין! נא, דא האָסטו א זעקסער און קום מיט מיר אין וואלד אריין. הער זיך איין, אויב יעקב „שרייבער" וועט זיין אין וואלד וועסטו גליך געהן צוריק און אויב נישט וועסטו צוגעהן צו לאה'ן און איהר זאגען, אז כ'וועל היינט אבענד זיין ביי איהר. נו, נישט געזוימט, שטעל א פּאלקע!

מיעף אין וואלד ביים „באראָק" האָט זיך וואָלף אָפּגעשטעלט.

— הער, לייבקע, כ'גיה צו וואו מען האקט דעם דאָמב.

— און איך?

— דו וואַרט דא, הערסט? כ'וועל נור א קוק טהאָן צי יעקב איז דאָרט נישטא. וואָס האָב איך געוואָלט זאגען? יא! אויב כ'וועל נישט זיין צוריק אין א צעהן־פופצעהן מינוט מעגסטו געהן אהיים. נור הער

וואלף. ער האט געוואוסט, אז ביי וואלף'ען, וואו די זעברעס ענדיגען זיך, הייבט זיך אן א ביינערנע רייף און אז דער גרעבסטער שטעקען שפאלט זיך אן איהר אין צווייען. נישט איינמאל האט לייבקע געוואהן ווי וואלף האט זיך אויסגעצויגען ביי מעכיל'ן אין שענק. ער האט ארויפגעשטעלט אן אייזערנע קאוואדלע אויף זיין בלויז הארץ און די שטארקסטע פויערים פון דארף האבען מיט גרויסע האמערס געשמיעדט שטיקער אייזען. אזא רייף, האט ער געוואוסט, קריגט מען פון א סך קלעפ, און ער איז זיכער געווען אז וועז ער וועט עלטער ווערען וועט ביי איהם אויסוואקסען אזא רייף. דעמאלט וועט דער „אלטער" מעהר איהם נישט שלאגען.

חיה, דעם שמיעד'ס ווייב, א הויכע דארע אידענע פון א יאהר עטליכע פופציג מיט שווארצע וואנסען, איז פונקט אנגעקומען פון דארף.

— מערדער, דו וועסט נאך דעם אינגעל דער'הרג'ענען, געגוג זאל שוין זיין, הערסט, דו אלטער קרח! ?

— א קלאג אויף דיר מיט דיין זוהן צוזאמען — האט חיים זיך געוועגדעט צו זיין ווייב האלטענדיג בשעת מעשה דעם אינגעל פאר א האנד — אז דו ביזט נישט בעסער פאר איהם! זי נעמט זיך אן, גערג'עט איהר מוושיניקל — — — א דער'הרג'עט זאלסטו וועדען, באטשאן*), דו! וועז כ'וואלט מיט דיר געשלאגען כפרות צומארגענס באלד נאך דער חתונה וואלט איך גיוועז א גענעזענער! ניין, — האט חיים אויסגעשפיגען מיט א קרעכץ — — כ'בין אריינגעפאלען! ס'איז פאר מיר קיין שידוך נישט געווען!

פון וואלד איז אנגעקומען וואלף, חיים'ס צווייטער זוהן, א שוואר־צער בחור ווי א ציגיינער, פון א יאהר אכט און צוואנציג. ער האט געטראגען א קליין טוכען היטעל מיט א לעדערנעם דאשעק, א פאר לאקירטע שטיוועל מיט געפאלדיוועטע כאליאוועס. אין דער האנד האט ער געהאלטען א לאנג צווייגעל און עם וואויליעריש געדרעהט צווישען די פינגער.

*)באטשאן — בושעל.

דער אלטער חיים איז ארויס מיט שלמה'ן. פויערים האבען זיך גענומען טראגען פון אלע זייטען, געלאפען נאכ'ן זשרעבאק.

לייבקע האט דערווייל אפגעצויגען און זיך בעהאלטען הינטער א סטאדאלע. דער אלטער חיים איז ארומגעפלויגען איבער'ן הויף, געזוכט לייבעלען און נערעדט צו זיך אליין:

— סא—ממזר! כ'וועל איהם היינט די הויט אפשינדען, אז דאס האט קיין עול נישט, וואקסט מיט די שקצים אין דארף, ס'וועט זיך נאך שמד'ען! בלי נדר, נאך שבת, פיהר איך איהם אין שטאדט אריין, אוועקגעבען צו משה שוסטער און דארט וועט ער וויסען וואס קארען נילדט!

ער האט געשריען, געדופען:

— לייבע!, לייבקע, קום נור אהער!

לייבעל האט זיך ארויסגערוקט פון הינטער דער סטאדאלע, זיך געריבען אן דער וואנד ווי א פעט חזר'ל און ברומז'דיג געזאגט:

— כ'וועל נישט געהן!... וועסט מיך שלאגען — — אז איך בין נישט שולדיג!...

— וער וועט דיך שלאגען, וער, דו הינטישער לעבער — האט חיים געקריצט מיט די ציין און געהויבען די בריטע הויזען, — קום שוין אהער, הערסט? !

דערווייל האט זיך שלמה'קע אונטערגענב'עט און צוגעטראגען לייבקען צום פאטער.

חיים האט אנגעכאפט דעם אינגעל פאר די האר, איהם געשלאגען מיט זיינע ביינערנע קנאכען, געטרעטען מיט די פיס און גערעוועט.

— באנדיט, כ'וועל דיך איינמאל דער'הרג'ענען, דערשטיקען וועל איך דיך, גנב איינער! דו זאלסט מיר נישט געהן אין וואלף'ס דרכים. הערסט? נישט פערשווארצען אויף דער עלטער מיין פנים! און אויף ס'ניי געמומען טרעטען דעם אינגעל מיט די פיס.

לייבקע האט קיין טרעהר נעלאזט, איז געלעגען אויף דער ערד, איינגעקורטשעט ווי א טוידט חיה'לע און פארקוועטשט די אויגען. ער האט בשעת מעשה געקלערט וועגען זיין ברודער

אן בייט עק פון שטריקעל — א גרויסער טשוואק מיט א פלאטשיקעז שפיץ.

—העי, חברה,—האט לייבעל זיך געוענדעט צו די שקצים קראצענדיג בשעת מעשה דאס רעכטע באַרוויסע פיסעל מיט'ן לינקען — ווער ווייל קויפען אט דעם שיסער ? נישט מעהר ווי פינף קאפיקעס, קוקט, דאס איז איינמאל א כלי ! מיט איין שאס הרג'עט מען א וואלנע !

די שקצים האבען דעם „שיסער" בעטראכט, בעטאפט, נור קיינער האט זיך נישט געאיילט צו קויפען.

—— נו, דו, וולאדעק, — האט זיך לייבעל געוועדעט צום ארנאַניסטער'ס שייגעץ — דו האסט דאך א רייכען טאטע, פאר וואס קויפסטו נישט ?

— בא — האט וולאדעק געענטפערט און זיך נענומען שיבערען זיין פלאקסען קעפיל — אפשר שיסט ער גאר נישט. לאמיך פריהער זעהען ווי ער שיסט !

— נלויבסט נישט — האב לייבעל נעענטפערט — אט וועל איך באלד שיסען. און אויב דו האסט נישט דאס נאנצע געלד — האט לייבעל ווייטער נערעדט — מאכט אויך נישט אוים, כ'וועל דיר נעטרויען. גיב שוין א קאפיקע און דאס איבריגע וועסטו מיר אויסצאהלען. גוט ?

לייבעל האט ארויסגענומען פון דער קעשענע א פעקיל „שוועצקע" שוועבעליך, וואס צינדען זיך אליין אן, נענומען אבערעכנען די קעפלעך. זיי אנגעשטופט אין דעם לאך פון דעם שליסעל, פעסט אנגעשטופט און ארייגנעזעצט דעם טשוואק אין דעם לאך. ער האט נעהייסען אלעמען אוועקנעהן אן א זייט, אנגענומען דאס שטריקעל מיט דער רעכטער האנד און וואס כח נור א שליידער נעטאן דעם „שיסער" אזוי קונציג אן א שטיין אז דער טשוואק האט דורכנעלעכערט דעם שוועבעל. א קנאל ווי פון א פיסטאלעט האט זיך דערהערט און א וואלקען רויך איז נעבליבען שטעהן אין דער לופט.

דער זשרעבאק האט זיך א רים נעטהאן אומוואַרפענדיג דעם שמיער מיט'ן פויער און אוועק, שפרינגענדיג איבער פלעטער.

אין עק לִיפּאַווצער וואַלד, אויף א בערגעל, וואו דאָס דאָרף זאַוואר האָט זיך אַנגעהויבען, איז געשטאַנען א שווארצע קרומליכע געביידע, גע־מאכט פון פיער־עקינע קלעצער. די קלעצער זיינען געווען צושפּאַלטען פון אלטקייט און פערשמירט מיט ליים און בהמה־מיסט.

חיים שמיעד, א שווערער, אויסגעארבייטער איד מיט גרויסע בייגער־נע קנאַבען, מיט רויטע פון פייער אויגען, מיט א צואקערט פּנים, בא־דעקט מיט סאזשע, איז געשטאַנען אין דער קווישנע אין אַלטען פערשי־מעלטען קאפּעל מיט א לעדערנעם פארטוך. ער האָט געהאַלטען מיט א לאַנג צוואנג א צוגליהטע שטאַבע און מיט הנאה געקוקט ווי זיין זוהן שלמה, א נידריגער, בריייטביינינגער יונג אין א שווארץ העמדעל אָהן אר־בעל, האָט אויסגעהאקט לעכער אין דעם אייזען.

אין דרויסען האָט חיים׳ס עלטסטער זוהן לייזער, א בעווייבטער יונ־גערמאן מיט עטליכע צוואוואַרפענע האָר אויף דער נאַמבע, געשמיעדט א גניאדען זשרעבאק פּאַדקאַווענע. לייזער האָט געהאַלטען דעם זשרע־באקס פּוס צווישען זיינע און געשיילט מיט א דלאָטע די קאַפּיטע. דער פּויער האָט צוגעהאַלטען דעם זשרעבאק פאר דער מאַרדע, איהם געלעט, געגעבען ווייסע מייערען און דער זשרעבאק האָט זיך נעווארפען ווי אין קדחת. יעדע ווייל האָט ער א שטעל אויף געטהאַן די אויערען, א רים געטהאַן דעם הינטערשטען פּוס און זיך צוהירזשעט, עפענענדיג ברייטער זיינע רויטע נאַז־לעכער.

חיים׳ס מוזשיניק, לייבקע, א שווארץ אַבגעריסען אינגעל פון א יאָהר דרייצהן מיט א פערריסען פּוליש נעזעל, איז געשטאַנען אין א זייט מיט עטליכע שקצים און זיי געווייזען א „שיסער". דער שיסער איז בעשטאַנען פון א גרויסען שליסעל. ביים שליסעל האָט געהאַנגען א לאַנג שטריקעל

אין וואלד

ווילן טהוט עם שטארק הנאה — עפעס פיהלט ער זיך גאר עלטער, נרעסער... אין גיכען אבער דערפיהלט ער קאפ־וועהטאג און אלץ אין שטוב הויבט זיך אן דרעהען. — — —

נאכט. וועלווי׳ל קומט אויף. דאס לעמפיל אויפ׳ן פיעקעליק צאנקט און בעלייכט קוים די פנים׳ער פון די שלאפענדע.

ער דערשרעקט זיך — די מאמע אויף דר׳ערד, די האר פונאנדערגעלאזט. זי כראפעט. נעבען איהר ליגט יאן אויסגעצויגען ווי א ליעשטש אויף ברודיגע וועש אהן ציכלעך. דער טאטע אין די קליידער ליגט מיט הוזשקען אויף דער שלאף־באנק.

דאס פערדויכערטע לעמפיל צוטראגט איבער׳ז צימער א שווערען. שטיקענדען ריח. אויפ׳ן ברודיגען פאל וואלגערן זיך: שטיקלעך פאפיר, אויסגעברענטע פאפיראסען, שוועבעלעך. אין א ווינקעל ליגען צוויי שטוהלען איבערגעדרעהט און נעבען זיי צוויי פלעשליך פון נישט לאנג אויסגעטרונקענעם בראנפען. צו דער טהיר צו ביי א בענקיל מיסט ליגט א צובראכען גלאז, שטיקלעך צוקער.

וועלווי׳ל דערזעהט דאס אלץ ביים ערשטען בליק און שרעקט זיך שטארק. צומייסטען אבער האט ער מורא צו קוקען אין דער זייט וואו די מאמע ליענט. ס׳דאכט זיך איהם, אז א פאר גרינליכע אויגען קוקען אויף איהם פון אונטער די פונאנדערגעלאזטע האר.

פון פיעקעליק טראגט זיך דאס פישטשען פון א גריל. די ים־חזרלעך וואורטשען. משונה׳דיגע שאטענס שפרינגען און טאנצען איבער די וועגה.

וועלווי׳ל האט מורא, פערמאכט די אויגען — בלויע רעדער מיט נאנצע פאלאצען זעהט ער פאר זיך... דארט אין ווינקעל שטעהט עמיצער און בלעקט אויף איהם ארויס די צונג.. טיעפער, טיעפער בעהאלט וועלווי׳ל דעם קאפ אין קישען און ציטערט פון שרעק.

ניו־יארק, 1910.

שמשון רוקט ארונטער זיין האנד אונטער דער בלוזקע. רוזשקע טהוט איהם א פּעטשיל. אלע צולאכען זיך. רוזשקע פּארשעהמט זיך, לויפט צו שמשונען, נעהמט איהם רייסען פּאר'ן אויער:

— דו, חזיר אייגער!

שמשון בויגט איין דעם קאָפּ, שמייכעלט און לאָזט זיך.

יאן שלעפּט דערווייל אראָפּ וועלווייל'ן פון פּיעקעליק, זעצט איהם צו זיך אויף דער שוים און מאכט נאָך אלע חיות און פייגעל. ער טהוט א ציה אוים זיין לאנגען האלז — און א קאנארעק שפּיעלט; א קורטשע איין — א האָן קרייט! א לאָז אראָפּ דעם קאָפּ — א הונד בילדּ. ער ציהט ארויס פון זיין כאָליעוא א פייפּעל און פייפּט אוים א מאזורקע.

דער עולם וועלט פּרעהליכער און צוועצט זיך ארום טיש. רוזשקע געהט ארום די געסט מיט א פלאש. די גלעזליך ווערען געשווינד ליידיג און מען גיסט זיי וויעדער אָן. די פּנים'ער קאָליערען זיך, מען גיט זיך צו קוראוש, מען וויצעלט זיך און מען דערצעהלט מעשיות... רוזשקע מאכט עטליכע כוסות, ווערט פּרעהליכער, לאָבוזאָוואטער... זי זעצט זיך אויף שמשונס שוים.

שמשון נעהמט זי ארום און הייבט זי אָן קושען.

בייליע ווערט שטארק בלאָס און באלד פיהלט זי ווי א כוואליע בלוט שלאָגט איהר אין פּנים אריין. זי קוועטשט איין די פויסטען, וויל כאפּען א פלאש, כמאליען איבער די קעפּ.

מיט א שוידער זעהט זי ווי דער האלב־שכורער שמשון גלעט רוזש־קען און רעדט אפּגעריסענע ווערטער. זי ציטערט פון כעס, און ס'דאכט זיך, אז זי וויל שמשונען אויפעסען מיט איהרע אויגען.

זי שפּרינגט אויף. מיט וואקעלדינע טריט געהט בייליע צום קינד און נעהמט שלייד־ערען די מולטער. דאָס קינד פאלט ארויס און צושרייט זיך. טרערען בעווייזען זיך אין בייליעם אויגען. זי קריגט רחמנות אויפ'ן קינד, הייבט עם אויף, טוליעט עם צו איהר ברוסט און קושט עם. זי פיהלט זיך אזוי שוואך, אזוי הילפלאָז...

יאן גיט וועלווייל'ען בראָנפען און פאפּיערָאסען צו רויכערען. וועל־

שמשון שטעקט אריין צוויי פינגער אין וועסטעל קעשענע, שלעפט ארויס א סיגאר, איז מכבד יאנעז.
זיי פערשווינדען אין וועלדיל.

אין מיטען שטוב ביי א קיילעכדיגען טיש זיצט רוזשקע מיט בייל־עז און שפיעלען אין „אקא". אויפ'ן טיש אין א מערזשיל ברענט א לעמ־פעל מיט א געלאטעווטע גלעזעל. נאך יעדען קאן הויבען די שפיעלערס אויף דאס לעמפעל און וואדפען אריין „שוידער־נעלד" אויף נאפט.

רוזשקע פערלענט איין פוס אויפ'ן צווייטען, טאלירט די קארטען און מיט א פרעהליכע מינע זינגט זי פערשיעדענע קופלעטען. בייל־ע אקאמפאנירט איהר — און אויפ'ן טיש קלימפערן מטבעות.

אויפ'ן פיעקעלעק קאפטשעט א קנייטעל אין א פלעשעל נאפט — דארט זיצט וועלווייל און ארבייט א פליה־שלאנג.

די טהיר עפענט זיך. שמשון מיט יאנעז קומען אריין. שמשון איז פרעהליך, רעדט מיט בייל־עז, גלייך צווישען זיי וואלט גאר נישט פארגע־קומען. ער שטעלט אוועק עטליכע פלעשלעך בראנפען און הייסט בייל־עז עפעס מאכען צו פערבייסען.

רוזשקע איז א פאר שנורעוואנע שטיוועלעך מיט הויכע אפצאסען, אין א קורץ געשטרייפט אונטער־קליידעל, פון אונטער וועלכען עס קו־קען ארויס קאליטע זאקען, געהט אונטער צום שפיענעל טאנצענדיג.

זי נעהמט איבערפלעכטען מיט די בויגיגע הענד איהרע צופאטלטע, לאנגע צעפ. די באדרע בלוזקע ציהט זיך איין און יעדער בויג פון איהר קערפער שניידט זיך ארויס, רייצט.

שמשון שטופט יאנעז און שעפט נחת. ער גנב'ט זיך אונטער, כאפט רוזשקען ארום און פארשטעלט איהר די אויגען. רוזשקע טהוט כלומרש פון שרעק א צאפעל און רייסט זיך ארויס:

— ווי קאן מען דאס אזוי א מענשען איבערשרעקען? ! דאס נאנצע הארץ קלאפט דאך מיר — צוביזערט זיך רוזשקע און שטעקט שמשא'ס האנד צו איהר ברוסט — נא, זעה!

מיט אמאל פערנעסט זיך שמשון און איהם דאכט זיך, אז ער איז אן אלפאנס.

ער שפּאַצירט זיך איבער „טאַוואַרשוע" אין א פּאָר בריטע העלע הויזען מיט קעסטלעך, אין א ווייסע פּיקענע ווענט, א גאלדענעם זייגער מיט א קייט. אויף די פינגער בריליאנטען. ער שפּאַצירט און קוקט ווי „יאלדען" פּאקען זיך צו איהם. די „מוהמע־גאלדע" זיצט ביי דער טהיר און נעמט צו די פּאָר גראשען.

אויף יום טוב קומט שמשון א היים צו זיך אין שטעדטיל. אן אויס־נעפּוצטער נעהט ער זיך צו דער „השכמה", קויפט מפּטיר, איז מנדר א שעהנע נדבה. נאכ'ן דאוונען פּארבעט ער זיינע חברים אין שענק אריין. מען עסט, מען טרינקט און שמשון דערצעהלט ווי ס'לעבט זיך אין ווארשע, די בריה'שקייט פון ווארשעווער גנבים. חברה זיצען מיט דרך־ארץ און שלינגען זייגע ווערטער. — — —

אין דער ברונעטקע. ער פאנגט זי, פערשליסט זי אין זיין כשוף פאלאץ. די ברונעטקע אנטלויפט פון זיין שלאס און קומט צו דיר. שמשון! — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

רוזשקע ווערט שטיל. די באקען רויטלען זיך. א זאנפטיג ווינטעל טראגט זיך לייכט איבער דער לאנקע. דאס פייערל דערברענט זיך.

אט זעהט שמשון ווי א פאר לאנגע הענד אהן א נעשטאלט שטרעקען זיך אוים... די הענד ציהען, רופען אין שלאס אריין, וואו די נעפאנגענע ברונעטקע ליגט.

שמשון כאפט ארום רוזשקען, קושט זי, שטופט אריין זיין קאפ אין איהר שוים.

רוזשקע האלזט איהם און שעפטשעט:

— שמשון, אט, דא אריין קוש! — און ווייזט אויף איהר בראנזענעם האלו.

שמשון נורעט אריין זיין קאפ אין איהר האלו, שפיעלעט בשעת מעשה אויף איהר בלוזקע, העקעלט אפ איהר קלייד.

— וואס טהוסטו? — שעפטשעט רוזשקע און דריקט זיך אלץ פעסטער צו שמשונען.

שמשון ענטפערט נישט, נעהמט זי אויף דער האנד און וואלפט זיך מיט איהר נעבען פייער. — — — — — — — — — — — — — —

פון דעמאלט אן בענקט ער אלץ מעהר און מעהר נאך רוזשקען.

שמשון דרעהט זיך איבער אויף דער צווייטער זייט, לאזט ארויס א פאר קנויללען רויך און פערטראכט זיך:

זיין חבר, שלמה „קראדניק", קומענדיג פון וואלשע האט איהם דערצעהלט, אז מיט אזא מיידעל ווי רוזשקע, קען מען אין וואלשע מאכען א בכבוד'דיג לעבען. עס האט פיעל נישט נעפעלט, שמשון זאל פאר אזא עצה אריינפאהרען „קראדניקען" אין פיסק אריין.

— וואס מיינסטו עפעס, קעלבאסניק! — האט שמשון ארויסגעזאגט בייז — רוזשקע איז פון י ע נ ע ע ן! ניין! רוזשקע איז מיינע!

סעל היי פון סטאָג, רייסט אָן קאָרע פון די ביימער און א פייערי׳ל צו־פלאקערט זיך איז מיטען דער לאנקע.

זיי שלינגען מיט אפעטיט די קרוכע קארטאָפּעל.

שמשון ציהט זיך אוים נעבען פייער אויפ׳ן בויך, שפּארט אונטער דעם קאָפּ מיט זיינע צווויי הענד און פערטראכט זיך. שטיל. ערגיץ דאָרט ווייט, ווייט קוואקען זשאבעס.

מיט א ווילדע הנאה בעטראכט ער די פלאמען־צינגלעך וואָס הויבען זיך פון פייער. און ס׳דאכט זיך, אז די פלאמען־צינגלעך בוינען זיך אלץ נעהנטער און נעהנטער צו שמשונען. שפּיעלען זיך מיט איהם: בוינען זיך צו און שפּרינגען אָפּ.

שטיל. יערע רגע ווי א זונ־זאג שניידט דורך א בליץ.

רוזשקע זעצט זיך נעבען שמשונען אויף די קניהען, לאָזט פונאנדער איהרע שווארצע פלעכטען, צעשפּרייט איהר קלייד. ווי א קוואקע די פלי־געל, נעהמט ארוים פון בוזעם א פּעשיל קאָרטען, טאָשט עס און צולעגט עם אויף שמשונ׳ס פּלייצע.

זי ציהט ארוים א קאָרט:

— מלכה אייכעל:

— א ברונעטקע מיט אויגען ווי די נאכט, וואָרט אויף דיר ערגעץ נאנץ ווייט, ווייט... זי בענקט. שלעכטע מענשען לאָזען זי נישט צו דיר... זי וועט אויסשטעהען פיעל צרות, אָבער צום סוף וועט זי דיך קריגען, שמשון! — — — — — — — —

— פונקט ביילקע, אזוי פלעגט זי אמאל רעדען. „ווראוושען"... איהרע אויגען! א העליש פייער! — קלערט שמשון און פיהלט ווי עפּעס פלאָנטערט זיך ביי איהם אין מח, שפּרינגט אהן סדר.

רוזשקע הויבט אויף א קאָרט:

— אויבער שעל:

— — — א פרינץ מיט בלאָנדע לאָקען איז שטערבליך פארליעבט

טען, פלעכט ביי יונגע בעריאזקעס די לאנגע צעפ אז ס'וועלט אוש אונ־היימליך.

פון צווייטען זייט וועלדל הערען זיך אומעדיגע טענער פון קליס־טער־גלאק.

שמשון זעצט זיך אונטער א בוים, שפייט אוים און פארציהט א סיגאר. ער זיצט און קלערט ווי אזוי פטור צו ווערען פון בייגען, זי איז שוין איהם דערעסען.

— נישט דאס וואס אמאל! זיפצט שמשון און לאזט ארוים דינע שלענגלעך רויך.

— אפילו די „מוהמע־נאלדע", דאכט זיך א שעלמע, הא? אבער אלץ נישט רוזשקע! נישט דאס!

ס'הארץ ציהט איהם צו רוזשקען.

אט זעהט ער זי אין איהר לאנגער, טערקישער נאברעלע מיט האל־בע, בריטע ארבעל. די האר צושאטען. די לאנגע רייפען־אויערינגלעך וואקלען זיך אין די אוירען. רוזשקע זעצט זיך אוועק, מאכט אריין די נאברעלע צווישען די פיס און איהרע שווארצע, שעלמישע אויגען לאזען נישט רוהען, ברענען...

שמשון שמייכעלט:

א פער'שכורענדע קראפט פאנגט אן וואקסען אין איהם, צוגיעסט זיך מיט א שנעלקייט איבער זיין גאנצען קערפער. פילט אן יעדען שפאלט, יע־דען נערוו... ער קאמטשעט זיך איין אונטער'ן בוים ווי א פאנטערא און גיט א בריל:

— א מויד א ברען!

שמשון עראינערט זיך:

ער גענהט מיט רוזשקען כאפען פיש. זיי זיצען ביז שטאקידענע נאכט, הונגערן זיך גוט אוים און מעהר ווי עטליכע פלאטקעס כאפען זיי נישט. מיערע גענהען זיי אהיים. אויפ'ן וועג פערגלוסט זיך רוזשקען געבראטע־נע קארטאפעל.

שמשון גראבט אוים יונגע, פרישע קארטאפעל, נעמט ארא אבי־

איהרע פוכאווע באקאנטע אן זיינע עטוואס שטעכעדיג־בעוואקסענע... אוך וואס טהוט זי נישט? !

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— טרא־טרא־טרא־טראאאא! — צוטראמביעט זיך דער „פאט־שטארזש" ארויספאהרענדיג אין שטאדט און וועקט בייל־אן אויף פון איהר חלום. ערשטוינט קוקט זי זיך ארום, זעהט נישט קיינעם, זעצט זי זיך אוועק ביים ברעג טייך און פערטראכט זיך.

— שוין זעקס חדשים — זיפצט בייל־ע — ווי שמשון ווייכט מיך אויס. די לעצטע צייט האט ער מיך נאר גענומען שלאגען!... אלץ די „מוהמע גאלדע", אלץ זי...

— אוך אפשר רווישקע? ! — בלייבט זי שטעהן א ווייל־ע אוך צעווייגט זיך.

א ווינטל צעוויעגט זיך. לייבטע וואלען קלאפען, שווענקען אף דעם ברעג. דער טייך זשומעט.

טרעהרען גרויסע ווי ארבעם קאטשען זיך אראף פון בייל־עם באקאן, קאטשען זיך אוך פאלען אין וואסער אריין. — — — — —

אויפנערעגט נעהט שמשון ארוים פון שענק.

ער צושפרייט די פים, שטעקט אריין די הענד אין די הויזען־קע־שענעם, קוקט זיך ארום, גלייך ער וואלט געקלערט וואוהין צו געהן. די שענק מיט די חברים זיינען איהם יעצט נמאס. ס'וויל־ט זיך איהם זיין אליין, נאנץ אליין ערנעץ וויט אוך רוהיג טראכטען. מיט פעסטע טריט שפאנט שמשון אין דער „בושעושינקע", וואס נעפינט זיך אונטער דער שטאדט.

דאס וועלדל שמעקט מיט זומפען אוך פריש נעשניטען היי. די בזשעזשינע ביימער זיינען פון אונטען ווי צונויפגעוואקסען אין איין גרוי־סען, אונענדליכען, בריטבייניגען בוים. די נאכט ווי א כשוף מאכערין לאזט זיך פאמליך אראף איבער'ן וועלדיל, שטעלט איבער ביימער, קוס־

שמשון'ס לאקעז און זי דערצעהלט — — — זי דערצעהלט אזוי שטיל וועגען דעם „שוואַרצען־יונגענמאנטשיק" וואס זי האט נאר וואס נעלעזען...

שמשון לאזט קיין אויג נישט אראפ פון איהר און בייגט דערצעהלט אזוי זיס, אזוי מחיה'דיג. — — —

פלוצים דערפיהלט בייגט א הייסע מרעהר אויף איהר האנד. זי גיט א ציטער, נראבט טיעפער איהרע פינגער אין זיינע האר, און איהר דאכט זיך, או דאס זיצט זי א קליין מיידעלע ביי איהר מאמען אויף א בענקעלע. — — —

— — — זי בעהאלט דאס קעפעל אין דער מאמעס שויס... און די מאמע דערצעהלט וועגען א ציגיינערין, וואס וואהנט איינזאם אין א שמיבעל, אויף הויכע סקאלעס, צווישען נעדיכטע, בעוואקסנע סאסנעס... און די ציגיינערין פער'כשופ'ט דעם נאנצען נעגענד ארום... און די ציגיינערין פערנארט זיך צווישען די מעכטיגע סקאלעס אלע מיידלעך, וואס פאלגען נישט זייערע מאמעס. — — — — — — — — — — — — — —

שמשון טוליעט זיך צו בייגעם ברוסט, נעהמט זי פעסט ארום און שעפטשעט:

— בייגקע קרוין, זאג מיר, כ'בעט דיך, בין איך נור איינער ביי דיר? ביזטו מיר נעטריי? זאג!

און אלץ שטארקער, שטארקער קליאמרעט ער זי ארום.

— בייגעשי — זאגט שמשון ווידער — דו וועסט נישט בלייבען א קארטען־לענגערין. ניין! מיר וועלען באלד נאך דער חתונה אוועק נאך ווארשע. כ'וועל אריין אין א צירק און דו וועסט וועלן א מאדאם... מיין מאדאם! — — — — —

אט ציהט זיך שמשון אוים אויף דער שלאף־באנק. בייגע קריכט ארויף אויף איהם, שפיעלט זיך ווי א קינד פארטאג מיט זיין פאטער. דא רייט זי אויף איהם, און דא בייסט זי ליידענשאפטליך זיין אונטערשטע ליפ; דא לאזט זי אריין איהרע פוסטלעך אין זיינע קודלעס, רייבט

פון דער לאנקע הערען זיך לאנגזאמע טענער פון א „פויארקע". וועלווייל דערמאהנט זיך זי ער וואנדעלט ארום מיט'ן טאטען אויף דער פריי. ער שפירט אין די טענער א בענקענישׂ, פערלענט זיינע הענטלעך אויף דער ברוסט און מיט א דין קול'עכעל הויבט ער אָן צו זינגען:

— פאטשעמו־ו מעניא מא־אט ראדי־ילא — — — — —

בייל'ע איז ארוים פון שטוב א פערווייגטע. מיט פערמאכטע פויס־טען לויפט זי און אין מח פלאנטערט זיך איהר די „מוהמע גאלדע".

— אלץ דאס גראבע חזיר, אלץ זי! — טראכט בייל'ע — זי מאכט מיר אזא פינסטער מזל ביי שמשונ'ען! כ'וועל איהר אויסדראפען די אויגען! כ'וועל איהר וועיזען וווי אזוי מען רעדט אפ א מאן!

אויף דער צווייטער זייט טייך וואו ס'וואסער איז פלאך שטעהן יונגע שיקסעס ביז איבער די קניהען אין וואסער און קלאפען מיט „קיענקעם" וועש. זיי קלאפען און לאכען הילכיג צו די פארבקעם, וואס פאשען פערד אויף דער לאנקע.

אט פער'גנב'עט זיך א יונגער „פארבעק" אין א פאר בריטע צייגענע הויזען מיט א רויטען שפאנצער און כאפט אן א שיקסע פאר א פוס.

די מיידלעך נעהמען פליאסקען, קוויטשען, זיינען מכבד דעם בחור מיט נאסע שטיקער וועש.

די פארבקעם פלאצען פון געלעכטער.

בייל'ע שטעלט זיך אפ.

זי בעטראכט די רויטע מיידלעך מיט די בארוויסע גראבע פיס, מיט די פלאקסענע צעפ, מיט די רויט־געשטרייפטע „בארכאנקעם" און זי דערמאהנט זיך:

זי איז א מיידעל. אין א שווארצע סאמעטענע בלוזקע מיט ווייסע אויגעלעך, א שווארץ סאמעטיל אויפ'ן האלז, די האר געקעמט „סעצע־סיע" — זיצט זי און האלט שמשון'ס קאפ אויף איהר שוים. איהרע לענג־ליכע, מיט עטוואס אויסגעבויגענע שפיצען פינגער בארעזן זיך אין

בייַלע עפענט די טהיר, רופט אריין וועלווייל'ן, וועלכער שפּיעלט מיט די חברים אין קנעפּ. וועלווייל קומט אריין א צוהיצטער, טופּעט פון כעס מיט די באַרוויסע פּאַדעשוועס, קריצט מיט די ציין, לויפּט צו'ם קינד און וואַרפּט מיט כעס די מולטער. דאס קינד פּאַלט ארוים און פּארקייכט זיך.

בייַלע כאפּט א האַלץ און נעהמט וועלווייל'ן שלאָגן.

ווי אן אבגעבריהטער שפּרינגט שמשון אראָפּ פון בעט, כאפּט בייַלען פּאר די האָר און נעהמט זי שטיקען.

וועלווייל בעהאלט זיך דערווייל אין א ווינקעל, קוקט ווי די מאַמע לינט ביי דעם טאַטענס פּיס, ווי א געקוילעטע היהן, און אמפּערט זיך.

— נא, נא — טראכט וועלווייל — שפּיר א טעם פון שלאָגן! ווייס, אז מיר טהוט אויך וועה!

שמשון קריצט מיט די ציין און שרייט:

— נבלה!... כ'וועל דיר די ביינער ברעכען, אויב דו וועסט איהם נאָך איין מאָל אָנריהרן! געדענק אלטע מכשפה!.. געדענק!...

— שלאָג! — סאַפּעט בייַלע און גלאַצט אויס א פּאָר אויגען — כ'וויים, דו ווילסט מיך פּטר'ן! נישט דערלעבען וועסטו עס, דו כאַליע־רא איינער! דו ווילסט א מויד!... כ'וועל היינט די „מוהמע־גאַלדע" מיט א קאַפּ קירצער מאכען!

שמשון ענטפערט נישט, גיט איהר א קאַפּיע און געהט ארוים פון שטוב.

וועלווייל מיינט, אז יעצט איז זיין טוידט. די אויגען פערמאכט ער און וואַרט, אז די מאַמע זאָל זיך א וואַרף טהאָן אויף איהם און איהם אויסרייסען מיט איהרע לאנגע, דארע פינגער שטיקער פלייש.

בייַלע הויבט זיך אויף, ווישט אָפּ די טרעהרען, טהוט אוים וועלווייל'ן ביז צו'ם העמד און פערשליסט די קלייַדער אין קאַמאָדע. זי איז איהם מכבד מיט עטליכע קלעפּ, זאגט אָן וויעגען דאָס קינד און געהט ארוים.

וועלווייל געהט זיך דורך איבער דער שטוב, זיפּצט אָפּ און שטעלט זיך בי'ם פענסטער.

געלעך קוקען קוים ארויס פון די געשטופעלטע באקען. זי נעהמט איהם אויף דער שוים, קושט איהם, גיט איהם קיכלעך און זאגט איהם, אז זי איז זיינם א מוהמע.

נאכ'ן עסען געהט שמשון מיט נאלדען אין א צווייטען צימער אריין און הייסט וועלוויל'ן אכטונג געבען אויף די שטייגעלעך.

אין א פיערטעל שעה ארום קומט שמשון אריין אהן נאלדען. ער איז בייז, נעהמט די קאטערינקע אויף די פליצעם, טהוט א מאך צו וועל־ווילען מיט דער האנד און נעהט ארויס. אויפ'ן וועג זאגט ער אן וועל־ווילען ער זאל נאר נישט אין דער היים דערצעהלען.

— די מאמע וויים וואו מיר עסען מיטאג. — זאגט וועלוויל.

— בהמה! נישט דאס — מיט איין וואָרט — רעד נישט! — צו־בייזערט זיך שמשון, לאזט אראפ דעם קאפ און שלעפט זיך א סיעדער איבער דער שטאדט.

* * *

שבת נאכמיטאג.

אין שטוב איז שטיל, נור דורך דעם אפענעם פענסטער לויפט דורך מיט רעש א זאמדיגער ווינד, טראגענדיג אין דער לופטען עטליכע־צעהנדליג אבגעריסענע בלעטער און ווערט פערלוירען מיט א קרעכץ וויט ערנעץ דאָרט אין פרייען פעלד.

דרויסען ערניץ צוקרעהט זיך א האן נלאט אין דער וועלט אריין און ווערט אנטשווינגען.

אויפ'ן בעט צופוסענס, אנגעשפארט מיט דעם קאפ אויף דער האנד זיצט בייל'ע און קוקט זיך איין ווי איהר שמשון כראפעט. זי באמערקט ווי שמשון שמייכעלט אין שלאף.

— דאס חלומט זיך איהם אודאי די „מוהמע גאלדע" — קלערט בייל'ע און זיפצט אפ.

זי האט גרויס חשק זיך אריינצואווארפען אין בעט, האלזען שמשונען, איהם שטארק קושען.

דאס קינד אין דער מולטער קומט אויף און צואווייגט זיך.

מיט אן אונגעהויערע שנעלקייט הויבען זיך די מעסערס, פליהען העכער, יאגען זיך. די בלישטשענדע שארפען שניידען דורך די לופט, בלענדען די אויגען און, ס'דאכט זיך, אז אט שטעכען זיי דורך שמשון'ס האנד.

אט נעהמט שמשון ארויס א בליץ־לאמפ מיט אן אבאזשור, צינד זי אן. שטעלט זי אויף א שטעקען און גיט א שליידער. די לאמפ דרעהט זיך, דרעהט זיך און פאלט צוריק אויפ'ן שטעקען. ער נעהמט ארויס ביינדלעך. בענעצט זיי, צינדט זיי אן. די ביינדלעך פלאקערען און שמשון שלינגט זיי ווי לאקשען.

— ווווואט! בראווא! — פאטשט דער עולם.

— מאלגאזשא־אטא, מאלגא־אזשאטא... שפיעלט די קאטערינקע.

וועלוויל נעהמט דאס צימבעלע און פערשיעדענע מטבעות שיטען זיך אריין.

ארום האלבען טאג געהן זיי אריין אין א קעלערשענק עסען מיטאנ.

דער בעל־הבית פון שענק, א דיקער איד מיט ארומגעשווירענע האר, ווי ביי א קאצאפ, מיט א פאר קעלבערנע אויגען, איז שמשונ'ס א חבר. זיי קענען זיך נאך פון דער אלטער טיורמע.

די שענק שמעקט מיט קרויט, אנגעברענטס און ווילגאטש. כמעט אלע נעסט וואס זיצען אין שענק טראגען לאקירטע שטיוועל און היטלען מיט לאקירטע דאשקעס. טהייל פון זיי שפילען אין קארטען, טהייל — אין דאמינא, און טהייל — אין וועדפיל.

שמשון נעהט זיך געלאסען דורך די שענק, וואדפט רעכטס און לינקס מיט וועדטלעך. חברה קייקלען זיך פון געלעכטער.

ביי עטליכע טישלעך כאפט ער אריין צו קופעל ביער און נעהט אריין מיט וועלוויל־ען אין א צוויטען חדר עסען.

אין מיטען עסען קומט אריין די „מוהמע נאלדע", דערלאנגט שמשונ'ען א קליין, דיק הענטיל און זעצט זיך אוועק.

וועלוויל האט מורא זי אנצוקוקען — איהרע קליינע חזיר'שע אוי־

מעל. פאמעליך נעהמט זיך זיין ברוסט הויבען, זיך ציהען. זי וואקסט אלץ העכער און העכער. דאס פנים ווערט רויטער און די אויגען, ווי פערגליווערט, גיבען זיך קיין ריהר נישט. אט זעהט שמשון אויס ווי א פאראבאלא און אט ווי א האלבער־קרייז.

חברה עפענען די מיילער און שטופען זיך אלץ נעהנטער און נעהנטער.

וועלווייל אין א פאר קורצע, טריקאטענע הייזלעך, א פאר לעטשלעך, אין א שווארץ־סאמעטענעם פאסקע ביז איבער דעם בייכעל, כאפט זיך פלינק ארויף אויף שמשון'ס ברוסט און שטעלט זיך אויפ'ן קאפ. בים־לעכווייז ציהט שמשון אויס זיינע פיס, זיין ברוסט זינקט פאמעליך. אט ליענט ער ווי פריהער מיט'ן פנים צום הימעל. ער נעהמט וועלווייל'ן פאר די הענטלעך, גיט איהם א שליידער. וועלווייל מאכט א קאזשעלעק אין דער לופטען און בלייבט שטעהן ווי קיינמאל נאכנישט.

— וויוואט! בראווא! — שרייט דער עולם.

שמשון גיט א וואכ זיין קערפער, ווי א פיש אויפ'ן ברעג, און בלייבט שטעהן אויפ'ן דיוואן. ער געהט זיך עטליכע מאל דורך און זיין עלאסטישער קערפער צייכענט אויס קרייזען הין און צוריק אין דער לופטען.

אט ליענט ער ווי א בייגעל, די פיס ארום האלז. וועלווייל שטעלט זיך ארויף אויף שמשונס פאדעשוועס. מיט אימפעט גיט שמשון א ציה אויס זיינע פיס. וועלווייל דרעהט זיך אין דער לופטען און בלייבט שטעהן.

דער עולם גאפט.

וועלווייל נעמט שפיעלען אויף דער קאטערינקע און קוקט צו מען ווארפט נישט עפעס איינגעווויקעלט אין א פאפירעל פון די הויכע פענסטער אראפ.

שמשון נעהמט דערווייל ארויס פון קעסטעל עטליכע שפיציג־בלאנקעדע מעסערס מיט שווארצע העפטלעך און נעהמט זיי ווארפען אין דער לופטען.

שמשון טהוט זיך אן א פאר טריקאטענע הויזען, א טריקאטען העמדל נעשניטען דעקאלטע אהן ארבל און בעפוצט מיט זילבערנע און גאלדענע בלעכלאך. ער פערדרעהט וואויערייש זיינע וואנסען און זינגט בשעת־מעשה א ניגון.

רוזשקע גאהט צום שפיגל. די שווארצע האר באדעקען איהרע בלאסליכע באקען. זי באנעצט די האר מיט אדעקאלאן, פודערט זיך צינדט אן א שוועבעלע און מיט דעם סאזשע־קעפיל מאכט זי האלבע רינגען אונטער די אויגען. זי טהוט זיך אן שמשונס היטל מיט די גלעקלאך. נעהמט די קורצע האלקע אין דער האנד און לאזט זיך א בארוויסע אי־בער'ן צימער מיט א פאדיספאן.

גיט שמשון א וואונק צו וועלווי'ן, שפרינגט וועלווי'ל צו דער קא־טערינקע, נעמט שפילען א וואלם.

כאפט שמשון ארום רוזשקען פאר דער טאליע און זייערע פים באווענען זיך לייכט אין דער לופט.

בייל'ע, טראגענדיג א גרויסע ערדינע שיסל מיט שטשאוו, שטעלט זיך אפ, מאכט מיט די אקסלען צום טאקט, קוועלט פון איהר שמשונ'ען.

אין א ווייל'ע ארום זיצען שוין אל'ע ביים טיש און שלינגען גע־שמאק דעם שטשאוו.

נאכ'ן עסען נעמט שמשון די קאטערינקע אויף די פלייצעס, אין דער האנד האלט ער א שטיינגל מיט ים־חזרים'לעך. וועלווי'ל טראגט איהם נאך אן אלטען דיוואן, א צימבעל'ע און א קעסטל מיט פאקוס־כלים. אזוי גההען זיי איבער דער שטאדט. שמשון שטעלט אוועק די קאטערינקע, שפרייט אויס דעם דיוואן און גיט א וואונק צו וועלווי'ן. די קאטע־רינקע שפיעלט:

— מאלנאשא — אטא, מאלנא — אזשאטא...

שמשון אקאמפאנירט אויפ'ן צימבעל'ע און דער עולם העלפט אונ־טער. די קאטערינקע וועדט אנטשווינגען. שמשון פארלענגט זיינע נאקעטע הענד אויף זיין בולט'ער ברוסט און מעשה־ארטיסט בעטראכט ער דעם עולם. גלאסען ציהט ער זיך אויס אויפ'ן דיוואן מיט'ן פנים צום הי־

ס'הערט זיך א בורטשען פון פּיעקעלניק:

— אזא „בענקאץ"! אפילו שלאָפען לאָזט ער נישט!

וועלווי, א אינגעל פון א יאָהר ניין, צעהן מיט א פּאָר שווארצע, פינקעלדיגע אויגעלעך, אין א קורץ העמדי ביז צום פּופּעק, קריכט ארונטער. ער שאָקעלט די מולטער און וואָרטשעט צו:

— שא־א. שא־א־א־אַי....

דאָס קינד וויינט אויף צו להכעים נאָך העכער. וועלווי ניט עס קנים און זעצט זיך אוועק.

— ממזר, וויעג! — שרייט בייַלע, כאפט א שוך און וואַרפט וועלווי'ן אין קאָפּ אריין.

וועלווי צעווויינט זיך.

דאָס נעשריי ווערט גרעסער און גרעסער.

רוושקע א מאָטע ברונעטקע מיט א פּאָר לאַנגע רייפּען־אויערינגלעך אין די אויערן, כאפט זיך אויף, זעצט זיך אוועק אויף דער שלאָף־באנק און הויבט אָן סטראשען בייַלען, אז אויב זי וועט נישט אויפהערן צו מאכען אלע פריהמאָרגען אזעלכע חתונות, וועט זי זיך זוכען אנאנדער וואָהנונג.

— בין איך ווייטער בדלות! — זאָגט בייַלע און קריכט ארויס פון בעט.

די שווארצע קאץ, וואָס ליגט אויף דער קיך אייַנגעוויקעלט ווי א בייגעל און דרעמעלט, כאפט זיך אויף, שפרינגט ארונטער, שטעלט אויף א הויקערדינגען רוקען, גלאָצט אוים א פּאָר פינקעלדיגע אויגען און נעהמט זיך ציהען.

וועלווי פארגעסט זיך אָנ'ם ווייגען, גנבה'עט זיך גיך אונטער און ניט דער קאץ א שטארקען צופּ פאר'ן עק. די קאץ גיט זיך א ריס, פאנגט אָן פּריסקען און דער הויקערדינגער רוקען נעהמט קאָנוואולסיש זיך צאָפּלען.

אלע שיסען אוים מיט א געלעכטער.

בייַלע וואַרפט אויף זיך ארויף א האלב קלייַדעל און נרייט צום טיש.

א בלויער פריהמארגען. שמשון כאפט זיך אויף, דרייבט די אויגען, ווארפט א קוק צום פענסטער, וואס געהט אויף דער לאנקע:

— גרויסער טאג. נו, מען וועט זיך אויפהויבען!

ער שפרינגט ארויס פון בעט, קנאקט אוים די פינגער, געגעצט נעשמאק אפ און בעטראכט די שטייגעלעך מיט פייגעל, וואס הענגען ביים פולאפ. ער ווארפט אויף א בליק צום קינד, וואס שלאפט ביי דער קיך אין א מולטער, זאגט אפ „א שווארץ יאהר" גלאט אין דער וועלט אריין, שפייט אוים און פערריוכערט א פאפיעראס.

א באַרוויסער אין גאטקעס שפאציערט זיך שמשון דורך עטליכע מאל איבער'ן צימער ביז — ער נעהמט זיך איינוואשען. מיט'ן האנדטוך אויפ'ן אקסעל, מיט נאסע צושויבערטע קודלעס, געהט שמשון צום ווייב'ס בעט און שרייט איהר אין אויער אריין:

— ביילע! נענוג געבראפעט! שטעה אויף און מאך עפעס אין מויל אריין!

ביילע טהוט פון שרעק א שטארקען שיפ, זעצט זיך אויף, גלאצט אוים א פאר פערראפעטע אויגען, דערזעהט ווי שמשון שטעהט און לאכט, האלט זיך פאר די זייטען פון לאכען, טהוט זי א שפיי:

— טפוי, מיינע ווייסטע חלומות צו דיין קאפ!

דאס קינד איז דער מולטער קומט אויף און צעווייגט זיך. עס ווערט אויף א ווייל אנטשווינגען, הויבט ווידער אן, פארגעהט זיך העכער און העכער.

ביילע מיט שמשון'ען הויבען מיט אמאל אן רופען:

— וועלווי! וועלווי! נעה וויעג צו דאס קינד!

אויף יענער זייט בריק

עס האָט זיך געהערט א וואַיען פון א הונד.

— אוי, די הינד — האָט שלמה געזאָגט — א מיתה משונה אויף זיי! צו וואָס האָט זיי נאָך גאָט בעשאפען?!

פון בערגעל האָבען זיך געזעהן עטליכע צוואוואַרפענע הייזלעך. ארום איז געווען שטיל.

זאנווי׳ל האָט ענומען דאָס זעקל מיט די שטיוועל און ענאנגען אין דאָרף אריין.

א שווארצער קודלאטער הונד איז ארויסגעשפרונגען מיט א בילעריי. זאנווי׳ל האָט זיך צוריקגעצויגען, דער הונד נאָך איהם. באלד האָט ער זיך א וואַרף געטהאָן אויפ׳ן הונד, געכאפט איהם מיט זיינע קלעשטשעס ביים גערדיק און ענומען שטיקען. דער הונד האָט זיך נישט לאנג געמפערט, פערגליזעלט די אויגען, ארויסגעשטעקט א לאנגע רויט־שפיצינע צונג און געבליבען אהנמעכטיג אין זאנווי׳ס הענד.

זאנווי׳ל האָט זיך אויסגעלייכט, בעטראכט דעם אויסגעצוינענעם הונד מיט דער ארויסגעשטעקטער צונג, א שפיי געטהאָן דורך די צייהן.

ער האָט זיך ארומגעקוקט: דער „אלטער" איז נישט געווען.

אונטער׳ן בערגעל איז געשטאנען שלומה, געקלאפט א יאמלע אן א יאמלע פאר שרעק. ער האָט נישט געקאָנט זעהן וויי זאנווי׳ל דערשטיקט דעם הונד און ער איז אוועק אונטער׳ן בערגעל.

זאנווי׳ל האָט געכאפט דאָס זעקל און מיט דער שנעלקייט פון א יונגען ציגייגער האָט ער לייכט ארויבגענומען די טהיר פון די זאוויאסעם.

א וואַרעמע פּאַרע האָט איהם געשלאָגען אין געזיכט אריין. ער האָט ארויסגענומען בראָנפען, אָנגע׳שכור׳ט די פערד, אָנגעטהאָן זיי שטיוועל און זיי לייכט ארויסגעפיהרט פון שטאל.

אונטער׳ן בערגעל האָט שלומה אריינגעלעגט די שטיוועל אין א זעקל, פערשנורעוועט אויף דער פלייצע.

זיי האָבען זיך אויפגעזעצט אויף די פערד און אוועק אין דער ווייסער נאכט אריין.

1912, בראָנקס, ניו יאָרק.

פריש, געזונד און משוגע און ליעבט זיך איין אין גראדוֹל׳ס אלמנה. מען זאגט עפעס אן אשה, ס׳זאל זיין וואס אנצוקוקען — — — נו, מילא, א יונג! דער יצר הרע שטופט — — — אבער וויים איך וואס? א יונג א גבר נעהמט און פערליעבט זיך אין אזא קליין, שווארץ וויבעלע! זי האט נאך קיין חליצה נישט נענומען און בשעת־מעשה זיך „פעריאטעלט" מיט זאנוויל׳ען. און איצט די שטאדט? כ׳בין דאך שוין באלד א האלב יאהר אין בית־המדרש נישט געווען, כ׳בעגראב זיך דאך פאר חרפה!

זאנוויל האט זיך בעוויזען פון וואלד און אויסגעשריען:

— טאטע, קום, ס׳איז שפעט!

שלומה האט געכאפט דאס זעקעל און זיך אונטערגעאיילט.

— וואס הערט זיך מכח די פערד? —האט שלמה געפרענט.

— וואס זאל זיך הערען? — זיי שלאפען אין שטאל.

שלומה מיט זאנוויל׳ען האבען געשפאנט אלס פעסטער און פעסטער און געשווינגען.

זיי האבען אויסגעזוכן ווי צוויי וועלף, וועלכע דער הונגער טרייבט ארויס פון וואלד אוים׳ן בריטען שאסעע.

דער אלטער האט זיך געהאלטען אין איין טאפען פאר׳ן בוזעם צו דער רעוואלווער ליגט און נערעדט צו זיך אליין:

— בולאן, גניאדע, קאשטאן, שפאק, כאלעריע, משה קוניאזוש... — פיעל מאל האט ער אנגעכאפט זאנוויל׳ען פאר׳ן ארבעל:

— שטעה, מען נעהט!

זאנוויל האט זיך אבגעשטעלט, געעפענט בריטער די אויגען, אויפגעשטעלט די אוירען, זיך ארומגעקוקט, קיינעם נישט געזעהן, האט ער א שמייכעל געטהאן — דער „אלטער" האט זיך שוין אויסגעוועפט — און נעשפאנט וויטער.

שלומה האט דערפיהלט א דורכדרינגענדע קעלט אין זיינע אלטע ביינער און ער האט זיך דערמאנט ווי זיין תרצה ליגט יעצט אונטער זיין וואריימע פערענע און כראפעט.

— א הינטיש לעבען — האט ער וויעדער געטראכט — ס׳וואלט שוין צייט נעווען זיך צוריקצוציהען פון דער שעהנער פרנסה.

ער האָט מיט אמאל דערפיהלט א שטאַרקע שנאה צו משה „קוניאַרזש". מיט א דרייסיג יאָהר צוריק האָבען זיי צוזאמען גע'גנב'עט פערד און אויסגעלאָזט האָט זיך: שלומה איז דער גנב און משה — דער סוהר. משה איז היינט א שעהנער איד, נבאי אין אלטען בית המדרש, גע־פיהרט פאריאָהרען א ספר אין שוהל אריין, גיט די טעכטער צו צוויי טוי־זענד קערבלעך נדן, נעהמט זיך איידעמס אויף קעסט. און ער? שלאָפט קיין נעכט נישט, קלעהרט אלס רייכער צו מאכען משה'ן.

שלומה זעהט ווי משה שלאָפט יעצט ביי זיך אין א „וויענער" בעט מיט נעשניצטע מצבות. די לאנגע, ברייטע באָרד צושפרייט אויף זיין פעטע ברוסט, דער „קאלדען" הויבט זיך אויף און אָב, און עס חלום'ט זיך איהם געווים ווי מען קלויבט איהם אוים דאזער אין שטאַדט... און ער — שלמה — א דאַרער, אלטער, זיצט יעצט נאָך האלבע נאכט און גרייט זיך גנב'ענען א פּאָר פערד, פּאָר וועלכע ער וועט קריגען העלפט און משה העלפט. און ווער וועיסט צו מען וועט איהם נישט כאפען? — — —

שלומה האָט א טעמפען זיפץ געטהאָן און געקוקט אויפ'ן זייגער:

— נו, צייט זיך ארויסצושאַרען!

ער האָט זיך אנגעטהאָן א וואַרעמע מאַרנאַרקע, זיך ארומגענאַרטעלט מיט א גרינעם גאַרטעל, אריינגעשטופט אין גאַרטעל א פּאָר וואָלענע העלטשקעס מיט אויך פינגער, ארויפגעצויגען די לאנגע כאָליאַווען, אראָב־גערעהט דאָס לעמפּעל און איז ארויס.

הינטער'ן שטאַדט נעבען וועלדעל האָט שלמה „קראַדניק" אראָבגע־נומען דאָס זעקעל פון די פּלייצעס און זיך אָבגעשטעלט.

שלומה האָט אויסגעצויגען זיין לאנגען, דאַרען האלז, אויסגעלאָזט זיינע גרויע אויגען און ווי אן אלטער הונגעריגער וואָלף זיך איינגעהערט אין דער שטילקייט. ער האָט אריינגעלעגט צווישי פינגער אין מויל און א פייף האָט זיך דורכגעשניטען.

פון דער צווייטער זייט וועלדעל האָט מען געענטפערט מיט א פייף.

— א כוואט א יונג! — האָט שלומה געטראַכט — ווען ער וואָלט נור נישט געווען אזוי ווילד און זיך גלאָזט רעדען פון א טאטען, הא, דעמאָלט בין איך א פערזאָרגטער אויף דער עלטער! א יונג געהט, וועט

— המ', דער פראסט פאקט זיך שוין! ער האט זיך דאס צולענט אויף די שויבען!

ער האט ארויסגענומען עטליכע ציגל טארף, געעפענט א פייערקע, זיי אריינגעשטופט, זיך וויידער געשטעלט צום אויוועז און זיך פערטראכט:

— און טאמער כאפט מען זיי? — איז שלומה'ן דורך א נעדאנק, און זיין דאדער, אלטער קערפער האט געציטערט.

— ווי לאנג איז, ווי מען האט איהם געכאפט מיט דעם „וואויט'ס" שקאפעס?! — ער פיהלט נאך יעצט ווי עס רעגענט מיט שטעקענס, עס שניידט דאס לייב, די הויט פלאצט און בלוט רינט. זיי האבען איהם אזוי צוקיילט, אז ער איז אוועקגעלעגען א חודש צו בעט.

פון דעמאלט אן האט שלומה אלם געגומען טראכטען זיך צו נעהמען צו אן אנדער פרנסה און יערעם מאל ווען עס מאכט זיך א פריש גנבה'לע, טענה'ט ער אז דאס איז דאס לעצטע מאל.

— א הינטיש לעבען — האט שלומה געקלאהרט — אבגלעבט שוין איבער פופציג יאהר, און וואס? שרעק און שרעק! און נעלד? קדחת!

שלומה האט געגומען זיין שיטער בערדעל, עס געשטעלט פערפענדי־קולאר צו דער גאמבע און בעמערקט עטליכע גרויע האר:

— המ', א „פאוויעסטקע" — דאס רופט מען שוין אויף יענער וועלט!

שלומה האט זיך דערמאנט וויי איינמאל, א שבת נאכמיטאג, איז ער נעזעסען אין אלטען בית־המדרש און געהערט ווי א ליטווישער מניד האט געמאהלט יענע וועלט, דאס גן־עדן, דאס גיהנום, ווי באלד נאכ'ן טויט קומט דער דער מלאך „הדומה", קלאפט דריי מאל אן אין קבר, פרענט דעם נאמען. אויב ס'איז א צדיק ענטפערט ער באלד, א זינדינער פערגעסט און ווערט נע־ונד...

שלומה'ן דאכט זיך ער איז טוידט. דער מלאך „הדומה", עפעס א הויכער, ביינינער איד מיט לאנגע ברעמען, פונקט ווי שמחה גרעבער, פרענט איהם דעם נאמען און ער — פערגעסען...

שלומה האט געפיהלט ווי עס ווערט איהם קאלעמוטנע אויפ'ן הארץ, האט זיך א שטארקען שיבער געטהאן מיט די פלייצעס אן אויוועז און זיך נענומען קראצען דעם קאפ.

אם ירצה השם, איינגעבען, איז ס'ערשטע א נדן פאר שרה'ן! אראפ אן עול פון קאפ! מישטיינס געזאגט, וואס וועט זי אויסזיצען?

שלמה האט ארויסגענומען פון בוזעם א פענכאר מיט טאבאק, אויסגעוויקעלט א פאפירקאס, געעפענט דאס טיהרעל פון קיף, ארויסגעשארט א גליהענדע קויל און פעררויכערט. ער האט ארויסגעלאזען עטליכע גע־דיכטע קנויללען רויך און געווארפען א בליק צום פענסטער.

די דונקעלע וועגד, איינגעהילט אין שאטענס, האבען געווארפען אויף „קראדניק'ען" א מרה־שחורה.

אין דרויסען האט זיך צופייפט א ווינד.

שלמה האט א ציטער געטהאן: א קרירה!

ער האט זיך געשטעלט מיט די פלייצע צום ווארעמען קאכעל־אויוועז און זיך וויעדער פערטראכט:

אויפ'ן שאספע וואס פיהרט צום וועלדעל, שפאנט יעצט זיין זאנווייל. אויב אלעס וועט זיין ביים גלייכען, וועלען זיי דורכשניידען דאס וועלדעל, שטייל ארויספיהרען די צוויי קאביללעס, זיי צופיהרען צום בערגעל און דערנאך — וויא צו משה „קוניארזש". אזא שטיקעל ארבייט וועט אריינברענגען איבער צוויי הונדערט קערבלעך. דער געדאנק אליין מאכט שלומה'ן פרעהליכער.

— בלי נדר — האט שלומה צו זיך געזאגט — אז כ'קריג נאר אם ירצה השם, די פאר גראשען, איז ראשית — א חופה מיט שרה'ן!

מיט א שמייכעל אויפ'ן פנים האט ער זיך צוגענעצט און טרעהרען האבען זיך בעוויזען אין זיינע גרויע אויגען. ער האט ארויסגענומען פון דער כאליעווע א פלאטשיג פלעשעל מיט שנאפס, נעטהאן א צוויי־דריי זופ. ער האט אייגעקארטשעט דאס פנים, געעפענט דאס שפייז־שענקעל און פערביסען מיט א שטיקעל דארען קעז.

פון נאס האט זיך געטראגען א לאנגער פייף פון א נאכט־ווענטער, באלד נאכדעם — א וואיען פון א היימלאזען הונד.

שלמה האט געווארפען א בליק צום פענסטער:

23.

נאכט. א גרויסע שטוב.

שלמה „קראדניק" האט ארויסגענומען פון קופערט א געלאדענעם רעוואלווער, אריינגעלענט אין זעקעל עטליכע פאר שטיוועל, געוואדפען א בליק צום וואנד־זייגער מיט וואגעם:

— הם! צוועלף. נאך א גאנצע שעה.

אין בעט אונטער א פערינע איז געלעגען תרצה און געכראפעט מיט משונה'דיגע קולות.

— זיך צופייפט מיט'ן שופר! — האט „קראדניק" א בורטשע נע־טהאן און אויסגעשפיגען.

ער האט בעטראכט זיין טאכטער שרה, וואם איז געשלאפען אין א שלאף־באנק מיט'ן רעכטען אויג אפען, און האט אבגעזיפצט:

— ביי לייטען איז דאם שוין א מאמע!

שלמה האט געפיהלט, אז ער איז שולדיג, וואם שרה איז נאך א מויד. ער האט שוין געקענט זיין א זיידע פון א האלב טוץ אייניקלעך.

— געווען בעסערע צייטען. מען האט נעמאכט דעם רובע'ל לייכ־טער ווי היינט. שדכנים האבען די טיהרען אבגעקלאפט, יונגען פלענען זיך אליין שדכנ'ען, פערכאפט ווערען פאר שרה'ן. און איצט?

דער גאנער מיט די שוואדצע פלעקען, וואם איז געשלאפען אונטער'ן אויוועז, האט זיך פלוצלונג אויפגעכאפט אין זיין שטייג, זיך אויסגע־צויגען אויף זיינע דינע פיסלעך און געגומען קלאפען מיט די פלינגלען. דער גאנער האט א כאפ געטהאן מיט'ן שנאבעל עטליכע האבערס, אייני־געטיקט דעם קאפ אין א שיסעל מיט וואסער, אויסגעצויגען דעם האלז, פערגלייזט די אויגען און אראפגעשלונגען.

— יא, — האט שלמה געטראכט, — אויב ס'עסק וועט זיך מיר,

— וו'הייסט וועד?! מיין חתן האָט מיר דעם קאפטען פון דאנציג געשיקט!

זי האָט אויפגענקנעפעלט דעם קאפטען, ארויסגענומען א פאפיע־רענע פאטאגראפיע, אויסגעשניטען פון א ביכעל:

— נא, זעה! דאָס איז מיין חתן! א שעהנער? כא, כא, כא!... אונטער'ן קאפטען האָט די משוגענע באשע גאָר נישט געטראָגען. א מילך־וויים לייב האָט אפערגעקוקט.

זאנוויל האָט א ציטער געטהאָן, אויסגעשפיגען און איז אוועק.

אפגעהענדיג עטליכע טריט, האָט ער וויעדער דערהערט ווי די משוגענע זינגט. ער האָט ארָאפגערוקט דאָס היטעל נאָך טיעפער איבער די אויערען און זיך אומגעקערט.

באשע איז געשטאנען, געקוקט אויף זאנוויל'ען און געלאכט.

זאנוויל האָט זיך געוואָרפען ווי אין א פיבער.

— באשע, וויי מיר נאָך א מאל דיין חתן!

— איא א שעהנער? כע, כע, כע...

זי האָט צוקנעפעלט דעם קאפטען.

א מילך־וויים לייב. ער האָט וויעדער דערפיהלט דעם פריהערדיגען עקעל, נאָך האסטיגער א שפיי געטהאָן און איז אוועק.

די משוגענע איז איהם נאכגעלאפען:

— מיין חתן! מיין חתן! מיין חתן!...

זאנוויל האָט פערקריצט מיט די צייהן. ס'בלוט האָט זיך אין איהם אויפגעקאכט. ער האָט זיך אויסגעדרעהט, זיך פערמאסטען מיט דעם פויסט באשע'ן אין הארץ אריין און זי איז ווי א גולם א פאל געטהאָן אין שנעע אריין.

ער איז געלאפען ניכער, פעסטער.

הינטער זיך האָט ער געהערט א וויילד געווייין, א שוידערליך רעווען, אז ס'בלוט האָט אין איהם נענומען גליווערען.

— מיין חתן! מיין חתן! — האָט נעקלונגען אזוי וויילד און אב־געהילכט צוווישען די וויסע, בריייטע פעלדער.

און די הענד האבען געזומען הילכיג קלאפען אין זייגע פלייצעס ווי אין א בראבאן.

זאגווי׳ל האט זיך ארומגעקוקט, זיך דערמאהנט, אז ער האט צונעזאגט דעם פאטער זיך אריבערצוכאפען נאך „שידלאווקע" און בשעת מעשה געווארטהר צו ווערען וואס עס הערט זיך ביים עקאנאם אין שטאל. ער האט אראפגערוקט דאס היטל איבער די אויערען, אריינגעשטעקט די הענד אין בוזעם־קעשענעס און וויטער געשפאנט.

— פאר א לייטישען גנב — האט זאגווי׳ל געטראכט — איז ארויס־פיהרען פערד נאר קיין נעשעפט נישט! וואס הייסט? יעדער יונג מיט א ביסעל מארך אין קאפ קאן עס טהאן. ביי נאכט, וען קיינער איז ניטא אין שטאל, נעהט מען צו, מען עפענט א ברעט און מען פיהרט ארויס א פערד. נו, סאר׳ע תורה איז עס?! א־א, אריינגעהן אין א שטוב, וואו מענשען שלאפען, אויפהאקען א קאסע, ארויסנעהמען א „זשמעניע" מיט נעלד, פערשטעה איך נאך! אבער פערד? דאס איז אן עסק פאר׳ן „אלטען".

זאגווי׳ל האט בעמערקט ביים צלם א פרוי. ער איז צונעקומען נעהנטער און דערקענט די משוגענע באשע.

זי האט נעטראגען א קאפטען אנגעשטופט מיט פעדערען, א שטרויענעם קאפעליוש מים בלומען אויפ׳ן קאפ און שטי׳ל געזונגען.

— באשע, וואס טהוסטו דא? — האט זי זאגווי׳ל געפרעגט.

באשע האט געעפענט דאס מויל, ס׳האבען זיך בעוויעזען צוויי שורות פערי׳ל, און זי האט זיך אידיאטיש צולאכט.

— כ׳זוך מיין חתן, — האט זי געענטפערט מיט א פערשטיקט געלעכטער. — ער האט מיר געשריעבען, אז ער וועט קומען נא־שפיץ אין פיער פערד מיט א קאטש. דאס נעה איך איהם אפווארטען, כע, כע!

זאגווי׳ל האט זיך צולאכט און איהר א קלאפ נעטהאן אין פלייצע.

באשע האט אויסגעשאסען מיט א ווילד געלעכטער.

— ווער האט דיר אנגעשטופט דעם קאפטען מיט פעדערען? — האט זאגווי׳ל געפרעגט.

מענשען. און די מאמע אליין איז שיער נישט געשטאַרבען פון שרעק: זי איז פארטאָג געגאנגען אריינגעהמען א קובעל וואסער, זי קוקט זיך ארום, זי שטעהט ביז איבער'ן גארטעל אין שנעע; ס'איז גאָר קיין ברונען ניטא. און מיט א מאל שפרינגט ארויס ווי פון דר'ערד א ציעג אין תכריכים און לאכט.

זאנווייל האָט נעפיהלט קאלטע דרעשטשעס איבער'ן גאנצען לייב. ער האָט זיך מיט א מאל דערמאָהנט אן בייל'ע'. ער האָט געוואוסט, אז בייל'ע ריכט זיך יעדען טאָג אין קינדבעט אריין, ליעגט גאנצע נעכט אליין און ווייַנט, און ס'האָט איהם פערקלעמט ביים הארצען.

— א כאליערא! — האָט זאנווייל מיט זיך געטענה'ט, — כ'בין נישט מעהר ווי א „פסוד־בראָט", א הינטיש לעבער! זיך פערדרעהט א קאָפ מיט נתן'ס טעכטערל! זי וועט נאָך ביי מיר אין פלאכטעס אווענק פון אונטער דער חופה. ווי איך בין א איד! גלייך ווי כ'קום נור אהיים, נעהם איך וואוינען מיט בייל'ע'! אלע אויף צו להכעים!

זאנווייל האָט זיך אפגעשטעלט.

עס האָבען זיך נעצווינגען אין דער וועלט אריין וויים־זיל־בערנע פעל־דער. דאָס וווייסקייט האָט געבלענדט די אויגען, זיך נעשפיגעלט אין טיעפען, פיאלעט־שטוהלענעם הימל.

זאנווייל'ען האָט זיך נעראכט, אז די וווייסע שנעע־פעלדער הויבען זיך, וואקסען העכער און העכער, גלייכען זיך אויס מיט'ן וואלד, וואס אנטקענען איהם, האָט ער נאָך לייכטער אפגעאטהעמט, זיך דערפיהלט היימיש צווישען די לאנגע, טיעפע פעלדער. ער איז פרעהליכער נע־ווארען און אויסגעשריען — עה, ברעכען דארט אלע נקבות דעם קאָפ! ער איז ארויפנעשפרונגען אויף דער לאנקע, וואו דער שנעע איז געוועזען טיעפער און זיך אויסגעצויגען ווי גרויס ער איז. אזוי איז ער געלעגען עטליכע מינוט און נעקוקט גלייך אין קאלטען פיאלעטאווען הימל.

נאכדעם איז ער אויפגעשפרונגען, בעטראכט דעם שנעע־מענש, וואס זיין קערפער האָט אויסגעפרעסט, און זיך צולאכט.

אן עכא ווי פון מעטאל האָט הילכיג אפגעקלונגען. ער האָט צו־שפרייט די הענד, זיך אויסגעצויגען אין דער לופט, א קרעכץ געטהאן,

ארום ברענען גרויסע פייערען, ס'בראטען זיך גאנצע זייטלעך קאלב־פלייש, ס'שטעהען בארעלעמס מיט בראנפען, טונדלעך ביער.

זיין „חברה" לינגען אויפ'ן גראז, טרינקען, עסען און לאכען. ארום זיי פאשען זיך דאנסקע פערד מיט לאננע עקען, אלע געזאטעלט.

ביילע מיט רחל'ען זיצען נעבען איהם.

פלוצלונג דערהערט זיך פון דערווייטענס א טראמביע.

שנעל ווארפען זיך אלע אויף די פערד, כאפען די ביקסען, שטעלען זיי אן גרייט צום שיסען.

ס'בעווייזען זיך מחנות מענשען אויף הויכע, ווייסע פערד, מיט שוואַרצע פלעקען אויף די בייכער.

פון פארענט רייט אויף א שווארץ פערד א מענש בלויז פון ביינער אהן פלייש. ער רייט אהן א צוים, דעם קאפ אראפגעלאזט און אין האנד האט ער א לאננע שפיז.

זאנווייל ציטערט.

דער ביינערדינער מענש שפרינגט אראפ פון פערד, צולאכט זיך ווילד און טהוט א מאך צו זאנווייל'ן מיט זיינע קנאכען:

— העי, דו וואויליער יונג, קום אהער! מיר וועלען זיך אפרעכענען!

זאנווייל טהוט א טרייסל מיט'ן קאפ, שפרינגט ארונטער און נעהמט זיך בארען מיט'ן טויטען.

ער שפירט ווי דער סקעלעט מאכט איהם לעכער אין דער ברוסט מיט זיין דארע נאמבע.

זאנווייל'ס קלעפ טרעפען בלויז אין דער לופט. וואס זאנווייל פער־מעסט זיך, טרעפט ער ניט — די ביינער צושפרייטען זיך ביים סקעלעט און זיין פויסט טרעפט א הוילען פלאץ.

און א ווילד נעלעכטער טראנט זיך אין וואלד. — — — — — —

— —

זאנווייל האט אפנעווישט דעם שוויים פון שטערען און נעשפאנט ווייטער. ער איז נענאנגען און נעציטערט, אז גראדוייל זאל איהם ערשט נישט אנטקענען קומען. ער האט געוואוסט, אז גראדוייל איז נאנצע נעכט נישט אין קבר, שלעפט זיך ארום איבער דער שטאדט, שרעקט איבער

געשטעלט צווישען משה'לען און זאנוויל'ען און געוואלט מאכען שלום. זי האָט אָנגעכאפט משה'לען פאר דער האנד און איהם אוועקגעשלעפט:

— יענער מאכט א שפּאס און דו צינדסט זיך אָן!

משה'לע האָט זיך גאריסען מיט קולות פון מאנקע'ן און אלץ נע־שטאנען אוים'ן זעלבען פלאץ.

— לאָז מיך אָפּ! וואָס מיר שפּאס! וואָס מיינט ער, וואָס? וואר שרעקט זיך פאר'ן? כ'האָב חוטא בענל געוועזען פאר'ן פריץ! נעוואָגט, אז ער האָט זיך ארומגעשלעפט מיט נתן'ס טאכטער! ס'איז אפשר א ליגען?

זאנוויל איז האסטיג אויפגעשפרונגען, אוועקגעשליידערט מאנקע'ן, זיך ארויפגעוואָרפען אויף משה'לען און באלד זיינען זיי ביידע געלעגען אויף דער פּאדלאָגע, זיך נעקאטשעט ווי צוויי גרויסע קודלאטע הינד, ארויסלאזענדיג מאדנע קולות, אריין אייגער דעם צווייטען אין די אויגען, אין די האר. א צוריצטער איז זאנוויל אויפגעשפרונגען, א שפּיי נעטהאן משה'לען אין פּנים אריין, וועלכעם איז געוועזען פערלאָפען און בענא־סען מיט בלוט און איז ארויס אויף דער גאס.

עס איז געוועזען פינסטער און פראסטיג.

זאנוויל האָט געשפּאנט איבער'ן שאסעע, וואו די שענק איז נע־שטאנען, נעקוועטשט די פויסטען און נערעדט צו זיך אליין:

— ס'מוז נעהמען א סוף! ס'מוז! ווייטער אזוי לעבען קאן איך נישט!

זאנוויל האָט אויפגעשטעלט דעם קאלנער פון האלבען־פעלצעל, אריינגעמאכט די הענד אין די בוזים־קעשענעם און געוואלט עפעס טראכ־טען. וואָס ער האָט ניט געטראכט, זיינען באלד אָנגעשפרונגען טויזענד אנדערע זאכען, מעשיות און קליניגקייטען, וועלכע ער האָט שוין לאנג פערגעסען, און האבען איהם צומישט.

— און וואָס וויל נראדוי פון מיר? — האָט זאנוויל נענומען טראכטען.

און אָט איז ער אין א נעדיכטען וואלד — — —

ער זיצט אויף א גרויסען פיען.

משה'לע האט מאנקע'ן נוט אויסגעוויקעלט אין דעם טוך, איהר א לייכטען קניפ געטהאן, איז צו צו זאנווי'ל'ס טישעל און געזומען רערען מיט זיינע חברים.

זאנווי'ל האט דערהערט דאם וואָרט „נתן אגראדניק", און ער האט זיך ווי אויסגעטשוכעט. נישט אויפהויבענדיג דעם קאפ, האט ער אויפ־געשפיצט די אויערען און זיך אייגעהערט וואס זיי רעדען.

— און וועז האט זי דאס חתונה? — האט זיך א געלער יונג מיט א געשפאלטענער ליפ געפרעגט.

— איבער אכט־טאג, שבת חנוכה, — האט משה'לע געענטפערט.

— טא לאמיר צוגעהן רעדען מיט מארטשינ'ען, — האט דער געלער ווייטער געזאגט.

— נישטא וואס צו רעדען, — האט משה'לע וואויל'עריש געענט־פערט. — פאר א יאהרען האב איך מיט זאנווי'ל'ען כמעט קיין איין כלה נישט דורכגעלאזט! דעם טאג, וועז מען וועט פיהרען די כלה אין מקוה אריין, וועלען מיר אריין צו מארטשינ'ען, איהם געבען א פלעשעל פער־ציגער און זיין ווייב וועט אונז ארויפלאזען וואו דער קעסעל שטעהט. נור דאָרט, חברה, מוז מען זיך היטען! איין איבערינגען דרעה און דו ליגנסט מיט די קאפיטעם אין א קעסעל אוקראפ.

— ס'וועט זיך כאטש לוינען? — האט דער געלער געפרעגט און זיך בעלעקט.

— וואָרט, וואָרט, וועסט זיך ערשט אנהויבען צו בעלעקען, — האט משה'לע געענטפערט מיט א געלבטער, א ווינק געטהאן מיט'ן אויג און געוויעזען מיט'ן פינגער אויף זאנווי'ל'ען — דאס איז א מאל געווען זיינע, פלעגט זיך מיט איהר ארומשלעפען גאנצע נעכט.

זאנווי'ל האט פערשטאנען, אז משה'לע רעדט פון איהם און איז בלאס געוואָרען. ער האט געכאפט דעם קופעל ביער און א גאס געטהאן משה'לען אין פנים אריין.

— ס'איז אפשר א ליגען? — איז משה'לע צו צו זאנווי'ל'ען מיט פערקוועטשטע פויסטען.

מאנקע, וועלכע איז שוין מעהר נישט נעשלאפען, האט זיך אוועק־

22

אין שענק ביי א גרויסען טיש זיינען געזעסען עטליכע יונגען מיט זאנווילען אין דער־מיט און געטרונקען.

צייט גראדול איז געשטאנען און בייל האט זאנווילען פער־טרויט א סוד, אז זי טראגט, איז ער ווי צומישט געווארען, זיך געפיהלט שולדיג און זי געזומען מיט א מאל אויסמיידען. איינזיצען מעהר אין שטוב האט ער שוין נישט געקאנט. עס האט איהם געטריעבען פון יעדען ווינקעל. ער פלעגט נאר ארויסקוקען דאס היטל איבער די אויגען, שפרייזען אין שענק ארויין און שכור'ען.

יעצט איז זאנוויל געזעסען ווי א הילצערנער, דעם קאפ איינגע־ראמט אין זיינע גרויסע הענד און ארויינגעקוקט אין דעם נישט־דערטרונ־קענעם קופל ביער. זיינע בלויע אויגען האבען זיך ווי איבערגעצויגען מיט א מוטנע, וואסערדיג הייטל און האבען אויסגעדריקט עפעם טעמ־פעם, אידיאטישעם... עפעם האט ער פאר זיך געזוהען קלויסטער־גלאקען, גרויסע, קלייגע. די גלאקען האבען געהאלטען אין איין קלינגען. דער מוח האט זיך געהויבען און געטאנצט ווי אויף שפרינג־פערערס.

משה'לע ביק איז ארוים פון אונטער א טיש אהן א היטל מיט א צושויבערטען קאפ האר. ער האט זיך אוועקגעשטעלט אין מיטען שענק, זיך צוגענעצט, פערהוסט און גענומען שפייען אויף א שטח פון צוויי אייל.

ער איז צו צו מאנקע'ן, וועלבע איז געשלאפען אויף א באנק, אייג־געוויקעלט אין א וואלעם ווינטער־טוך, מיט דער האנד צו־קאפענס, און זי פעסט ארומגענומען.

מאנקע האט צוועפענט א פאר פערשלאפענע אויגען און זיך געבעטען:

— משה'לע, טשעפע נישט! לאז מיך שלאפען!

א שטיין און פון הינטער א הויז אפער האט ער איהם א שליידער גע־
טהאן גלייך אין פענסטער אריין.

עס האט זיך באלד דערהערט א קוויטש און א קלימפערי פון גלאז.
זאנווי׳ איז ארונטער אונטער א היל׳צערנע טרעפ. ער האט נעזעהן, ווי
אלע זיינען ארויס, נעקוקט אין אלע זייטען, לאנג נערעדט און ס׳איז
צוריק שטי׳ל נעוואָרען.

זאנווי׳ האט מיט א מאל דערפיהלט, אז ווייטער אזוי ל׳עבען קען
ער נישט, אז ער איז נישט מעהר ווי א טרוס! אנאנדערער אויף זיין
ארט וואלט בשום אופן נישט דערלאזט, מען זאל איהם צונעהמען א
מיידעל! און ער ל׳יענט דא אונטער א טרעפ א נאנצע נאכט אין נע־
האקטע צרות! דא האט זאנווי׳ נענומען שפארען די טרעפ מיט זיינע
פלייצעס וואס כח נור, נעפיהלט אז עס קנאקט, נאך א קרעכץ און די
היל׳צערנע טרעפ האט זיך איבערנעדרעהט.

זאנווי׳ האט זיך אפנעשאקעלט און נעפיהלט ווי א שווערע משא
וואלט ארא׳ פון איהם. צו גראדו׳ען ארויפנעהן האט זיך איהם
נישט נענלוסט.

— ס׳וועט זיך נעווים איבער׳חזר׳ען די נעכטיגע נעשיכטע! —
האט ער א טראכט נעטהאן און אויסנעשפינען.

ער האט זיך א דערשלאנענער נענומען שלעפען אהיים. באלד האט
ער זיך אפנעשטעלט, א שמייכעל נעטהאן. ער האט ערנעזע אויפנעזוכט
א שמאטע, זי איינגענעצט, אויסנעשמירט מיט סאושע און זיך אוועק־
נעשטעלט ביי נתן׳ס הויז.

שפעט אין דער נאכט איז ברוך ארויס.

זאנווי׳ האט איהם אנגעכאפט, איינגעוויקעלט דאס פנים אין דער
שמאטע און איהם פעסט נעהאלטען.

ברוך האט זיך נענומען ראננלען, מאכען קולות.

רחל איז ארויס.

זאנווי׳, דערזעהענדיג רחל׳ען, האט אבנעלאזט ברוך׳ען און נע־
מאכט פליטה.

זאנווי׳ל איז געשטאנען און געשמייכעלט. איהם איז עפעס דאָס נאנצע עסק נעפעלען. ער האָט אַ פייף געטהאָן און לייכט נענומען שפּאַנען איבער׳ן שטאָדט.

אבענד. זאנווי׳ל איז געווען אין פעלד און געוואָרט אויף רחל׳ען. ער האָט פון פערדרוס נערויכערט איין פאַפּיראָס נאָכ׳ן צווייטען, בריית צוועפענט די אויגען אין דער נאכט אַריין און נעזוכט, געוואָרט אויף רחל׳ען.

ער האָט מיט אַ מאָל דערפיהלט, אז ער איז אויסגעשפּיעלט, אז זאנווי׳ל איז מעהר נישט זאנווי׳ל, אז עפעס אַ מיידעל מיט אַ פּאָר שוואַרצע אויגען האָט איהם ב׳כשופ׳ט. און צום מיינסטען האָט איהם נעקרענקט פּאר וואָס זי לאכט נאָך פון איהם. זי האָט דאָך איהם נעקענט זאָגען, אז זי וויל נישט קומען, אז זי וויל איהם מעהר נישט זעהן, אז זי וויל נישט האבען צו טהאָן מיט אַ ננב. נו, וואָלט ער נעוואוסט קלאָרע דבורים, זיך איינמאָל ארויסגעשלאָגען פון קאָפּ און באַסטא! אבער זיך נאָר רייצען מיט איהם? צוזאָגען און נישט קומען, אַ כאָליערא! ער וועט זיך נישט לאָזען בלאָזען אין דער קאשע אריין! ניין! ער נעהט באלד צו איהר און מאכט דאָרט אַ חתונה, אז עס וועט איהר פינסטער ווערען אין די אויגען!

זאנווי׳ל האָט נענומען שפּרייזען אין שטאָדט אריין. ער איז נעבליבען שטעהן ביי נתן׳ס הויז. די פענסטער זיינען נעווען בעלויכטען, די ראָלעטען אראָפּגעלאָזט. זאנווי׳ל איז פאַמעליך צו און האָט אריינגעקוקט. ביים טיש איז געזעסען רחל׳ אן אויסגעפוצטע און געשמועסט מיט ברוך׳ען. זאנווי׳ל איז נעבליבען שטעהן ווי אַ צונעשמיטער און נעקלעהרט, אז אויב ער וועט זיי יעצט ניט שטערען, איז ער אַ הינטישער לעבער! זאָלען זיי וויסען, אז זאנווי׳ל איז נאָך נישט נעשטאָרבען. און איהם, דעם בלאָסען לאבסערדאק, וועט ער נאָך ביינאכט אַ זשעברע צוברעכען, גלאט אזוי!...

זאנווי׳ל האָט מיט אַ מאָל ארויסגעלאָזט אַ שענדליך וואָרט, נעכאפט

תהילים?! נו, זאג דו אליין, וואס פאר א פנים האט עס?

זאנווי׳ל איז געווארען בלייך ווי קאלק. ער האט געהאט חשק אראפ־צולאזען דעם גבאי א פראסק און ארויס.

— אודאי איז ער א גנב, נישט קיין סופר! און איך בין אויך א גנב! איהר הערט? אבער אידען זיינען מיר! כ׳זאג אייך נאך א מאל, איהר זאלט שיקען די קינדער זאגען תהילים! איהר וועט שיקען? זאגט!

דער גבאי האט זיך דערשראקען, געקוקט אויף זאנווי׳ל׳ען, אויפ׳ן געלד, ארויסגעשניצט מיט א טרוקענע תקיעה אין א רויט טיכעל ארויס:

— נו, וואס וועל איך מיט אייך מאכען? כ׳וועל שיקען.

זאנווי׳ל האט ארויסגענומען פון דער קעשענע נאך א פינפערל, אניעדרגעווארפען עם אויפ׳ן טיש און געזאגט:

— זעהט, אז מען האנדעלט מיט מיר ווי א מענש, בין איך אויך קיין חזיר נישט!

מיטאג־צייט איז זאנווי׳ל ארויס אין גאס, אויספייפענדיג א ניגון. ער איז אריין אין מארק. פון א זייטיג געסל האט זיך נעשלעפט אין מארק אריין דער אלטער פראנעק מיט זיין גרויסען בראבאן. ער האט אוועקגעשטעלט אין מיטען מארק די פויק, זיך אבגעריהרט א ביסל און געזומען פויקען וואס כח נור.

פון אלע זייטען האבען זיך געזומען שיטען מענשען. דער מארק איז באלד שווארץ געווארען. דער אלטער האט בעטראכט אלעמען אוז מיט א שטימע פון אן אלטען קאמאנדיר האט ער אויסגערופען:

„ס׳איז פערלארען געגאנגען א חזיר מיט א שווארצען פלעק. ווער עס וועט עס געפינען, איז געבעטען עס צו ברענגען אין ראטה־הויז אריין.

„נתן אגראדניק האט מען די נאכט געוואלט בע׳גנב׳ענען. זייט פארזיכטיג!"

דער אלטער האט געענדיגט זיין דרשה, געטהאן דריי קלעפ אין בראבאן און געזומען גהען אונטער דער בעגלייטונג פון א קינדערשע קאץ־מוזיק.

רבי, אין א פאר הויזען מיט א לאנגען טלית־קטן. ער האט געהאלטען צווישען די פיס א גאנז, איהר געעפענט דעם שנאבעל און אריינגעשאטען צו לעפעלאך הירוש. די גאנז האט געגלאצט מיט איהרע פארצעלאיענע אויגען, זיך געקרעקט און אראפגעשלונגען.

זאנוויל האט זיך צושמייכעלט:

— גוט מארגען, רבי!

דער אלטער האט זיך אומגעקוקט:

— א גוט מארגען, גוט מארגען! וואס מאכסטו עפעס, זאנויל?

— א דאנק! און איהר, רבי? פאשעט נאך אלץ די געגנלאך?

— ווי דען, קינד, אויף דער עלטער, קיין מלמדות נישטא מעהר — די ליטוואקעס, ימח שמם, זיינען זיך אנגעלאפען, ארויסגעריסען דעם ביסען פון מויל, און די צייהן אויך דער פאליצע לענען ווילט זיך נישט... נו, פאשעט מען גענז!... מען מוטשעט זיך.

זאנוויל האט אפילו נישט געוואוסט, וואס דער אלטער פלאפעלט, נאר ער האט פערשטאנען, אז עס איז ביי איהם נישט יום־טוב'דינ.

— רבי, נאט אייך אויף טאבאק! — האט ער איהם דערלאנגט א פאפירענעם רובעל און גענומען שפאנען צו דער תלמוד־תורה.

דער גבאי, א דיקער איד מיט א ברייטע שווארצע בארד, אין א סאמעטענע וועסט, האט אויסגעהערט זאנוויל'ען און זיך צושמייכעלט:

— ניין, כ'קאן נישט שיקען די קינדער זאגען תהילים!

— פאר וואס? — האט זאנוויל א פערוואונדערטער געפרענט.

— ווייל... כ'ווייס — אז דער חלף ליענט אויפ'ן האלז, ווערט מען פרום... כ'קאן נישט!...

— וואס קאנט איהר נישט? — האט זאנוויל ארויסגעפלאצט בייז. — איך פערלאנג נישט בחנם. אט האט איהר פינף רובעל, און אויב ס'איז וועניג — זאגט!

דער גבאי האט איהם אנגעקוקט, געוואלפען א בליק אוים'ן פינ־פערל און אבגעהוסט:

— גלויב מיר, זאנוויל, אז איך בין דא נאר נישט אויסען! נראדזל איז דאך פון דור־דורות א גנב. און יעצט שיקען די קינדער זאגען

21.

פּאַרטאַנ. זאַנוויל האָט זיך דורכגעטרייסלט. נעבען איהם איז געלעגען בייל, די פּים איינגעוויקלט אין איהר ווייס העמד, די שוואַרצע האָר צושאָטען איבער'ן ווייסען קישען און אין מויל האָט זי געהאַלטען דעם קליינעם פינגער פון דער רעכטער האַנד.

פון צווייטען צימער האָט זיך געהערט א כאָרכלען און א קרעכצען. זאַנוויל'ען איז קאַלט געוואָרען. ער איז לייכט אַראָפּ פון בעט, זיך אויף גיך אָנגעטהאָן און נענומען געהן צום קראַנקען. ער איז אָבער באַלד געבליבען שטעהן. עס האָט זיך איהם אויסגעוויעזען, אז דער קראַנקער האָט אַלעס נעזעהן... דורך דער וואַנד... דאָס רופט ער איהם, וויל זיך מיט איהם אויסשמועסען צו אזוי האַנדעלט מען געגען א קראַנקען חבר. א קאַלטער שוויים האָט דורכגעשלאָגען זיין שטערען. באַלד אָבער האָט ער זיך צושמייכעלט:

— וואָס, וואר געזעהן! — — — יענער לייגט דאָרט אין זיינע צרות! — און איז אריין מיט אונזיכערע טריט.

גראַדוי איז געשלאָפען. די נאַז איז געווען לענגער און שפיציגער, די אויגען טיף אריין, גלייך ווי מען וואַלט זיי אריינגעקלאַפּט און צו־געמאַכט. פון מאָל צו מאָל האָט זיך דערהערט א כאָרכל פון האַלז. דעמאַלט פלעגען זיך די אויגען־לעפּלעך עטוואָס עפענען און א פּאָר היה־נערשע אויגען האָבען אונבעשטימט געגלאָצט...

זאַנוויל'ען האָט עס אויפגעשוידערט. ער האָט א שפּיי געטהאָן און זיך לייכט ארויסגע'גנב'עט.

זאַנוויל האָט נעשפּאַנט איבער די לייזיגע גאַסען.

ביי א קליין הייזל איז געזעסען ר' יעקב, זאַנוויל'ס געוועזענער

טער דער קאלדרע. ער האט מעהר נישט נעהערט וואס ביילע דערצעהלט איהם. איהם האט זיך אויסנעדאכט, אז ער איז גראדוא, טראגט ארום די קלייגע ביילקע מיט די ברענענדע „שליפיעס", מיט די לאנגע האר אויף זיינע הענד...

פון דעם „הייזעל", וואס עם האט זיך געפונען וויז־א־וויז נראדוא'ס פענסטער, האט זיך געהערט א קרעכצען, ווי א פערשטיקט געוויין. זאנ־ווי האט אננעשפיצט זיינע אויערען און איהם האט זיך נעראכט, אז א פרוי ווייגט. דאס געוויין איז שטארקער געוואָרען און זיך דערנעהנטערט אלץ מעהר. אפנים, אימיצער האט געשלאגען א פרעהליכע שוועסטער. און דער רענען האט געפליכטע גאנצע צעבערס אין פענסטער אריין.

דאס געוויין האט זאנווי'ען אויפנערעגט און ער האט דערפיהלט א שרעקליכע לידענשאפט. ער האט פלוצלונג דערזעהן ווי ביילקע שטעלט זיך אין א ווייס לאנג העמד, שפרינגט ארף פון בעט און נעהט צו צום פענסטער. דאס וויסע העמד מיט די צולאזטע האר האבען זאנווי'ען נישט געלאזט רוהען. ער איז געלענפ ווי אויף שפיליקעס מיט ברייט צוועפענטע אויגען... ביילע האט געקוקט דורכ'ן פענסטער, קיינעם נישט געזעהן און, א קוועטש טהוענדיג מיט די פליייצעס, האט זי נענומען צוריקגעהן...

זאנווי'ל האט איהר לייכט א צוף נעטהאן פאר'ן העמד.

ביילע האט איהם נענומען גלעטען מיט איהר וויך סאמעט העגטע'ל איבער'ן געזיכט... זאנווי'ל האט אין דער לופט דערפיהלט ביילקע'ס אב־געהאקטען אטהעם און האט זי ארומגעכאפט ווי א צורייצטער לייב.

און אלע האבען זיך געהאלטען פאר די געפאלדעוועטע בייכער, געלאכט און די אויגען האבען געשאסען ווי פאספאר־שטראהלען...

זאנוויל איז געוואָרען שטארק בייז, איז אראפ פון פערד, געכאפט איין מענש פאר'ן ערדיק, איהם אויסגעשטאכען דאס אויג און באלד האט א קראך געטהאן א דונער — אלעס איז צושוואומען.

זאנוויל האט זיך אויפגעכאפט אן אפגעגאסענער פון שוויים, געעפענט די אויגען: פינסטער, און אין דרויסען און האט געגאסען מיט צעבערס.

בייל'ע איז געזעסען אויף איהר בעט און זיך אויסגעטהאן. זי האט איינגעטוליעט דעם קאפ אין קישען און שטיל געווויינט.

זאנוויל'ען האט עס געהויבען פון בעט. ער האט נישט געקענט הערען ווי בייל'ע ווייניט.

— בייל'ע?

— זאנוויל, איהר שלאפט נישט?

— ניין! — האט זאנוויל געענטפערט. — בייל'ע, וואס וועט אייך העלפען אייער ווייגען. גלויבט מיר, גראדול וועט נאך געזונד ווערען. איהר וועט זעהן. — —

— א, זאנוויל, — האט בייל'ע ווייגענדיג געזאגט און זיך אויפ־געזעצט. — קיינער וויים נישט, ווי שלעכט מיר איז. — א האלב יאהר נאך א חתונה — — און דער דאקטאר זאגט, ס'איז קיין האפנונג ניטא... בייל'ע האט זיך צואוויינט אויפ'ן קול.

זאנוויל'ען האט באנג געטהאן צו וואס ער איז געקומען נעבטיגען, האט נישט געקענט הערען ווי בייל'ע ווייגט, האט פערשטאפט די אויערן מיט די פינגער און איינגעגראבען דעם קאפ אין קישען.

בייל'ע איז געוואָרען שטיל'ער, גענומען דערצעהלען ווי ר'נאך זי האט זיך בעקענט מיט גראדול'ען, ווי ער האט זיך אין איהר פערליעבט, ווי ער פלענט זי ארומטראגען אויף די הענד, פלעגט איהר דאס ארט אבהויכען, און וואס האט איהר טאקע געפעהלט? — — —

זאנוויל האט געשפירט ווי די מיעדקייט איז אוועק. ער האט זיך געפיהלט קרעפטיג פון בייל'ע'ס מעשיות און זיך געדרעהט אין דרייען אונ־

— וואס הערט זיך? דער דאקטאר איז געווען? — האט זיך זאנווייל שטיל געפרענט.

— געווען! — האט בייל'ע מיט א זיפץ געענטפערט.

— נו, וואס האט ער געזאגט?

— וואס מיר דאקטאר! — האט דער קראנקער אבנעהוסט און אויסנעשפינען א שטיק בלוט ווי א קופערנער צהנער. — הערסט, זאנ־ווייל, איין נאט זאל מיר העלפען, ס'איז נישט גוט, ברודער, ס'האלט שמאל... די כחות נעהען אויס... בלי נדר, מארגען פריה טראג אוועק דעם גבאי פון דער תלמוד תורה א פינספערי'ל מען זאל זאגען תהילים.

זאנווייל איז געשטאנען, זיך געקראצט דעם קאפ, גלייך ווי ער וואלט נעווען דער נאנצער בעל־חייב, וואס גראדוי'ל איז קראנק. באלד האט זיך בייל'ע צוכליפעט. ער האט נישט נעקענט מעהר צוהערען, איז אריין אין שלאף־צימער און זיך אויסגעצויגען אויף גראדוי'ס בעט.

עס האט זיך איהם אל'ץ נעפאלנטערט, אז מען יאגט איהם, אז באלד קומט מען ארויף, מען נעהמט איהם פון בעט ארויס און מען פיהרט איהם א נעשמידטען אוועק.

מיט א מאל האט זיך א נעוואלדינ־הויבער מענש מיט איין אויג אין שטערען נענומען פאקען צו איהם דורכ'ן פענסטער. ער האט זיך נעפאקט און נעפאקט, אנגעפיל'ט די נאנצע שטוב, יעדעס ווינקעל, יעדע שפאלט, און דאס אויג האט נעשאסען מיט פאספאר־שטראהלען.

דער מענש האט זיך נעהאלטען פאר זיין נרויסען, נעפאלדעוועטען בויך, נעפלאצט פון נעלעכטער, נעוואונקען מיט'ן אויג:

— אבע! רחל האט דיך אוועקנעוואלפען! אוועקנעוואלפען!

פון פערדרום האט זאנווייל אונטערנעשפאלט זיין פערשוימטען פערד, ארויסנעכאפט די לאנגע, קרומע שווערד און א ביטערע מלחמה האט אויסנעבראכען צווישען איהם און דעם איין־אויניגען מענש.

מיט יעדען פאך פון דער שאבל'ע האט זאנווייל נעשפאלטען דעם מענש אין צוויי־יען, און פון דעם מענש זיינען באלד צוויי מענשען נעווא־רען, און אין א ווייל'ע ארום א פול'ע שטוב מיט איין־אויניגע מענשען,

דער נאכט־וועכטער האָט א הויכען פייף געטהאָן און געהאלטען זאנווייל'ען פעסט מיט ביידע הענד. זאנווייל האָט מיט אן איבערנאטירליכע קראפט פון אן אונגאַרמאלען מענש זיך א שלייד־ער געטהאָן אויפ'ן וועכטער, זיך עטליכע רנע'ס געאמפערט, איהם א וואַרף געטהאָן אויף דער ערד, א זעץ מיט'ן פוס אין האַרץ אריין און איז אריבער דורכ'ן פאַרקאַן פון נתן'ס סאַד.

פון אלע זייטען האָבען זיך געהערט פייפערייען אין באלד האָבען זיך אין דער שטיל־ער נאכט אריינגעטראָגען די שווערע טריט פון די וועכטערס. זאנווייל האָט געוואוסט, אז יעצט צו אנטלויפען איז א סכנה, מען וועט איהם געווים כאפען. ער האָט גענומען זוכען אן אָרט וואו זיך צו בעהאלטען.

אין עק נאַרטען איז געוועזען א גרוב פון קארטאָפפל, פערמאכט מיט א גרויסען שטיין. זאנווייל האָט אבגערוקט דעם שטיין, איז אריין, צוריק פערמאכט, האָט זיך ארונטערגעלעגט אונטער א דריבעז פון וואַסער און גלעגען אין געהאקטע צרות.

עס האָבען זיך באלד דערהערט קולות אין נאַרטען. מען האָט איהם געזוכט. ער האָט נעהערט נתן'ס קול און עס האָט זיך איהם אויסגעדאכט, אז מען האָט איהם שוין, מען פיהרט איהם ארוים, יעדער איינער שלאָגט איהם און רחל שטעהט און קוקט. ער האָט בעשלאָסען צו זיין גרייט אויף אלעם, אפילו זיך צו פערטהיידינגען מיט'ן רעוואלווער, האָט בשעת מעשה ארויסגענומען פון דער קעשענע אן אייזערנע הענטשקע און זי זיך אָנגעטהאָן אויף דער האנד.

עס איז שטיל געווארען. זאנווייל איז נאָך גלעגען א לענגערע צייט. דערנאָך איז ער ארוים און אוועק א דורכגעווייקטער דורך הינטערגעסלעך צו גראדול'ען.

ביי גראדול'ען איז געווזען ליכטיג.

אין א גרוים הילצערן בעט איז גראדול גלעגען. זיין פנים האָט אויסגעזעהן ווי בעשאטען מיט אש. ער איז גלעגען און געכארכעלט מיט זיין ברוסט ווי א גאנז.

ביים טיש איז געזעסען בייל'ע א פערוויינטע.

ער האָט דערפיהלט, אז דער גרונד אונטער זיינע פים בעווענט זיך, נעהמט אפערשווימען פון אונטער איהם און ער בלייבט ערגעץ אין דער לופט.

מיט א מיעדקייט אין קערפער האָט זיך זאנווי׳ל אווקגעזעצט אויף א טרעפל, איינגעגראבען דעם קאָפ אין זיינע גרויסע הענד, שטארק פערקוועטשט די אויגען און פון די צייהן האָט זיך געהערט א מאדנע קריצעריי, גלייך א שארפע זעג וואלט געשניטען אן אלטען דעמב. זאנ־ווי׳ל האָט געשפירט, אז עס הויבט איהם פון ארט, אז אזוי גלאט אווענ־געהן אהן אלעם קען ער נישט, אז וועג ער וואלט יעצט געכאפט רחל׳ען, וואלט ער זי דערשטיקט, נישט געלאזט זיך אזוי טרעטען און בלאזען אין דער קאשע אריין. וואס מיינט זי? — א גנב האָט קיין הארץ נישט? און וואס האָט זי דאס פערקאכט א קאשע מיט די מהרען?! וועג האָב איך ביי איהר געקויפט מהרען? זי ליעגט שוין מסתמא יעצט אין בעט און לאכט אין די פויסטען אריין ווי ר׳נאך זי איז פטור געווארען פון מיר. א כאליערא! זי וועט זיך נישט לאנג פרעהען. כ׳וועל איהר באלד צייגען, אז כ׳שטעה נאך, אז מיך צו פטר׳ן איז נישט אזוי לייכט! כ׳נעהם באלד א שטיין און טהו א טראסק אין פענסטער אריין, עס זאל פון איהם קיין זכר נישט בלייבען!

זאנווי׳ל האָט געגומען זוכען א שטיין, איז דורכגעלאפען א האלבע גאס, געזוכט, און אלע שטיינער, וואס האָבען זיך דארט געוואלגערט, זיינען איהם עפעס נישט געפעלען געווארען. ער איז באלד צוריקגע־קומען צום פענסטער און געהאלטען אין איין טענה׳ן צו זיך: וואו קריגט מען עפעס אזא קיילעכדיגען, שפיציגען שטיין? ער איז צו צום פענ־סטער און אריינגעקוקט מיט ביידע אויגען, נאר ער האָט נאר נישט געזעהן.

פון דערווייטענס איז געשטאנען דער נאכט־וועכטער מיט זיין גרא־בען שטעקען און געקוקט מיט פערדאכט אויף זאנווי׳ען. דער וועכטער האָט נענומען פאמעליך צוגעהן. זאנווי׳ל איז אזוי געווען צוטראגען, אז ער האָט נישט געהערט ווי דער וועכטער איז צו צו איהם. נאר וועג דער וועכטער האָט איהם שטארק אנגעכאפט פאר דער האנד און א געשריי געטהאן: „קום מיט מיר, נאכט־פויגעל!“ האָט זיך זאנווי׳ל ווי אויס־געניכטערט און זיך אויסגעדרעהט.

ווען נתן מיט רחל'ען זיינען שוין געווען א שטיק פון איהם, האָט זיי זאנווי׳ל נאָכגעיאָגט א צוטראָגענער:

— געהט גיכער אהיים, ר' נתן!... עס ווועט באלד א גאָס טהאָן א רעגען! — האָט זאנווי׳ל אויסגעשאָסען און איז רויט געוואָרען.

— הלואי! — האָט נתן געענטפערט, — די קאָרטאָפל׳ל דארפען רעגען ווי אַן אויג אין קאָפּ.

זאנווי׳ל האָט בעמערקט ווי רחל׳ל האָט געשמייכעלט און ער איז עפעס צופריעדענער געוואָרען.

ער איז זיי נאָכגענאָגענ.

א בליק האָט אָנגעצונדען די גאָנצע גאָס.

ערגעץ ווייט האָבען געגומען פלאָצען גרויסע פעלזען, געפלאָצט און געקייקעלט זיך אלץ נעהנטער, זיך צוקראָכט ערגעץ אין דער הויך, זיך פאָנאנדערגעשאָטען ווי מחנות פויקען.

עס האָט באלד א גאָס געטהאָן א רעגען, געפליוכעט ווי מיט צעבערס.

זאנווי׳ל איז אריין אין הויז געגנאיבער נתנ׳ען.

ביי נתנ׳ען איז געווועזען ליכטיג.

זאנווי׳ל האָט א נערוועזען ציטער געטהאָן:

אין דער טיהר פון נתן׳ס הויז איז געשטאנען רחל׳.

ער איז לייכט צו צו איהר.

רחל׳, דערזעהענדיג זאנווי׳ל׳ען, האָט זיך דערשראָקען און זיך אריינ־געוקט אין הויז אריין. באלד איז זי צוריק אַרויס:

זיי זיינען געשטאנען עטליכע מינוט, זיך אָנגעקוקט מיט ערנסטע פנים׳ער.

זאנווי׳ל האָט אראָפגעלאָזט די אויגען און געזאָגט:

— רחל׳, איך דארף דיך זעהן! כ׳האָב עפעס מיט דיר צו רעדען. זיי מארגען אכט א זייגער אין פעלד! וועסט זיין?

— כ׳וועל זיין! — האָט רחל׳ געענטפערט, נישט געזאָגט קיין ווארט נאכט און פערשוואונדען אין פינסטערען קאָרידאָר.

זאנווי׳ל איז געבליבער שטעהן עטוואָס א צומישטער. לאנג האָבען אין זיינע אויערען געקלונגען רחל׳ס טריט און דער סקריפ פון דער טיהר.

.20

אין אבענד איז זאנווי! געקומען פון יריד און געוואהר געוואָרען, אז רח! געהט א כלה וועלען פאר ברוך גיטע!'ס. ער איז געוואָרען מאדנע אונרוהיג. ער האָט מעהר ניט געקענט איינזיצען אויף אן אָרט, איז ארויס אין גאס און זיך געלאָזט געהן צו גראדו!'ען.

א ווינד האָט זיך פון ערגעץ אבגעריסען און געמומען שטארק בלאָזען, אויפהויבענדיג גאנצע קופעס שטויב. דער ווינד האָט זיך געדרעהט, געיאָגט איבער דער גאס מיט א פייף.

זאנווי! האָט געמומען גיכער שפאנען.

ער האָט זיך מיט א מאל אפגעשטעלט.

נתן מיט רח!'ען זיינען איהם אנטקעגען געקומען.

דער ווינד האָט זיך שטארקער צופייפט, ערגעץ וואו אויף א דאך א הויב געטהאָן א שטיק אבגעריסענע בלעך, א רים אראפ געטהאָן פון נתן'ס קאפ זיין טוכען היטע! און מיט א שנעלקייט עס געמומען טראָגען איבער'ן גאס.

דער אלטער מיט דער טאכטער זיינען געבליבען שטעהן ווי אונבעהאלפען, זיך איבערגעקוקט און באלד זיך געלאָזט נאכ'ן היטע!.

זאנווי! האָט געטהאָן א שפרונג, געכאפט דאס היטע! און מיט דרך־ארץ עס צוגעטראָגען נתנ'ען.

— א שעהנעם דאנק וואס איהר האָט זיך מטריח געוועזען, זאנווי! דאס הייסט א ווינד! — האָט דער אלטער געזאָגט און אָננעטהאָן דאס היטע!.

זאנווי! האָט עפעס געוואלט זאָגען, אָננעקוקט די איבערגעשראָקענע רח!, נאר מעהר ווי א נאריישער שמייכע! איז ביי איהם אויפ'ן פנים ניט ארויס.

א קערץ מעהרען פאר די פערד און ער קומט זיי נישט נעהמען, — ס'האלט דאך אין איין רעגענען, זיי קענען פערפוילט ווערען...

— און ער האט אייך בעצאהלט? — האט זיך תרצה געפרעגט.

— נעווים! וואס דען?!

— גלויבט מיר, רחל, דער יונג מאכט מיך בדיל הדל! אט זעהט איהר, נעקויפט מעהרען און גאר נישט! דער יונג איז דאך שוין באלד א וואך אויף לויוויטששער יריד, און נעה זיי א נביא, אז ער האט נעקויפט מעהרען! א שעהנעם דאנק, רחל'שע, וואס איהר זייט נעקומען. בלי נדר, מארגען שיק איך מיין „אלטען" נאך זיי. וואס האב איך נעווארט זאגען? יא! — האט תרצה געהאלטען אין איין מאלען, — איהר, רחל, האט דאך אונז אין גאנצען פערשעהמט, נישט געבליבען צו דער סעודה, מיין זאנוויל האט אייך ארומגעזוכט.

רחל האט אנגעקוקט תרצה'ן, און איהר האט זיך נעדאכט, אז די אלטע תרצה אהן צייהן וויים אלעם און שמייכעלט, אז זי וויים, אז זאנ־ווי האט קיינמאל קיין מעהרען נישט נעקויפט און אז דאס האט זי זיך פערברענקט נאך איהר זאנוויל'ען און איז דאס געקומען מיט אן אויסרייד.

געשטרענגט ווייטער צו ציהען דעם געראנק, נאר פלוצלונג איז פאר איהר ארויסגעוואקסען די רביצין פון שטאדט אין איהר זיידענע קופקע מיט די לאנגע דימענטענע אוירינגען, און אז באלד נאכ'ן באדעקענס וועט מען זי אוועקזעצען אויף א גרויסען שטוהל, צולאזען איהרע פלעכטען און די רביצין וועט זיי אפשערען. רחל האט א כאפ געטהאן איהרע צוויי לאנגע צעפ, זיי בעטראכט, געגומען זיי קושען, גלייך ווי זי וואלט זיך צושיידט מיט זיי אויף אייביג און פאר איהר איז מיט א מאל ארויס־געשוואומען די אלטע קריינדיל, די חלות און טשאלענט בעקערין. ווי רחל איז איינמאל פרייטאג נאך מיטאג צו איהר אריין. אונטער א שפא־נישע וואנד איז געשטאנען די אלטע קריינדיל, געמידליעט א יונג וויי־בעל דעם קאפ מיט א האריגען פענזל, געגומען א בריטווע און געגאלט. און דאס יונגע וויבעל האט אויסגעזוהן ווי אן אויסגעצוואגען קעצעל.

רחל האט וויעדער א מאל דערפיהלט א שנאה צו זיי אלע, אפילו צו איהר פאטער. איהר האט זיך געראכט, אז אלע האבען זיך צונויפ־גערעדט זי אומגליקליך צו מאכען, אז קיינער פערשטעהט זי נישט, ווייל זי גאר נישט פערשטעהן... זי האט פערגעסען, אז זי איז ברוגז מיט זאנווייל'ען און זי איז געווען זיכער אז ער וועט זי ראטעווען, פון אונטער דער חופה אפערנעהמען און האט בעשטימט איהם גלייך צו זעהן.

ווי א פער'סם'טע איז רחל ארויס פון שטוב, און שנעל געשפאנט צו שלמה'ס הויז. אין פענסטער איז נעווען ליכטיג. זי האט נישט געטראכט און אריין:

— א, סקאצייל קומט! א גאסט! — האט תרצה געזאגט און אפ־נעווישט מיט'ן פארטוך א בענקעל.

רחל איז רויט געווארען, זיך צוטומעלט, האט א פינטעל געטהאן מיט די אויגען ווי איינער וואס וויל זיך אן עפעס דערמאהנען:

— א ראנק, תרצה! זייט אייך נישט מטריח, כ'האב אייך נאר נעוואלט זאגען, איהר זאלט צונעהמען די מעהרען.

— וואס פארע מעהרען?!

— איהר וויסט גאר נישט? א חידוש! — האט רחל געענטפערט אין נאנצען א צופלאמטע, — אייער זאנווייל האט יענע וואך בעשטעלט

האט זיך ביי איהר אין מוח ווי עפעס אבנערימען. דעמאלט האט זי זיך אפגעשטעלט, אויפגעשניירעלט איהר ווייסען שטערען, עטוואס אראפ־געלאזט איהרע אויגען־לעפלעך און געקוקט, געזוכט — נור ווי אויף צו להכעיס האט זי זיך נישט געקענט דערמאהנען, האט א טופע געטהאן פאר כעס מיט'ן פוס און געמומען שפאנען ווייטער. ווען זי האט דער־פיהלט א שטארקע מיערקייט אין איהרע פיס, האט זי זיך אויסגעצוינגען אויף דער סאראטענער קאנאפע און בעשלאסען נאך היינט ביינאכט צו זאגען דעם פאטער, אז זי ווילל ניט דעם שדוך, אז זי וועט זיין אומגליקליך איהר גאנץ לעבען מיט ברוך'ן, אז — — — אז זי וויים אליין נישט פאר וואס... און פאר איהר איז עפעס ברוך אויסגעוואקסען מיט א מאל פיעל מיאוס'ער ווי ער איז געווען. די נאז — האט זיך איהר געדאכט — איז דארער און לענגער, צוואוואקסט זיך אין מויל ארויין און דאס יונגע, בלאסע פנים האט אין זיך עפעס אזא אלטקייט, און דער קנייטש, וואס טהיילט אפ די נאז פון שטערען, האלט זיך אין איין בעוועגען, גליך אימיצער וואלט ביי איהם דארט געזעסען און געפיקעט, און אין גאנצען זעהט ער אויס ווי א מילץ פון א הערינג.

רחל האט געפיהלט, ווי עס ווערט איהר קאלט. זי האט שטארק איינגעקוועטשט איהרע ביידע שלייפען מיט די פויסטען און בעשטימט עס זאל איהר געה אין לעבען, וועט זי מיט ברוך'ן נישט חתונה האבען. און אין איהר אייגענעם טראכטען האט זי געפיהלט, אז דאס וועט קיינ־מען נישט זיין, אז זי וועט דעם פאטער קיינמאל נישט זאגען, אז זי לעבט זאנווילען דעם פערד־גנב, אז איהר גאנצער טראכטען איז נישט מעהר ווי א זיסער צייט־פערטרייב, אז זי גענארט זיך זעלבסט, און זי האט זיך מיט א מאל דערפיהלט אזוי שוואך און הילפלאז ווי א קינד...

די שנאה צו ברוך'ן איז ביי איהר מיט א מאל פארשוואונדען. דער טאטע האט איהר געזאגט, אז ברוך וועט באלד נאך דער חתונה ווערען רב. זי וועט זיין רביצין. אלע וויבער וועלען איהר קוקען אין מויל ארויין. יעדע וועט זיך שעצען גליקליך מיט איהר צו פערברענגען, הערען איהר מיינונג און וואו נאר א שמחה אין שטאדט, וועט מען זי פער־בעטען, זעצען אויבען אן, מכבד זיין מיט'ן בעסטען. רחל האט זיך אנ־

.17

— גלויב מיר, רחל, — האָט נסן געזאָגט צו זיין טאָכטער, — מען פערגינט מיר פּשוט ברוך'ן נישט! און לאָמיר זיך טאקע נישט נארן: ברוך איז פּאָרט דער בעסטער בחור אין שטעדטל, האָט היתר־הוראה, האָלט ביים צושטעלען זיך צום עקזאמען, און טאקע באלד, אם ירצה השם, נאָך דער חתונה לאָז איך זיך קאָסטען עטליכע הונדערט רובל און ברוך וועט קריגען א „שטאָדט" און וועלן רב. וואָס קען זיין עפּעס בעסערס?

דאָ איז נתן אנטשוויגען געוואָרען, געטהאָן א שמעק טאבאק און געקוקט אויף דער טאָכטער.

רחל האָט נאָר נישט געענטפערט. זי איז נאָר בלאָסער געוואָרען, אראָבגעלאָזט די אויגען.

— נו, טאָכטערשי! — האָט דער אלטער א הוסט געטהאָן.

רחל האָט אויפגעהויבען איהרע פערלאָפענע מיט טרערען אויגען.

— טהוט וואָס איהר ווילט! — האָט זי אויסגעשאָסען מיט א געוויין און אריין אין אנדער חדר.

— א יונג קינד, שעהמט זיך מן הסתם — — לאָז זי זיך אביסעל אויסווייגען, ס'מאכט נישט — האָט נתן א טראכט געטהאָן און זיך צוגעשפּארט אויף דער קאנאפּע.

רחל איז אריין אין איהר שלאָף־צימער. זי האָט געגומען שפּאנען הין און צוריק איבער'ן קלייגעם צימער און האָט נעפיהלט, אז דאָ טהוט זיך עפּעס, אז מענשען געהען ארום, טראכטען, פלאנעווען, ווי אזוי זי גליקליך צו מאכען... רחל האָט האסטיגער געשפּאנט איבער'ן קלייגעם צימערל און מיט א שנעלקייט האָט זיך ביי איהר אין מוח געוועבט אלץ נייע און נייע פלענער ווי אזוי פּטור צו ווערען פון שדוך. מיט א מאל

— ביק, נישט קיין פיפס! הערסט! — האָט זיך זאנווי׳ל געוועגדעט צו משה׳לען — געה שוין נאָך א דאקטאָר.

משה׳לע איז אויפגעשפרונגען און איז ארויס.

— ווי ר׳נאָך איז דאָס געשעהן? — האָט זיך זאנווי׳ל געפרעגט ביי די אידען.

— פשוט! ער האָט געוואָלט נעהמען א פאָר פערד, האָט מען איהם נעכאפט, און וועלן נישט מיר, וואָלט ער דער׳הרג׳עט געוואָרען.

זאנווי׳ל האָט גענומען א שיסעל וואסער און גענומען אפוואשען דעם פערב׳לוטיגטען גראדו׳לען. ער האָט געפיהלט, אז דורך איהם איז דאָס אלץ. ער איז זיך עטלי׳כע מאל דורך די שטוב און בעשלאָסען נאָך היינט מיט׳ן קראנקען אהיים צו פאָהרען.

טאקע „טל־זומטר" איז דאך געווען א העלד, פון זיינע גבורות איז מען דאך נשתומם געווארן, און אז ער איז קראנק געווארן און געזומען צופאלען שטיקערווייז, האבען די חברים איהם פערלאזט. און ער אליין געדענקט איהם: א הויכער מיט צוויי ווילדע אויגען, מיט א רויטער אבגע־פוילטער נאז, מיט אזעלכע רויטע פלעקען איבער'ן גאנצען פנים, און גע־גאנגען איז ער ווי אויף שטאלצען.

זאנווייל האט דערפיהלט א קאלטען שוידער איבער זיין גאנץ לייב, ער האט פערקוועטשט די פויסטען און זיך פערטראכט: ער איז אין דער־היים. אלע וויסען אז ער איז קראנק, מיידען איהם אוים. און ער איז געצוואונגען צו שלאפען אין הקדש. פון טאג צו טאג ווערט ער שוואכער, ער קאן שוין נישט ארויס אויף דער גאס. און אלץ איבער רחל'ן, איבער דער פערדריפעטע חסיד'ישע טאכטער!

מיט אמאל האט זאנווייל דערהערט עטליכע קולות אונטער זיין פענס־טער. ער איז אראב פון בעט און זיך געגומען אנטהאן. משה'לע האט נערערט הויך מיט'ן בעל־הבית פון האטעל. באלד האט זיך די טהיר אויפ־געפראלט און צוויי פערדם־העגדלער מיט משה'לע ביז האבען ארייגגע־טראגען עפעס א פערבלוטיגטען קערפער און איהם געלעגט אויפ'ן בעט. זאנווייל האט אין די קליידער דערקענט גראדול'ען, וועלכער איז געלעגען און נעקרעכצט. עס איז כמעט אונמענליך געווען איהם צו דערקענען, אזוי צו'ממית'ט איז ער געווען. די אויגען האט מען נישט ארויסגעזעהן, זיי זיינען געווען פערלאפען מיט צוויי שוואַרץ־בלויליכע לאנטערנעם. פון מויל און פון קאפ איז נערונען בלוט.

— וואס איז דאס? — האט זאנווייל א געשריי געטהאן.

משה'לע האט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן פארענץ פון בעט און אפער־געווארפען זיינע פיס:

— די גאנצע צייט געקראפעט און איצט שרייט ער!

זאנווייל האט נישט געענטפערט.

— איהר וועט זיך שוין שפעטער קריגען — האט זיך א פערד־העגדלער ארייגגעמישט — יעצט לויפט נאך א דאקטאר! דער יונג קאן דאך אבגעהן מיט בלוט! און מאכט גיכער א ויברח! פאליציי זוכט איהם!

די גליעדער האבען נישט נעדיענט. ער האט אראבגעלאזט דעם קאפ אין קישען און נעבליבען ליגען ווי א שטיק ליים. פאר איהם איז דורך ווי אין חלום דער גאנצער נעכטיגער אבענד. ער האט נאך יעצט נעפיהלט אויף זיינע ליפען איהרע הייסע קושען, האט עטליכע מאל צוגעשטעקט די פינגער צו זיינע ליפען — איהם האט זיך אויסגעדאכט ווי ער טאפט אן דעם קוש, און האט מיט אמאל דערפיהלט ווי זיינע מוסקולען ציהען זיך צוריק אן, ווערען נאך שטארקער ווי פריהער.

עטליכע מאל איז איהם דורך אין מח רחל. אבער ער פלענט נור מאכען א גרימאסע מיט'ן פנים, גלייך ער וואלט איינגעשלונגען א ביטערען פיל און וויעדער געטראכט וועגען דער בלאנדע.

— ער וועט קומען מיט דער בלאנדע אהיים, געהן מיט איהר געארעמט ווי א שררה. אלע וועלען זיך אבשטעלען, קוקען וואס פאר א שעהן מיידעל זאנווי האט זיך געבראכט און ווי זי געהט דאס אויסנע־פוצט? שעהנער ווי א כראביאנקע! און אט וועט איהם אנטקעגען קומען רחל, וועט צומישט ווערען, נישט גליבען איהרע אייגענע אויגען — — — און ער? ווי קיינמאל נארנישט! געהט זיך שטייף און רעדט מיט זיין דאמע!

פארנאכט האט זיך זאנווי וויעדער איבערגעטרייסעלט, זיך ארום־געקוקט און רוהיג גלעזגען. ער האט געפיהלט א העליש פייער אין די בייגער. די פים האבען איהם שטארק געצויגען, גלייך פיאווקעם וואלטען דאס בלוט אויסגענאגט. אלס האט איהם געעקעלט, און איהם האט זיך נעדאכט, אז וועז ער זאל יעצט די בלאנדע טרעפען וואלט ער זי דער־שטיקט, אז זי האט איהם איבערגעפיהרט, האט אויסגענאגט זיין בלוט און מארך. ער האט זיך מיט אמאל דערפיהלט שוואך ווי א קינד און א שרעק האט איהם ארומגענומען.

— און וואר וויים צי זי איז נישט א קראנקע? — האט זאנווי א טראכט נעטהאן, אייננראבענדיג טיף דעם קאפ אין קישען — זי האט מיך איבערגעפיהרט!

ער וועט אהיימקומען א קראנקער, ער וויים אז די קרענק איז די מיאוס'סטע, אז ס'איז כמעט אונמעגליך זיך אויסצוהיילען פון איהר. און

גרויס חשק געהאט צו צוברעכען איהר בעט, צורייסען די ראז־זיידענע פאראהאנענען. באלד איז די בלאנדינקע לייכט אריין, פערשליסענדיג נאך זיך די טהיר.

זאנווי האט בעמערקט איהרע קליינע, ווייסע פיסלעך, און וויעדער אין אלעם פערנעסטען.

זאנווי איז ארויס פון דער „וויקטאריע" צוזאנענדיג, אז ער וועט ביינאכט וויעדער קומען. ער האט גיך דורכגעשפאנט עטליכע געסלעך און א מיעדער איז ער אריין אין זיין נומער.

זיינע חברים זיינען נאך געשלאפען אין די קליידער. זאנווי האט אריבערגעווארפען דאם ליילעך איבער'ן קאפ, זיך אייגנגעווינקעלט, עטליכע מאל אבגעזיפט און אייגנגעשלאפען.

ארום האלבען טאג האבען איהם די חברים געוועקט.

— קריך ארויס — האט גראדזי געשריען און איהם געצוינגען פאר א פוס — קישקע ווארט שוין אויף אונז!

זאנווי האט אויסגענלאצט א פאר אוינען, דערפיהלט א שרעקליך פייער אין נאנצען קערפער, ארים ארויס געטהאן דעם פוס און זיך צוברומט:

— כ'גע נישט!

— וואס הייסט, געהסט נישט? — האט גראדזי א פערוואונדערטער נעפרענט.

זאנווי האט נישט געענטפערט.

— נו? — האט איהם גראדזי וויעדער נעמונטערט.

— ברעך הענט און פים! — האט זאנווי מיט כעס אויסגעשריען און זיך אויסגעדרעהט.

— ריים זיך נישט! — האט גראדזי בייז געענטפערט און נענאנגען צו דער טהיר. — און אויב עס ברענט, לעקט מען א קאץ!

זאנווי איז נעלעגען א צובראכענער, די פים זיינען נעווען שווער און עס האט זיך איהם נעדאכט אז אלע נליעדער זיינען צושרויפט, וואקלען זיך און קנאקען. ער האט זיך עטליכע מאל נעווארפען איבערציהען, נור

— און דו וואלסט נעווּאלט איך זאל זיין דיין מיידעל? —האט די די בלאנדינקע איהם געפרעגט מיט א געלעכטער.

— נעווּיס... — האט זיך זאנווּיל צולאכט.

— וואם לאכסטו?

זאנווּיל האט בשעת מעשה געקוקט אויף איהר געטאקטע האנד וואם איז נעלעגן אויף דעם ראז־זיידענעם שלאפראק. די דורכזיכטיגע וויים־קייט פון דער האנד מיט די צוואוואפענע נעץ פון בלויליכע זיידען פערדם האבען זאנווּיל'ן פער'שכור'ט.

פארטאג האט זיך זאנווּיל אויפגעכאפט א מיעדער, זיך אויסגעטשו־כעט און זיך ארומגעקוקט.

אויף א וויעג־שטוהל איז געזעסען די בלאנדינקע אין א גרין־זיידענער נאברעלע, איינגורענדיג איין באק אין די וויסע וואל פון א קליין הינטעל.

— ס'איז נאך פריה! וואם אייליט איהר זיך! — האט די בלאנדינקע געזאגט מיט א שמייכעל, זיך אויפגעשטעלט און געגומען געהן צו זאנווּיל'ן מיט'ן הינטעל אויף דער האנד.

זאנווּיל'ס פערלאפענע אויגען האבען אויף איהר געקוקט מיט א מאדנעם ערנסט.

— וואם, איהר זייט ברוגז? — האט די בלאנדינקע זיך צושמייכעלט און א שעלמישען וואהרף געטהאן דאם הינטעל אויף זאנווּיל'ן.

דאם הינטעל האט א קוויטש געטהאן און אראבגעשפרונגען.

— וואם פאלט אייך איין? — האט זאנווּיל געענטפערט, אנגע־כאפט די בלאנדינקע פאר דער האנד און בשעת מעשה דערפיהלט וווי אלץ אין איהם שפארט אין מח אריין.

דאם הינטעל האט זיך געגומען וואהרפען מיט א בילעריי אויף זאנווּיל'ן. די בלאנדינקע האט נעכאפט דאם הינטעל פאר די אויערען און מיט איהם ארויס פון ציממער.

זאנווּיל איז געבליבען אליין, דערפיהלט וווי אלץ ביי איהם וווערט אבגעקיהלט, נעהמט פערגליווערט וווערען, פרירט. ער האט געפיהלט פון זיינע הענד איהר ליב און געגומען זיי רייבען איינע אין די אנדערע, האט

געפיהלט בשעת מעשה ווי אלעס ביי איהם שטארבט אב און איהם האט זיך געדאכט אז ער חלום׳ט.

זי האט אויסגעשטרעקט איהר נעטאקטע האנד און די פינגער חאבען א בליץ געטהאן מיט א ים גרין־רויטליכע פייערען. דאס האט זי איהם נע־צייגט אויף א קליין אויסגעבעט פוסטן־בענקל ווא איז געשטאנען ביי דער אטאמאנע. זאנווי׳ל האט זיך לייכט אראבגעזעצט אויף דער אטאמאנע און נאך לייכטער אבגעטהעמט.

— ביזט צופריעדען? — האט די בלאנדינקע געפרעגט מיט א שמייכל׳ און לייכט צוגעפענט איהרע דינע ליפען, א בלישטשע טהוענדיג מיט איהרע ווייסע צייהן.

זאנווי׳ל איז ווי פער׳שכור׳ט געווארען פון איהר, ער האט לייכט אנגענומען איהר האנד און זי געמוטען קושען.

— גלויב מיר — האט די בלאנדינקע שטי׳ל נערעט — אז כ׳האב דיך נור דערזעהן, ביזטו מיר נעפעל׳ען געווארען. איך בין דאך עטליכע מאל׳ ארויף אין זאל׳ דיך אנצוקוקען. ווער ביזטו?

די לעצטע פראגע האט זאנווי׳ל׳ען עטוואס צורודערט, נור ער האט לאנג נישט נעקל׳עהרט און געענטפערט:

— דער פיהרער פון די ראזענאווער גזלנים.

די בלאנדע האט עטוואס בריטער צוגעפענט איהרע בלויע אויגען און ווי א דערשראקענע סארנע האט זי איהם נעפרעגט:

— ביזטו אויך א גזלן?

— איך בין זייער קיסר.

— און איהר וואוינט טאקע אין די וועלדער?

— נעווים! אין א גרויסע הייל׳ אונטער דער ערד!

— און עס איז אייך נישט קאלט?

— נו, און אז עס איז קאלט, ברעכט מען אן בוימער, מען צולענט פייערען און מען ווארעמט זיך — — —

— אזוי — — —

די בלאנדע האט זיך פערטראכט, שפיעל׳ענדיג זיך מיט איהר זיידע־נעם צאפ און אין נאנצען האט זי אויסגעזוהען עפעס אזוי קינדיש — —

— און אז כ'וועל זיך אויסקלייבען אייך? — האָט זאנוויל געזאגט מיט א שמייכל.

די בלאָנדע האָט זיך אויך צושמייכעלט און איז באלד ערנסטער געוואָרען.

— וואָס דאַרפט איהר א פערהיראטהע פרוי, קנאפּ מיידלעך זיינען דאָ פאראן? איהר ווילט מיין „אלטער" זאל זיך מיט מיר גט'ען? — און זי האָט זיך צולאכט.

זאנוויל האָט זיך געפיהלט ווי אן אבגעפאטשטער און האָט נאָר נישט געענטפערט. מיט אמאל האָט ער דערפיהלט ווי זי נעהמט איהם אָן פאר דער האנד.

— הערט, פאניע „עקס", פערברענגט דאָ דערווייוול, און אויב עס וועט נור מעגליך זיין — — האָט זי זיך רייצענד צולאכט, א שאקע נעטהאָן מיט'ן קאָפּ און ארוים פון זאל.

זאנוויל האָט נעטרונקען א פלעשעל נאָך א פלעשעל. עטליכע מאל איז נראדול א האלב־שכור'ער אריין אין זאל ארומגעכאפט זאנוויל'ען, איהם נענומען קושען און שלעפען צו זיך אין נומער אריין. זאנוויל איז נעזעסען און נעטרונקען. ער האָט נעפיהלט ווי די גליעדער ווערען איהם אלץ שווערער און שווערער, ווי מיט בליי אָנגענאָסען. א שטיק אין דער נאכט איז צו איהם צו דער קעלנער, ארויפגעפיהרט אויפ'ן דריטען שטאָק, נעעפענט א טהיר און איהם אריינגעלאָזט. דאָס איז געווען א קליין פיער־עקיג שטיבעל מיט ראָזע טאפעטען. א קליין לעמפעלע מיט א ראָזין אבאזשור איז נעשטאנען אויף א ווינקעל־טישעל און נעווארפען אויף אלץ א ליידענשאפטליכען שיין. אין דער זייט איז נעשטאנען א גרוים הילצערן הימיל־בעט מיט ראָז־זיידענע פאָרהאנגען, מיט דריי טרעפלעך ארויפצו־נעהן. דאָס שטיבעל האָט נעשמעקט מיט פערפיום און פרויען־ריח.

זאנוויל איז נעבליבען שטעהן ווי פער'כשופט, בריט צועפענט די אויגען און גארנישט געזעהן. ער האָט בעמערקט ווי א ווייסע האנד בע־ווייזט זיך אין דער לופט און רופט איהם. אויף א פליושענע אטמאספע אין דער פאָרם פון א לייב איז געלעגען די בלאָנדע אין א ראָז־זיידענעם שלאָפראָק, אין א פאָר זילבער געהאָפטענע שטעק־שיכלעך. זאנוויל האָט

איהם זיינען געשטאנען עטליכע מיידלעך מיט דער בלאנדינקע אין דער מיט און זיך געשושקעט.

— וואס זאגט איהר ניט צו דעם יאלד! — האט געזאגט א מויד מיט א פערריסען נעזעל וויי ביי א מאפסיק — זיך אוועקגעזעצט ווי א הוהן אויף די אייער! וועד עס קומט צו שיקט ער אוועק! און נעלד, ווייזט אוים, האט ער ווי קרח! ער צאהלט פאר זיינע חברים.

— אודאי א כניאק — האט זיך אבגערופען אן עלטערע מיידעל און זיך צולאכט.

— נעטראפען ס'ארט — האט זיך די בלאנדינקע אריינגעמישט — ער זעהט שוין נאר נישט אוים ווי א יאלד! די צרה איז, וואס איהר טוינט אויף כפרות. אט ווייז איך אייך, כ'גיה צו, און דער בחור לויפט מיר נאך ווי א לעמעלע.

— וועט מען טאקע זעהן — האבען זיך עטליכע מיידלעך אבגערופען מיט אמאל.

זאנוויל האט זיך צוגעהערט צו דעם נאנצען שמועס, האט חרטה געהאט צו וואס ער איז אהער גיעקומען, גענומען קלעהרען עפעס אזעלכעס פון וואס די בלאנדע זאל זיך בעלוידינען.

— פאניע „עקס", וואס זיצט איהר עפעס אליין און דערצו אזוי מרויערינ? — האט נעזאגט די בלאנדע און זיך נעזעצט נעבען איהם.

זאנוויל האט איהר נעוואלט זאגען אז עס איז נישט איהר באבע'ס דאנה, זיך בענעגענט מיט איהרע חן־גריבלעך און זיך פערלוירען:

— כ'ווייס — — — —

— נארישקייטען — האט די בלאנדע נעזאגט און ארויפנעלעגט איהר האנד אויף זאנוויל'ס קניע — מען קלייבט זיך אויס א שעהן מיידעל און מען פערברענגט. אט אייערע חברים אמוזירען זיך אויפ'ן בעסטען אופן. אויב די „ווייקטאריע" וועט אייך נישט העלפען, וועט אייך שוין קיין דאקטאר נישט העלפען! — האט די בלאנדינקע זיך צולאכט.

— בייליקע'ס נענג! — האט זיך דורכנעווארפען זאנוויל'ען אין מוח. ער האט פערנעסען אין אלעם און בשעת מעשה חשק נעהאט זי ארומצונעהמען.

נומען די פאפירלעך וואס זאנווי׳ל האט געלאזט לינען אויפ׳ן טיש און א געשריי געטהאן:

— איגנאץ, פיהר אריין די נעסט אין זאל!

פון אן אלקער איז ארוים א שקץ אין א פראק, האט זיך פערניינט פאר די נעסט און זיי ארויפגעפיהרט. דער זאל איז נעווען אויסגעקלעפט מיט נרינע טאפעטען. אויף די וועגט האבען נעהאנגען פרויען אין פיקאנטע פאזען. אין א ווינקל איז נעזעסען אן עלטערער מאן מיט א פליק און געשפיעלט פיאנא. ארום דעם זאל האבען זיך געצוינען בענק אויסגעבעט מיט נרינעם פלויש, דא און דארט ביי מארמארנע טישלעך זיינען נעזעסען בחורים מיט מיידלעך און געטרונקען.. איבער׳ן זאל האבען ארומגעשפאציערט שורות־וויז יונגע מיידלעך מיט שיקסעם אין קורצע זיידענע קלייד־ער. די קלייד־ער זיינען נעווען דורכזיכטיג און האבען רייצענד אבגעשפיגעלט די געטאקטע מיידלעשע קערפערס ביז איבער די לידקעס. צווישן מיידלעך האבען נעטאנצט, ליידענשאפטליך אפערגעווארפען טהיילען פון זייערע קערפערס, נעוואונקען מיט די טיעפע אויגען, און זייערע לייבער האבען אפערגעשריען פון אונטער פערשיידענע קצלירטע טיולען.

די מיידלעך האבען אונטערגעהאלטען די נעסט מיט קופלעטען, זיך געסטארעט זיי זאלען וואס מעהר נעבען צו לייזען און דערנאך זיינען זיי פערשוואונדען אין זייטינע צימערלעך.

זאנווי׳ל מיט די חברים זיינען אריין, זיך ארומגעקוקט, דערזעהן דא און דארט בעקאנטע, זיך אוועקגעזעצט נעבען א ווינקל טישעל און באשטעלט עטליכע פלעשער שאמפאן. פון אלע זייטען האבען זיך געטראגען מיידלעך, טאנצענדיג און זינגענדיג, צו זאנווי׳ל׳ס טישעל. זאנווי׳ל האט זיי אלע בעטראכט און קיין אייגע איז איהם ניט געפעלען. עס איז איהם ניט ארוים פון קאפ די בלאנדינקע וואס איז נעשטאנען אונטער׳ן צאהל־באנק. ער האט באמערקט אז זי איז עטליכע מאל דורך דעם זאל, וואראפענדיג אויף איהם „אויגעלעך" און איז צוריק ארוים. זיינע חברים האבען זיך באלד אויסגעקליבען מיידלעך און יעדער פון זיי איז פער־שוואונדען. זאנווי׳ל איז געבליבען אייגנער אליין ביים טישעל. נעבען

.17

שפעט ביי דער נאכט איז זאנוויל נעזעסען אין א שענק מיט א חברה פערד־העגדלער און נעטרונקען.

— חברה, לאמיר גאר אריבערפאהרען אין דער „וויקטאריע" אריין — האט נראדול א נעשריי נעטהאן און זיך צופייפט.

— אין דער „וויקטאריע" אריין! — האבען עטליכע אונטערגע־כאפט האלב שבור און ארויס אויף דער גאס.

— נור זעהט, חברה, פערהוליעט זיך נישט! — האט קישקע נעזאגט, — מארגען נאכמיטאג איז דא א נייע שטיקעל ארבייט.

זיי האבען נעכאפט א קאטש, זיך אריינגעווארפען און געהייסען פאהרען צו דער „וויקטאריע". דער דראזשקאר האט מיט חשד געקוקט אויף די נעסט, זיך נעקווייטנקעלט, אויסגעשפינען און נענומען טרייבען די פערד איבער הינטערגעסלעך.

די חברה זיינען אריין אין קאנטאר פון דער וויקטאריע מיט א נעפילדער. הינטער א בופעט איז נעשטאנען א יונגע בלאנדינקע פון א יאהר נייגעהן, שהען פערקעמט מיט א דעקאלטירט, וויים הארץ און נעשמועסט מיט א דיקען מאן אין א פאר בריטע הויזען אין פאסען מיט א ווייסע פיקענע וועסט, אויף וועלכער עס האט געהאנגען א נאלדענע קייט.

די בלאנדינקע האט בעמערקט זאנווילס בליק, ווי ער שליינגט זי מיט די אויגען, האט זי א שמייכעל נעטהאן און איהם אנגעקוקט — זיך נעשפיעלט, וועד עס וועט אויסהאלטען דעם צווייטענס בליק. מיט אמאל האבען זיך איהרע ווייסע באקען נענומען ציגדען, זי האט א ציטער נעטהאן, ארבנעלאזט איהרע אויגען מיט די לענגליכע ברעמען, צונע־

אויפהויבען, נור זאנווייל האָט איהם א פלאָם געטהאָן מיט דער פויסט צווישען די אויגען, אז ער האָט זיך איבערגעדרעהט.

באלד זיינען אנגעקומען פויערים מיט אידען פון אלע זייטען. פון די וועגען האָט זיך געטראָגען: — שלאָגט דעם זשיד, די הינטישע נאמנה, שלאָגט!

גראדוּל מיט קישקע'ן האָבען דערווייל אבגעבונדען די פערד און זיינען שטיל־ערהייד אווען מיט דריי. די איבעריגע האָט משה'לע נעהיט ביז נאכ'ן נעשלעג. און וועז די פויערים האָבען שוין נעהאלטען אין שלום מאכען, האָט משה'לע א יאָג געטהאָן די פערד אין א צווייטער זייט. די פויערים האָבען זיך נענומען יאָגען נאָך די אנטלאָפענע פערד. זאנווייל מיט משה'ן האָבען דערווייל אבגעצויגען.

זאנווי׳ל האָט זיך געקויפט א האָהן, געגומען קרעהען. באלד איז עס איהם אָבער נמאס געוואָרען, עס אוועקגעוואָרפען.

א בריט־ביינינגער יונג, מיט א קאָסע אויג און מיט א צושפּאלטענעם דאשעק, האָט זיך שפּאציערט איבער׳ן מארק, געהאלטען די הענד אין די הויזען־קעשענעס און ווי געזוכט אימיצען.

— צו אלרע שוואַרצע יאָהר, וועמען כ׳זעה! וואָס טהוסטו דאָ, זאנווי׳ל?

— הא, הא, הא! — האָט זאנווי׳ל אויסגעשאָסען און זיך ארומגע־כאפט מיט קישקען — און איך האָב געראַבענט אז דו זיצסט אין שער־הרחמים?

קישקע האָט נישט געענטפערט, געוואָרפען א בליק פון אויבען אראָב אויף זאנווי׳ל׳ס חברים, אויסגעשפּיגען, אָנגענומען זאנווי׳ל׳ען פאר די אָרעמס, איהם אָבגעפּיהרט אין א ווינקעל:

— ווילסט אָבלעקען א ביינדעל?

— א שאלה!

— טאָ הער — האָט קישקע שטיל געזאָגט — נישט וויים שטעהט א פויער מיט פינף סוסים ווי די לייבען. אויב ס׳עסק זאָל נעהן ביים גלייבען, וועלען מיר ארום צעהן ביי נאכט האָבען די ממתקים.

זאנווי׳ל איז בעשטאַנען, צוגערופען גראדוי׳ען מיט משה׳ן און זיי האָבען געגומען אויסארבייטען א פּלאן.

ביי א בריטשקע איז געשטאַנען א יונגער פויער, געהאלטען א ווייצען ברויטעל אונטער׳ן אָרעם, געבראָכען שטיקער און מעלה־גרה געווען.

הינטער איהם זיינען געשטאַנען פינף שעהנע פערד. זאנווי׳ל איז האָרט פערבייגענאַנגען דעם פויער און איהם א טרעט נעטהאָן מיט׳ן נאַנצען כח אויפ׳ן פוס. דער פויער האָט נעכאפט זאנווי׳ל׳ען מיט בוידע הענד און איהם א שליידער געטהאָן פון זיך. זאנווי׳ל האָט זיך אָנגעשפּי־גען אין די הענד, פערקוועטשט די פויסטען און זיך נעוואָרפען אויפ׳ן פויער.

ביים ערשטען קלאפ איז דער פויער נעלעגען. ער האָט זיך געוואָלט

.15

פון נאנץ פוילען זיינען אנגעקומען נאך לויוויטש פארטיעס סוחרים, מחנות פויערים, סטאדעס בהמות, פערד, חזרים.

די שמאלע גאסען זיינען געווען ניט דורכצוגעהן. די וועגען מיט די בריטשקעס האבען זיך נעצווינגען ביז הינטער דער שטאדט ארויס און פון דער ווייטענס האט עס אויסגעזעהן, ווי דאס שטעדטעל וואלט געווען בעלאגערט פון א האלב ווילדען שונא, וואס איז מיט אמאל אנגעפאלען מיט זיין גאנצען האב און גאב, פערשטעלט אלע וועגען און זיך נעריסען מיט אויפטרייסלענדע קולות אין שטאדט אריין.

זאנווייל מיט זיינע חברים זיינען באלד אין דער פריה ארויס אויפ'ן יריד, זיך ארומנעדרעהט, בעקוקט יערע זאך און א שטיק נאכמיטאג זיינען זיי ארויס אויפ'ן פערד מארק.

דער נאנצער פערד־מארק האט אויסגעזעהן ווי א לאגער, וואס ריכט זיך אין וועג אריין. ארום מארק זיינען נעשטאנען וועגען, בריטשקעס. די פערד אויסגעשפאנט, אריינגעשטעלט צווישען די דישלעס, די סוחרים זאלען זיי קאנען אנקוקען. אין מיטען מארק זיינען געשטאנען פריצישע סטאדעס פערד. פון איין סטאדע צו דער צווייטער האט זיך נעצווינגען א לאנגער וועג, וואו מען האט די פערד פרובירט אין לויפען.

מען פיהרט ארויס א פערד פאר'ן סוחר. דער סוחר בעטראכט, קוקט דאס אריין אין מויל, קוועטשט דאס ביים האלז — ס'פערד צוניסט זיך, א שקץ לאזט זיך מיט דעם לויפען איבער'ן וועג.

זאנווייל איז דורך דעם מארק, געוואלפען רעכטס און לינקס מיט בליקען, נעפיהלט זיך היימיש צווישען די פערד.

א יונג איז איהם אנטקעקען נעקומען מיט א קאש בלעבענע העהנער. דער יונג האט געהאלטען א האהן אין מויל און האט געקרעהט.

די פים, פערלעגט איין פוס אויף דעם צווייטען און געזאגט האלב פערשויט:

— פאר וואס דען נישט? אויף מיר געזאגט, ווי א שהנער בחור זאנווי! איז!

— דו ווייסט צו וואס איך בין געקומען? — האט זיך זאנווי! אנגערופען, — כ'ווי! זיך אריבערכאפען קיין לויוויטש.

— טא לאמיר פאהרען צוזאמען! — האט גראדו! געזאגט, — כ'קלייב זיך דאך אויך .ס'איז דאך מיר שוין נמאס געווארען צו זיצען אין דער היים! כ'געדענק שוין ניט די צייט ס'זא! זיין עפעס א שטאך אר־בייט, און צו זיצען און עסען פון גרייטען איז גאר קיין תכלית נישט! א שמאלץ־גרוב שעפט זיך אויך אוים!

— ווער פאהרט נאך? — האט זיך זאנווי! געפרעגט.

— כ'וויים — — — כ'האב געזאלט פאהרען מיט משה'לע ביק, נאר יעצט וועלען מיר פאהרען זאלבע־דריט. בנאמנות, כ'בין צופריעדען וואס דו פאהרסט מיט. כ'וואלט געהאט פאר א יאהרען אזא שותף ווי דו וואלט איך געמאכט אן עשירות.

— בקיצור, וועז רעבענסטו צו פאהרען? — האט איהם זאנווי! איבערגעשלאגען.

— נאך היינט! — האט גראדו! געענטפערט.

— גוט! נעה איך מאקע אהיים זיך צוגרייטען צו דעד יאזדע,

עטוואָס אויפנעהויבען א פיסעל, אַנווייזענדיג זאַנווילען אויף איהר קאָסטיום.

זאַנווילּ האָט קיין אויג נישט אַראָפגעלאָזט פון בייל־קען און נע־פיהלט ווי ער ווערט אין אַנגעצונדענער.

— א שעהנער מענש זיינט איהר! — האָט בייל־קע ווייטער נע־רעדט און אַנגענומען זאַנווילען פאר דער האַנד. — פאר וואָס האָט איהר מיך נעכטען אַוועקגעטריבען, הא? שעהמט אייך, זאַנווילּ! דערנאָך אז איך בין נאָך א מאָל ארוים, זיינט איהר שוין נישט געווועזן. וואו זיינט איהר דאָס פערפאָלען גענוארען?

זאַנווילּ איז נעשטאַנען, געקוקט בייל־ען אין די אויגען, נעפיהלט ווי די האַנד וואַרעמט, בריהט, צינדט אין איהם אָן א פייער, און ער האָט זי מיט א מאָל ארומגענומען און אויפגעהויבען. ער האָט נעפיהלט ווי עפעס האָט זיך נעבויגען, גע־צאַפּעלט אין זיינע הענד, ווי די לייכטע פּאַ־לעס פון דער נאַברעלע זיינען זיך צופלויגען, איהם איינגעוויקעלט און ער האָט בעמערקט א ווייס שלייפּעל פון איהר לייבעל. ער האָט זי נאָך שטארקער ארומגעקלאַמערט, צוגעפּרעסט זיינע ליפּען צו איהרע. באלד האָט ער זי אָפּגעלאָזט, זיך פערשעמט. ער איז צו צום פענסטער און גענומען כאַפּען א זשומעדיגע פליעג אויף דער הייסער שויב.

— וואו איז ערגעץ אייער גראַדוּ? — האָט זאַנווילּ גע־פרעגט ארויסקוקענדיג.

— ער איז אריבער צום שמיעד, — האָט בייל־ע גענטפערט. — איהר ווייסט? גראַדוּ קלייבט זיך דאָך צו פאָהרען נאָך לוויוויטש אויפ־יריד. אָט נעהט ער!

גראַדוּ איז אריינגעקומען מיט אן אייזערנע הענטשקע אין דער האַנד:

— שלעכט, גוטער ברודער! — האָט גראַדוּ געזאָגט, פערקאַשערט דאָס היטעל און זיך נענומען קראַצען. — דו האָסט עפעס א צו גוט לעבען מיט מיין בייל־ע!

זאַנווילּ איז רויט געוואָרען, זיך נאריש צושמייכעלט.

בייל־ע האָט זיך אַוועקגעזעצט, אריינגעמאַכט די גאַברעלע צווישען

.16

אז זאנווי‌ל איז אריין צו גראדו‌ל'ען, האָט ער דאָרט קיינעם נישט נעטראָפען. פון דער קיך האָט זיך אָבער באַלד דערהערט בייל‌קעם קו‌ל: — ווער איז דאָרט?

זאנווי‌ל האָט נישט געענטפערט, איז גלייך צו צו די פאָרהאַנגען, זיי לייכט פאַנאַנדערגענומען און אריינגעשטעקט דעם קאָפּ.

בייל‌קע, א באַרוויסע, אָהן א בליזקע, דאָס קורצע געשטרייפטע אונטער־קליידער אריינגעמאכט צווישען די פים, איז געשטאַנען נעבען א קליינע בלעבענע באַל‌יע און געוואַשען. איהר קליינער קערפער האָט זיך געבויגען אין פערשיידענע ליניען, דער לאַנגער צאָפּ האָט זיך לייכט בוואויגען. זאנווי‌ל האָט זיך זאַט נישט געקענט אָבריסען פון די קליינע, ברוינע פיס‌לעך און ביי יעדען בויג פון בייל‌קעם קערפער האָט ער נע־פיהל‌ט א חשק זי ארומצונעהמען. ער האָט א הוסט געטהאָן.

בייל‌קע האָט אויפגעהערט וואַשען און האָט זיך אומגעקוקט. זי האָט דערזעהן זאנווי‌ל'ען, פערדעקט דאָס האַרץ מיט איהרע קליינע הענט־לעך און זיך פערשעמט.

זאנווי‌ל האָט זיך צול‌אכט און איז צוריק אריין אין צימער א צו־פריעדענער. בייל‌קע איז באַלד אריין אין א ווייסע נאברעל‌ע מיט שווא־צע אויגעלעך, דער צאָפּ אריבערגעוואָרפען פון פאַרענט און אויף די באָר־ווייסע פים א פּאָר אויסגעהאָפּטענע שטעק־שוכ‌לעך.

— בנאמנות, כ'האָב געמיינט ס'איז גראדו‌ל, — האָט בייל‌קע נע־זאַגט מיט א שמייכע‌ל. — וועמען זאָל דאָס איינפאַל‌ען, אז איהר וועט היינט צו אונז קומען? וואָס שטעהט איהר, זאנווי‌ל? זעצט אייך. איהר וועט דאָך מיר נעווים ענטשולדיגען — האָט זיך בייל‌קע צושמייכעל‌ט,

זאגווי֫ל האָט נישט געענטפערט, דורכגעשפאנט עטלי֫כע מאָל א בארוויסער די שטוב און זיך געגומען אויף גיך אנטהאָן.

— וואוהין געהסטו? — האָט איהם מאנקע געפרעגט.

— צו גראדוֹל'ען.

— וועסט זיך לאנג זוימען?

— כ'וויים נישט! — האָט זאגווי֫ל געענטפערט און איז ארויס פון שטוב.

— נו? — האט זיך מאנקע צושמייכעלט.

— איין רגע, מאנקע! גלויב מיר, דער בריעף ליענט מיר אויף דער־שפיץ צונג. נאר, פערשטעהסט, כ׳האב ליעב אז א בריעף זאל זיין גע־שריבען גלאטיג, ער זאל זיך לעזען ווי אשרי. אט איז ער! שרייב! „כ׳האב קיינמאל נישט געגלויבט, אז צווישען אונז וועט דאס פאסירען, וואס עס האט נעכטען פאסירט".

דא האט זיך זאנווייל אפגעשטעלט, געקוקט ווי מאנקע האט אייג־נעקווטשט די פערער מיט איהרע רינע פינגער. זי האט נעשריבען פאמעליך, יעדע וויילע איז זי אראפ פון דער ליניע און די בוכשטאבען זיינען אלע געווען עפעס אזוי מאדנע צודרעהט. זאנווייל׳ן האט זיך גע־דאכט, אז מאנקע שרייבט נאר נישט, נאר זי מאהלט פיינעל. ער האט בעמערקט ווי מאנקע׳ס פנים איז געוואָרען ערנסטער, האט זיך עטוואס פערוויטעלט און יעדעס מאל ווען זי האט געמאכט מיט׳ן פערער א בוכ־שטאב, פלענט זי אין דער זעלבער צייט מאכען דעם בוכשטאב מיט דער צונג, דא אויף איין באק, דא אויף דער צווייטער.

זאנווייל׳ן איז דאס שרייבען מיט דער צונג זעהר נעפעלען געווא־רען און ער האט זיך צולאכט.

— וואס לאכסטו?

— אז דו שרייבסט שעהנער מיט דער צונג ווי מיט דער פערער!

— ס׳גפעלט דיר נישט? איז נישט געפידעלט! — האט זיך מאנ־קע צולאכט. — נו, פאהר ווייטער!

זאנווייל האט נענומען קלעהרען און האט בשום אופן מעהר נישט געקענט צוטראכטען. יעדעס מאל ווען עס איז איהם עפעס געקומען אין נעדאנק אריין, האט ער עס ניט נעקענט אויסדריקען אין וועהרטער און עפעס אנדערש האט עס פעריאגט. זאנווייל איז בייז געוואָרען, גע־כאפט דאס בויגעלע פאפיער און צוריסען.

— א כאלעראַ! כ׳שרייב נישט מעהר! אז מען קען אליין נישט שרייבען, איז עס גוט אויף טויזענד שאק כפרות!

— וואס איז מיט דיר היינט, זאנווייל? ווי כ׳זעה מאכסטו בעציי־טענס תמוז! און צו וועמען ווילסטו דאס שרייבען?

אט האט זיך בעוויעזען רחל מיט רי דינע פערקוועטשטע ליפּען און אין גאנצען אזא צוטראגענע, האט נעהאלטען זיין בריף און פון די אויגען האבען געקאפּעט טרעהרען.

זאנווייל האט זיך מיט א מאל דערמאהנט, אז ער קען נישט שרייבען און האט פון גרויס פערדרום א שפּיי נעטהאן גליך אין סופּיט אריין.

— מאנקע, מיר דאכט זיך, אז דו קאנסט שרייבען?

— כ'האב א מאל נעקאנט. וואם עפּעס אין מיטען דערינען?

— שרייב מיר א בריף.

— צו וועם?

— דאם וועסטו שפּעטער זעהן! זעץ דיך און שרייב!

מאנקע האט אויפּגעזוכט א בוינעלע פּאפּיער, אן אלטען פערשטויבטען טינטער און זיך אוועקגעזעצט. זאנווייל האט זיך אויפּגעכאפּט און א באַרוויסער זיך אוועקגעזעצט נעבען טישעל.

— נו, צו וועם נעהט דער בריף? — האט מאנקע זיך געפרעגט און איינגעטונקט די פעדער. — כ'מיין וואם פאר א טיטול?

זאנווייל האט באלד נישט געענטפערט, נעקלעהרט א ביסעל:

— אהן א טיטול!

— וואם הייסט אהן א טיטול? וואם פאַרט משוגע'נער שרייבט א בריף אהן א טיטול? א טיטול מוז זיין!

זאנווייל איז געוואַרען בייז.

— „כלאפ סוואיע, אי פאפ סוואיע!" מען זאגט דיר אהן א טיטול, איז אהן א טיטול!

— אלץ גוט, זאנווייל. לאז זיין אהן א טיטול. בין איך ווייטער בדלות! אבער צו וואם זיינען די נעשרייען? נו, בקיצור? —

ביי זאנוויילען אין מוח איז עפּעס נעוואַרען א מיש־מאש, עם האט זיך ביי איהם אלץ פערדרעהט מיט די פּים אריף. דער פּליסיגער בריף, וואם ער האט ערשט ניט לאנג נעהאט אנגעשריעבען אין נעדאנק, איז מיט א מאל ארוים פון מוח. ער האט זיך נעוואלט דערמאהנען, נעריבען מיט זיין גרויסע האנד איבער דעם שטערען. נור — נעה טהו עפּעס, אז דער מוח איז פּוסט!

פליגנ איז געפלויפען, זיך ארויפגערעדעלט; א צווייטע האט זיך נאכ־
געיאגט, איינגעשלונגען די ערשטע און באלד איז א דריטע ארויס — —
זאנווי׳ען האט זיך געדאכט, אז ער האט עפעס פערלאָרען. ער האט
אנגעשטרענגט דעם מוח, געטהאן א שטארקען שוואונג, געוואלט עס כא־
פען. מיט א מאל האט עפעס א פלאץ געטהאן און ער האט זיך א שטאר־
קען טרייסעל געטהאן אין בעטעל. ער האט צוזעפענט בריייטער די אויגען,
זיך דערמאהנט, אז ער ליעגט ביי מאנקע׳ן, אז רחל האט איהם ארויס־
געיאגט, ווי מען טרייבט ארויס א הונד, — האט ער פון פערדרום איינ־
געקוועטשט די פויסטען און א שטארקען רעווע געטהאן.

— שלאף נאך א ביסעל! קיין עין הרע א שלאף! ווילסט עפעס,
זאנווי׳ל? — האט מאנקע איהם געפרעגט.

— א טרונק!

— ווי גיסט דאס א מענש אזוי פיעל וואסער אין זיך אריין?!
האסט דאך נאך היינט נאר נישט אין מוי׳ל געהאט!

זאנווי׳ל האט נישט געענטפערט, האט אויסגעטרונקען א האלבע
שפּ וואסער מיט איין ציה, זיך אויסגעצויגען מיט דעם פנים צום סופּיט
און זיך צוגענעצט. איהם האט זיך געוואלט כאטש שוין פערלאזען די
שטאדט, אנזאטלען א פערד און אוועקפאטשען אין דער וויייטער וועלט
אריין... ער האט געפיהלט, אז אויב ער וועט בלייבען אין שטאדט, וועט
ער אפטהאן די געפעהרליכסטע זאכען, און יעדעס מאל איז איהם ארוים־
געשוואומען עפעס א שוידערהאפטע בילד, פאר וועלכען ער איז געוואָרען
אן אויפגעציטערטער.

וואוהין פאהרט מען? — ער האט לאנג נישט געדארפט טראכטען.
עס איז געווען צוויי טאג פאר׳ן לויוויטששער יריד. ער האט בעשטימט
זיך אויפצוהויפען, אריבער צו גראדול׳ען און נאך היינט ביינאכט אוועק
נאך לויוויטש. דארט וועט ער זיך געווים אן אלעם פערגעסען.

זאנווי׳ל האט נענומען שרייבען אין געדאנק א בריף צו רחל׳ען.
דער בריף האט זיך ביי איהם אין מוח זהער פליסיג געשריעבען. אלץ
איז אזוי נלאטיג ארויס און די בוכשטאבען האבען זיך עפעס אזוי צור־
וואקסען, אזעלכע גרויסע, שווארצע, כאטש נעהם און טאפ זיי אן. און

15.

כמעט דעם גאנצען טאג נאך דער חתונה איז זאנוויל דורכגעשלאפען ביי מאנקען אין בעטל. זי האט איהם עטליכע מאל געוועקט, געמאכט עפעם צו עסען. זאנוויל האט זיך איבערגעוואַרפען ווי א בער סוף ווינטער, עטוואס אויפגעהויבען זיין קודלאטען קאפ, א בורטשע געטהאן, אויסגעזופט א שעפ וואסער, זיך איינגעקאַרטשעט אין דרייען אן גע־טראכט. ער האט געטראכט ווי אזוי צו בעלידיגען רחל'ן, זי זאל עס אויף תמיד געדענקען. איהם האט זיך געדאכט, אז ער האט שוין אויסגעפונען א מיטל און ער האט געפלאנט ווי אזוי איהם דורכצופיהרען. זיינע אלע געדאנקען האבען זיך קאנצענטרירט אויף איין פונקט און אלץ ביי איהם האט זיך צושפיצלט, געוואקסען, זיך צוואואקסען זעהר שנעל, דערגרייכט דעם העכסטען פונקט אין זיין מוח. און עס זיינען אלץ נייע און נייע פלענער געבוירען געוואַרען, איינער בעסער פאר דעם צווייטען. יעדער נייער פלאן, האט זיך איהם געדאכט, וועט רחל'ן מעהר קרענקונג פרשאפען און זי וועט זיין געצוואונגען איהם איבערצובעטען. זי וועט קומען אזא בלאסע מיט ארשפנעלאזטע אויגען, וועט זיך אזוועקשטעלען נעבען טהיר און שווייגען, און ער וועט זיך מאכען, אז ער קען זי נישט; ער וועט זיך ארומשפאצירען איבער'ן צימער, רעדען מיט זיינע חברים, זי גאר נישט בעמערקען! און אט וועט רחל אויפהויבען איהרע פער־ווינטע, שווארצע אויגען און אין גאנצען א צושראקענע וועט זי נעהמען געהן צו איהם.

זאנוויל האט דערפיהלט ווי דאס הארץ האט שטארקער געגומען קלאפען און האט מיט א מאל אויסגעגלייכט זיינע פערקווועטשטע אויגען, אויפגעשניירעלט דעם פערקניטשטען שטערען, עטוואס געעפענט איין אויג און עפעס א מאדנע פליעג איז ארויס פון דעם צועפענטען אויג. די

פון ערגעץ וואו איז ארוים א היימלאזער הונד מיט דעם עק צווישען די פיס און האט זיך געמומען רייבען נעבען זאנווילען. זאנווילֿ האט פון פערדרום און כעס דערלאנגט דעם היימלאזען הונד א שטארקען קאפיע מיט'ן פוס. דער הונד האט זיך פאנאנדערסקאוואוטשעט און איז אוועק א הינקעדיגער. דאס בילעריי פון דעם הונד האט עפעס אזוי מאדנע אפגעקלונגען אין דער שטילער, פינסטערער נאכט און אנגעיאגט אויף זאנווילען א שרעקליכען אומעט.

א וויים־פייערדיגער שלאנג האט מיט א מאל דורכגעשניטען די נעדיכטע כמארע און ס'איז נאך פינסטערער געוואָרען. באלד האט זיך געהערט א שרעקליכער קראך און עס האט אנגעהויבען ניסען ווי מיט צעבערס.

זאנווילֿ איז געשטאנען נלייך. דער קאפ עטוואס פערריסען, דאס מויל אפען און דער רענען האט נעפאטשט אן געשמיסען איבער זיין פנים. די שווערקייט איז איהם בילעכווייז אוועק און ער האט נעפיהלט ווי עס ווערט איהם לייכטער, פונקט ווי אימיצער וואלט נעשטאנען און איהם נעלענט קאלטע קאמפרעסען צו זיין ברענענדען מוח. דער רענען האט לאנג נישט אנגעהאלטען. באלד איז ליכטיגער געוואָרען. די כמארע, א צושפאלטענע, האט זיך בילעכווייז אוועקגערוקט און א קלאָרע, אויסגעוואשענע לבנה איז אפערגעשוואומען.

זאנווילֿ האט דערפיהלט א דורכטרייסלענדע קעלט. ער איז נעווען אין גאנצען נאס, דורכגעווייקט. ער האט אויפגעשטעלט דעם קאלנער פון זיין רעקעל, אראפגערוקט דאס היטעל און זיך נענומען שפאנען דורך די שטילע נעסלעך. אונטער דער שטאדט ביי א קליין הייזעל האט ער זיך אפגעשטעלט: דארט האט מאנקע נעוואוינט. ער איז נעשטאנען א ווייל, זיך נע'ישוב'ט וואס צו טהאן, האט א שפיי נעטהאן און גיך פערשוואונדען אין פינסטערען הייזעל.

אויגען און זיי צוריק פערמאכט. באלד אבער האט זי זיך ווי דערמאהנט אן עפעס, בריים צועפענט די אויגען און האט א שטארקען קוויטש געטהאן.

זאנווי׳ל איז בלאס געווארען און זי נענומען איינשטיל׳ען, בערוהיגען.

— ארוים! ס׳פאסט פאר א גנב! ווי נעהמט מען זיך די חוצפה בייגאכט אריינצו׳גנב׳ענען זיך צו א מיידעל? געהט ארוים פון דאנען! באלד!

זאנווי׳ל האט דערפיהלט ווי א דונער ווא׳לט איהם דערשל׳אגען. ער האט גאר נישט געענטפערט, איז גיך ארוים דורכ׳ן פענסטער, זיך פערטשעפעט, אויסגעהאקט א שויב און א דערשראקענער נעבל׳יבען שטעהן נעבען פארקאן. באלד האט ער א שפיי געטהאן, ארא׳פגערוקט דאס היטעל איבער די אויגען און זיך אויסגעדרעהט. איהם האט זיך געראכט, אז רחל׳ שטעהט נעבען פענסטער. ער האט ארויסגעל׳אזט א קלאה און איז אריבערגעשפרונגען דעם פארקאן. עס האט זיך איהם געראכט, אז מען רופט איהם. ער איז נאך א מא׳ל ארויף אויפ׳ן פארקאן, האט אבער קיינעם נישט געזעהן און האט זיך שטיל׳ אוועקגעל׳אזט איבער׳ן שטאדט.

זאנווי׳ל׳ען האט זיך געראכט, אז דער מוח פל׳אצט, צופאלט אויף שטיקער, און אין די אויערען האט כסדר געקלונגען: — דאס פאסט פאר א גנב! פאר א גנב!

בררר... זיי זיינען אלע אזוי! אז משה קוניארוש טרעפט מיך צווישען מענשען, קען ער מיך נישט, און אז ער דארף מיך, לעקט ער מיך. א כאליערא! כ׳וועל איהם די בעבעכעם ארויסנעהמען! יעצט בין איך ביי רחל׳ען א גנב, און אז זי האט מיך נעראטפט, בין איך געווען ע פרינץ! ניין, מעהר גע׳ה איך צו איהר נישט! נישט פאר אונז חסידישע טעכטער! ניין! גראדו׳ל איז גערעכט געווען: מען טאר נישט נעהן אין צו ווייטע דרכים מיט א מויד...

זאנווי׳ל האט פל׳וצל׳ונג דערפיהלט אויף זיין היציג פנים קאל׳טע קאפל׳יעס רעגען און האט זיך אפגעשטעל׳ט.

איבער דעם הימעל׳ איז גל׳עגען א שווערע, פינסטערע כמארע. די כמארע איז געווא׳ארען גערייכטער און האט זיך אל׳ץ מעהר און מעהר ארא׳פגעל׳אזט איבער׳ן שטעדטעל׳.

בייל׳ע איז אוועק א בעלײדיגט און זאנווי׳ל האָט זיך אויסגעצוינען אונטער׳ן בוים.

ער האָט געפיהלט פאסקודנע אין מוי׳ל. דאָס בלוט האָט אין איהם געקאָכט, געשל׳אגען צום מוח, וועלכער האָט זיך אלץ העכער און העכער געהויבען. ער האָט געפיהלט א שרעקליכען עקעל צו בייל׳ען. עטליכע מאל׳ איז ארויפגעשוואומען רחל׳, נאָר איהר געשטאלט האָט זיך לאנג ניט געוואלט האלטען... ער וואלט זיך אפשר נאָר געלעגט שלאפען. נאָר ווי אויף צו להכעים איז איהם רחל׳ וויעדער געקומען פאר די אויגען...

עם האָט איהם גענומען שטעכען אין די שלייפען. איז ער צו צום ברונען, אנגעשעפט א קובעל׳ וואסער און גענומען נעצען דעם קאָפ.

פון דער סאָפע האָבען זיך נאָך אלץ געטראָגען פרעהליכע נגונים און א ווילד געלעכטער.

זאנווי׳ל׳ען איז אלץ געוואָרען דערווידער. ער האָט גענומען שפּאַנען ווי אויף שטאלצען איבער די שטיל׳ע גאסען. וואו־ניט־וואו אין א ווינקעל׳ איז געשל׳אפען א נאכט־וועכטער מיט דעם גראָבען שטעקען אין דער האנד.

זאנווי׳ל איז נישט ווי׳לענדיג צוגעקומען צו רחל׳ס הויז. דאָס הויז איז געשטאנען אין דער־מיט פון א קליין סעדי׳ל, ארומגערינגעלט פון א הויכען פלויט פון ברעטער. ער האָט זיך אפּגעשטעלט ביי דעם פארקאן און זיך פערטראכט. שטי׳ל. ער האָט אויפגעשפּיצט זייגע אויערען און איהם האָט זיך געדאכט, אז אימיצער ווייגט. דאָס ווייגען פערגעהט באלד אין א כליפען...

זאנווי׳ל האָט פיעל׳ נישט געטראכט, האָט זיך אריבערגעכאפּט אי־בער׳ן פארקאן און איז צו צום הייזעל׳.

דאָס פענסטער איז געווען אפען און בעלויכטען פון לבנה־שיין.

אויף דעם בעטעל׳ איז געל׳עגען רחל׳ אין א ווייסע נאכט־העמד.

זאנווי׳ל האָט נישט לאנג געטראכט, האָט זיך א כאפּ געטאָן מיט די הענד פאר׳ן ראָהם פון פענסטער, איז אריין אין צימער און מיט א מאל׳ געבליבען שטעהן א צוטומעלטער.

רחל׳ האָט זיך א לייכטען טרייסע׳ל געטאָן, עטוואָס צוועפענט די

14.

די סאפע פון ברעטער, וואס זאנוויל האט אויפגעשטעלט, איז נע־ווען בעלויכטען מיט די בליץ־לאמפען פון דעם בעל־ענלה'שען מנין. צווי טישען האבען זיך געצויגען איבער דער גאנצען סאפע: פאר מענער אוך פאר פרויען.

א חברה יונגען זיינען געשטאנען אוך מיט דרך־ארץ אריינגעקוקט ווי שלמה „קראדניק" פראווען א חתונה.

זאנוויל איז געוועסען צווישען דעם עולם אוך גענאסען אין זיך ווי אין א פאס ארויך. ער האט געפיהלט ווי אלעס ביי איהם הויבט זיך, שפארט זיך צום קאפ; נאך א ווייל אוך דער מח ווען ארויסזעצען ווי א פראפען פון א פערמאכטע פלאש.

— זאנוויל, קומט מיר העלפען אריינגעהמען נאך א קאש בראנפען; ס'איז שוין מעהר נישטא! — איז צו צו איהם ביילע א פערפלאמטע.

— א שעלמא! — האט ביי זאנוויל'ען א בליץ געטאן אין מח, אוך ער איז מיט איהר ארוים.

אבער אנשטאט צו געהן אין שטוב אריין, זיינען זיי אווען אונטער'ן עפעל־בוים.

— זאנוויל, וואו איז דער בראנפען? — האט ביילע געפרעגט אוך איהם געקוקט פערשייט אין די אויגען.

— שווייגט! — האט זאנוויל געענטפערט אוך זי פעסט ארומ־גענומען.

— זאנוויל, ניטא! גענוג... מיין מאן געהט!

זאנוויל האט זי גלייך אפגעלאזט, זיך ארומגעקוקט אוך א בריל געטהאן:

— מארש, צום מאן!

וועג דורך דעם עולם, וואס האט אנגעפילט די גאס פון מארק אן ביז צו דעם שוהל־הויף.

מאנקע איז איהם אנטקענען נעקומען מיט עפעס א געלען יונג.

— מזל טוב דיר, זאנווי! א שעהנער מענש ביזטו, — האט מאנקע צו איהם געזאגט, — שעהמסט זיך נאר מיט דיינע אלטע בעקאנטע! א שוועסטער האט חתונה, שטעהט דיר נישט אן מיך צו בעטען?!

נארישע מאנקע, אז איך וועל חתונה האבען און דיך נישט בעטען, וועסטו האבען א פרעטענזיע! כ'דאנק גאט, אז מען האט מיך נעבעטען! — האט זאנווי! געענטפערט מיט א שמייכעל.

מיט א מאל האָט זי דערזעהן ווי זעכצעהן מיידלעך טאנצען א „לאנסער". אכט זיינען געשטאנען אין איין זייט אלס „הערצען" און אכט אין דער אנדערער זייט אלס „דאמען". די מיידלעך האָבען געטאנצט איינע אנטקעגען די אנדערע, געהויבען די הענד, דורכגעשוואומען, געמאכט א ראָד, געדרעהט און נעבויגען גראציעז זייערע קערפערס, זיך פאנאנדערגעטהיילט און ווייטער געטאנצט.

רחל איז געזעסען און איהר האָט זיך געדאכט, אז אלע קוקען אויף איהר, צייגען מיט די פינגער. זי האָט געמוסען אויסמיידען זייערע בליקען און, ווי אויף צו לכבים, האָט זי זיך יעדע ווייל בענעמט מיט בייל'ס פערשייטע אויגען און געשפירט בשעת מעשה ווי עס ניט איהר א שטארקען בריה.

— וואָס איז דער מעהר, רחל? וואָס זיינט איהר אזוי אומעדיג? — האָט זי שרה געפרעגט, אין נאנצען א פערפלאמטע פון טאנצען.

רחל האָט געפיהלט, אז אָט, אָט פלאצט זי ארויס מיט א נעוויין. זי האָט געטהאן א טרייסל מיט'ן קאָפ, א בים געטהאן זיך אין דער אונטערשטער ליפ און געענטפערט מיט א לייכטען געמאכטען שמייכל:

— עפעס טהוט מיר דער קאָפ ווהע, נאָר ס'מאכט נישט! אויב איהר ווילט, שרה, וואָרף איך אין אויף א טאנץ.

רחל איז פלינק אויפגעשפרונגען, איינגעוואָרפען און נענומען פלי־הען מיט שרה'ן איבער דעם זאל. זי האָט געפיהלט ווי דאָס אויסגעפוצטע וווייבל שטעהט און לאָזט קיין אויג נישט אראָפ פון איהר. אין מיטען טאנצען האָט רחל זיך אן אלעם פערגעסען און געפרעגט שרה'ן אויף בייל'ען:

— דאָס איז זאנווייל'ס א בעקאנטע, א וואַרשעווערין!

מיט א מאל איז שטיל געווארען. באלד האָבען די כלי־זמרים גענומען שפיעלען א פרעהליכס און פון אלע זייטען האָט געטראָגען:

— צו דער חופה! צו דער חופה! אין א מזל'דיגער שעה, אין א מזל'דיגער שעה!...

אז זאנווייל האָט זיך אויפגעשטעלט איז שוין קיינער אין זאל נישט געווען. ער איז גיך אראָפ אויף דער גאס, זיך ענגומען דורכשטופען א

קלייד ביז צום טריט, די צווייי לאנגע צעפ אראפגעלאזט און האט געקוקט אויף דעם פאראל.

זאנווייל איז בלאס געווארן ווי קרייד.

— וואס איז מיט אייך? ס'איז אייך נישט גוט געווארן? — האט בייל'ע איהם געפרעגט און האט זיך אויסגעדרעהט. זי האט בעמערקט רחל'ען.

רחל האט זיך בעגענענט מיט בייל'עם בליק און געשפירט ווי עס ווערט איהר קאלט.

— דאס לאבט ער נאך פון מיר, צייגט יענער דאס מיידעל, וואס ליעבט איהם! — האט רחל א טראכט געטהאן און געפיהלט בשעת מעשה ווי דאס הארץ פלאצט איהר און אין די אויגען זיינען געשטאנען טרעהרען. זי איז ארויס אויפ'ן באלקאן, זיך אויסגעווישט די אויגען און געבעטען גאט עס זאל שוין זיין נאך דער חופה.

זאנווייל'ען האט עס געהויבען פון ארט. עס האט זיך איהם געוואלט בעליידיגען בייל'ע'ן; „וואס האט זי זיך אנגעטשעפעט אן מיר?!"

— ווער איז יענע מיידעל? — האט בייל'ע געפרעגט אויף רחל'ען.

— מיין שוועסטער'ס א בעקאנטע, — האט זאנווייל געענטפערט און איז רויט געווארן.

— וואס קוקט זי אונז אזוי נאך? זי איז אייפערזיכטיג?

זאנווייל האט נישט געענטפערט. ער האט אראפגעלאזט די אויגען און געמומען בייסען די נעגעל.

בייל'ע איז ארויז אין טאנץ־זאל.

זאנווייל איז געזעסען און געפיהלט ווי עס זשומעט איהם אין די אויערען. ער האט זיך עטליכע מאל אויפגעשטעלט, צוגעקנעפעלט דעם ראק, געוואלט ארייננעהן צו רחל'ען, נאר די פיס האבען זיך פון ארט נישט געריהרט.

רחל האט זיך אוועקגעזעצט אין א ווינקעל, קיינער זאל זי נישט בעמערקען, און האט געווארט מיט אונגעדולד, מען זאל וואס גיכער געהן צו דער חופה. זי האט געשפירט, אז אויב עס וועט איהר נאך לאנג אויס־קומען צו פערבלייבען דא, וועט זי זיך צואוויינען.

האט געפיהלט, ווי זי דריקט זיך אלץ מער צו איהם און זי פרעגט איהם: פארוואס זייט איהר נישט געקומען?...

וען זיי האבען זיך אפגעשטעלט, האט זאנוויל געמומען אפווישען זיין נאסען שטערען און זיך גלייך געוואלט ארויסשארען צו די כלי־זמרים, נאר באלד האט ער בעמערקט ווי רחל קוקט איהם אן.

רחל האט געזעהן ווי זאנוויל האט געטאנצט מיט דער שהנער וויי־בעל און דאס הארץ האט איהר פערקלעמט. זי האט זיי די גאנצע צייט נאכגעקוקט און איהר האט זיך געדאכט, אז זאנוויל איז פערליבט אין דעם ווייבעל. רחל האט בעמערקט, אז דורך דעם גאנצען טאנץ האט ער נישט אראפגעלאזט די אויגען פון איהר, געהאלטען זיינע ליפען אזוי נאה־ענט צו איהרע שווארצע האר, ווי ער וואלט זי געוואלט קושען. און זי איז דאך אזא שהנע! און ווי שהען זי טאנצט! רחל איז געווארען מיט א מאל אומעריג. עס האט איהר באנג געטהאן צו וואס זי איז געקומען און האט נעמומען זוכען א געלעגנהייט צו פערלאזען דעם זאל.

רחל האט זיך געטראפען מיט זאנוויל'ס בליק און עס איז איהר אויף א ווייל לייכטער געוואָרען. באלד אבער האט זי אראפגעלאזט די אויגען און איז נאך טרוייעריגער געוואָרען.

זאנוויל איז אריין אין צווייטען צימער, האט זיך אוועקגעזעצט אויף א שטוהל, אפערגעוואָרפען זיינע פיס און אראפגעלאזט דעם קאפ. איהם האט זיך געוואלט צוגעהן צו רחל'ען, זאגען איהר, אז ער איז נישט שול־דיג, אז ער וואלט אויף דעם טאנץ־זאל אין גאנצען נישט געקומען; ער איז געקומען זעהן ווי זי ווערט אויסקוקען אין איהר וויים באלאוונ קלייד...

— וואס איז מיט אייך, זאנוויל? נעהמט, פערזוכט!

זאנוויל האט א צאפל געטהאן. נעבען איהם איז געשטאנען בייל מיט א קליאש צוקערוווארק אין דער האנד. זי האט גלאכט און איהם געשטופט מיט איהר ליאקירענעם שיכל.

ער האט נענומען א שאקאלאדקע.

בייל האט זיך גזוצט נעבען איהם, ארויפגעלעגט איהר האנד אויף זיין שוים און גענומען איהם עפעס דערצהלען.

ווי־א־ווי איז געשטאנען רחל א בלאסע, אין איהר וויים זיידען

איינגעבוינען און איהם א שטופ געטהאן מיט איהר קניע. זאנוויל האט דערפיהלט א כוואליע בלוט אין פנים.

— און יעצט, זאנוויל, וואפט אריין אין קאן און מיר וועלען טאנצען!

— אבער, די ווייבער... וועלען דאך... — האט זאנוויל אנגעהויבען שטאמלען.

— ווייס איך וואס?! כ'וועל זאגען, אז איך בין אייערס א מוהמע. גוט? — האט זיך בייל צולאכט און א בליץ געטהאן מיט איהרע קוילען־אויגען.

זאנוויל האט איינגעווארפען די כלי־זמר אויף א טאנץ, ארומגענומען בייל און זיך ארייגנעטראגען צווישען די פאארלעך. עלטערע ווייבער האבען א ביסעל קרום געקוקט, נאר עס איז דאך א חתונה! אלע האבען געקוקט ווי בייל שוועבט, טראגט זיך לייכט ווי א יונגער פויגעל, ריהרט קוים אן די פאדלאגע. זאנוויל האט זי לייכט געהאלטען, עטוואס זיך איינגעבוינען און איז פער'שבור'ט געוואָרען פון איהר שמעקעדיגען בוזים. ער האט אן אלץ פערגעסען. ער האט נאר געפיהלט ווי ער טראגט זיך עפעס אין א כשוף־טאנץ, און די פערפומען האבען אלץ מעהר און מעהר איהם געקלאפט אין פנים, בערוישט, און דאס זיידענע קלייד האט געערדט, זיך געבוינען און געשיפעט ווי א מחנה שלאנגען. בייל האט א געשריי געטהאן צו די כלי־זמרים: פאדעספאן!

קיינער האט נישט געטאנצט. בייל איז געשטאנען אין איין עק, זאנוויל אין צווייטען. בייל האט אויפגעהויבען מיט דער רעכטער האנד איהר שלעפ און די ליאקירקעס מיט די שווארצע דורכזיכטיגע זאקען האבען זיך געהויבען פון ארט. זי האט נענומען שטיל מיט־זינגען, זיך פערמאסטען צום טאנץ, און דער הימעל־בלויער שאל האט זיך גערוקט איבער דעם האלז, געבלענדט די אויגען. זי האט א הויב געטהאן א פוס, לייכט אפערגעוואָרפען די קורצע ווייסע האלקע, גראנדיעז א בויג געטהאן דעם עלאסטישען קערפער, פערשייט אויפגעצויגען די אקסלען און זיך געטראגען אנטקעגען זאנוויל־ען, זיך געטראגען אנטקעגען איהם מיט בליצען אין די שווארצע אויגען... אט האבען זיי זיך ארומגענומען. זאנוויל

אקסעל מיט דעם האלז זיינען געווען איבערגעהילט מיט א געשטריקטען הימעל־קאליר־טען שאל, וועלכער האט זיך גערוקט און געבויגען ווי א שלאנג. אויף די הענד האט זי געטראגען לאנגע וויים־זיידענע האנטשען. די שווארצע האר געקעמט סעצעסיע און פון ביידע זייטען קאפ זיינען די דיקע צעפ פארלענט געווען אין קאקסען. בייל איז ארויס מיט א נערו־דער. זי איז ראשיג דורך דעם זאל, ארויסרופענדיג מיט איהרע געטאקטע פיסלעך א פערבאַרגענעם רויז. זי האט זיך פונאנדערגעשושט מיט דער כלה און ווי נישט בעמערקענדיג קיינעמס בליקען אויף זיך, האט זי זיך גענומען שפיעלען מיט דעם דינעם גאלדענעם קייטעל, אויף וועלכען א פלא־קאנטשיקל פערפיומען איז געהאנגען.

— אודאי א ווארשעווערין! — האבען זיך די ווייבער איבערגע־ווארפען וועגען איהר.

בייל האט בעמערקט זאנווייל'ען, האט זי א שמייכל געטהאן און איהם צוגערופען מיט א פינגער. זאנווייל האט נישט געוואוסט וואס צו טהאן: יא אריינגעהן? נישט אריינגעהן? נור ער האט לאנג נישט ge־דארפט טראכטען: דאס קליינע שווארץ־חנ'עודיגע ווייבל האט זיך געטראגען צו איהם מיט א גערוש.

— מזל טוב, זאנווייל! — האט בייל געזאגט און איהם דערלאנגט איהר קליין העניטל מיט דער ווייסער הענטשקע.

זאנווייל איז רויט געוואָרען, געהאלטען איהר האנד און געדאנקט.

— פאר וואס זעהט מען אייך נישט, זאנווייל? ווי כ'זעה, זיינט איהר א שטארקער וואַרטסמאן! איהר האט דאך, דאכט זיך מיר, צוגעזאגט אריינקומען? זעהט מען אייך נאך!

זאנווייל האט עפעס געגומען שטאמלען, זיך נישט געקאנט ארויסדרע־הען און זיך נאך שטארקער פעררויטעלט. בייל האט אויף איהם געקוקט און אפנים הנאה געהאט, ווי אזא געזונטער בחור רויטעלט זיך ווי א יונג מיידעל.

— דאס מאל בין איך אייך מוחל, נור פון הייניט אן זאלט איהר מיר זיין א גוט איינגעל, איהר הערט? — האט בייל געזאגט, זיך שעלמיש

13

די כלה איז געוועסען ווי אן אויסגעגאסענע אויף אן אויסגעבעטען פאטע׳ל אין איהר בלוי־זיידען חופה־קלייד, בעפוצט פון פארענט מיט שוטאש בלומלעך. אויפ׳ן קאפ האט זי געטראגען א גירלאנדע פון מירטען בלעטער. פון אונטער דער גערלאנדע האט זיך געשפרייט א ווייסער, בריי־טער טו׳ל און איז לייכט אראבגעפאלען איבער איהרע פלייצעס, ביז איבער דער טאליע.

איבער׳ן זא׳ל האט זיך צוגאסען א וואלם.

מיידלעך האבען זיך געמומען פארען, זיך לייכט געטראגען אין זייערע קאלירטע, רוישענדע קליידער, געוואונקען מיט אלע גליעדער, האריצ געלאכט.

און חברה יונגען האבען ארויסגעקוקט אויף די מיידלעך פון כלי־זמרים־שטיבע׳ל און האבען הנאה געהאט.

מענדע׳ל „פאדריאטשיק׳ס" טעכטעריל, אין וועמעס הויז די כלה איז איינגעשטאנען, האט פערבעטען איהרע חבר׳טארינס פון דער פענסיע, פערקליבען זיך מיט זיי אויפ׳ן באלקאן און הנאה געהאט ווי „פראס־טאקעס" זיהרען זיך אויף א חתונה.

דער זא׳ל איז געוואארען אלץ ענגער און ענגער. עס זיינען צוגעקומען אינגערע און עלטערע פרויען.

תרצה מיט צוויי מחותנת׳טעס זיינען ארומגענאנגען איבער׳ן זא׳ל מיט קלאשען צוקער־ווארק און מכבד געווען דעם עולם.

אויף דער שוע׳ל האט זיך בעוויזען ביילע, גראדול׳ס ווייב. זי האט געטראגען א גרין זיידען קלייד פון דער זייט צו קנעפלען און געשאמירט מיט צוויי שורות „פארגעס מיך נישט". דאס קלייד איז כמעט געווען אהן ארבע׳ל, איבערגעצויגען מיט א שווארץ זיידענעם טו׳ל. איהרע רונדע

נענומען דערצעהלען שלמה'ן וועלט־זאכען. ער איז קלאר נעווען אין אלע קסרים, נעוואוסט נענוי ווי אייגער איז שטארק און אז ער פלענט רעדען וועגען א מלחמה — איז דורך א גרויל דורכ'ן לייב.

שלמה האט פערריסען דעם קאפ, זיך צוגעהערט מיט אן אפען מויל און תמיד פערפיהרט א שמועס וועגען דער טערקישער מלחמה. ער האט נעוואוסט אויף א פריהער וואס ישראל וועט איהם דערצעהלען, נאר נאר נישט, ער האט ליעב געהאט צו הערען ווי ישראל רעדט.

חנה איז נעזעסען די נאנצע צייט מיט ארבעגלאזמע אויגען. ישראל איז אמאל נעווען איהר לעהרער, פלענט ער זי ארומנעהמען און קושען. און איינמאל וועז ער האט זי נעהאלטען אויף זיין שוים איז אנגעקומען ישראל'ס ווייב מיט א קינד אויף דער האנד — פונדעמאלט אן האט זי אויפנעהערט לערנען ביי איהם און טאקע מעהר ווי דאוונען האט זי זיך נישט אויסגעלערענט.

דער שמש מיט עטליכע „בעטערקעס" זיינען אריינגעקומען נאך די חתונה־קארטען.

אז שלמה איז מיט זיי ארויס פון שטוב, איז ישראל נעווארען לעבעדיגער. ער האט א פאר מאל א שטיעף נעטהאן מיט חנה'ן און איהר נעשטעלט אזעלכע פראגען, אז ס'איז איהר פון חרפה פינסטער נעווארען אין די אויגען.

ישראל האט געענדיגט זיין ארבייט, צוגענומען א פאפירענעם רר־בעל און נעמאכט א שנאפס. חנה האט איהם איינגעפאקט א טיט מיט לעקיך פאר די קינדער און איהם נעבעטען אויף דער חתונה.

— נעווים, נעווים, ווי דען! האט ער נעשמייכעלט און איז אריין אין קיך מיט א וויץ. תרצה מיט שרה'ן האבען זיך נעבוינגען פון נעלעכטער.

אין דרויסען איז נעשטאנען זאנוועל מיט עטליכע יונגען און נעשטעלט א סאפע פון ברעטער וואו דער עולם וועט עסען. די סאפע האט זיך נעצוינגען איבער דעם נאנצען הויף.

נעציינט אויף חנה'ן, וואס איז געשטאנען א צופלאמטע און בעטראכט איהר בלוי־זיידען חופה קלייד.

— ווי לאנג איז ווי איך בין אזוי געשטאנען? — האט תרצה אפגעזיפצט — שלמה, נו, אויף א טשיקאווע, געדענקסט פארע חופה־קלייד איך האב געטראגען?

— פרעג מיך עפעס בעסערס! — האט שלמה געענטפערט מיט א שמייכעל.

די טהיר האט זיך געעפענט און ישראל לעהרער, א דאר מענשיל אין בריללען, האלב־קורץ געקליידט איז אריין. מיט איין האנד האט ער פערריכט זיין גומענעם קאלנער, וועלכער האט זיך איהם ארויסגערוקט און מיט דער צווייטער האט ער ארופגענומען דאס היטעל און זיך אפגעווישט דעם שוויים פון שטערען.

— ברוך הבא, א איד! — האט שלמה געזאגט, איהם אויסגעשטרעקט א האנד און מיט דער צווייטער האט ער איהם ארויסגערוקט א שטוהל.

— ברוך נמצא! — האט דער לעהרער געענטפערט מיט א שמייכעל — הייסט עס, אז חנה, מיין תלמידה, האט שוין חתונה! די וועלט רוקט זיך!

חנה האט געשטעלט בראנפען מיט לעקיך.

ישראל האט געטרונקען לחיים צו שלמה'ן, „צום וואהלזיין" צו חנה'ן און זיין דארע נאז האט זיך פערריטעלט. ער האט ארויסגענומען פון בוזעם א פעדער מיט טינט און חנה האט איהם דיקטירט די נעמען צו וועמען מען האט געראפט שיקען חתונה קארטען.

שלמה האט געקוקט ווי ישראל'ס האנד פליהט איבער די קאנווערטען, ווי זי דרעהט זיך, צוקט און מאכט אזעלכע שעהנע בוכשטאבען. עס האט איהם געוואונדערט פאר וואס אזא געלערנטער ווי ישראל זאל זיך אזוי מאטערען, געהן לערנען קינדער פון שטוב צו שטוב פאר א רובעל א חרש.

און אז ישראל איז אביסעל מיעד געווארען, האט ער ענגומען א שטיקעל פאפיער, אפגעווישט די פערער, געמאכט נאך א שנעפסעל און

12.

שוין עטליכע טעג ווי ביי שלמה'ן האט די טהיר נישט געהוהט. מען האט געהאלטען אין איין קומען און אוועקגענהן. שלמה איז אפילו דערפון נישט איבריג צופריעדען געווען, דען ביים יעדען עפען פון דער טהיר, האט ער אויך געמוזט עפענען דעם בייטעל, נור ער האט זיך נישט שטארק געגומען צום הארצען. א קלייניקייט, חתונה מאכען דאס ערשטע קינד! און ווען מאכט זיך נאך אזא שמחה?

שלמה איז אריינגעקראכען אין זיין שבת'דינער קאפאטע, געזעסען נאנצע טעג אין שטוב און געזההן אז אלץ זאל זיין בהרחבה.

אין מיטען שטוב איז געשטאנען חנה אין א ווייסע האלקע מיט א לויזע בלוזקע און האט אריינגעלענט אין א גרויסען שטרויענעם קאש איהר אויסשטייער. זי האט צעווארפען א העמד מיט אן אויסגעהאפטענעם קארטישק, זיך פערטראכט, עס צונויפגעלענט, געפאקט ווייטער און א גליקליכע נעשלונגען דעם ריח פון פריש געבעקס.

תרצה מיט שרה'ן זיינען געשטאנען אין קיך אהן בלוזקעס און געצהלט דאס געבעקס וואס דער בעקער האט נור וואס געבראכט. פון מאל צו מאל איז תרצה אריין צו שלמה'ן, פערוואנדרעט איהר פארטוך אויף דער נאקעטער ברוסט:

— שלמה?

— וואס איז?

— און וואס הערט זיך מכח פיש?

— דאגה נישט, תרצה! מיר וועלען האבען איינמאל פיש! לעבעדיגע, צאפעלדיגע! פינף שקצים זיינען נור וואס ארויס צו דער „זשאל־דעווקע".

תרצה האט א שטופ געטהאן שלמה'ן מיט'ן עלעבויגען און איהם

זאנווי׳ל, פאר דער חתונה, לאז דיין שוועסטער קומען און בעטען מיך מיט דער אלטער דיענסט. די אלטע וועט שוין פויל׳ן ביים טאטען כ׳זאל נעהן. הערסט, וועל איך מיר מאכען א באלאווע קלייד! איינס אין פוילען! רו וועסט זעהן ווי דיין רחל וועט אויסזעהן אין א וויים זיידען קלייד ביז צום טריט. און אין קאפ וועל איך מיר אריינזעצען א וויסע רויז, וועל איך זיין שעהן! נור נעדענק — האט רחל שרנסטער נעזאגט און צונעשטעלט א פינגער צו דער נאז — אויף דער חתונה מאך זיך, אז דו קענסט מיך נישט! פאר וואס שוויינסטו? נעה, איך האב דיך פייגר!

זאנווי׳ל האט זי בעכאפט אין זיינע ארעמס און בעדעקט איהר פנים מיט קושען.

ווי א קליין קעצעלע, זיך אויסגעטולייעט אין זיין בריטער ברוסט און זיך צוגעהערט. זי האָט אראָבגענומען דעם קראנץ בלומען פון איהר קאָפּ, איהם אָנגעטהאָן זאנווייל'ען און זיך נאָך שטאַרקער געטוליעט.

פּאַר איהרע אויגען האָט זיך נעוועבט א גרויסער געריכטער וואלד. זי איז נעזעסען אונטער אן אלטען דעמב, די האָר צושאָטען און נעפלאָכטען א קראנץ. עס האָט זיך בעוויזען א פערבלאָנדזשעטער וואלד־פרינץ אויף א שווארץ פערד. ער האָט זיך דריי מאל פאר איהר נעבוינען און נעבעטען דעם קראנץ. זי האָט דעם פרינץ אָנגעטהאָן דעם קראנץ אויף זיינע בלאָנדע לאָקען. דער פרינץ האָט זי איינגעוויקעלט אין זיין וויסען פלאשע און דאָס פערד האָט זיך נעטראָגען וואלד איין, וואלד אוים — —

— —

שפּעט אין דער נאכט האָט זיך רחל אויפגעהויבען, זיך אויסגענלייכט און א פער'שכור'טע ארויס פון דער בודע. עס האָט זיך באלד דערהערט א קוויטש. רחל איז נעשטאַנען אן איבערגעשראָקענע, מיט וויט צועפענטע הענד. אנטקענען איהר איז נעשטאַנען מאָרווע, עטוואָס אויסגעצוינגען, מיט אויסגעשטעלטע אוירען און נעבורטשעס.

— „א טי פשא קרעוו!" — האָט זאנווייל א נעשרי נעטהאָן און נענומען רייסען דעם הונד פאר די אוירען. — האסט זיך איבערנע־ שראָקען? דאָס איז דאָך מיין הונד!

רחל האָט בעטראכט דעם שווארצען קודלאטען הונד און ער איז איהר געפעלען נעווארען.

זיי זיינען נענאנגען האנד אין האנד איבער'ן גראז און נעשוויגען.

— רחל, דו וויסט, מיין שוועסטער האָט אין קורצען חתונה?

— אזוי? און טאָקע מיט דעם בעל־ענלה? ווי הייסט ער?

— יאָ. מיט בערקען!

— זאנווייל, וואלסט נעוואלט כ'זאל זיין אויף דער חתונה? — האָט רחל נעזאָגט, זיך אָבגעשטעלט און איהם נעסוקט גלייך אין די אויגען.

— צו איך וואלט נעוואלט... אבער, כ'וויים?... וואס וועלען מענשען זאנען?

— אז מיך ארט נישט, וואס ארט עס דיך, נארעלע! טא הער,

זאנווי׳ל האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערן, אראָבגעלאָזט די אויגן, ווי א אינגעל וואָס מען כאַפט ביי א ליגן.

— אָבער איך וויים פאר וואָס — האָט רחל׳ דרייסטער נעזאָגט, — דאָס איז דערפאר ווייל דו קלעהרסט נאָר נישט וועגן מיר! האָסט תמיד אין זינען דיינע פערד און ווער וויים וואָס? זעהסט, פון דער פריה אָן ביז יעצט קלעהר איך אלס פון דיר, כ׳וואָרט אלץ אז די נאכט זאל קומען — — און יעצט אז דו ביזט נישט נעקומען, וואָס איך האָב אלס נישט איבערגעטראכט, נאָט מיינער! מיר האָט זיך נעראכט אז מען האָט דיך נע־הרג׳עט. כ׳וויים וואָס? — — —

זאנווי׳ל האָט נעפיהלט ווי עס ווערט איהם לייכטער אויף דעם האָרץ. עס האָט זיך איהם געוואָלט אלץ איהר זאָגן, דערצעהלען וועגן מאנקען, וועגן בייל׳ן... באלד האָט ער זיך אָבער געטראָפען מיט רחל׳ס שווארצע אויגן, איז צוטומעלט געוואָרען און די צונג האָט זיך איהם צונעשמירט צו דעם גומען.

רחל׳ האָט בעמערקט אז זאנווי׳ל איז אין א פערלעגנהייט, האָט זי זיך צוגערוקט צו איהם, און ווי א מאמע האָט זי איהם געגראָשעט מיט א פינגער:

— הייסט עס, זאָגסטו מיר צו, אז....

— אויף מיין וואָרט — האָט זי זאנווי׳ל איבערגעשלאָגען — כ׳בין נישט שולדיג! אז זיי האָבען מיך נישט אויפגעווועקט — — — גלויב מיר, רחל, כ׳וועל שוין פערזאָגען א צעהנטען זיך נישט צו לעגען שלאָפען!

— כא, כא, כא! — האָט זיך רחל׳ צולאכט, זיך ארויפגעזעצט זאנווי׳ל׳ען אויף דער שוים און איהם אָנגענומען פאר דער גאָמבע: — כ׳האָב געמיינט, דו וועסט שוין נישט קומען, כ׳וועל שוין קיינמאל נישט זיצען מיט דיר, אָט אזוי! נו, דערצעהל מיר עפעס! ווי אזוי האָסטו דורכגעפיהרט די פערד? דו ווייסט נאָר נישט, ווי שעהן דו ביזט נעווועזען זיצענדיג אויפ׳ן שווארצען אָגער. ס׳האָט דיר נור געפעהלט א ווייסער פלאָשץ! האָסט מיך עפעס ליעב, זאנווי׳ל? זאָג! — — —

זאנווי׳ל איז געלעגען ווי פער׳שכור׳ט פון פרייד. ער האָט איהר דער־צעהלט ווי אזוי ער איז דורך די גרענעץ. זי איז געלעגען אויף זיין שוים

דעם פּיען און געגומען טראכטען. ער האָט אָבער מעהר ווי עטליכע קלוגות אויף דעם „אלטען" נישט געקאָנט צוטראכטען. ער האָט אויפגעהויבען א דיקע צווייג און זי געגומען ברעכען אין שפּענער. און פלוצלינג האָט ער בעמערקט מאָרוועז.

— פון וואַנען נעמט זי זיך דאָ? דאכט זיך דעם גאַנצען וועג האָב איך זי נישט געזעהן. און ווער דאַרף זי דאָ?

— זאַנווי! האָט אָנגעכאפט מאָרוועז פאר די אוירען, זי געגומען טרייסלען, שטויסען מיט'ן פוס.

מאָרוועז האָט זיך צוגעזעצט, איינגעקאָרטשעט, געקוקט א פערוואונדערטער אויף דעם בעל־הבית, און זיינע מאַנדעל אויגען האָבען גע'טענה'ט: פאר וואָס? זאַנווי! האָט פערשטאַנען דעם הונד'ס שאלה און מיט רחמנות איהם נעגומען האַלזען, זיך מיט איהם אויסגעצויגען ווי גרויס ער איז אויף דעם גראָז. אזוי איז ער געלעגען עטליכע מינוט. באלד האָט ער זיך דערמאָנט אָהן רחל'ען און דאָס הארץ האָט איהם וויעדער פערקלעמט. ער האָט זיך פאַמעלעך אויפגעהויבען און זיך געשלעפּט איבער דעם פעלד. פערביינעהענדיג די בודע האָט זאַנווי! אריינגעקוקט און האָט א צאפּע! געטהאָן: עמיצער איז געלעגען אויסגעצויגען אויף דעם גראָז.

— רחל!

רחל האָט זיך א האַסטינען דרעה געטהאָן, דערזעהן זאַנווי!'ען און האָט זיך צוהויפּ געלעגט ווי פריהער.

זאַנווי! איז עטוואָס צומישט געוואָרען, זיך אראָבגעלאָזט אויף די קניען, און זי נעגומען וועקען.

— רחל, ביזט ברוגז? זיי נישט ברוגז, אז אויף מיין וואָרט, כ'בין נישט שולדיג, כ'האָב אָנגעזאָגט מען זאל מיך אויפוועקען מיט א שעה פריהער, נו, האָט מען מיך אין גאַנצען נישט אויפגעוועקט! גלויבסט נישט? כ'בעט דיך, רחל! ניטע!

רחל האָט זיך אויסגעדרעהט, געקוקט אויף איהם האַלב ברוגז:

— און פאר וואָס האָב איך נישט פּארשפּעטיגט, געקומען נאָך מיט א שטיק צייט פריהער?

11.

זאנוויל האָט אין שלאָף געוואוסט אז ער פערשפּעטינט, געוואָלט זיך עטליכע מאל אויפכאפּען, נור ער האָט נישט געקאָנט. צום סוף איז ער אויפגעשפּרונגען מיט א געשריי, ווי אן אבגעבריהטער, און זיך ארומגע־קוקט. עס איז שוין געווען גוט פינסטער, נור דער דונקעל־בלויער הימל מיט די מחנות שטערען האָבען איבערגעוואלד דורכגעריסען דאָס פינס־טערניש און בעלויכטען אלם ארום.

זאנוויל האָט א קוק געטהאָן אויף דעם זייגער:

— א כאָליערא, אָנדערהאלבען שטונדען פערשפּעטיגט! דאָכט זיך, אָנגעזאָגט דעם „אלטען" ער זאל אויפוועקען... און ווער וויים צו כ'וועל זי יעצט טרעפען? זי וועט זיך נעווים טראכטען: נעה האָב צו טהאָן מיט א גנב!

זאנוויל האָט נענומען קריצען מיט די צייהן, ארָאבנעוואָרפען פון זיך דאָס רעקעל און האָט האסטיג נענומען שפּרייזען צו דעם ברונען וואָס איז נעשטאנען אין עק הויף. ער האָט אָנגעשעפט מיט דעם „זשוראוו" אן עמער וואסער, זיך אָנגעטרונקען, אייגענוואשען און נענומען שפּאנען מיט אלע כחות אין פעלד אריין.

דעם גאנצען וועג איז זאנוויל כמעט נעלאָפען, נאָר נישט געטראכט, ער האָט נור געשפּירט ווי דאָס הארץ קלאָפט איהם. וועז ער איז צוגעקו־מען צו דעם אָרט וואו זיי האָבען זיך נעראפט טרעפען און האָט קיינעם נישט נעזעהן, האָט זאנוויל מיט אמאל דערשפּירט ווי עפעס רייסט זיך ביי איהם אָב און ער האָט זיך אבגעשטעלט. ער האָט בעטראכט דאָס פעלד ארום און ארום. איהם האָט זיך אויסגעדאכט אז אָט דאָרט נעבען בערגל זיצט אימעצער. א פערציטערטער איז ער צוגעגאנגען — א פיען איז גלעגען. מיט פּאַרקווועטשטע פויסטען האָט זיך זאנוויל אוועקגעזעצט אויף

טיע נאך. עס זיינען אנגעקומען זעלנער. עס האט זיך געהערט א שיסעריי. זאנווייל איז אראב פון פערד, געבליבען ליגען אין א טייך בלוט. די פערד זיינען דורכגעשפרונגען, איהם צוטראטען און אין דער לופט האט נעקלונגען:

— רחל, רחל! מיין רח'־טשע! — — — — — — — — — — — —

— ,

זי איז נוך אוועק אין פעלד אריין.

נעהענדיג האָט רחל׳ן געריסען וויים בלויליכען „כאבער" און געפלאָכטען א קראנץ. זי איז זיך עטליכע מאל דורכגענאנגען ביז צום וועלדעק, געטראכט וואָס צו רעדען מיט זאנווילן, ווי ער איז דורך די גרענעץ. זאנוועל האָט שוין געדארפט זיין. רחל׳ן האָט אנגעהויבען ווערען אונגעדולדיג. זי האָט געוואוסט דעם וועג דורך וועלכען ער קומט אן, איז איהם אנטקעגען געגאנגען מיט דעם קראנץ כאבער אויפן קאפ, די אויגען בריים צוגעפענט און געקוקט, געזוכט אין אלע זייטען. עס האָט זיך בעוויזען א שאָטען און באלד איז ארויסגעשוואומען א הויכע פיגור.

— זאנווילן! זאנווילן! — האָט זיך רחל׳ן געפרעהט און געגומען שפאנען אנטקעגען.

די פיגור איז נאך נענאנגען עטליכע טריט, זיך אריינגעדרעהט אין א זייטיג געסל׳ן און איז פערשוואונדען.

עס איז דורך א שטונדע, רחל׳ן איז געוואָרען נערוועזער און אלם אין איהר האָט געגומען קאכען. זי איז אריין אין דער בודע און זיך צוואוויינט.

— ער וועט שוין קיינמאל׳ן נישט קומען, קיינמאל׳ן — האָט רחל׳ן מיט זיך געדעדט. — און אויב ער וועט קומען וועל׳ן איך איהם הייסען נעהן, יא! וואָס וויים א פערד־גנב פון ליעבע? איך ליעג יעצט דא, דאָס האַרץ וועדט מיר צוריסען אויף שטיקער, וואָרט אויף איהם, און ער קריכט געווים יעצט אין א שטאל׳ אריין און נעהמט ארויס א פאָר פערד. בדרר.... נוט אויף מיר! נוט אזוי!

— און טאָמער האָט מען איהם נעכטען געשאָסען? — איז איהר דורך א געדאנק — ער איז דאָך אוועק מיט א פאָרטיע פערד איבער דער גרענעץ, און ביי דער גרענעץ שטעהען דאָך אזוי פיעל׳ זעלנער מיט אָנגעלאָדענע ביקסען! יא, מען האָט איהם געווים דערשאָסען, אנדערש וואָלט ער געקומען!

רחל׳ן האָט זיך אנידערגעוואָרפען מיט דעם פנים צום גראָז און האָט זיך צוכליפעט.

פאר איהר האָבען זיך געהויבען געדיכטע וואָלקענס שטויב. פון די וואָלקענס איז זאנוויל׳ן ארויסגעשוואומען אויף א שוואָרץ פערד, די פאָר־

10.

דער טאג ווען רחל פלענט זיך דארפען זהען מיט זאנוויל'ען האט ביי איהר אויסגעקוקט ווי א יאהר. זי האט זיך תמיד אויפגעכאפט מיט דעם נעראנק, אז היינט זהט זי זיך מיט איהם. איהרע אלע בעוועגונגען זיינען יענעם טאג אויסגעקומען נעשיקטער, יעדע זאך האט זיך געטהאן אין הייליגניש, גליידְ ווי זי וואלט געוואלט דעם טאג וואס גיכער דורכ־שטופען. אין פעלד איז רחל ארומגעלאפען ווי א צוטראגענע, געהאלטען אין איין הייליגן זיך, יאגען די שקצות. זי האט זיך עטליכע מאל פערקליבען אין דער בודע, זיך צונעשפארט, באלד זיך איבערגעוואלפען, צוריק ארויס, און מיט א שטונדע פריהער האט זי יענעם טאג אהיימגעלאזט די שקצות.

אהיימקומענדיג פלענט רחל אראבנעהמען די מעשענע מעדניצע און זי אנגיסען מיט קאלט וואסער. ארויסנעמען א שמעקעדיג שטיקעל זויף און זיך איינוואשען. מיט א ווילד הנאה פלענט זי זיך איינהערען, ווי די מידלינעם האבען געקנאקט, זיך געשפארט דורך די צועפענטע פינגער. ווי די וויסע מידלינעם צולויפען זיך און מחנות רענעבויגען בלעזלעך בעווייזען זיך דא און דארט. זי האט בעטראכט אין שפיגעל איהר מילך־ווייס לייב, ווי פריש דאס איז און עס גענומען אינרייבען מיט קאלט וואסער און זייף. דאס לייב איז פון דעם קאלטען וואסער פרישער, שטייפער געווארען און פון יעדען קאלטען רייב האט זי געפיהלט ווי דאס לייב ציהט זיך אן, פונקט ווי א סטרונע.

פארנאכט. רחל האט זיך אנגעטהאן א לייכט ציצען קליידעל, א צי־צענע בלוזקע מיט אוינעלעך און מיט אן אריבערנעלענטען קאלנער, ארומ־געשנירעלט ארום האלז א רויט בייטשעל קרעלזן, געשטאנען א ווייל אין שפיגעל, זיך שטיל צוזונגען און ארויס.

— שפּאַרט מען זיך צו! מען וועט דאָך מיינען אז דו ביזט משוגע געוואָרען!

— זאַנווי! איז אריין אין שטוב, אַנגעזאַגט מען זאָל איהם אַרום אכט א זייגער אויפוועקען, אַרויסגענומען א קישען מיט א קאַלדרע, מיט־גענומען מאַרווען און זיך אויסגעצוינגען אונטער'ן עפּעל־בוים. ער איז גיך אייגנעשלאָפען. דער הונד האָט זיך אויסגעצוינגען צוקאַפּענס, אַרויסגע־שטעקט די צונג און געדרעמעלט.

בייל׳ע און זאנוויל האָבען זיך צולאכט.

זאנוויל האָט נעוואָלט עטליכע מאל אוועקגעהן, נור בייל׳ע האָט איהם אלס נעבעטען ער זאל נאָך בלייבען. זאנוויל איז אונטערגעזעסען אביסעל און ביים אוועקגעהן האָט איהם בייל׳ע לאנג נעדריקט די האנד. זי האָט איהם געקוקט מיט איהר ליעבליכען שמייכעל אין די אויגען און פערלאנגט פון איהם א בעשטימטען טאג ווען ער וועט קומען.

אז זאנוויל איז ארוים האָט ער לייכטער אבגענטהעמט און א טראכט נעטהאן:

— א וואוי! ווייבעל, אויף מיין וואָרט!

באלד אבער איז ער ווי צומישט נעוואָרען און אבגעזיפצט, ווי א שווערע משא וואָלט זיך מיט א מאל ארויפגעלענט אויף זיין הארץ.

— „סאכאר מא־דא־אושני!" — האָט זיך צוזונגען א הויכער קאצאק אין א בלויע העמדעל, סאמע אונטער זאנוויל׳ס נאז, טראָגענדיג א באַרעלקע אויפ׳ן קאָפּ.

— וועלכער שווארץ יאָהר האָט נעבראכט דעם קאצאק אהער? — האָט זאנוויל ביים ארויסגערעדט.

משה „קוניארש" האָט זיך נעשלעפט איבער הער גאס, נעפראכט ווי א געפאשעטע נאנז.

— ווי דאָס באקט זיך! ווי דאָס שלעפט קוים דעם קאלדען! — האָט זאנוויל צו זיך נערעדט — וועז איך כאָפ דעם בחור אין א ווינקעל, וואָלט איך איהם אָננענומען פאר די אויערען, צוגעזעצט מיין קניע צו זיין פעטען פוענץ און אביסעל איינגעפרעסט, דינער געמאכט.

— אויף וואָס פאר א וועלט ביזטו? — האָט זיך שלומה צושריען, זעהענדיג ווי זיין זוהן האָט זיך אבגעשטעלט אין מיטען הער גאס און נענומען רעדען צו זיך אליין.

זאנוויל האָט זיך ארומגעקוקט, דערזעהן דעם פאטער און זיך צוגעשמייכעלט:

— א כאליערא! די חברה האָבען מיך גענאפט, נו, האָט מען אביסעל אויסגעטרונקען!

בעל, זיך פערדרעהען דעם קאפ מיט מאנקען. שעהם זיך, דו „בעל תכלית“ איינער!

— שריי נישט אזוי, זי קאן נאך הערען — האט זיך גראדזל אבנע־רופען, און זיין געשטופעלט פנים האט געשיינט.

אין א ווייל ארום איז בייל ארייז אויסגעפוצט אין א שווארץ לייבט קלייד, א וויים זיידענע בלוזקע מיט שווארצע פאסעקלעך. זי האט געטראגען א טעלער מיט אויבס, ווייז, איינגעמאכטס.

— וואס זאגסטו נישט ווי זי האט זיך דאס אויסגעפוצט? פאר'ן אייגענעם מאן איז גארנישט, קומט נור א פרעמדער מאנסביל, פוצט מען זיך שוין!

בייל האט געקוקט אויף זאנווייל'ען און א פערדויטעלטע געשמיי־כעלט.

— נעהם עפעם, זאנווייל! זיי ווי ביי זיך אין דער היים! — האט גראדזל געזאגט א שיינענדיגער.

בייל איז געזעסען, פערלענגט איין פוס אויף דעם צווייטען, און געררעדט, דערצעהלט מעשיות פון וואדשע. און זי האט נערעדט אזוי גלא־טיג, אזוי שעהן! זאנווייל האט קיין אויג נישט אראבגעלאזט פון איהר, זיך צוגעהערט ווי זי דערצעהלט. איהר שטימע האט איהם געקלונגען עפעם אזוי אנגענעהם. וועז זי האט א שמייכעל געטהאן, האט ער באמערקט אז עס פעהלט איהר פון פארענט א קליין צייהנדעל אין ער האט אויסגעפונען אז אזוי איז זי נאך שעהנער, בחנ'עוודיגער... און זי האט נערעדט מיט די „רייש“, געזאגט „יאך“, געשלונגען האלבע ווערטער, געשמייכעלט, און דאס האט זאנווייל'ען פער'שכור'ט.

גראדזל האט זיך אויסגעצויגען אויף דער קאנאפע, געהערט ווי זיין ווייבעל רעדט. ער האט געטראכט אז אויב זי זאל זיך נאר טויגען, קען זי ווערען די „מאטקא“ פון אלע גנבים, און דעמאלט האט ער אפגעזארגט. ער האט פאר גרויס שמחה עפעם אונטערגעזונגען און איז אזוי אנשלאפען געווארען. באלד האט ער זיך געלאזט הערען איבער דעם גאנצען צימער. ער האט פערריסען זיין פוס אין דער הויך ווי א קראקווע און נענומען שנארכען.

נישט אן צו ארעז! איך געה מיר און קלעהר פון מאנקען. ווייסט, די מויר וועלט שעהנער פון טאג צו טאג! און זי קרינט דאך די פגירה פאר דיר!

— צו אלדע שווארצע יאהר, וואס איז מיט דיר? האסט דאך ערשט חתונה געהאט און קלעהרסט שוין וועגען מאנקען?

— ביזט א יאלה, זאנוויל! א ווייב איז א ווייב! כ'האב זי דאך תמיד! און מאנקע איז עפעס אנדערש! שרעק זיך נישט, ס'וועט פאר'ן ווייב אויך בלייבען, כ'בין ברוך השם א געזונד איינגעל!

זאנוויל האט נישט געענטפערט. ער האט געפיהלט ווי אלץ אין איהם נעהמט זיך הויבען...

— אט דא וואוין איך — האט זיך גראדול אננערופען, ווייזענדיג אויף א קליין הייזעל.

גראדול האט בריים געעפענט די טהיר און אריינגעלאזט זאנוויל'ען.

— בייל'ע, אט דאס איז מיין חבר, זאנוויל, וועגען וועלכען כ'האב דיר דערצעהלט.

בייל'ע, א קליין שווארץ־חנ'עודיג ווייבעל אין א גאברעל'ע מיט טער־קישע בלומלעך, מיט א לאנגן צאפ אראב ווי ביי א יונג מיידעל, איז רויט געוואָרען, א שמייכעל געטהאן און זאנוויל'ען דערלאנגט א קליין וואָרעם הענטעל.

— נו, זאנוויל, ווי געפעלט דיר עפעס מיין ווייבעל? — האט גראדול געזאגט, אננענומען בייל'ען פון הינטען און זי אויסגעדרעהט מיט דעם פנים צו זאנוויל'ען.

זאנוויל איז געוואָרען צומישט, נישט געוואוסט וואס צו ענטפערעי און זיך קינדיש צושמייכעלט.

— נו, בייל'ע, יעצט גיב עפעס אין מויל אריין! עפעס גוטעס, צוליעב אונזער גאסט!

— געווים, געווים! ענטשולדיגט זאנוויל, כ'קום באלד אריין! — האט בייל'ע געזאגט מיט א שמייכעל און איז אריינגעשפרונגען אין צווי־טען צימער.

— נו, זאנוויל, דעם אמת זאג, זי געפעלט דיר? א שעלמא, הא?

— מעגסטו זיך נישט בעגראבען, זאג? אז מען האט אזא וואויל וויי־

ווי ביי א יונגען זשרעבאקעל. זאנוויל האָט אויף איהר נעקוסט, הנאה כּהאט און זי שטאַרק ארומגענומען.

די חברה האָבען זיך אלץ העכער און העכער צוזונגען. נישט ווייט איז נעלעגען דער שכור'ער שקץ און זיך נעריסען אויף זיין הייזערינע שטיבע... און עס האָט זיך נעראַכט אז מענשען זיצען, האלטען אייזערנע טעפּ און קראצען מיט טעמפּע מעסערס.

מאנקע האָט אננעשפּאַרט איהר קעפּל אויף זאנוויל'ס ברוסט:

— זאנוויל, קום צו מיר היינט ביינאכט! וועסט קומען? נעדענקסט, פלעגסט זאָגען אז דו האָסט מיך ליעב. נעה, ביזט א שלעכטער! דו האָסט שוין אן אנדער מיידעל. זאנוויל, וער איז שהנער? וואָהר, מאנקע? כא, כא!

זאנוויל איז צומישט נעוואָרען, און נעפיהלט אז ער וועט בלאָס. ער האָט מאנקע'ן אויפגעהויבען אויף די הענד און זי אוועקגעזעצט אויף א לערינען שטוהל. איהם האָט זיך נעראַכט אז רחל שטעהט אין ווינקעל א בלאָסע, א פערווויינטע און קוקט אויף איהם, קוקט ווי ער האלט מאנקען. ער האָט א צאפּעל נעטהאָן, זיך אויפגעשטעלט, נעטהאָן גראדול'ען א קלאַפּ איבער דער פּלייצע און ארוים מיט איהם אויף דער נאס.

א לענגערע צייט איז זאנוויל נעגאנגען און נעשוויגען. ער האָט זיך דערפיהלט עפּעס ווי דערשלאָגען. עס האָט איהם זעהר געקרענקט וואָס די חברה ווייסען אז ער האָט א מיידעל, און צומייסטען האָט איהם נעאַרט, וואָס ער האָט געהאלטען מאנקע'ן די נאנצע צייט אויף דער שוים. עס האָט זיך איהם איצט נעוואָלט זיין אויפער אליין מיט מאַרוועון, זיך אוים־ציהען אונטער'ן עפּעל־בוים, פערמאכען די אויגען און רוהיג טראכטען.

— וואָס ביזטו עפּעס אזוי פער'חוש'ט? — האָט נראדול איהם נעפרעגט.

— כ'וויים... עפּעס פאסקודנע אין מויל, און דערצו טהוט מיר דער קאָפּ וועה...

— עה, זאנוויל, ביזט דאָך ערנער פון א אידענע! און אז מע טרינקט שוין אוים א פינף פלעשלעך, טא וואָס? זעהסט, מיך הויבט עס

א דאַרער יונג האָט ארויסגעצויגען א הארמאָניע, פערשארצט זיין קליין היטעלע, איינגעבויגען דעם קאָפּ און געזומען שפּיעלען א וואלס.

מאַנקע איז אַראָב פון זאַנוויל'ס שוים, מיט איין האַנד האָט זי צוגעהאלטען איהר קורץ קליידל און לייכט צוגעקלאפט צום טאקט. פון א ווינקל האָט זיך באלד בעוויזען א שקץ מיט א שקצה און געזומען טאַנצען. דער שקץ איז געווען האלב שכור, מיט פערלאָפענע אויגען און צושויבערטע האָר. ער האָט פעסט ארומגעזומען די שקצה, זי עטוואָס אויפגעהויבען און זיך מיט איהר געזומען ארומדרעהען, ארויסלאָזענדיג כריפענדע קולות.

מאַנקע האָט אָנגעכאפט זאַנוויל'ען פאר די הענד, איהם אויפגעשטעלט און זיך געלאָזט מיט איהם איבער דער שענק. זאַנוויל האָט מיט איהר געטאַנצט. נאָר אין מיטען האָט ער חרטה געקראָגען, זיך אויסגעדרעהט, האָט עטליכע מאל דורכגעשפּאַנט די שענק און זיך געזעצט.

דער יונג האָט געזומען שפּיעלען א מאזורקע.

מאַנקע האָט געכאפט גראדול'ען, זיך געזומען מיט איהם דרעהען גיך, שטאַרקער. איהר לייכט קליידל האָט זיך אויפגעבלאָזען ווי א קאראָוולא. און יערעם מאל ווען זי האָט זיך געדרעפט צוזעצען און א קלאַפ טהאָן מיט איהר אָבצאַס, האָט זי אזא דרעה געטהאָן מיט דעם פוס, אז דאָס קליידל איז זיך צופלויגען און די פים האָבען רייצענד אפערגעקוקט פון אונטער די געפאַסטע זאָקען.

חברה האָבען געגאפט.

דער יונג האָט אויפגעהערט שפּיעלען, אבגעווישט דעם שווייס, האָט דערזופט זיין קופעל ביער און געזומען שפּיעלען פון „שמענדריק". אלע האָבען מיטגעזונגען:

„האַצמעך איז אַ בלינדער,
האָט אַ ווייב מיט קינדער..."

מאַנקע איז צו צו זאַנוויל'ען, זיך געזעצט אויף זיין שוים און מיטגעזונגען. איהר פנים האָט געפלאַמט, די נאָזפלייגל האָבען זיך געהויבען

— עפעס א שעהנע מיידעל? — האָט איהם מאנקע נעפרענט, צוקר־מענדינ צו איהם — שעהנער פון מיר?. זאנוויל, געדענקסט, אמאל בין איך געווען דיינע. דו פלענסט מיר קויפען לאקירטע שיך! יא, יא...

זאנוויל האָט נישט געענטפערט, ארומגענומען מאנקען און האָט זי ארויפגעזעצט צו זיך אויף דער שויס.

חברה האָבען צוגעפענט די פלעשלעך, געטרונקען, דערצעהלט מעשיות. גראדול האָט זיך פער'ננב'עט אונטער מאנקע'ס פלייצע און איהר אריינגענאסען אביסעל ביער אין קארק אריין.

מאנקע האָט א צאפעל געטהאָן, נענומען זיך פיעשטשען ווי א קליין קינד, נעסטראשעט אז זי וועט דערצעהלען פאר זיין ווייב.

— וואָס, דו האסט שוין א ווייב? וואס איך הער? — האָט זיך זאנוויל א פערוואונדערטער געפרענט.

— וואָס דען, ברודער, א הינטיש לעבען דערעסט! איינבעטען זיך א קוש ביי מאנקען? דאָ קויף איהר שיך, דאָ — א קאָרסעט, און אז קומט צו עפעס וועט זי דיר צייגען א פייג! מכות! האָב איך א ווייבעלע, ברודער, א צאצקע! פון וואַרשע קומט זי, א קליינס, א שווארץ, ווי א מייזעל, און נעהמט עס קושען איז... וועד איך פערכאפט און קאכען, קאכט זי, ברודער, אן אנטיק! און וואס דארף איך נאך?

— דאכט זיך א גליקליכער מענש — האָט זיך מאנקע נעווענדעט צו זאנוויל'ען — און פון דעסטוועגען מאכט ער מיר דעם טויט!

חברה האָבען געשמייכעלט.

גראדול האָט א ציה געטהאָן מיט איין זוף א קופעל ביער און א קלאס נעטהאָן זאנוויל'ען איבער דער פלייצע:

— קום אריבער, זאנוויל! „מיינע" ווילזיך מיט דיר באקענען.

— וואו האסטו זי נענומען?

— ס'הייסט וואו? כ'בין נעווען אויף פראנער יריד, נו, באקען איך זיך מיט א מיידעל, איז זי מיר נעפעלען נעווארען, האָט מען נעשטעלט א חופה און פארטיג!

זאנוויל האָט באשטעלט נאך צוהן פלעשלעך.

— נו, וואס מאכט איהר עפעס חברה? בנאמנות, איך האב זיך פערבענקט נאך אייך!

— אז דו ביזט אזא פריץ געווארען! מען זעהט דיך נישט אויף דער ליכטיגער שיין! וואס טהוסטו גאנצע טעג? — האט זיך „גראדול", א הויכער, געשטופעלטער יונג, מיט צוויי שניט אין דער לינקער באק, אנגערופען.

— כ'וויים? — האט זאנווייל געענטפערט — מען פטר'ט די צייט, כ'וויים אליין נישט מיט וואס.

— א, דאס איז אמת, ברודער! — האט גראדול געזאגט און א וואונק געטהאן צו דער חברה — „נאש בראט" טאר זיך נישט אריינלאזען אין צו וויטע דרכים מיט א מויד! דאס איז א געשעפט פאר יאלדען! ס'גענפעלט דיר א מויד, האב חתונה און אויב נישט — גיט מען איהר א קוועטש און פטור! גלויב מיר זאנווייל, מאנקע הערט דאך דאס נישט — האט גראדול וויטער געהערט און א גראבען וויגק געטהאן מיט די אויגען — מען קאן מיט איהר לעבען א יאהר אהן א וויב.

חברה האבען זיך נעשטיקט פון געלעכטער.

מאנקע איז ברוגז געוואָרען:

— ווי לאנג קרענקסטו, דו געשטופעלטער הונד, ווי כ'וועל שוין מיט דיר נישט רעדען!

— אבער וועגען וואס האסטו זיך אזוי צורעדט? — האט זיך זאנווייל נעפרעגט ביי גראדול'ען.

— איך וועל דיר זאגען — האט מיט א שמייכעל אנגעהויבען משה'לע, א יונג ווי א ריעז. — אנומעלט קומט דער „קעלביגער" און דערצעהלט אז דו האסט איהם געשטערט. ער איז פערפאהרען שפעט ביי נאכט מיט א פוהר און געוואלט ביי נתן דעם אנארדניק ארויסנעהמען עטליכע קערץ מערען. ער געהט צו און בלייבט א פערציטערטער: דו געהסט ארום איבער'ן פעלד, האלסט א מויד אויף דער האנד און שלעפסט זי איין ווי א פיעסטענקע א קינד! ער איז שיעור נישט צוזעצט געוואָרען פון געלעכטער, נור ער האט מורא געהאט און זיך אבגעטראגען.

זאנווייל איז בלאס געוואָרען און זיך צושמייכעלט.

ארויס, און אין אזעלכע מינוטן האָט ער אראָבגערוקט דאָס היטעל איבער די אויגען און אוועק אין דער שענק אריין.

צומאָרגענס ווען זאנווייל איז אהיימגעקומען פון פּרייסען האָט ער דערפיהלט א שרעקליכע בענקשאפט נאָך זיינע חברים, עס האָט זיך איהם געוואָלט דערצעהלען וואָס ער האָט אויפגעטהאָן אין דעם נעכטיגען טאָג און ער איז געווען זיכער אז נור זיי וועלען איהם פערשטעהן.

באלד נאָכמיטאָג איז זאנווייל אוועק אין שענק אריין.

דורך דער גאַנצער לענג פון שענק, צו דער וואַנד צו, איז ווי אלע מאָל געשטאַנען א צאָהל־באנק. אויף דער צאָהל־באנק האָבען זיך געפונען עטליכע בארעלקעס בראַנפען, פעסלעך ביער. אויף א לאַנגער קופערנער טאַץ מיט לעכלעך זיינען געשטאַנען גלעזלעך, קופערנע קוויטירלעך און קופלעס. דער פּולאַפ איז געווען אונטערגעשפּאַרט מיט א דיקען פיער־עקיגען קלאָץ אויף וועלכען עס זיינען געווען אויסגעשניצט פערשיעדענע זאכען און נעמען פון פערשיעדענע גנבים. אונטער דער צאָהל־באנק איז געזעסען א הויכע דיקע אידענע — בריינע קאַזאק — און מיט הנאה זיך געבויערט די נאָז מיט א פינגער. ביי עטליכע טישלעך זיינען געזעסען יונגען און געגעסען. ביי א ווינקעל־טישעל זיינען געזעסען דריי יונגען און געטרונקען. ביי איינעם פון זיי אויף דער שוים איז געזעסען א יונג געפודערט מיידעל און גערויכערט א פּאַפּירָאָס. די שענק האָט געשמעקט מיט געבראָטענס.

— זעהט נור, זעהט! — האָט זיך בריינע צושריען — טפוי, טפוי, טפוי! א שעהנער מענש! ס'פּאסט דיר שוין גאָרנישט אריינצוקומען אין שענק אריין!?

פון אלע טישלעך האָט זיך געהערט: זאנווייל! זאנווייל!

פון אלע זייטען האָט מען איהם ארומגערינגעלט, איהם געגעבען שלום, זיך געוויצעלט.

זאנווייל האָט זיך א צופריעדענער אוועקגעזעצט מיט דער חברה ארום א גרויסען טיש.

— פופצעהן פלעשלעך לאגער! — האָט זאנווייל א געשריי געטהאָן.

.9

צייט זאנווי׳ל האָט זיך בעקאָנט מיט רחל׳ען האָט ער געזומען אלס מעהר און מעהר אויסמיידען זיינע פריהעריגע חברים, זיך געזומען מיט זיי זעלטען טרעפען. עטליכע וואכען דורכאנאנד פלעגט ער ניט אריינ־שמעקען אין שענק אריין. זיין בעסטער פערגעניגען איז געווען אין דער פרייער צייט, ארויסצוגעהן מיט „מארוון" אויפ׳ן ברעג פון דער „רזשיקע", זיך אויסציהען אין דעם טיפען גראָז און טראכטען. און מארוצ׳ פלעגט זיך אויסציהען, אויפשטעלען זיינע אוירען, עפענען עטוואס זיינע מאנדעל־אויגען און קוקען אין בורטשען. און אז זאנווי׳ל איז געווען גוט אויפגע־לעגט האָט ער זיך געזומען קאטשען איבער׳ן גראָז. מארוצ׳ פלעגט זיך אויפכאפען, זיך צוזעצען אויף די הינטערשטע פיס, א שפרונג טהאָן צו דעם בעל־הבית, איהם ארומכאפען מיט די לאפעס, לעקען, דרעהען מיט דעם עק און א געזונד, האַרציג געלעכטער פלעגט הילכיג אבקלינגען איבער דער לאנקע...

און אז זאנווי׳ל איז בייז געוואָרען אויף דעם הונד, האָט ער איהם געכאפט פאר די אוירען און אריינגעשליידערט אין דער „רזשיקע". דער הונד פלעגט אויסשווימען עטליכע קרייזען, אלץ קוקענדיג מיט זיינע מאנדעל אויגען אויף דעם בעל־הבית און ארויסשפרינגען. ער פלעגט זיך אבטרייסלען און צו צו זאנווי׳ען. זאנווי׳ל פלעגט פון דערווייטענס קוקען אויף דעם הונד׳ס נאסען קערפער און האָט הנאה געהאט.

נור פון צייט צו צייט האָט זאנווי׳ען ארומגעכאפט א בענקשאפט נאך זיינע חברים, נאך די שענק און דעמאָלט האָט ער אין אלעם פער־געסען. ער האָט דערפיהלט ווי עפעס צואוואקסט זיך ביי איהם, די מוס־קולען וועלען שטייפער, ציהען זיך אן, דאָס הארץ שפארט זיך פון קאסטען

האט ארויפגעמאכט די פאסקעס איבער זיינע אקסלען, האט דעם פאק לייכט אריבערגעווארפען איבער די ארעמס און געזומען שפרייזען. ניט ווייט פון גרענעץ האבען זיך די חברה צוטהיילט אין צוויי פארטיעס. דער געלער האט געפיהרט. אלע האבען אויסגעטהאן די שטיוועל, פערקאטשעט די הויזען און זיך אבגעשטעלט. דער געלער איז אליין אוועק אין וועלדל געוואהר ווערען וואס עס הערט זיך. ער איז באלד געקומען צוריק מיט זעלנער, נעטהאן א מאך מיט דער האנד און די פארטיע איז אהן שטערונג דורך די גרעניץ. דורכ'ן וואלד האט מען גענומען גיהן איינציוויז. דעם גאנצען וועג האט קיינער קיין וואָרט ניט גערעדט. ביי דעם קלענסטען שאָרך זיינען אלע אריין אין דער טיעפער תבואה מיט די געפאק, געלענען א לענגערע ווייל ביז עס איז וויעדער שטיל געוואָרען און געשפרייזט ווייטער.

זאנווייל איז געגאנגען א מיעדער. דער טאג האט איהם עפעס אויס־געמאטערט און ער האט נעפיהלט ווי אלע גליעדער ברעכען איהם. ער האט עטליכע מאל געוואלט קלעהרען וועגען רחל'ען, נאר ער האט בשום אופן ניט געקאנט צוזויפנעמען זיינע נעדאנקען.

ארום דריי א זייגער ביינאכט איז די חברה געקומען אין דעם לעצטען דאָרף וואס נעפינט זיך אונטער דער שטאדט. זיי האבען אראבנע־נומען די פאק און זיך געזעצט רוהען אין א טהאל אויף דער לאנקע. מיט אמאל האבען זיי דערהערט ווי א רייטער קומט אן. די חברה האבען געכאפט די פאק און זיך צושאטען אין אלע זייטען. זאנווייל איז אנטלאפען אהן א היטעל. ער איז נעווועזען זעהר אויפנערעגט, געשפאנט גיך, נעפיהלט א שרעקליכע מיערקויט. עס האט זיך דערהערט א שיסעריי.

— מען יאגט! — האט זאנווייל א טראכט געטהאן און נעכליבען שטעהן. ער האט פאר זיך דערזעהן דעם אלטען בית־עולם. ער האט זיך פלינק ארויפגעכאפט אויפ'ן פארקאן, אריבערגעשפרונגען לייכט ווי א קאץ און געזומען גיהן צווישען די מצבות קאלטבלוטיג, רוהיג... ער האט זיך אויסגעזוכט א הויך בערגעל, אונטערגעלעגט דעם פאק, זיך אנידערגעווארפען און איז פעסט אנשלאפען געוואָרען...

די יונגען מיט די שקצים האבען זי ארומגערינגעלט, געמאכט א ראד, זיך פאנאנדערגעטאנצט און זי נישט געלאזט ארויס.

אט האט זיך דורכשפאציערט דער „אידישער" אביעשטשיק מיט די ביקס אויף דעם אקסעל, זיך געוויצעלט מיט די אידען, געגעבען זיי עצות.

באלד איז ארויס עפעס א געזונטע מויד, געזומען דעם זעלנער אונטער'ן ארעם און אוועק מיט איהם אין וועלדעל.

זאנווי איז נעשטאנען פון דער וויטענס, זיך צו אלעם צונעקוקט. ער האט א שפיי געטהאן, אויסגעשריען „שטינקערס" אין דער נאכט ארײן, און פערשוואונדען אין א זייטיג נעסעל.

א פארטיע קאנטראבאנדיסטען מיט פעלעך אויף די פלייצעס איז זאנווילען אנטקעגען געקומען.

— אי, זאנווי! וואס טהוסטו דא? — האט א געלער געזאגט.

— כ'האב נעראפט זעהן א דייטש! — האט זאנווי רוהיג געענטפערט און געוואלט געהן וויטער.

— דערצעהל עס דער „באבע יורע", זאנווי. מיר וויסען דאך, — האט זיך א קלייגער, בריים־ביינינער יונג אריינגעמישט.

— פימפערנאטער! וואר פרעגט דיך? ס'איז דיין באבעס האנה? די חברה האבען זיך איבערגעקוקט.

— נו, טאקע! — האט זיך דער געלער געוועגדעט צום קלייגעם, — אז אומעטום מוזט דו זיך אריינמישען! וועז ער פערפאהרט דיר, וואלט מיך עפעס גענארט? אסור! וועסט זיך נאך א מאל דערשפיעלען! און דו, זאנווי, וואס רעגסטו זיך באלד אזוי אויף? לאז דיך דאכטען א הונד בילט! פיעלייכט וואלסטו מיטגענומען א פעקעל זיידענס?

— נעמאכט! — האט זאנווי געענטפערט, — וויפיעל גיסטו?

— וואס הייסט? קריגסט א צעהנערל!

— ניין, גוטער ברודער! — פופצעהן!

דער געלער איז נעשטאנען א ביסעל, נעטראכט:

— ס'גיהט!

די פארטיע האט זיך אבגעשטעלט, דער געלער איז ערגעץ אוועק, נעזוימט זיך עטליכע מינוט און נעבראכט א גרויסען פאק זיידענס. זאנווי

ליכע רעק, צו עטליכע פאר הויזען, דורכפיהרען די נרענעץ און זיך מא־
טערען.

ביי א צווייטע קופקע זיינען געזעסען ווייבער אין שייטלען און גע־
האלטען אין איין בערערען אט יענע מיידלעך, וואס זיינען געזעסען א
ביסעל ווייטער אויסגעמישט מיט שיקסעס, שקצים און יונגען.

פון דעם פלאץ, וואו דאס יונגווארג איז געזעסען האט זיך געטראגען
א הילכיג געלעכטער. די יונגען פלענען אויסציהען א מויד אדער א
שיקסע אויף דעם גראז און זיך נעהמען וועטען, אז זי טראגט אונטער
דעם קלייד נאר נישט, כדי זי זאל קענען אלץ מעהר אנטהאן. די מויד
איז דערווייל געלעגען און געמאכט קולות, ביז א אידענע האט שוין נישט
געקענט צוהערען, איז זי צו און זיי ענענומען זידלען. האט מען אפגעלאזט
די מויד, און עפעס א יונג א חצוף איז אויפגעשפרונגען, ארומגעכאפט די
אידענע און איהר געוואלט א קוש טהאן. די אידענע האט ענענומען שרייען
און אלע ארום האבען געפלאצט פון געלעכטער.

עס איז דורך א דייטש מיט א דיקען סינאר, זיך אפגעשטעלט, גע־
שטאנען א ווייל, אויסגעשפיגען: „שמוציגע יודען!" און נעגאנגען
ווייטער.

זאנווייל איז ארויין אין שיינק, אויסנעטרונקען עטליכע קופעל ביער,
פערריבערט א סינאר, זיך נעזעגענט מיט דעם דייטש און ארוים.

די סוחרים מיט די קופקעם סחורה זיינען שוין נעהאט אננעקומען,
האבען עס צולענט אין מיטען פעלד. די מולכ'ערס האבען פון זיך אלעס
אראפגעווארפען, נעשטאנען אין די העמדער און גאטקעס; די ווייבער
אהן בלוזקעס און אין די האלקעס, און זיך נעשטופט, גערעסען צו די
סוחרים, און ווער עס איז נעווען שטארקער, האט נעכאפט מעהר. די
ווייבער האבען געשלאגען די מיידען און די מיידען האבען ארונטערגע־
ריסען די שייטלעך ביי די ווייבער. און אט איז צו א האלב־נאקעטער שקץ,
שטיל אפגענדען דאס בענדל פון דער האלקע ביי א מיידל. דאס
מיידל האט געטהאן א שטרעק אוים די האנד, געוואלט כאפען א ליי־
בעל — איז זי שטעהן געבליבען אין א פאר קורצע לייוונטענע מיטקעס.

די זעלנער האָבען איהם אָפּגעשטעלט, געגומען אָפּבינדען די פערד. זאַנווי‌ל האָט געגומען טענה'ן מיט די זעלנער, זיי געוואָלט אונטער־קויפען — ס'איז נישט געגאַנגען! א קאָלטער שוויים האָט בערעקט זיין נאַנץ לייב. ער האָט א קריץ געטהאָן מיט די צייהן און וואָס כח נור אונטערגעשפּאַרעט זיין אָגער.

דאָס פערד האָט זיך א ריס געטהאָן, אַנידערגעשלייידערט מיט די פאָדערשטע פים איין זעלנער און זיך צוטראָגען וויי א פייל פון בויגען. די פּאַרטיע האָט זיך אָפּגעריסען און איז נאָך.

דער צווייטער זעלנער איז צומישט געוואָרען, געגומען נאָכשיסען, גע'הרג'עט עטליכע פערד, נאָר זאַנווי‌ל איז שוין געשטאַנען אויף דער צווייטער זייט גרענעץ און געוויעזען די זעלנער א לאַנגע נאַז.

אויף דער צווייטער זייט גרענעץ האָבען שוין צווויי דייטשען איהם אָפּ־געוואַרט. אייגער האָט אוועקגעפיהרט די פּאַרטיע פערד און דער צווויי־טער האָט זאַנווי‌לען אייגעלאַדען אויף א קופעל ביער.

ניט ווייט פון שענק האָט זאַנווי‌ל בעמערקט קופקעלאָך מענשען אויף דעם גראָז. דאָס זיינען געזעסען „מולכ'ערס" — אָט יענע, וואָס פיהרען איבערגעניצטע קליידער דורך די גרעניץ. זיי האָבען אָפּגעוואַרט דעם בערלינער צוג, וואָס האָט געדאַרפט אָנקומען פונקט איינס בייגאַכט. מיט דעם צוג קומען אָן די סוחרים פון אַלטוואַרג, עפענען דאָ די וואַרע און יעדערער פון די מולכ'ערס טהוט זיך אָן עטליכע „שטיק" און פּאָהרט אריין נאָך פוילען.

עס איז געזעסען א קופקעלע עלטערע אידען אין לאַנגע כאַלאַטען און זיך געשמועסט געלאַסען. זיי האָבען מקנא געוועזען „יערגע נאר" (אזוי האָבען זיי גערופען דעם דייטש), ווי ער לעבט זיך רוהיג. און צום מייסטען האָבען זיי מקנא געוועזען דעם שיינקאָר, וואָס האָט געהאַלטען די שיינק ביי דעם טראָקט און געלייזט בייטאָג און בייגאַכט.

דאָס זיינען געווען צום מיינסטען יורדים, שהנע חסידים, וועלכע האָבען שוין אלץ פּרובירט, אפילו מלמדות, נור עס איז נישט געגאַנגען, — האָבען זיי געגומען אריינפאָהרען נאָך פּריסען, אָנטהאָן יעדערער צו עט־

געווענדעט צו די יונגען, אנכאפענדיג זיך ביי א דיקע צווייג פון אן אלטען בוים, וואס איז נעווואקסען ביים ברעג, און זיך נענומען ציהען.

ס׳איז נעווארען אלץ פינסטערער און פינסטערער.

די פארטיע פערד איז נעשטאנען רוהיג, ווי פון שטיין אויסגעהאקט. מען האט אפגענאסען די פערד מיט קאלט וואסער און זיי זיינען לע־בעדיגער געווארען.

די פארטיע האט זיך שטיל נעריהרט פון ארט.

שטיל. עס האט זיך נאר נעהערט דאס ריטמישע קלאפען פון די קאפיטעס. וועלכ־ניט־וועלכ האט זיך צוהירשעט א פערד.

פון דערווייטענס האט זיך בעוויעזען א רויט פייערל. דאס איז נעווען דער „קייט": א הויכער וויים־געפארבטער קלאץ מיט שווארצע פאסען און מיט א לאנגע קייט אראפ.

זאנווי האט פערקערעווט אין א זייטיג וועגל, נענומען רייטען זהר פאמליך. ער האט נהאלטען אין איין גלעטען זיין אגער און פון מאל צו מאל איהם מכבד געווען מיט א קלעצל צוקער.

טריט — — —

די פארטיע האט זיך אפגעשטעלט, געשטאנען א ווייל. עס איז וויעדער שטיל נעווארען און מען האט זיך נעריהרט פון ארט.

זאנווי האט זיך ארומגעקוקט — נאך א פופציג טריט און די פערד זיינען אין בריסען. מען האט זיך וויעדער פערקערעווט אין א קליין זאמדיג וועגל און נענומען טרייבען די פערד דורך שטעכעדיגע אגרעס־קוסטען.

פון דערווייטענס זיינען אנטקענען געקומען צווי זעלנער.

זאנווי האט בשעת מעשה א ציטער נעטהאן, נישט לאנג נעקלעהרט און נהייסען יאגען די פערד וואס כח נור. די פערד האבען זיך צו־טראגען. די זעלנער האבען אנגעשטעלט די ביקסען. די יונגען זיינען אראפגעשפרונגען און צוריקגעלאפען.

זאנווי איז נעווארען שטארק אויפגעריגט:

— הינטישע לעבערס! די כאליערא וועט אייך שוין נעהמען! און איז אנטקענען געפאהרען די זעלנער.

בעטראכט די צונויפגעדריקטע פארטיע מיט די אראפּגעלאזטע דרעמעל־דיגע קעפ און עפעס א רחמנות־געפיהל האט איהם אראמגענומען.

ארום איז געווען שטיל.

וועז־ניט־וועז האט א בלאז געטהאן א ווינטעל, מיטברענגענדיג דעם פייכטען, שארפען ריח פון יאלאוויץ און פון פארטינג פלאמבירען.

די „זשאלדעווקא" איז זיך נערונען רוהיג פאמעליך. ס'האבען זיך נעהויבען קלייגע דונקעל־פיאלעטאווע וואלקן, איינשלינגענדיג אייגע די צווייטע.

זאנווי איז געלעגען אויף דעם בויך און געקוקט ווי עס וואקסען פון וואסער ארויס דונקעל־בלויע בערג, צואוואקסען זיך אין הימעל אריין. א רויטליכער פאס האט זיי דורכגעשניטען און די בערג זיינען נעבליבען העננגען צווישען הימעל און וואסער.

זאנווי האט דערפיהלט ווי עפעס צוגיסט זיך איבער אלע זיינע גליעדער און ער איז געוואָרען לעבעדינער, ווילדער. עס האט זיך איהם נעראכט, אז די דונקעל־פיאלעטעווע וואלקן רופען איהם, און ער האט נרויס חשק נעהאט אראפצואוואַרפען פון זיך די קלייַדער און כאפען א שווים.

— חברה, מיר וועלען נאר כאפען א שווים! — האט זאנווי זיך נעוועגדעט צו די צוויי יונגען.

זיי האבען אויפנעהויבען די אראפּגעלאזטע קעפ, זיך איבערנעקוקט און נעקוועטשט מיט די פליצעס, און נעהייסען האט עס: „אז דער הא־בער שטעכט, קריכט מען אויף גלייכע וועגר".

זאנווי האט א שפיי נעטהאן גלייך אין וואסער אריין, א ברום נעטהאן „פלאקען־שיסערס!" און נענומען שנעל אראפּווארפען פון זיך די קלייַדער.

און דאס שטילע וואסער האט מיט א מאל א קרעכץ נעטהאן אונטער זאנווי'ס קלאפטער. ער האט דורכנעשניטען עטליכע קרייזען און איז ארויס.

— שוטים, וואס וויסט איהר וואס נוט איז! — האט זיך זאנווי

8.

אז זאַנווי׳ל איז צוגעקומען צום וועלדעל, האָט ער פון דער ווייטענס דערזעהן זיין פּאָטער מיט צוויי יונגען. ער איז גיך אַראָפּ, געגומען בינדען די פּערד: א פּערד׳ס פּיסק צום צווייטענס עק, און אַזוי איינס הינטער׳ן אַנדערען; זיך נאָכדעם געזעגענט מיט׳ן פּאָטער און איז פּאַמעלעך אַרויסגעריטען דורך הינטער־וועגלעך פון וועלדעל. די צוויי יונגען זיינען איהם נאָכגעריטען.

דעם גאַנצען וועג האָט זאַנווי׳ל געוואָלט טראַכטען וועגען דער גרעניץ, נאָר יעדעם מאָל איז איהם אין דער־מיט אַריין רחל.

— און וואָס וועט טאָקע זיין, אז מען וועט איהם היינט ביינאַכט שיסען? — איז זאַנווי׳לען דורכגעבליצט א געדאַנק אין מח.

ער האָט זיך צושמייכעלט, אַרויסגענומען פון כאָליאַווע א פּלאַטשיג פּלעשעל שנאַפּס און מיט עטליכע זופּ פּערטריבען דעם גערַאַנק.

„אָט זיינען זיי שוין געווען אויף דעם ברעג פון דער „זשאָלדעווקאַ".

— האָלט! — האָט זאַנווי׳ל שטיל געזאָגט און א מאָך געטהאָן מיט דער האַנד.

די פּאַרטיע האָט זיך אָפּגעשטעלט.

— דאָ וועלען מיר וואַרטען ביז ס׳וועט גוט פינסטער ווערען! איצט, חברה, נעהמט די „בלאָז" מיט בראַנפען און רייבט איין די פערד די קעפּ, זיי זאָלען נישט הירשען. אלץ זאָל געטהאָן ווערען שאַ־שטיל, ניט קיין איבריגען פּיפּס, איהר הערט?

די פערד זיינען באָלד געוואָרען רוהיגער, ווי זיי וואָלטען פערשטאַנען די געפאַהר, זיך געגומען רוקען איינס צום צווייטען מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ און זיינען געבליבען שטעהן ווי צוגעשמידטע. זאַנווי׳ל האָט

— ביזט זיכער, אז מען וועט דיך נישט כאפען, זאגוויל? אין אז יא? וואס וועל איך טהאן? כ'וועל דיך שוין קיינמאל נישט זעהן? קיינמאל?...

— מיך וועט קיינער נישט כאפען! שרעק זיך נישט, רח'טשע! מארגען וועלען מיר זיך זעהן.

— נו, טא נעהם מיך נאך א מאל ארום! אזוי! שטארקער!...

זאגוויל איז שוין געזעסען אויף דעם פערד, געקוקט מיט זיינע ליעבע קינדישע אויגען אויף רחל'ען, געדריקט איהר האנד און געשמייכעלט.

רחל האט געגלעט זיין פערד, געהייסען איהם פאהרען גיך, זעהר גיך.

זאגוויל האט זיך עטוואס אויסגעבויגען, אונטערגעשפארעט דאס פערד. דאס פערד האט זיך מיט א מאל א ציה געטהאן, געוואלרען לענגער און איבער דעם שאססע האבען זיך גענומען הויבען וואלקענס שטויב.

רחל איז געשטאנען א לענגערע צייט פערזונקען אין רעיונות און נאכגעקוקט זאגווילען.

באלד איז משה ארויסגעקומען, איהם אריינגערופען צו זיך, מכבד געווען מיט א גוט גלעזל ווײן. זאגוויל האָט געשפרייזט שטייף איבער די פֿליושענע דיוואנעם, ארויסגעוואקט זיך א פאטער־שטוהל, פערלעגט א פוס אויף א פוס, פערוויכערט א סיגאר. עס האָט איהם זעהר הנאה געטהאָן וואָס משה לעקט און חנפה'ט איהם.

זאגוויל האָט זיך געזעגענט מיט משה'ן, ארויף אויפ'ן פערד, זיך צופייפט אויף זיין שטייגער, גלעטענדיג דעם פערדס האלז און איז ארויס דורך א הינטערשטען טויער. ער האָט יעצט אין גאנצען פערגעסען וועגען די פערד. ער האָט רחל'ען צוגעזאָגט דורכצוריטען דעם טראָקט נעבען די גערטנער. לאָז זי זעהן ווי איהר זאגוויל זעהט אוים אויפ'ן פערד. ער וועט זי ארויפנעהמען ווי יענער פרינץ, גוט צוטולייען צו זיך און מיט איהר אוועקפאטשען...

אויפ'ן שאָססע האָט זאגוויל אונטערגעשפאָרעט זיין פערד. דאָס פערד האָט א ציה געטהאָן דעם פאָדערשטען טהייל פון זיין קערפער, זיך עטוואָס אויסגעצויגען און זיך פאנאנדערגעטראָגען איבער'ן שאָססע לייכט ווי א פויגעל.

רחל איז געשטאנען נעבען טראָקט און געוואָרט אויף זאגוויל'ען.

זי האָט דערזעהן ווי א שעהן צוגאָווע פערד טראָגט זיך אויפ'ן שאָססע, א הויכער רייטער זיצט גלייך ווי א ווירע — האָט זי א ציטער גע־טהאָן. „זאגוויל פאָהרט!"...

זאגוויל איז צוגעריטען נאָהענט צו רחל'ען. דאָס פערד האָט זיך געגומען דרעהען ארום און ארום. רחל האָט עס אָנגעכאפט פאר'ן צוים:

— ווי שעהן דו ביזט, זאגוויל, אויפ'ן פערד! וועז כ'וואָלט זיך נישט געשעהמט, אז א בעקאנטער זאָל אונז טרעפען, וואָלט איך אריף צו דיר. שפרינג אראָפ, כ'וועל דיר א קוש טהאָן, — האָט רחל געזאָגט און אראָפגעלאָזט די אויגען.

זאגוויל האָט זיך פערריטעלט, אראָפגעשפרונגען און נעהאלוט רחל'ען.

דאָס פערד איז געבליבען שטעהן, אויפגעשטעלט די אויערען, צוע־פענט בריטער זיין קלוג אויג און געקוקט אויף דעם פאָרעל.

7.

פארנאכט איז זאנוויל רוהיג אריין צו משה „קוניארזש" אין הויף, קלאפענדיג מיט זיין שפיץ־רוט אין די ליאקירטע כאליאווען.

די פערד זיינען שוין אלע געווען אונטער'ן שטאדט אין וועלדעל, נאר זיין גניאדער אנער איז געשטאנען א געזאטעלטער אין מיטען הויף און געפאכעט מיט זיין לאנגען עק. דער פיסק איז נעווען בעדעקט מיט א ווייסע שוים. יעדע ווייל האט דאס פערד א ווארף געטהאן זיין שטאל־צען קאפ מיט די לאנגע גרושיווע, נעקלאפט מיט די פאדערשטע קא־פיטעס, אז שטיקער ערד פלענען זיך צושיטען אין אלע זייטען.

זאנוויל איז צו צום פערד מיט א מאדנעם פייף און דאס נענומען גלעטען איבער'ן גלאנציגען האלז. דאס פערד האט אפנים פערשטאנען דעם פייף, האט איהם אנגעקוקט מיט'ן רעכטען אויג און האט זיך פא־נאנדערגעהירזשעט.

ביי דעם אפענעם פענסטער איז געזעסען א בלאנדע מיידעל. אין איין האנד האט זי געהאלטען א בוך און מיט דער צווייטער האט זי לייכט געריבען קלייניע שמעקעדיגע בלעטלעך פון א מירטא־בלום, וואס איז נע־שטאנען אויפ'ן פענסטער. דאס איז געווען משה'ס איננסטע טאכטער. דאס מיידעל, דערזעהענדיג זאנוויל'ען, האט אויפגעהערט לעזען דעם בוך און נענומען קוקען אויף איהם. זאנוויל האט בעמערקט איהר בליק, זיך געשטלט אין א פאזע און מעשה אקטיאר איהר געקוקט גלייך אין די אוי־גען אריין. דאס מיידעל האט זיך פערשעהמט, נעלאזט לינגען דעם בוך און אוועק מיט א הילכיג געלעכטער.

— א יחסנ'טע! — האט זאנוויל א טראכט געטהאן, — משה'ס טאכטער! א כפרה מעג זי געהן מיט איהר נעשוואלענעם טאטען פאר רחל'ס מינדסטען נאגעל!

משה האָט ארויסגענומען מיט א קרעכץ א דיקען טייסטער, אויס־
געצויגן צווישן הונדערט רובל און זיי געגעבען שלמה'ן.

מען האָט נעטרונקען לחיים, זיך געוואונשען, אז דער השם יתברך
זאל העלפן בשלום דורכצוקומען און מען איז זיך צוגאנגען.

— נו, זאנוויל, — האָט משה אָבגעהוסט, — ביזט גרייט צו פאָר־
רען היינט בייגאכט?

— אויב מיר וועלען נאָר דורכקומען, — האָט זאנוויל געענטפערט,
— בין איך צו יעדער צייט גרייט.

— וואָס הייסט? דאכט זיך, כ'בין שוין דורכגעקומען מיט'ן טאטען.

— וואָס טויגען די אלע דבורים, ר' משה? אויב כ'וועל נישט זעהן
צוויי הונדערט קערבלעך אויפ'ן טיש, ריהר איך זיך נישט פון ארט! איהר
טענה'ט, איהר קאָנט קריגען ביליגער? מיט'ן בעסטען פערגעניגען! כ'האָב
צו אייך גאָר נישט!

— עה, זאנוויל, האָסט דאָך עפעס צופיעל פעפער אין דער נאָז!
אפנים, די געשעפטען גענהען דיר צו גוט, אז דו ווארפסט זיך אזוי מיט
הונדערט און פופציג רובעל? זעה, ס'מוז דאָך אלץ זיין מיט א שכל!
די גאנצע חתונה וועט נעהמען קנאפער פון א שטונדע, און פאר א שטונדע
הונדערט און פופציג רובעל איז, דאכט זיך, גאנץ שעהן! ראָטשילד אליין
וואלט זיך נישט אפגעזאָגט! נעה שוין גענה, זאנוויל, מאך זיך נישט נאָ־
ריש! זעהסט, וועז כ'וואלט נעווען זיכער, אז די פערד זאלען דורכנעהן,—
נו, איז נאָך א פופציגער! אבער, גזלן, וואס טהו איך, די שעה זאל נישט
ב'שעה'ן, און מען נעהמט איבער אלע פערד? הא? ווילסט זיין א שותף
צום שאדען? שווייגסט? דאָס איז נישט מעשה סוחר, זאנוויל!

זאנוויל איז געזעסען אן אנגעבלאזענער און האָט נאָר נישט נעענט־
פערט. ער האָט נעוואוסט, אז משה וועט איהם פערריעדען. דאָס איז א
כיטרער פוקס. כמעט אלע פערד זיינען מיינע. משה האָט זיי אנגעקריגען
בחצי־חנם. און יעצט וויל ער נאָך אפרייסען פופציג רובעל? ניין!

זאנוויל האָט זיך אויפגעשטעלט:

— ר' משה, בחנם וואס איהר מאכט קאלטע רייד, ס'וועט העלפען
ווי א טויטען באנקעס, וועניגער ווי צוויי הונדערט רובעל נעהם איך נישט!
משה האָט געקוקט זאנווילען אין די אויגען און געשמייכעלט:

— עה, זאנוויל, געהסט דאָך נאָר עפעס פון די כלים ארוים!

— נו, שלמה, מיר וועלען שוין דורכקומען. ברענגט אריין שנאפס.
תרצה האָט דערלאנגט בראנפען און עפעס צו פערבייסען.

זאגווי׳ל האָט געקייט און געשמייכעלט:
— א גנב דארף נישט דאווענען!
שלמה האָט נישט געענטפערט. ער איז נענאנגען אויף און אָב איבער דער שטוב. ער האָט נעפיהלט, אז תרצה אי׳ז נערעכט, נאָר צו־געבען האָט ער נישט געוואָלט. שלמה האָט זאגווי׳לען זעהר ליעב געהאט און פיעל זאכען מוחל געווען.

— ער וועט עלטער ווערען, — האָט שלמה זיך געטראכט, — וועט ער אנדערש ווערן. שלמה איז אין דער יונענד אויך נישט בעסער נע־ווען. דערפאר איז זאגווי׳ל א גבור און דערצו א ריזיקאנט, צוויי זאכען, וועלכע א פערד־גנב דארף בעזיצען און פאר וועלכע פערד־גנבים האבען גרויס דרך־ארץ.

שלמה האָט געוואוסט, אז צייט זאגווי׳ל איז אריין אין „געשעפט", קוקט מען אויף איהם אין גאנצען אנדערש.

— כ׳האָב זיך היינט געזעהן מיט משה „קוניארוש", — האָט שלמה איבערגעריסען די שטיל־קייט.
— נו?
—ער וועט באלד זיין. ווי איך פערשטעה פון זיינע רייד, ווי׳ל ער אפרייסען א פאָר רובעל. ער טענה׳ן, אז ער קאן קרינען בילינער.
— בילינער? א רוח אין זיין גראבען „קאלדען" אריין! הערסט טאטע, אז ס׳וועט פעהלען א גראשען, ריהר איך זיך נישט פון ארט! אזא כיט־רער „פוענץ"! כ׳וועל איהם נאך אמאל דעם „קאלדען" איינפרעסען!
— נו, געגוג, געגוג! הער אויף צו שרייען, ער געהט! — האָט שלמה א זאג געטהאן און נעגאנגען צו דער טהיר.

א דיקער הויכער איד אין א ריפסענעם כאלאט איז אריינגעקומען.
— גוט מארגען!
— גוט יאָהר, ר׳ משה! — האָט שלמה נעענטפערט און איהם נע־שטעלט א שטוהל, — זעצט זיך!

משה האָט זיך פאמעליך אוועקגעזעצט מיט א קרעכץ, אפגעפראכט, ארויסגענומען א פעקעל סיגארען און מכבד געווען דעם עולם.

זאגט, אז קיין גוטס וועט פון איהם נישט ארויס. מאהל דיר, א קינד וועלט געבוירען מיט א הייבעל און מיט א ווילדען קוויטש! וואו איז דאס געהערט געווארען? און קנאפּ פערשווארצט מיר שרה דעם קאפּ? טליקעט זיך ארום... און יעדען טאג העננט אויף דער שוהל א נייער פאסקווייל. אודאי וואלט מען זי נעמענט חתונה מאכען פריהער נאך פאר חנה'ן, כאטש זי איז איינגער... הלואי זאל איך, רבונו של עולם, האבען נחת פון חנה'ן... קרינט, דאכט זיך, א לייטישען יונג...

זאגווייל האט זיך איבערנעטרייסעלט, געפענט בריוט זיינע בלויע אויגען, פערלענט זיינע הענד אונטער'ן קאפּ, זיך איבערנעצויגען און זיך פאנאנדערגענענעצט:

— גרויסער טאג!

ער איז גיך אויפגעשפרונגען, זיך איינגעוואשען, אנגעטהאן זיינע ליאקירטע שטיוועל, פערקעמט זיך א „פאלקע", נענומען די הענד ארום די זייטן, נעכאפט א טענצעל און זיך צושריען:

— מאטקא, פאדאוואי!

— ביזט דאך ערגער פון א נוי! — האט תרצה נעזאגט, — אן ערל אז ער הויבט זיך אויף, איז דאס ערשטע „פאטשערזש". און דו?

— נישט נערעדט, מאמע! — האט זאגווייל נעענטפערט, ארומ־נעכאפט די בארוויסע תרצה און נענומען טאנצען מיט איהר איבערגוואלד.

— לאז אפּ, דו שיינעץ איינער! — סם וועל איך דיר נעבען!

זאגווייל האט זיך פאנאנדערגעלאכט, געמאכט א שנאפּס און זיך נעזעצט איבער א שיסעל שטשאוו מיט קארטאפּעל.

שלמה איז אריינגעקומען מיט'ן טלית־זאק אונטער דעם ארעם, נע־וואלט עפעס זאגען, נאר תרצה האט איהם איבערגעהאקט די רייד:

— טאטע־פאטער! א שהנעם תכלית האסטו געמאכט פון דיין גן־עדן פיהרער! אויף מיינע שונאים'ס קאפּ נעזאגט! א יונג הויבט זיך אויף ווי א בהמה, זאגט קיין אידיש וואלט נישט און כמאליעט אריין א שיסעל קארטאפּעל מיט שטשאוו! האסט נישט נעפאלנט, שלמה, טא נא!

שלמה האט פערקוועטשט די ליפען און נעוואלט בלאס ווי קרייד:

— ווער שוין פערשטומט, דו אלטער קאך־לעפעל! ווער פרעגט דיך?

.6

פריה מארגען.

תרצה האט אבגעקאכט א שטשאוו, אננעשלאגען מיט אייער, אפ־געזאטען א טאפ קארטאפעל, צושטעלט אויפ'ן טיש אבצוקיהלען, האט זיך א ביסעל צוגעזעצט און זיך פערטראכט:

— שלמה דארף באלד אריין פון דאוונען, און דאכט זיך ס'איז שוין צייט זאנוויל'ען צו וועקען. גאנצע נעכט שלעפט זיך דאס ארום! וואו? — דער שווארץ יאהר וויים!

תרצה האט בעטראכט זאנוויל'ען, וועלכער איז געשלאפען נעבען טהיר, מיט דער קוטשמע האר צואוואַרפען איבער'ן וויסען שטערען.

— קיין עין הרע, אויסגעהאדעוועט א יונג! דאס קאן דאך מויערען ברעכען! אנאנדער מאמע וואלט דאך פון אזא זוהן געשעפט נחת! און איך? — היינט, די שעה זאל נישט בע'שה'ן, און מען כאפט איהם... — האט תרצה אבגעזיפצט — א קליינינקיט, פופציג פערד אריבערפיהרען איבער דער גרענין! און וואר איז שולדיג אז נישט דער שהנער מאטע? כ'האב קנאפ גענוואלדעוועט, געשריען: „שלמה, גענוג איין פערד־הענד־לער אין דער משפחה! גיב דעם אינגעל פאר א בעל־מלאכה". נו, מעהר האט מיר נישט געפעהלט! ער האט דאס מיך אפגעמאסטען מיט זיין גנב'יש אויג און מיר געמאכט א מי שברך, אז די מאמע מילך איז מיר צו חלום געקומען!

תרצה האט אריינגעשניצט אין פארטוך און וויטער געטראכט:

— כ'האב קיינמאל קיין נחת נישט געהאט פון מיינע קינדער. פון צוועלף געבליבען דריי. זאנוויל איז פון תמיד אן געווען א מזיק. קינ־דער פלעגען זיך נישט וועלען שפיעלען מיט איהם — ער פלעגט זיי שלאגען מכות רצח, דעם רבין אויסגעשעריגט. די שכנות האבען באלד גע־

אריינפיהרען נאך פרייסען קיין פערד. ער שרעקט זיך אפנים עס זאל איהם נישט אויספעהלען. נעכטען קומט צו מיר משה „קוניארזש" און שלאגט מיר אן כ'זאל „אריבערשוואַרצען" א פאַרטיע פון פופציג פערד איבער דער גרעניץ.

— און האסט נאר נישט מורא? מען קען דאך דיך שיסען?

— וואר קלעהרט וועגען שיסען, מען שיסט נישט! און אז ס'מאכט זיך שלעכט, שיסט מען צוריק!

— און וועגען רחל'ען טראכסטו נאר נישט?

זאנוויל איז צומישט געוואַרען, געוואלט עפעס זאגען, זיך פערריי־טעלט און זי געגומען קושען.

רחל איז געגאנגען א גליקליכע און געגלעט זאנוויל'ס האנד.

אונטער'ן שטאדט זיינען זיי זיך צוגאנגען אין פערשיערענע זייטען, אז מענשען זאלען זיי נישט בענעגענען.

— רחל וויים נישט, אז ער איז א גנב, — האָט זאנווי׳ל א טראכט געטהאָן. ער מוז איהר באלד זאָגען!

ער האָט איינגעקוועטשט די פויסטען און זיך אויפגעשטעלט:

— רחל! — האָט זאנווי׳ל געזאָגט מיט א פערשיקט קו׳ל, — דו ווייסט, אז איך בין א גנב, א פערד־גנב!?

— דו ביזט דאָך א שטארקער! — האָט רחל׳ אויסגעשריען, זיך טו־ליענדיג צו איהם א דערשראָקענע. — מען דערצעהלט, אז דו לענסט אוועק א דריי יעהריגען אָקס מיט איין קלאָפּ צווישען די הערנער! דו ביזט נישט קיין גנב! א גנב דערקען איך באלד. ער האָט אזעלכע קאל־טע, שארפע אויגען. און דו האָסט דאָך אזעלכע גוטע אויגען!... — און זי האָט זיך געמומען בעטען: — נעהם מיך נאָך א מאל אויף דער האנד. וויעג מיך... אָט אזוי! אָט אזוי! שטארקער! שטארקער!...

זאנווי׳ל האָט זיך אין אלעם פערגעסען. ער איז ארומגענאנגען מיט רחל׳ען אויף זיינע הענד, זי געוויעגט. און רחל׳ האָט זיך געטוליעט אלץ שטארקער צו איהם, געזוכט א פלאץ וואו זי זאל קענען מיט לייב און לעבען אריין אין זאנווי׳ל׳ען.

שפעט ביינאכט האָט זאנווי׳ל רחל׳ען אהיימגעפיהרט. ער האָט איהר געוואָלט דערצעהלען וועגען זיינע פלענער, נישט געפונגען קיין ווער־טער און געבליבען שטיל.

— פאר וואָס דערצעהלסטו מיר גאָר נישט? — האָט רחל׳ איהם ברוגז׳ליך געפרעגט.

— גלויב מיר, רחל, כ׳וואָלט דיר אלעס דערצעהלט! אז כ׳בין אליין און קלעהר, קומט אלעס אויס אזוי שעהן, פונקט ווי דו דערצעהלסט! און אז כ׳וויל דיר איבערדערצעהלען, קלעפט זיך די צונג צום גומען.

רחל׳ האָט פעסטער געדריקט זיין האנד און געשמייכעלט.

— אָט מארגען, — האָט זאנווי׳ל אננעהויבען, — נעה איך אבטהאָן א שטיקעל ארבייט, וואָס וועט מיר ברענגען עטליכע הונדערט רובעל.

— וואָס, א שטיינער?

— אָט דו ווייסט דאָך, אז צייט ס׳האָט אויסגעבראָכען די יאָפּ־נעזישע מלחמה האָט מען פארמאכט דעם צאלאנד. „פאניע" לאָזט ניט

פון א קליין מיידעלע און איז נעהנטער צו צו זאנווילען — ווייסט גאר וואס? לאמיר ווערען ברוגז! גוט?

זאנווי איז אויפגעשפרונגען א צורייצטער, געכאפט רחל'ן אויף די הענד און זי ענגומען וויעגען מיט א געוואלדיגע שנעלקייט, שעפטשענדיג: וועסט דערצעהלען? וועסט...

— כ'וועל דערצעהלען, כ'וועל, זאנווילשע קרוין, לאז מיך אפ! — האט זיך רחל צושריען.

זאנווי האט זי אראפגעלאזען פון זיינע ארעמס.

— ביזט א ווילדער! — האט רחל געזאגט און זיך אוועקגעוועצט אויף א בונד שטרוי, האט איהם געצייגט מיט דער האנד א פלאץ נעבען זיך: — זעץ דיך!

זי האט ארויפגעלאנט זאנווי'ס קאפ אויף איהר שוים און ענגומען דערצעהלען א מעשה פון א פערבלאנדזעטען פרינץ, וואס איז געריטען וואלד־איין, וואלד־אוים, געזוכט זיין געליעבטע... דער פרינץ האט דערהערט פון דער ווייטענס א פרויען־שטימע, האט אונטערגעשפארעט זיין פערד און איז צוגעקומען:

— שעהנע מיידעל, וואס ווויינסטו? — האט זי דער פרינץ גע־פרענט.

— ווי זאל איך נישט ווייגען, — האט די מיידעל געענטפערט, — אז כ'האב מיין חתן פערלוירען...

— וויין נישט, שעהנע מיידעל! — איך בין דיין חתן! קום מיט מיר!

און ער האט זי איינגעוויקעלט אין זיין ווייסען פלאשטש, ארויפ־געזעצט אויפ'ן שווארצען פערד און פערשוואונדען וואלד־איין, וואלד־אוים. — — —

4.

זאנווי׳ל איז געזעסען ביי רח׳ל׳ען אין דער בודע.

— זאנווי׳ל, וואָס ביזטו אזוי פער׳מרה־שחורה׳ט? וואָס איז? געה, כ׳האָב מורא פאר דיר...

זאנווי׳ל איז רויט געוואָרען און זיך צושמייכעלט:

— גאָר נישט, רח׳טשע!

— שעהם זיך! קומסט צו מיר אזא אומעדיגער! דו! כ׳האָב דיך פיינד! — און זי האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף איהם און זיך אַרומ־געוויקעלט מיט איהרע הענד אַרום זיין האַלז.

זאנווי׳ל האָט איהר אַרומגעכאפט.

רח׳ל האָט זיך ווי א פיש געגומען וואַרפען און צאפּלען אין זאנווי׳ל׳ס הענד און אַלץ טיעפער זיך געגורקעוועט אין זיין ברוסט.

— האָב איך היינט געלייענט א מעשה, — האָט רח׳ל צו איהם שפּעטער געזאָגט, קוקענדיג אויף זאנווי׳לען דורכ׳ן שפּיגעל׳ע, וואָס איז געהאנגען אויף א שטריק, — איז זי שעהן!

— נו, לאָמיר טאָקע הערען! — האָט זאנווי׳ל מיט א שמייכעל זיך געבעטען.

— ווי׳ל איך נישט! כ׳וועל שוין דיר גאָר נישט דערצעהלען, גאָר נישט, הערסט!

רח׳ל האָט זיך אויסגעדרעהט, אריבערגעוואָרפען א האַלבען קאָפּ האָר איבער׳ן פּנים און געקוקט וואָס פאר אן איינדרוק דאָס וועט מאכען אויף זאנווי׳לען.

— וועסט שוין גאָר דערצעהלען! — האָט זאנווי׳ל זיך צולאכט.

— נישט ביי מאָ־אָטיען! — האָט רח׳ל געענטפערט מיט א קאָפּריז

סטענגעס האבען זיך געווארפען ווי שלאנגען ארום איהר האלז. מיט דער שנעלקייט פון א קונעצענמאכער האט זי איינגעפלאכטען סטענגעס אין דעם פערד'ס נרזשיווע, אויסגעפלאכטען צעפלעך אין עק און זיך צוזיי־גען אויף אוא קוויטשיג שקצה־קול אט יענע הייליגע ניגונים וואס מען זינגט ביי א פראצעסיע.

זאנווייל איז נעשטאנען און נעציטערט פון שרעק. ער האט נע־זעהן ווי דאס פערד שפרינגט, וואלפט זיך, די שוים באר'ן פיסק. ער קוקט — די נקבה האט זיך מיט פנים אויסגעדרעהט צום פערד'ס עק און ווינקט צו איהם, שמייכעלט און איהרע אויגען שטעכען איהם דורך ביז צו דער זיעבעטער ריפ, ס'בלוט פריהרט אין די אדערען. ער האט נעווארט שרייען —ער קאן נישט; ער האט נעווארט אויסשטרעקען די האנד — פערשטיינערט.

אט איז זי אראפ פון פערד, נענומען נעהן צו איהם. זאנ־ווייל האט א טראכט נעטהאן: נו, א בראך שוין צו מיר. די בחור'טע האט מיך שוין אין איהרע לאפקעס.

ער האט זי נעפיהלט נעבען זיך. א קאלטער שוויים האט איהם באדעקט. ער האט פעסט איינגעקוועטשט דעם „קלין" אין דער האנד, איהר נענומען אריינקלאפען דער „זמארע" אין העמד אריין און... נישטא קיין „זמארע". ער לייגט אויף א בונד שטרוי אין שטאל.

— א, וואס א מכשפה קאן! — האט זאנווייל נעטראכט אן אבנע־נאסענער מיט שוויים — זי האט דאך מיך איינגעשלעפערט! נעה זיי א בריה!

דורכקומען. כ'וויים דען נישט? כ'בין דאכט זיך אויך אמאל א חתן נע־
ווען! תרצה, דו הערסט דאך נישט, נו, זיי זיך מודה — האסט עפעס
געבענקט נאך מיר? הא, הא, הא!

— גיי שוין, גיי, דו אלטער נאר! — האט זיך תרצה צושמיי־
כעלט.

בערקע האט געווארפען א בליק פול מיט דאנקבארקייט אויף שלמה'ן
און האט זיך ארויסגעשארט פון שטוב.

שפעט ביי נאכט האט שלמה מיט זאנוול'ען בענליט דעם מחותן
מיט'ן חתן א חיים. צוריקוועגס איז שלמה אריין אין שטוב און זאג־
ווי איז געגאנגען אין שטאל אריין היטען די „זמארע".

אין שטאל איז געווען שטיל. די פערד זיינען געלעגען און געשלא־
פען מיט ארשפנעלאזטע אוירען. א פערקשפטשעטע לאמטערנע האט
קוים בעלויכטען דעם שטאל, געווארפען א טונקעלען שיין אויף די פערד
און זייערע בייכער, ווי בלאז־זעק, האבען זיך געהויבען און ארשפנעלאזט.

עטוואס א מיעדער האט זיך זאנווי אוועקגעזעצט אויף א בונד
שטרוי און זיך פערטראכט. צומיינסטען איז איהם געלעגען אין קאפ משה
דער מחותן, עפעס אזא שווארצע הויך מיט אזא קליין קעפיל, פונקט ווי
מען שטעלט ארויף א פויגעלע מיט צושפרייטע פליגעל אויף א הויכען
בוים אהן צווייגען. ער האט זיך אויסגעצויגען אויפ'ן שטרוי און איהם
איז מיט אמאל איינגעפאלן אז דאס איז ער א חתן געווארען, נור וואס
צוריקגעקומען פון די תנאים... אט זעהט ער ווי רחל שלאפט. די האר
צושאטען... אט איז אליהו „ווילנער" מיט די לאנגע ווענסען און אט
איז זיין קאכאנקע, קאכאנקע, קא־כאנ...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

האלבע נאכט. די טהיר האט זיך געעפענט. א נאקעטע שיקסע אין
א וויים העמד איז אריינגעקומען. ארום האלז זיינען געהאנגען קאלירטע
סטענגעס, די האר צושאטען. זי איז צו צום פערד, אויף גיך זיך ארויפ־
געכאפט און עס אנגעהויבען יאגען. ס'פערד האט געשפרונגען. דאס וויסע
העמד האט זיך געהויבען, געבלאזען ווי א קארעזעלע און די קאלירטע

געזעהן ביז צו דער חופה און פונדעסטוועגען? הלואי אויף אלע אידישע קינדער אזא שלום בית ווי ביי מיר איז געווען.

תרצה האט דערלאנגט שנאפס, טהעע מיט ציטרין, פלינזען. דער עולם האט געמאכט עטליכע כוסות, געוואלען אויפגערוימטער, זיך פאנדערגעזעצט.

— און די כלה איז נאך אלץ נישטא? — האט משה „קאפ" אן אויפגערוימטער געזאגט און אריינגעצוינען א גלעזעל בראנפען.

— גלויבט מיר, ר' משה, אייער בערקע וועט זיך נישט נארען. ר' שמעיהו דער דין וואלט זיך נישט געשעהמט מיט אזא טאכטער.

— וואס מיר שמעיהו? — האט זיך שלמה צובייזערט — שלמה'ס טאכטער איז אזא יחסן'טע ווי שמעיהו'ס!

— געווים, געווים — האט משה אונטערגעבורטשעט און בשעת מעשה אריינגעפאקט א שטארקען שמעק טאבעק. ער האט זיך פערקרימט ווי אויסצושיסען מיט א נאס — נור געה זיי א בריה אז עס ניסט זיך נישט.

— נו שלמה — האט זיך משה אנגערופען — ס'וועט דאך שפעט, לאמיר שמועסען צו דער זאך!

— פארוואס דען נישט — האט שלמה געענטפערט.

— און וואס איז מכח נדן?

— טאטע, דאכט זיך אפגערעדט מיט דיר זאלסט זיך נישט מישען — איז בערקע אריינגעפאלען אין דער מיט — ר' שלמה וועט מיר קיין שלעכטס נישט טהאן!

— ווילסט נישט, ברויכט מען נישט — האט משה געענטפערט — דו קאנסט באשטעהן — קאן איך אודאי! כא, כא, כא! א געלעכטער כ'לעבען!

— כ'האב שוין לאנג געזאגט, אז בערקע איז א וואויער יונג — האט שלמה מיט א שמייכעל זיך אנגערופען — נו, בערקע, וואס טויגען די קונצען, דו שטעהסט דאך ווי אויף הייסע קוילען, דיך טיאכקעט דאך צו חנה'ן. געה, זיי זשע מוחל ארויס, און זוך זי אויף. מיר וועלען שוין דא

מען, זי האָט געלאָזט ליגען די ארבייט אויפ'ן טיש און א דערשראָקענע געקוקט אין אלע זייטען.

דער הונד, דערהערענדיג טריט, איז צו מיט א בילעריי צו דער טהיר.

חנה, נישט וויסענדיג וואו זיך אהינצוטהאָן, איז צו א בלאָסע צום הונד, איהם אָננעבאפט פאר די אוירען און מיט איהם ארויס דורך דער קיך.

די טהיר האָט זיך נעעפענט. משה „קאָפ", א הויבער, דערער איד מיט א ציענען בערדל, מיט א קליין קעפל אויף דעם הויבען קערפער, איז אריין. דאָס קעפל האָט זיך קוים ארויסגעזעהן פון די הויכע אקסלען און וועז נישט די פּאָר שווארצע אויגען, וואָלט מען דאָס קעפל נאָר נישט באמערקט. נאָך איהם איז אריין בערקע מיט אראָבגעלאָזטע אויגען, די הענד אין די הויזען־קעשענעס און דאָס טוכענע היטעל פערשארצט.

— גוט וואָך! גוט וואָך!

— ברוך הבא, ס'קאָציל קומט, וואס'ערע געסט! — האָט שלמה מיט תרצה'ן צוזאמען געזאָגט — זייט זשע מוחל, זעצט אייך!

משה האָט זיך אוועקגעזעצט, האָט אבגעאטהעמט און נענומען ווישען דעם פערשוויצטען שטערען מיט א רויט נאָז־טיכל.

בערקע איז עפעס ווי צומישט געוואָרען, זיך פערויטעלט, נענומען א שטוהל, זי בעטראכט, געבליבען שטעהן און נענומען מעלקען מיט צוויי פינגער א וואָנסע.

— נו, און דו, זאנוויל — האָט משה אָננעהויבען — קיין עין־הרע א פארשוין אויסגעוואקסען! — פשש! — וואָס מאכסטו?

— מען מאכט מיט די זייטען! — האָט זאנוויל זיך צושמייכעלט.

— און וואו איז די כלה? — האָט משה געפרעגט.

— די כלה האָט זיך פארשעהמט און איז אנטלאָפען — האָט שלמה געענטפערט מיט א געלעכטער.

— ס'מאכט נישט — האָט זיך משה אָננערופען — א אידישע טאָכטער דארף זיך שעהמען! כ'האָב מיין אידענע, עליה השלום, נישט

חנה איז נאך רויטער נעוואָרען און האָט ארויסגעברומט פון דער קאנווע:

— לאָזט מיך צורוה!

זאנוויל האָט זיך פונאנדערגעלאכט, צונעגאנגען צו חנה'ן און זי אננעגומען פאר דער גאמבע:

— שעהמסט זיך טאקע, חנה? דו ווייסט אז מען שעהמט זיך האָט מען קיינמאל נישט חתונה? און דערצו קריגסטו דאך אזא לייטישען חתן, מיט א פאר פלייצעס ווי ביי א טשערקעס!

— לאָז מיך אף! — האָט זיך חנה צובייזערט — מאמע, לאָז ער מיך אפלאָזען!

— נו, זאנוויל, הער שוין אויף דיינע הינטישע שטיק! — איז תרצה אריין מיט א מענה־לשון פון קיך — וואס ווילסטו פון איהר? דו מיינסט ס'איז דיינע מיידען? שלעפען זיך ארום אונטער די פלוי־טען גאנצע נעכט. אויף מיין וואָרט, ווי בערקע כאפט א גליק! יעדע מאמע וואלט זיך געוואונשען האבען אזא שטיל, רוהיג קינד.

— א שטיל וואסערל נראבט טיף! — האָט שרה אריינגעשריען פון קיך.

— אבער וועמען האָט מען געכאפט מיט'ן פעלדשערם זוהן אויפ'ן בית־עולם? — האָט חנה געענטפערט מיט א ניגון.

— כא, כא, כא — איז שרה אריין פון קיך א צופלאמטע פון פייער, האלטענדיג די הענד פאדאקעס — ווער ס'קוקט נישט אן די צנועה? דאס קען דאך קיין צוויי נישט צעהלען! און פרעג זי נאר...

— נענוג, נענוג — האָט שלמה א ברום געטהאן אויף שרה'ן — ווער שוין בעסער פארשטומט!

פון אונטער'ן פענסטער האבען זיך נעהערט טרים, באלד נאכדעם א מאדנע תקיעה פון א נאז.

—די מחותנים נעהען! — האָט זאנוויל אויסגעשריען אריינ־כאפענדיג דעם קאפ פון פענסטער.

חנה'ס פנים האָט נעגומען אלץ שטארקער און שטארקער פלא־

האבען זיך געצוינען פון מויל.

זאנווי׳ל איז געזעסען נעבען פענסטער און געלערענט זיין שווארצע „מארוע" סלוזשען. דער הונד איז געשטאנען אויף די הינטערשטע פיס, עטוואס פערזשמורעט זיינע מאנדעל־אויגען, געקוקט אויף זאנווי׳לען און נעדרעהט מיט׳ן עק.

זאנווי׳ל האט נעפיהלט אין דעם הונד׳ס בליק אן איבערגעבענ־היט, געכאפט „מארוע" קאפ אין זיינע הענד און איהם געדריקט צו׳ם פנים.

דער הונד האט זיך געטוליעט צו זאנווי׳לען, געקלאפט מיט׳ן עק, איהם גלעקט, געוואורטשעט פאר שמחה.

ביים טיש איז געזעסען חנה אין א ראזע בלוזקע און עפעס אויסגע־האפטען אויף קאנווע. חנה האט זיך יעדע וויי׳ל פערטראכט, אויפגע־הערט העפטען און געפיהלט ווי די קאליערען אין איהר פנים בייטען זיך. זי האט געוואוסט אז בערקע דארף באלד קומען און דער קלענסטער סקריפ אין שטוב האט פערכאפט דעם אטהעם, געמאכט דאס הארץ קלא־פען נאך שנעלער.

תרצה מיט שרה׳ן זיינען געשטאנען אין קיך און געמאכט פלינזען.

— זאנווי׳ל — האט זיך שלמה געוועגדעט צו׳ם זוהן — נו, ווי גע־פעלט דיר עפעס דער שידוך? — דאכט זיך א לייטישער יונג און דערצו א פערדיענער, הא?

זאנווי׳ל האט געזעהן, ווי חנה׳ס פנים ווערט פערפלאמט און ווי זי בויגט זיך אין נאנצען אריין אין דער קאנווע, זי זאל זיך מיט קיינעמס בליק נישט באגעגענען.

— אלץ גוט — האט זאנווי׳ל געענטפערט — אבער פאר וואס פרעגט איהר נישט חנה׳ן? טאמער ווי׳ל זי איהם נישט?

— כא, כא — האט זיך שלמה צולאכט — זי ווי׳ל נישט? גלויב מיר, זי קען איהם פריהער ווי דו. נו, אויף א טשיקאוועם — חנה, דער שידוך געפעלט דיר?

גליקליכסטער אין דער וועלט. עס האט זיך איהם זעהר געוואלט, אז אלע שפאצירענדע זאלען וויסען, אז ער ווערט א חתן פאר חנה'ן. ער ווערט שלמה'ס איידעם, זאנווילס שוואגער! א קלייניגקייט עפעס, זאנוויל!? דער גבור פון שטעדטיל! ביי דער „ראמפע" וועט מען קוקען אויף איהם מיט דרך ארץ, נישט וואגען זיך צו טשעפען מיט איהם. און בערקע האט דערפיהלט, ווי זיין בריטע ברוסט הייבט זיך, ווערט בריטער און ער האט גרויס חשק געהאט אויפצוהויבען די פאלעס פון סאקל און זיך לאזען אין מיטען מארק מיט א טענציל. פאר גרויס שמחה האט ער נעכאפט א קליין אינגעלע מיט א האלצערנער שוועהד, איהם אראפגענרוקט דאס היטל איבער די אויגען און געגומען מיט איהם שפאנען. דאס אינגעל האט זיך דערשראקען, געגומען שרייען און געשליידערט מיט די פיסלעך. חברה האבען געגומען אונטערטאנצען פאר פרייד, זיך קייקלען פון געלעכטער.

בערקע האט אבגעלאזט דאס אינגעל מיט א קניפ אין בעקיל און געשפאנט ווייטער.

פארבייגעהענדיג דעם שטאדט־גארטען האט ער באמערקט דריי בעטלערס אויף א באנק מיט מארבעס אויף די פליצעס.

— לאזען זיי אויך וויסען אז כ'וואר א חתן פאר חנה'ן — האט בערקע א טראכט געטהאן, צוגענאנגען צו די בעטלערס, זיי געגעבען עטליכע קופערנע מטבעות און זיך צולאכט:

— נא, בעט פאר דער הייליגער חנה!

די בעטלערס האבען זיך איבערגעקוקט און זיך צושמייכעלט:

— „וואריאט זשיד".

ביי שלמה'ן אין שטוב האט אלץ אויסגעקוקט יום־טוב'דיג. די ווייס פאדלאגע איז נעווען בעשאטען מיט געלען זאמד. דער קיליעבדיגער טיש איז געשטאנען אין מיטען שטוב, נעדעקט מיט א וויים טישטוך. אויף דעם טיש האט געברענט א לאמפ מיט א זעכציגער גלעזל.

שלמה איז געלעגען אין קאפעל אויף דער שלאף־באנק, נערויכערט א דיקען סיגאר און מיט הנאה בעטראכט די גרויליכע קנויל־לעך רויך, וואס

און פערזויכערט א פּאָפּיערנאָס.

ער האָט געשפּירט, אז א שוועדע משא איז איהם איצט אראָפּ פון האַרץ. שוין באַלד א חודש צייט, ווי חנה שיקט איהם אלץ צו׳ם פּאָטער זיך דורכצוקומען און יעדעס מאָל, ווען בערקע איז צוגענאַנגען מיט אן אויסגע׳חזר׳טע בקשה, האָט זיך איהם די צונג, ווי אויף צו להכעיס, א דרעה געטהאָן און ער האָט געגומען דערצוהלען פון נאָר עפּעס אנדערש. שפּעטער, אוועקגעהעגדיג פּלעגט ער זיך אויסקנייפּען שטיקער פּלייש, ארומגעהן שעה׳ן־וויז און האלטען אין איין שעלטען. און וועד ווייס, ווי לאנג עס וואלט נאָך אזוי אָנגעהאלטען, ווען חנה וואלט מיט איהם נישט ברוגז געווארען?

איצט האָט ער זיך געפיהלט אזוי פריש, גלייך ער וואלט יונגער געווארען. און דאָס נאנצע עסק צו וועלכען ער האָט זיך אזוי געגרייט, און פאר וועלכען ער האָט זיך אזוי געשראָקען, האָט איהם ערשט אויסגעזעהן אזוי לייכט — ממש א קינדער שפּיעל.

אָט איז ער שוין געווען אין מארק. דאָ און דאָרט האָבען זיך געעפענט שפּייז־קרעמלעך. די קרעמערקעס האלב־שבת׳דיג אָנגעטהאָן זייגען געזעסען ב׳רחבות׳דיג און ארויסגעקוקט אויף דער גאס.

אויף די טראָטוארען האָבען זיך געצויגען לאנגע שורות שפּאציר־רענדע. א שורה מיידלעך מיט פערדיסענע קעפּ זיינען דורך. הינטער זיי זיינען געגאנגען עטליכע בחורים מיט איבערגעלענטע קעלנער און זיך געוויצעלט. די מיידלעך האָבען געשטופּט איינע די צווייטע, זיך נעשטיקט פון געלעכטער.

פון דער פּלאָצקער גאס האָט זיך מיט אמאל ארויסגעשאָטען אין מארק אריין א מחנה אינגלעך מיט הילצערנע שווערדען. זיי האָבען זיך אויסגעשטעלט אין מיטען מארק און געווארט אויפ׳ן שונא — די אינג־לעך פון דער וואַרשעווער גאס.

און פון עפּעס אן אָפּען פענסטער האָט זיך נעריסען אין מארק אריין א לעבעדינער, חסידישער המבדיל.

בערקע האָט אלץ בעטראכט מיט ליעבע. ער איז יעצט געווען דער

מעהר ווי א פראסטער חי וקים, א בעל־ענלה הייסט עס, כ'וועל רעדען פראסט — אייער חנה געפעלט מיר זעהר... אויב איהר ווילט מיך פאר א חתן, טא מאכט מיר א געשפאן, קויפט מיר א פאר שקאפעס און כ'וועל ווערען א מענש מיט לייטען גלייך, פאהרען צו דער „ראמפע" צו־לאדען א וואגען סחורה און טראסקען אין שטאדט אריין! כ'בין דאך נישט קיין פערפוילטער עפעל! ר'וויסט דאך, ר' שלמה, אז כ'בין א יונג אן אייניריסער! גענוג געארבייט פאר פרעמדע, צייט צו מאכען שבת פאר זיך!

בערקע איז שטיל נעוואָרען, זיך צושמייכעלט, אפגעווישט דעם שוויים פון שטערען און געטראכט בשעת מעשה:

— נו, גע'פטר'ט, אבי דורכנעקומען!

שלמה איז געזעסען און האט זיך קאלטבלוטיג אויסגעהערט וואס בערקע האט נערעדט. ס'עסק איז איהם געפעלען.

— בערקע — האט שלמה אנגעהויבען און איהם א קלאפ געטהאן אין דער פלייצע אריין — בנאמנות, כ'האב הנאה פון דיר! קום היינט ביינאכט צונעהן מיט'ן טאטע, וועלען מיר זיך דורכשמועסען.

בערקע האט זיך אויפגעשטעלט א צופלאמטער, געזומען די הענ־„פאדבאקעס", צושפרייט די פיס און אין נאנצען האט ער אויסגעזעהן, ווי עפעס א מין אנגענליהטע, צופענטע צוואנג. ער האט צופרידען עפעס א בורטשע געטהאן, זיך געזעגענט און איז אוועק.

— וועז נאט העלפט און ס'מאכט זיך נאך עפעס א שרוף פאר שרה'ן אויך, וואלט מען זיי ביידען געמענט פיהרען אין איין טאג אונטער דער חופה — האט שלמה אריינגעשמייכעלט אין זיין שיטער בערדיל, זיך ארומנעקוקט און דערזעהן א שטערען.

— נו, צייט מעריב צו דאוונען!

ער האט זיך אויפגעהויבען און זיך געשלעפט א צופריעדענער אין שטוב אריין.

בערקע האט זיך פאהרעהט אין א זייטיג נעסיל, פריי אבגעעטהעמט

אַ מחנה ווילדע נענז זיינען אָנגעפלויגען מיט א געפילדער. זיי זיינען געפלויגען זעהר נידריג. די ברייטע אויסגעשפיצטע פליגעל האָבען לייכט געשניטען די לופט, דאכט זיך אָנגעריהרט די ערד. די נענז זיינען פערשוואונדען צווישען די ברייטע פעלדער אין דער פאַרם פון א דרייעק.

— ביי נאכט וועט געווים רעגענען — האָט שלמה א טראכט געטהאָן און זיך צוגענעצט.

שלמה האָט באמערקט ווי בערקע האָט זיך אויפגעשטעלט, אפגערייניגט זיין „סאקע", זיך פערדרעהט די ווענסען און געגומען גענהן צו איהם. בערקע איז געווען צורודערט — ער האָט געהאלטען אין איין אויפקנעפלען און צוקנעפלען דאָס סאקע.

— גוט שבת, ר' שלמה, וואָס זאָגט איהר עפעס צו דער חמימה ?

— יאָ, א באקענש, — האָט שלמה געענטפערט — נו, וואָס מאכסטו עפעס בערקע ? זעץ זיך !

ביי בערקען אין די אויגען האָט זיך צושפיעלט א שמייכעל. ער האָט ארויסגענומען א וויים טאַשען־טיכעל, עס צושפרייט און זיך אוועקגעזעצט.

— ר'וויסט דאָך, ר' שלמה, כ'וואָלט געוואָלט מיט אייך עפעס רעדען — האָט בערקע גזאָגט א צוטראָגענער.

— וויסען, וויים איך נישט — האָט שלמה געענטפערט מיט א ניגון — נאָר אז דו ווילסט — רעד !

— שוין עטליכע מאָל, ווי כ'האָב געוואָלט מיך אייך רעדען — האָט בערקע ווידער אָנגעהויבען און נישט געוואוסט וואו אהינצוטהאָן זייער אויגען — ר'וויסט דאָך... גאנצע טעג פערשָאָגט... כ'האָב אייך געוואָלט בעטען... ר'וויסט דאָך...

— וואָס ? ארוים מיט דער צונג ! — האָט זיך שלמה צולאכט.

בערקע איז רויט געוואָרען, געפינטעלט מיט די אויגען און זיך געענרמען אויסקנאקען די פינגער.

— ר' שלמה, וואָס זאָל איך א סך ברייען, ר'וויסט דאָך, כ'בין נישט

דאם פערד האט ארויסגענעמען פון שלמה'ס האנד, פון ליעבשאפט האט דער שימעל עטליכע מאל א נלעט געטהאן מיט די פייכטע ליפען, ווי מיט נאסע שמאטקעס, איבער שלמה'ס קארק און באקען און זיך צוהירזשעט איהם נלייך אין פנים אריין.

—א פערד בלייבט א פערד! — האט שלמה א קלאפ געטהאן דעם שימעל אין דער מאדרע אריין, זיך אפגעווישט מיט'ן שפענציר דאם בעשפריצטע פנים, א נלעט געטהאן דער קאביל'ע איבער'ן רוקען און איז ארויס פון שטאל.

שלמה האט זיך אויסגעצויגען אונטער'ן עפיל־בוים, וואם איז נעוואקסען אונטער זיין פענסטער.

— די זון זעצט זיך שוין — האט שלמה א טראכט געטהאן, זעהנדיג ווי עס צינדען זיך פייערליך אין די שויבען פון זיינע פענסטער, און ער האט געווארפען א בליק צו דער „רזשיקע", וואם איז נעריינען דורך נרינע פעלדער און ערגיץ זיך צונויפגענאסען מיט דער ווייכסל.

אויך דעם ברעג פון דער „רזשיקע", איינגעהילט אין רויטען, זיינען נעלעגען יונגע בעלי־עגלות, שינדערם און סתם יונגען. טהייל זיינען נעלעגען מיט די בייכער אראפ, טהייל מיט די פנימ'ער צו'ם הימעל, נעזונגען חונ'ישע שטיק און נעקוקט אין צופלאמטען הימעל אריין. ארום זיי האבען זיך נעפאשעט נעפענטעטע פערד.

פון דער צווייטער זייט „רזשיקע" האבען זיך נעהויבען נאנצע וואלקענס שטויב — די בהמות האבען זיך נעשלעפט אהיים.

עטליכע דיענסט־מיידלעך מיט קאלירטע קוקארדעס אין די אראפנעלאזטע צעפ, זיינען דורכנעאנגען. די יונגען זיינען נעוואקרען לעבעדיגער, זיך צוזונגען העכער, נעוואונקען צו די מיידלעך. די מיידלעך האבען נענומען שטופען אייניע די צווייטע, פארשטעלט שעמעוודיג די מיילער מיט רי הענד און נענומען שטיקען זיך פון נעלעכטער.

נישט וויים האבען אינגלעך נעשפיעלט אין „פאלאנט".

שלמה איז נעלעגען, זיך נעציפט זיין שיטער בערדיל און בעטראכט אלץ מיט פערגעניגען.

3.

שלמה איז אריין אין שטאל, פערקאטשעט די ארבעל און אנגע־שאטען די פערד אן אברעק. די פערד האבען זיך צוהירושעט, געביסען די קאריטע און פאר גרויס שמחה פארוואנדלט די הינטערשטע פיס.

— נא באק, פרעסערס! — האט שלמה א געשריי געטהאן און אראפגעלאזט א פאטש דעם שימעל צווישען די לאפאטקעס. דער שימעל האט זיך א וואנדל געטהאן אין א זייט, ווי מען וואלט איהם אפגענאסען מיט קאלט וואסער, און שלמה איז א צופריעדענער אריין צווישען די פערד.

— ערגיץ אנדערש א פערד ארבייט מיט די זיטצן, ווערט אויסגע־ריסען פאר'ן ביסעל פאשע און דא? גאר נישט! האלט איך אזעלכע צוויי קעסט־קינדער... חסיד'ישע איידעמס... נו, נו, האם ברוגז'דו זיך, וואס? קאסט געקריגען א מתנת־יד? וועסט באלד אין דער מארדע אויך קריגען, דו געשוואלענער! און דו? — האט זיך שלמה געוועגדעט צו דער קאביל'ע, בשעת מעשה אנגעכאפט איהר לאנגען עק מיט וועלכען זי האט זיך גע־פאכעט איבער די זייטען — ווארט, ווארט, מארגען, אם ירצה השם, פיהר איך דיך אין הויף אריין, דעם שעהנסטען אגער קלויב איך דיר אויס, נור געדענק? — האט שלמה געקלאפט דער קאביל'ע איבער'ן שטערען — זעה, אז דער זשרעבאק זאל נישט זיין ערגער פאר'ן טאטע!

— די מכשפה מארדעווועט אייך, הא? נו, זי וועט זיך שוין א וויסט יאהר אויסרעכטען, די „זמארע" מיין איך. זי וועט שוין פון זאנווילם הענד קיין לעבעדיגע ניט ארויס!

שלמה האט אנגעשניטען וויסע מיערען אין רייפלעך, געגלעט דעם שימעל איבער דעם גלאטינגען האלז, איבער דער מארדע:

נא, פרעס, וועל צוזעצט!

נאָלדענע „מאמע" מיט בריליאנטענע אויגען, איז זי וועטה אין די הונ־דערט־טויזענטער אריין. ער וועט דאָרט אריין און די הייליגע „מאמע" ארויסנעהמען. פאר דעם געלד וועט ער קויפען „דאָנסקי" פערד מיט לאנגע עקען, אלערליי געוועהר. ער וועט צונויפנהמען א באנדע ליי־טישע יונגען און אוועקלאָזען זיך מיט זיי אין די „ראדזענאָווער" וועל־דער אריין.

זיי וועלען זיך אויסבויען א הייהל צווישען דעמבעם און דאָרט וע־לען זיי וואוינען. די הייהל וועלען זיי בויען נישט וויט פון דער „זשאָל־דעווקע", אז אין צייט פון א געפאהר זאָלען זיי קענען אריבערשווימען נאָך פּרייסען.

דאָרט וועלען זיי וואוינען פריי, יעדע וואָך וועלען זיי אָנזאָטלען די דאָנסקי פערד, נעהמען ביקסען און איבערפאלען פּריצישע הויפען, אָפּ־שטלען פּאָרטיעס סוחרים, וואָס פּאָהרען נאָך פלאָצק, נאָך וואַרשע...

אין א קורצע צייט וועט זיך די נאנצע נעגענד פאר זיי שרעקען. אָרימע לייט וועלען זיי ניט טשעפען און מיט דער צייט וועט מען צו זיי קומן מיט יעדען משפט. ער, זאנווי!, וועט וועלען קיסר; די בלאסע רחל מיט די שעהנע שווארצע אויגען, מיט די שוואַרצע האָר ביז איבער די קניהען וועט זיין זיין ווייב, זיין קיסערין! — — —

זאגווי׳ל דערמאהנט זיך אבער, ווי ער פיהלט זיך דערשלאגען, וועז ער טרעפט ר׳ נתן א שבת אין דער פריה. איהם דאכט זיך, אז ר׳ נתן וויים אלץ, קוקט איהם נאך מיט פראכטונג און קלעהרט זיך נעווים: אט דער יונגאטש, דער פערד־גנב האט דאס די העזה זיך צו שדכנ׳ען צו מיין טאכטער...

רחל׳ פרעגט איהם קיינמאל נישט פון וואס ער לעבט. זי וויים נעווים, אז ער איז א פערד־גנב. נאר זי וויל איהם נישט ערגערן — האט זאגווי׳ל זיך נעגומען טרייסטען — און די ביינקשאפט צו זעהן רחל׳ען איז אין איהם נעווארן נאך גרעסער.

פיעל מאל האט זיך איהם נעדאכט, רחל׳ וויים נישט, אז ער איז א פערד־גנב. אנדערש וואלט זי מיט איהם נישט נערעדט. און ער בעשטימט איהר אלעס צו דערצעהלען. וועז ער טרעפט זיך אבער מיט איהר, פערשווינדט ביי איהם דער נעדאנק אז ער ווערט אין גאנצען פערוואנדעלט אין א הונד, וועלכער לייגט און קוקט דעם בעל־הבית אין די אויגען.

אין גאנצען עטליכע וואכען ווי ער האט זיך בעקענט מיט רחל׳ען. פעהענדיג ערב שבועות מיט׳ן טראקט אהיים פון א נאהענטען דארף, האט ער דערהערט קומענדיג אונטער׳ן שטאדט א געשריי. אויף דער צווייטער זייט פעלד זיינען געלאפען צוויי שקצים מיט פולע זעק און א בארפים מיידעל׳ איז זיי נאכנעלאפען און געשריען. זאגווי׳ל האט זיי פערשטעלט דעם וועג. די שקצים האבען די זעק אוועקגעוואארפען. ער האט איהר צוגעטראגען די זעק. רחל׳ איז געשטאנען האלב דערשראקען מיט בריייט צוועפענטע אויגען און געשמייכעלט. זי האט איהם נעדאנקט און עפעס אזוי געקוקט אויף איהם, אז ער איז פון איהר ערשטען בליק א פערציטערטער נעווארען. פון דעמאלט אן האט עס איהם גענומען ציהען אין פעלד אריין. ער האט זיך מיט רחל׳ען גענומען טרעפען אפטער און אפטער — — —

זאגווי׳ל איז אראפ פון דעם שלאף־באנק, גענומען שפאנען איבער׳ן חדר און זיך געפלאנט אזוי:

אין דעם פויליישען קלויסטער — דערצעהלט מען — איז דא א

דער שלאָף־באנק, פערלענט די הענד צו־קאָפענס, אויסגעשפּיגלען אוּן זיך פערטראכט:

די בלאסע רחל מיט די שווארצע אויגען, מיט די לאנגע שוואַרצע האָר ביז איבער די קניהען זיצט יעצט מיט איהר אלטען פאטער אין דער שטרויענער בודע, וואָס געפינט זיך אין מיטען פעלד.

א גאנצע וואָך איז רחל כמעט אליין אין פעלד, היט די געדענער, גיט אכטונג אויף די שיקסעס וואָס ארבייטען דאָרט אוּן שיקט אָפּ דאָס גרינס נאָך פרייסען, וואו איהר פאטער פערקויפט עס. אויף שבת קומט ער אהיים אוּן דעמאָלט נעכטיגט רחל מיט איהם אין דער בודע.

שבת קומט זאנווי׳ל נישט אין גאָרטען אריין. רחל האָט איהם אָנגעזאָגט נישט צו קומען, דען דער פאטער וועט האָבען גרויס ענמת נפש זעהענדיג אז זיין טאָכטער חבר׳ט זיך מיט בחורים.

אין מיטען דער וואָך, שפּעט ביי נאכט, גנב׳עט זיך זאנווי׳ל דורך פערשיעדענע וועגען, מענשען זאָלען איהם ניט זעהן, אוּן שפּאנט אריין אין גאָרטען. דאָרט וואַרט אויף איהם רחל. ער לענגט זיך ביי איהרע פים, ווי א געטרייער הונד, קוקט אין איהרע שוואַרצע אויגען, ריהרט לייכט אָן איהר קלייד זי זאָל ניט שפּירען אוּן הערט זיך צו ווי זי דערצעהלט איהם מעשיות.

זאנווי׳ל רעדט מיט קיינעם ניט וועגען רחל׳ען אוּן קיינער וויים נישט אז ער קען זי.

אט איצט לייגענדיג אזוי אליין, פיהלט זאנווי׳ל א שטאַרקע בענק־שאפט נאָך רחל׳ען. דאָס האַרץ פערקלעמט איהם אוּן ער פיהלט ווי זיינע אויגען ווערען איהם פייכט. ער בעשלייסט פון מאָרגען אָן צו וועַרען אויס גנב, ניט גרייסען זיך צו זיינע בעקאנטע אוּן אין א קורצער צייט ארום וועט די שטאָדט וויסען אז זאנווי׳ל איז געוואָרען אן עהרליכער איד. דעמאָלט וועט ער קומען צו רחל׳ם פאטער אוּן זאָגען:

— ר׳ נתן!

דער אלטער וועט איהם געבען א בריטען שלום־עליכם, איהם א קלאפּ טהאָן אין דער פלייצע:

— יא, מיין זוהן, כ׳וויים אלץ... זעץ זיך!

2.

תרצה האָט אראָפגענומען פון טיש, אויסגעקעהרט די שטוב, ארויס־געיאָגט מיט א האנדטוך די פליעגען, פערהאנגען דאָס פענסטער מיט א לייַלעך און איז ארויס.

שלמה האָט זיך אָננעטהאָן אין א רויטען שפּענצער און איז ארויס פּארשיטען די פערד אן אָברעק.

זאנוויל איז געבליבען איינער אין שטוב, האָט אפערגעוואָרפען זיינע לאנגע פּיס מיט די ליאקירטע שטיוועל, אָננעשפּארט דעם קאָפּ אן דעם וועסטל פון דער שטוהל און זיך פערטראכט וועגען אליהו'ן:

עס שוועבט פאר איהם דורך אליהו „ווילנער" ווי פון בראָנז אויסגעהאקט, מיט זיין הויכען שטערען, מיט ריקע, לאנגע, עטוואָס אראָבגעלאָזטע וואָנסען. ער געהט א נעשמידטער, פון ביידע זייטען זעלנער מיט ארויסגעצויגענע שווערדען. ער געהט פעסט, דאָס פּנים קנייטשט זיך נישט, גיט זיך קיין ריהר, די אויגען קוקען אויפ'ן עולם, זוכען עמיצען.

עס בעווייזט זיך א יונגע שקצה מיט א פּאָר בלוי־גרינליכע אויגען, מיט א לאנגען, דיקען, פלאקסענעם צאָפּ.

אליהו לעגט ארויף זיינע געשמידטע הענד אויף זיין „קאָכאנקעס" האלז. די שיקסע צואווייגט זיך אויפ'ן קול, נעהמט קושען זיינע נעשמידטע הענד און שעפּטשעט עפּעס — — —

האָט זאנגוויל א טרייסל נעטהאָן מיט'ן קאָפּ, א בורטשע נעטהאָן „פּשא יוכא" גלאָט אין דער וועלט אריין און האסטיג נענומען שפּאנען, האלטענדיג די הענד אין די הויזען קעשענעס' איבער דער שטוב.

ער איז זיך עטליכע מאל דורך די שטוב, זיך אויסגעצויגען אויף

ליכע טעג ווי כ׳זעה אלע אין דער פריה, אז די פערד זיינען דערשוויצט. כ׳האב נערעכענט די פערד זיינען חולה. היינט אין דער פריה ווי דו ביזט נאר ארויס, הויב איך זיך אויף און נעה אין שטאל ארײן — ס׳ניסט זיך פון די פערד דער שוויים, אין גרזשיווע זיינען איינגעפאכטען קא־לירטע סטיינגעס; כ׳זעה ס׳עסק איז נישט נלאטיג! כ׳דערצעהל עם דעם אלטער דוכנע און דער זאגט מיר: „בא שלאמא, ביזט זינדיג, א „זמארע" איז אין דיין הויז". בקיצור, זאנוויל, מאך זיך נאר נישט וויסען פאר דער מאמע און נעכטיג היינט אין שטאל. אז דו ווילסט, נעהם מיט מיינע תפלין.

— וויים איך וואס?! — האט זאנוויל נעענטפערט. — זי ווערט שוין א לעבעדינע פון מיינע הענד נישט ארויס!

די טהיר האָט זיך מיט א מאָל אויפגעפּראָלט און א הויך, ברייט־בייניגער יונג מיט א פּאָר בלויע, קינדישע אויגען איז אַריין א פערי־יאַכמעטער. ער האָט אַראָפּגעכאַפּט דאָס היטעל, געטהאָן א שלייד־ער אויפֿ'ן טיש און א קוטשמע פּלאָקסעסענע האָר האָבען זיך צושאָטען אי־בער זיין פּערשוויצטען שטערען.

— מאַמע, כ'שטאַרב עסען! כ'האָב נאָך היינט פון דער פריה אָן גאָר נישט אין מויל געהאַט!

— לויפט מען נישט אַרום א גאַנצען טאָג! — האָט תרצה גע־ענטפֿערט.

— נו, מאַמע, מיר וועלען זיך שוין שפּעטער אויסשמועסען! איצט וויל איך עסען!

שלמה האָט זיך איבערגעטרייסעלט, געפּיהלט פּאַסקודנע אין מויל און געגומען שפּייען:

— תרצה! תרצה! כ'שטאַרב א טרונק!

תרצה האָט איהם דערלאַנגט א וואָזעלע מיט פּלוימען־ווייך. שלמה האָט עס אויסגעזופֿט, זיך בעלעקט, זיך איבערגעצויגען און זיך געשמאַק צוגענעצט.

— נו, זאַנוויל, — האָט זיך שלמה געוועדעט צו זיין זוהן, וועל־כער איז געוועסען איבער א שיסעל געזאָדענע הוהן מיט חלה און גע־מאָהלט מיט די צייהן, — וואָס הערט זיך עפּעס מיט אליהו'ן?

— וואָס זאָל זיך הערען? מען האָט דעם בחור געבראַכט א גע־שמידטען אין קייטען! טאַטע, איז דאָרט געווען אן עולם! קינד און קייט איז געשטאַנען און געוואַרט.

— גלויב מיר, ער וועט נישט זיצען! — האָט זיך שלמה אָנגע־רופען און איז צו צו זאַנוויל'ען. — ווייסט, כ'וועל דיר עפּעס בעסערס אָנזאָגען!

— וואָס איז?

— א „זמאָרע" האָט זיך אַריינגעכאַפּט צו די פערד.

— וואָס?— האָט זאַנוויל געפּרעגט א פערוואונדערטער.— א זמאָרע?

— יאָ, יאָ! די האָט שוין באַלד פערמאָטערט די פערד. שוין עט־

אריין אין דער סטאדאלע, ארויסגענומען עטליכע בונטען שטרוי, צו־שפרייט איבער'ן הויף, ארויסגעפיהרט דאס פערד. מאכט זיך א זשרע־באקעל איז מיט. אונטער'ן הויף האט דאס זשרעבאקעל אפנים זיך פארבענקט נאך דער מאמע און געגומען הירזשען אהן אויפהער. אליהו האט געהייסען ארונטערפיהרען דאס זשרעבאקעל אין ריוו און דארט עס איבערלאזען. דער שקץ פארקערעווט צום ריוו, נעהמט ארונטער דעם זשרעבאק. מיר שטעהען און ווארטען. מיט אמאל צורעווט זיך דאס זשרעבאקעל אזוי אז דאס בלוט אין די אדערן איז מיר פארגליווערט נעווא־רען. מיר זיינען ארונטער אין ריוו: דער בחור שטעהט און שניידט דעם זשרעבאק איבער דעם האלז מיט זיין טעמפ מעסער. כ'זאג אייך, אזא אימה איז מיך בעפאלען! אליהו איז געווען בלאס ווי קרייד, האט א שפיי געטהאן דעם שקץ גלייך אין פרצוף אריין, נעזאגט „פשא־יוכא" און ארויס.

דעם גאנצען וועג האט אליהו א ווארט נישט אויסגערעדט, איינע־קווטשט די פויסטען, ארבעגרוקט דעם הוט איבער די אויגען און נע־שפרייזט. אז מיר זיינען צוגעקומען צו דער „אלשינע" האט זיך אליהו אבגעשטעלט, אבגעמאסטען קאסטעקען מיט זיין אויג:

— „פשא־קרעוו", פארוואס האסטו נע'שחט'ען דעם זשרעבאק?

קאסטעק איז צומישט געווארען, געווארט עפעס זאגען, נור אליהו האט איהם א פלאם געטהאן אין פיסק אריין.

קאסטעק האט ארויסגעבאפט פון דער כאליעווע א מעסער. אליהו האט זיך א שליידער געטהאן אויף קאסטעק'ען, ארויסגעבאפט דאס מעסער און איהם דורכגעשטאכען ווי א זיפ, קרעבצענדיג: „עסט שחט'ען א זשרעבאק? עסט שחט'ען?" — — —

דער גאלער איז געבליבען שטיל. די אידען האבען ארבעגעלאזט די קעפ, זיך פערטראכט.

— גענוג א מאל צייטען! — האט זיך אפגערופען מיט א זיפץ א גרויער איד מיט א גראבע נאז און א האלב־אויסגעקראכענע וואנצע — אפנים פון מאבעק שמעקען — האט בישעת מעשה ארויסגענומען א שקע־טעלע נעמאכט פון קארע און מכבד נעווען דעם עולם.

דער גאנצער צייט נישט געהערט, ער זאל איבערפאלען עפעס א איד, ער פלעגט אלץ איבערפאלען רייכע פריצים, גלחים.

— יא — האט איינער א ברום געטהאן — מען וועט מיט דעם בחור לערנען בלק.

— ווייס איך וואס? — האט א דריטער געענטפערט. — געטראפען ס'ארט! פערגעסט נישט, אז אליהו פלעגט אריין דורך א קוימען, איינגעשלעפערען אלע אין שטוב, אויפהאקען קאסטן, איבערלאזען א קוויטל אז ער, אליהו, איז געווען און ארוים! נישט דאס ערשטע מאל וואס מען משפט אליהו'ן. היינט פער'משפט מען איהם און מארגען איז ער וויעדער מיט זיין באנדע אין די ראזאנאווער וועלדער. איהר האט אבגעזארגט פאר איהם!

— וועז כ'דערמאן זיך — האט דער געלער אנגעהויבען און אבגעהוסט — ווי אליהו האט אמאל געשטאכען א שקץ, שטעלען מיר זיך האר און נעגעל קאפויר. האר כט:

— דאס וועט זיין... כ'וויים.... נו יא, באלד: דא וואוין איך צוהן יאהר, אין דארף צוויי, און דרייי ביי פאניע'ן, נו, וויפיעל איז עם? דאכט זיך...

— א יאהר פופצעהן — האבען זיך עטליכע אידען אבגערופען מיט אמאל.

— המ, שוין פופצעהן יאהר! די יאהרען לויפען! נו, בקיצור ווי האלט איך? יא.

— דער „רימאקער" שררה האט געהאט א גניאדע קאביליע מיט וויסע לעטשעלעך איז זי ווערט געווען א פינף הונדערט קערבלעך. אליהו וואלפט אן אויג אויף דער קאביליע און שלעפט מיך נאכט איין, נאכט אוים נאך רימאקעם. בקיצור, מיר האבען די קאביליע נישט געקאנט נעמען. כ'האב געמיינט אז דער יונג קריגט די נכפה. ענדע „זשניוועם" מאכט ער צו מיר: הער, אין „הויף" איז היינט יום־טוב, די פארבקעם האבען א גאנצע טאג געזאפען און שלאפען געווים איצט ווי ג'הרג'עטע, קום, מיר נעמען היינט די קאביליע. בקיצור, מיר האבען מיטגענומען „קאסטעקען", דעם לעשניק'ס זוהן. איך בין געבליבען שטעהן אונטער'ן פארקען, די זיינען

שוועסטער, שוין אויך א מיידעל אין די יאהרען, זיך אנגערופען ארויס־געהענדיג — וועסט בערקען אזוי אויך געפעלען!

— זאלץ דיר אין די אויגען! — האט איהר לאה נאכגעשריען. זי איז דורך עטלעכע מאל די שטוב און איז ארויס.

תרצה, שלומה'ס ווייב, אן עלטערע אידענע אין א רויטער „באר־כאנקע", אין א קאליר־טער שלאף־קופקע אויף דעם אבגענאלטען קאפ, איז געזעסען נעבען אפענעם פענסטער, זיך אויסגעשובען א בריקעוו און מיט א שמייכעל אויף דעם פנים זיך צוגעהערט, ווי חברה האבען דערצעהלט מעשיות.

אונטער'ן פענסטער אויף א פיער־פיסיגע באנק זיינען געזעסען עטליכע עלטערע פערד־הענדלער אין די וועסטען, די טוכענע היטלעך מיט די קליינע דענקעם פערשארצט און גשמועסט:

— צו כ'קאן אליהו „ווילנער"? — האט אנגעהויבען א געלער איד מיט א געפלעקעלט פנים — א געלעכטער כ'לעבען! כ'האב דאך ביי איהם נעארבייט איבער צוויי יאהר. אויף אלע ירידים מיטגעפאהרען, צוזאמען געגעסען. דער בחור פלעגט „אריינשיבען" אויף איין זיץ א גאנץ זייטעל קעלבערן־פלייש, ווי כ'בין א איד! איבער איהם טאקע, בין איך דאך נעזעסען צעהן חדשים איבער'ן „קובעל" — — —

חברה האבען זיך צושמייכעלט.

— איהר לאכט, נור גלויבט מיר ס'איז א רחמנות אויפ'ן יונג! ער האט דאך קיין בייזע נאל נישט!

— א קליינינקייט עפעס — האט זיך תרצה אנגערופען, און בשעת־מעשה אריינגעפאקט אין מויל אריין א פולען לעפעל אויסשובעכץ — צעהן יאהר זיך יאגען נאך א גנב! איהר וויסט, שוין איבער צעהן יאהר ווי פאליציי יאגט זיך נאך איהם אין די ראדזענאוער וועלדער! און ווען נישט „סטאך" וועלכער האט זיך פערליעבט אין אליהו'ס „קאכאנקע" און איהם איבערגענעבען דער פאליציי, וואלט מען איהם נאך עד היום נישט נעכאפט! כ'האב זיך איבער גע'חדוש'ט — האט תרצה ווייטער נעזאגט — דער יונג איז דאך געווען ווייט פון אידען, די גאנצע צייט זיך ארומגעשלעפט מיט דער „קאכאנקע", און פון דעסטוועגען האט מען דורך

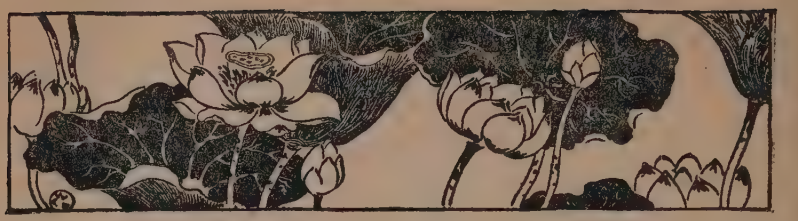

1

שבת נאכמיטאג.

סנאפעם גליהענדע שטראלען האבען אריינגעשטראמט דורך דעם אפענעם פענסטער, רעפלעקטירט און צווייי זילבערנע זיילען האבען זיך בעוואויגען אין דער לופט. צווישען די זיילען איז געלעגען א וויסע פעטע קאץ מיט א שווארצע אויף דער נאז. די פאדערשטע לאפקעס אויסגעצויגען, די מארדעטשקע מיט די גרינלעך־פערזשמורעטע אויגען איינגעטוליעט אין די לאפקעס. עס האט זיך נעדאכט זי חלום'ט. עס איז דורך א פליעג. די קאץ האט א שליידער נעטהאן איהר עלאסטישען קער־פער, געכאפט די פליעג, זיך באלעקט, גלעלעגט זיך אין דער זעלבער פאזע און גע'חלום'ט ווייטער.

שלמה „קראדניק", א הויך דארער איד מיט א שיטער בערדעל איז געשלאפען אויף א פערינע נעבען טהיר. טראפענס שוויים, ווי אר־בעס, זיינען ארויס אויף זיין גרויסען שטערען, וועלכער האט זיך צונויפ־גענאסען מיט זיין גלאנציגען פליכעוואטען קאפ, די טראפענס שוויים זיינען געשטאנען א ווייל, נאכדעם זיך פארקערעוועט, און לאנגע וואסער־פערים האבען זיך אראבגעשנירעלט איבער שלמה'ס דארליכע באקען.

חנה, שלמה'ס טאכטער, א מויד פון א יאהר עטליכע און צוואנציג, איז געשטאנען נעבען שפיענעל און זיך געקעמט די האר. זי האט עטוואס אויפגעהויבען איהר שטייף געקראכמאליעט קלייד, געמאכט עטליכע טריט צוריק, אויסגעשטעלט קאקעטיש א פוס ווי צום טאנץ און זיך צור־שמייכעלט.

— נו, געגונ זיך שוין צו פוצען! — האט שרה, חנה'ס אינגערע

אינהאלט.

זיים:
א ראמאן פון א פערד־גנב (1912) — — — — — — — — 3
אויף יענער זייט בריק (1910) — — — — — — — — 128
אין וואלד (1914) — — — — — — — — — — — — — 149
דער משפט (1914) — — — — — — — — — — — — — 171
ציגיינער (1914) — — — — — — — — — — — — — 191
שאטענס (1915) — — — — — — — — — — — — — 227
מאריס און זיין זוהן פיליפ (1913) — — — — — — — 243

Copyright by Joseph Opatovsky
1917

א ראמאן פון א פערד גנב

און אנדערע ערצעהלונגען

פון י. אפפאטאשו

ליטעראַרישער פערלאַג
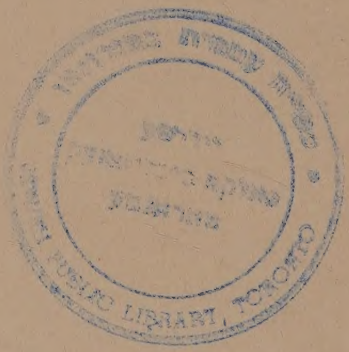
256 איסט ברׂאדוויי, נויארק.